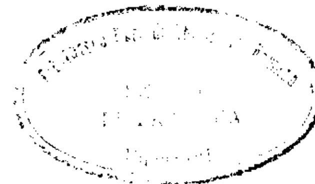
ST. O. IOSIF

O P E R E

II

Ediție îngrijită, comentarii și variante, bibliografie de
ION ROMAN

SCRIITORI ROMÂNI

EDITURA MINERVA
București, 1971

NOTĂ ASUPRA VOLUMULUI AL II-LEA

Acest al doilea volum din ediţia *Opere* de St. O. Iosif cuprinde toate tălmăcirile de poezii lirice şi epice, precum şi versiunile româneşti a două piese de teatru: *Dragoste cu toane* de Johann Wolfgang von Goethe şi *Cidul* de Pierre Corneille. Grupînd astfel materialul, am dat curs atît dorinţei de a realiza o anume unitate a cuprinsului, cît şi, mai ales, obligaţiei de a echilibra dimensiunile celor patru volume ale ediţiei.

Criteriile generale urmate în stabilirea textelor de bază, în transcrierea acestora şi înregistrarea variantelor, sînt cele enunţate în *Lămuririle asupra ediţiei*, date la începutul volumului I.

Pentru majoritatea traducerilor de poezii lirice şi epice, textul de bază ni l-a oferit culegerea *Tălmăciri*, Bucureşti, Editura „Minerva", 1909. Traducerile ulterioare acestei culegeri, sau cele anterioare, pe care poetul nu le-a inclus în culegere, au fost transcrise din următoarele volume:

Alexandru Petőfi, *Poezii alese*, Craiova, Biblioteca de popularizare pentru literatură, ştiinţă, artă, nr. 32, Institutul de editură Ralian şi Ignat Samitca, 1897;

Romanţe şi cîntece de Heine, Bucureşti, Editura Librăriei H. Steinberg, 1901;

Alexandru Petőfi, *Apostolul şi alte poezii*, ediţia a doua revăzută, Bucureşti, Biblioteca pentru toţi, nr. 99, Editura Librăriei Leon Alcalay, 1908.

Pentru traducerile rămase în periodice, am recurs la ultima versiune dată la tipar de poet.

În ceea ce priveşte tălmăcirea pastoralei *Dragoste cu toane* de Goethe, am avut de ales între volumaşul apărut în 1907 în editura

ST. O. IOSIF

OPERE

II

Ediţie îngrijită,
comentarii şi variante,
bibliografie de
ION ROMAN

SCRIITORI ROMÂNI

EDITURA MINERVA
Bucureşti, 1971

Societății pentru crearea unui fond de teatru român, Biblioteca teatrală, nr. 11, și ediția din Biblioteca pentru toți, nr. 884, scoasă de Editura Librăriei Leon Alcalay. Această a doua ediție nu este datată, dar presupunem că va fi apărut nu mult după moartea poetului (la începutul anului 1914 apar numerele 891—892 din sus-amintita Bibliotecă pentru toți). Am luat-o totuși ca text de bază, deoarece cuprinde modificări ce dovedesc că nu e o simplă retipărire, ci un text revăzut de traducător.

În sfîrșit, tragedia lui Corneille a fost transcrisă după unica ediție antumă: Corneille, *Cidul*. Traducere în formă originală de St. O. Iosif, București, Editura Librăriei Leon Alcalay, Biblioteca pentru toți, nr. 665 [1911].

Traducerile de poezii lirice și epice, pe care Iosif le-a publicat în volume, au fost grupate de noi — cum a făcut și poetul în *Tălmăciri* — pe autori. Succesiunea poeților este alfabetică, iar aceea a poeziilor, în cadrul fiecărui capitol, cronologică. (E vorba, firește, de cronologia apariției traducerilor.) O excepție: poemul *Apostolul* a fost paginat la finele părții rezervate lui Petőfi, și nu la locul indicat de prima apariție a traducerii, ca în cazul celorlalte tălmăciri. Traducerile de cîntece populare urmează după încheierea seriei de poezii semnate.

În partea din volumul de față dedicată tălmăcirilor de poezii apărute numai în periodice, ne-am reîntors la criteriul general cronologic aplicat în cazul poeziilor originale ale lui Iosif. Ni s-a părut util să procedăm astfel, pentru a reconstitui evoluția interesului arătat de traducător diverșilor poeți străini și, totodată, pentru a îngădui urmărirea mai clară a progresului artei lui de tălmăcitor.

Confruntarea tuturor traducerilor cu originalele ar fi fost, în ediția noastră, o operație imposibil de realizat. Cele cîteva confruntări pe care le facem în cadrul *Comentariilor* sînt edificatoare pentru măiestria traducătorului și pentru atitudinea sa generală față de modele.

În ansamblul său, capitolul de *Comentarii și variante* justifică o dată în plus includerea traducerilor într-o ediție a *Operelor* lui St. O. Iosif. Variantele ne introduc în atelierul poetului nostru, iar comentariile reconstituie momente din munca lui literară și din istoria receptării la noi a unor capodopere din poezia universală.

I. R.

TĂLMĂCIRI
— LIRICE ȘI EPICE —

DIN VOLUME

Lucien Bazin

UN IMN FRANCEZ LUI EMINESCU

Cunosc povestea tristă şi scurt-a vieţii tale,
Şi scîrba ta născută din vanele plăceri,
Şi lumea ta de visuri, dorinţe şi dureri...
Năluca urmărită de tine-n veci pe cale.

Şi am citit o parte din opera-ţi măiastră;
Subt biciul suferinţei umane te zăresc,
Trist implorînd în graiul tău dulce românesc
Pe Amor, pe tiranul divin din lumea noastră.

Dar mai presus citit-am poemul tău romantic,
Bogat în idealuri şi falnice avînturi
Ce-o să-ţi rodească neamul, vrăjit de-acele cînturi,
În care se trezeşte al Romei geniu antic.

Şi mi-am adus aminte atunci că-n voi renaşte
Acelaşi sînge nobil al rasei vechi latine,
Şi-n ciuda depărtării, m-apropie de tine...
Şi m-a cuprins mîndria că te-am putut cunoaşte!

De-atunci şi munca-ţi sfîntă cu dragoste-o aleg.
Ci, de n-am fi vlăstare aceleiaşi tulpine,
Te-aş fi-nţeles eu totuşi, citindu-te pe tine:
Poeţii mari sînt domnii pămîntului întreg!

Aşa toţi cei ce-odată simţit-au cu putere
Delirul deznădejdii, cel plin de-amar şi jale,
Vor plînge la accentul sublim al lirei tale,
Imens răsunătoare cînd geme de durere...

Durerea e obştească: ucide-al ei sărut...
Tu însuţi, Eminescu, o cunoşteai din faşe:
Înlănţuindu-ţi gîtul cu braţele — ucigaşe,
Te-a strîns aşa de tare, că lira ţi-a tăcut...

S-a stins a ta gîndire în noaptea blestemată,
Pîn'ce să treci în raiul etern scăldat în rază...
Dar opera-ţi rămîne, şi duhul tău veghează
Asupra ţării tale în doliu-nvesmîntată.

În negrele amurguri, cînd ne-nfioar-un vaier
Ca dintr-o altă lume al pasărei nocturne,
Cînd strop cu strop, în taină, din nevăzute urne
Necunoscute lacrimi alunecă prin aer,

În tristele amurguri ce-mbrac-a noastre frunţi
Cu negură de visuri, cînd singur îţi arăţi
Al lunei disc de aur vrăjind singurătăţi,
Cînd raza ei coboară peste cîmpii şi munţi,

În ceasurile-acele de teamă nenţeleasă,
Cînd mările respiră o dulce adiere,
Atunci pluteşti, poete, scăpat de-orice durere,
Şi ţara ta ţi-o legeni cu drag, ca pe mireasă...

Poete, stai de streajă! Spre culmile măririi
Insuflă-i, ca să lupte, a geniului[1] scînteie,
Copil al României, o, bard menit să steie
Alături de stăpînii slăviţi ai Nemuririi!

---

[1] În *Tălmăciri*, greşeală de tipar: *genului*.

Bürger

LENORE

— Baladă —

Din somn Lenore-n zori de zi
Tresare tulburată:
— O, Wilhelm, m-ai uitat? Ești mort?
Veni-vei tu odată?...
Iubitul ei lupta sub steag
În văile boeme
Şi nu-i scrisese nici un şir
De-atît amar de vreme.

Ţarina şi viteazul crai,
Sătui de jaf şi pară,
Au pus războiului sfîrşit
Şi pace încheiară.
Şi cling! şi clang! oşti după oşti,
Cu flori împodobite,
În zvon de tobe se-ntorceau
La vetrele iubite.

Era un glas şi-un forfot viu
Din plaiuri pînă-n vale:
Bătrîni şi tineri, cu alai,
Le alergau în cale,
Şi bucuria strălucea
În ochii tuturora;
Pe Wilhelm însă în zadar
Îl căuta Lenora...

Ea alerga în sus şi-n jos
Prin gloata de oştire:
Nici unul, vai! din cîţi veneau
N-aveau de Wilhelm ştire.
Iar cînd, pe rînd, trecură toţi,
Durerea o înfrînse:
Ţipînd, se tăvăli pe jos,
Şi plînse, plînse, plînse...

Bătrîna o găseşte-n drum,
O scutură, o cheamă:
— Ah! mamă, Wilhelm este mort!
E mort, de bună samă!
Să piară lumea! piară tot!
Ar fi cu mult mai bine,
Nedrept şi crud e Dumnezeu,
Amar, amar de mine!...

— Copilă, vino-ţi în simţiri!
Fă-ţi cruce şi te roagă;
Ce face bunul Dumnezeu
E drept şi bine, dragă!
— Ah, mamă, Dumnezeu e-n cer,
Şi cerul e departe...
Ce bine, vai, mi-a dat în schimb
Pe rugile-mi deşarte?

— Copila mea, odorul meu!
Ascultă, fii cuminte!
Nu supăra pe Dumnezeu
Cu astfel de cuvinte!
— Ah, mamă, mamă, e-n zadar,
Şi toate sînt pierdute!
Nici Dumnezeu, nici iadul chiar
Nu poate să-mi ajute!

— Dar, fată, dacă te-a uitat
Necredinciosul mire,
Şi poate el cu alta azi
Trăieşte-n fericire?
La dînsul nu te mai gîndi
Şi-l vei uita cu anii,
Cînd el răsplata-şi va găsi
În ghearele Satanii!

— Ah, mamă, ceea ce-am pierdut,
Pierdut rămîne, mamă!
La ce, la ce m-am mai născut?
O, moarte, vino, ia-mă!
Mîini! în zadar vă frămîntaţi;
Ochi! în zadar mai plîngeţi.
Ah, viaţa mea! Lumina mea!
Apuneţi şi vă stîngeţi!

— O, Doamne, nu te îndura
De vorbele-i nebune!
În deznădejdea-i fără frîu,
Nu ştie, vai, ce spune!
Ascultă, fată, sfatul meu!
Te du la mînăstire:
Mireasa fără de noroc
În cer găseşte mire!

— Ah, mamă, ce mi-e cer şi rai!
Ah, mamă, ce mi-e raiul?
Cu el, cu el e raiu-ntreg,
Şi fără Wilhelm, iadul!
Nici nu mai vreau să cred nimic,
Nimic din cîte-mi spuneţi!
Ah, viaţa mea! Lumina mea!
Stîngeţi-vă şi-apuneţi!...

Aşa se zbuciumă mereu
Şi ţipă, şi blesteamă,
Răbdarea Domnului cercînd
Cu vorbe fără teamă.
Şi pînă-n ceas tîrziu de-amurg
Plîng negrii ochi într-una,
Cînd stelele pe cer lucesc
Şi-ncet s-arată luna...

Auzi... deodată, trap-trap-trap,
Copite bat afară,
Un călăreţ s-opreşte-n drum
Şi urcă-ncet pe scară...
Lin sună micul clopoţel —
Cling-cling-cling, fără veste...
Şi de la uşă, lin de tot,
Vin şoaptele aceste:

— Veghează încă, draga mea?
Lumina nu e stînsă?
Ce face porumbiţa mea?
E veselă, sau plînsă?
— Ah, Wilhelm, tu!... Aşa tîrziu?...
Vai, ce dureri cumplite!
De plîns mi-e sufletul pustiu...
De unde vii, iubite?

— Noi noaptea doar plecăm la drum,
Cînd zările-s senine.
Şi tocmai din Boemia viu,
Ca să te iau cu mine!
— Ah, Wilhelm, intră-n casă-ntîi,
Vreau să-ţi aud cuvîntul.
Vreau să te strîng la sînul meu...
Cum geme-afară vîntul!

— Hei, geamă vîntul cît o vrea,
Iubita mea, nu-mi pasă!
Fugarul sforăie grăbit,
Nu-i chip de stat în casă!
Încinge-te de drum curînd:
Te-oi duce-n goană cruntă,
Şi jur că noaptea asta chiar
Dormim în pat de nuntă!

— Ah, dar porni-vom chiar de-acum?
Afară-i noapte rece.
Ascultă!... clopotul din turn
Vesteşte unsprezece!
— E luna sus... Noi şi cei morţi
Ne ducem iute foarte!
Ca vîntul ori ca gîndul vreai
Fugarul să ne poarte?...

— Dar unde-i locul cel faimos
Şi patul nunţii cum e?
— Departe... strîmt, întunecos
Şi neştiut de lume!...
— Vom încăpea noi? — Negreşit!
Fii gata dar în grabă;
Deschis e balul; după noi
Nuntaşii toţi întreabă...

Copila se găti; pe roib
S-avîntă cu grăbire,
Cu braţu-i gingaş încingînd
Pe mult doritul mire.
Şi hop, hop, hop, fugind cu ei,
Fugarul saltă sprinten,
Copitele ţîşnesc scîntei,
Şi ies văpăi din pinten.

La dreapta şi la stînga lor,
Pe drumul nins de lună,
Cum zboară dealuri, văi, cîmpii!
Greu podurile sună!
— Urra!... E luna sus... Urra!
Ce repede merg morţii!
Te temi, iubita mea, de morţi?
— Ah, nu... dar lasă morţii!

Hei, unde merge-acel norod,
Şi corbii, ce s-adună?
Ce-nsamnă ciocli, popi, prohod
Şi clopotul ce sună?
Cîntări şi bocete-n convoi
S-asamăn laolaltă
Cu jalnicul orăcăit
Al boului-de-baltă.

— Pe mort lăsaţi-mi-l în drum,
Neîngropat să steie,
Veniţi la cununia mea
Cu tînăra femeie!
Aici, ţîrcovnic şi gropar,
Cu cioclii dimpreună!
Tu, dascăl, mormăie un psalm,
Tu, popă, ne cunună!

Dispare carul mortuar...
Cîntările-amuţiră:
Pe urma roibului fugar
Convoiul lung se-nşiră.
Şi hop, hop, hop, zburînd cu ei,
Fugarul saltă sprinten,
Copitele ţîşnesc scîntei
Şi ies văpăi din pinten.

La dreapta şi la stînga lor,
Cîmpii, oraşe, sate,
Şi ţări, şi munţi dispar în zbor,
De goană fulgerate.
— Urra!... E luna sus!... Urra!
Ce repede merg morţii!
Iubita mea, te temi de morţi?
— Ah, lasă-n pace morţii!...

— Te uită! sus, pe eşafod,
Stafii şi draci s-adună,
Şi cîntă, şi se învîrtesc
În razele de lună!
Aici, strigoi! Aici, scripcari!
Veniţi să-ntindem hora:
Eu noaptea asta mă cunun
Cu mîndra mea Lenora!

Şi toţi strigoii — fîş, fîş, fîş —
Aleargă pe-apucate,
Zburînd pe sus ca-ntr-un vîrtej
Un roi de foi uscate.
Şi hop, hop, hop, fugind cu ei,
Fugarul saltă sprinten,
Copitele ţîşnesc scîntei
Şi ies văpăi din pinten.

Cum zboară toate-n depărtări!
Apar, dispar într-una!
Oraşe, sate, ţări şi mări,
Şi stelele, şi luna!
— Urra!... E luna sus... Urra!...
Ce repede merg morţii!
Te temi, iubita mea, de morţi?
— Vai... las' să doarmă morţii!..

— Roib! roib! cucoşii cîntă-n sat...
Miroase-a dimineaţă...
Roib! roib! zăresc la răsărit
O geană de roşaţă...
Mireasa mea, cred c-am ajuns!
Sîntem în dreptul porţii,
Şi patul nunţii ni-e gătit...
Ce repede merg morţii!

Convoi, şi roib, şi cavaler
Străfulgeră în treacăt;
Lovit cu o vergea de fier,
Se frînge vechiul lacăt;
Aripele bătrînei porţi
S-aruncă la o parte,
Şi printre cruci, prin cimitir,
Ei zboară mai departe...

Hu!... cavalerul s-a oprit!
Minune blestemată!
Mantaua-i se destramă-n vînt,
Bucată cu bucată;
O hîrcă goală-n loc de cap
Rînjeşte fioroasă,
Şi trupul, în schelet schimbat,
Pe umăr poartă coasă...

Tresaltă roibul viforos,
Nechează cu putere,
Pe nări şi gură varsă foc,
— Şi sforăie, şi... piere!
Pămînt şi ceruri gem amar
În ceas de grea mînie...
Lenora se frămîntă greu,
Cuprinsă de-agonie.

Acum se strîng în cimitir
Stafiile la lună,
Şi-o horă deşucheată-ntind
Şi cîntă împreună:
— Răbdare! Chinul pămîntesc
Se mîntuie cu somnul;
De bietul suflet rătăcit
Îndure-mi-se Domnul!

Burns

ÎN CIUDĂ!

Se vede sărman, ocolit cu dispreţ,
Şi fruntea şi-o-nclină — în ciudă?
Dar noi ne mîndrim şi-o-nălţăm mai măreţ,
Şi-aceasta doar numai în ciudă!
În ciudă şi numai în ciudă,
În ciuda atîtor mizerii ce sînt,
Nimic nu e rangul decît un cuvînt,
Şi omul e aur — în ciudă!

Cu pîne şi sare, cu coji de mălai!
Trăim anevoie — în ciudă!
Nebuni şi mişei se răsfaţă ca-n rai,
Dar om este omul — în ciudă!
În ciudă şi numai în ciudă,
În ciuda averii şi-a tuturor chiar,
Tot omul cel vrednic e mărgăritar,
Oricît de sărac e — în ciudă!

Vedeţi voi pe-acela, el cică-i boier,
Şi ţanţoş ce umblă — în ciudă!
Ascult-e-l toţi proştii şi-nalţe-l la cer,
El tot e-un netrebnic — în ciudă!
În ciudă şi numai în ciudă,
În ciuda podoabei ce-o poartă la piept,
Un om fără zgardă, un om înţelept
Se uită şi rîde — în ciudă!

Un rege îl poate-ncărca din prisos
Cu nume şi-onoruri — în ciudă!
Dar vrednic să facă din om ticălos
Nu poate nici dînsul — în ciudă!
În ciudă şi numai în ciudă!
Oricît e de sus şi oricît de semeţ,
Nimic nu-i mai sfînt şi nimic mai de preţ
Ca mintea şi cinstea — în ciudă!

De-aceea rugaţi-vă Domnului sfînt,
Să lupte tot omul — în ciudă!
Ca mintea şi cinstea să aibă cuvînt
Pe lumea aceasta — în ciudă!
În ciudă şi numai în ciudă,
Veni-va ea vremea înscrisă pe steag,
Cînd om către om să-şi întindă cu drag
O mînă de frate — în ciudă!

Giosué Carducci

CĂTRE COPACI

Umbreşti culmi repezi, largi singurătăţi,
Dar nu-mi eşti drag, întunecat stejar:
Cu ramuri verzi tu-mpodobeai barbari,
Pustietori de tronuri şi cetăţi.

Tu, laur sterp, şi mai prejos îmi pari:
Tu minţi, oricît de falnic verde-arăţi
Pe cîmpul veşted, sau cînd, alte dăţi,
Luceai pe frunţi pleşuve de chesari.

Mi-eşti dragă, viţă, tu ce creşti bogată
Din lut pietros, ca să-mi îmbii paharul
Uitării înţelepte-n vremuri grele.

Mai scump mi-e bradul: el va-nchide-odată
În patru scînduri, neted, tot amarul
Şi zbuciumul, şi visurile mele.

DIN ITALIENEŞTE

S-a stins virtutea-n a Italiei ţară,
Ce-a fost regina lumii în vechime.
De muzele Castaliei azi nime
Nu poartă grijă; toţi le delăsară.

A laurului verde frunză rară
E pîngărită într-un veac de crime
Şi lăcomie; iar din adîncime
Desfrîul scoate fruntea dîrz afară.

De ne-au lăsat străbunii-n zile bune
Frumosul stil al versului şi-al prozei,
Nu-mi pare-a fi aceasta vreo minune...

Ci vin'să plîngem zilele de faţă,
Modernul gust ce-şi are azi rapsozii
Şi decadenţa-n care se răsfaţă.

Gustav Falke

IDILĂ

Stă supt teiul 'nalt Fecioara sfîntă
Şi-alintîndu-şi copilaşul, cîntă.

Soţul ei, moşneagul cel cuminte,
Doarme fără grijă înainte.

Patru îngeri stau şi strajă ţin
Pe un ram, şi cîntă-ncet şi lin.

Imnul lor se-nalţă-n sfînta pace
Şi-ascultînd, privighetoarea tace.

Peste codru luna-ntreagă creşte
Şi de sus din cer cu drag priveşte.

Pe pleoape-i cade albă floare
Şi din somn Fecioara lin tresare.

Şi abia acum, la miez de noapte,
Îşi alintă pruncul iar în şoapte,

Pe cînd ochii-i mari, fără să ştie,
Cată duşi în bruma argintie.

Cîntecul de sus abia-l ascultă —
Sufletu-i apasă jale multă.

Lacrima, pe mîna ei picată,
Arde-n lună ca o nestimată.

RUGĂ

Flămînd mă lasă, Doamne, şi mă ceartă
Din cînd în cînd, cu voia ta cea dreaptă —
Duşmani trimite-mi dintre cari nu iartă:
Puterile în luptă se deşteaptă.

Dă-mi pas uşor la joc, şi încă una:
Avînt în zări de aur minţii mele,
Şi să-mi anini cununa,
Cununa-ntreagă cît mai sus în stele.

Geijer

DEŞTEPTARE

În vis văzui un prunc, un palid prunc,
Cu trupul delicat, şi alb, şi rece,
Învăluit în giulgiu alb — dormea.
Părea cioplit din marmur fără viaţă,
Pe-obrajii albi n-avea un pic de sînge.
„Sărmane prunc, tu vei dormi în veci",
Mi-ai zis, visînd, şi nu ştiu ce visam.

Privii din nou la el şi auzii
Acuma un suspin adînc ieşind
Din pieptul său frumos, — adînc suspin!
Şi fragezi trandafiri îi înfloreau
Acum obrajii, buzele-i mişcară.
Rîdea prin somn şi eu-mi ziceam în mine:
„Zîmbeşte-aşa cel ce visează flori."
Şi stam uitat, privind cum viaţa dulce
Străbate-ncet fiinţa lui întreagă,
Şi cum dormea de lin, nevinovatul,
Cum fiecare răsuflare-a lui
Părea o rugăciune.

Atunci deschise ochii amîndoi,
Şi-un cer albastru se răsfrînse-n ei,
Înaltul cer aprins de soare vesel,
De mîndra lui privire-mbujorat
Ca de iubire, şi cerînd iubire.

Şi valuri vesel zgomotînd la vale
Jucau în toate albiile de rîuri,
Şi mii de pasări ciripeau pe ramuri,
Şi mii de inimi tresăltau în piepturi:
M-am deşteptat din vis — şi era mai.

Goethe

IZBĂVIRE

Iubita mea m-a înșelat,
Iubita mea m-a scos din minte:
Pe țărm, la rîu am alergat,
Și rîul alerga-nainte.

Priveam uitit, ca omul beat,
Dar nu știam ce mă reține
P-aci să cad în rîul lat,
Și lumea se-nvîrtea cu mine.

Aud pe cineva că țipă
Și, tresărind, mă-ntorc în pripă,
Era o voce uimitoare:
— Ia sama! Gîrla vine mare!

Era o fată, vezi, drăguța!
Și inima-mi bătea nebună.
— Dar cum te cheamă? zic. — Tincuța!
— Tincuțo dragă, tu ești bună!

Tu nu mă lași să mor, — ți-e milă!
M-ai mîntuit în clipe grele;
Dar asta nu-i de-ajuns, copilă:
Fii deci norocul vieței mele!

Și m-am plîns ei; ea, blîndă, mută,
Își pleacă ochii în pămînt.
Eu o sărut, ea mă sărută...
Și despre moarte — nici cuvînt!

UCENICUL VRĂJITOR

Iar s-a dus în tîrg bătrînul
Maistru vraci, şi-s eu stăpînul!
Hai, că pun eu azi la cale
Toate duhurile sale!
Ştiu pe dinafară
Farmecele lui,
Şi minuni, ca dînsul,
Fac, fără să-i spui.

Iute! Iute,
Adă apă,
Să înceapă
Rotitoare
Valuri-valuri pe-ntrecute
Să se verse-n scăldătoare!

Vino dar, mătură roasă!
Ia-ţi mantaua zdrenţuroasă!
Slugă-ai fost, fii iară slugă!
Fă-mi pe voie dintr-o fugă!
Capătă-ţi picioare,
Sus răsară-ţi cap.
Du-te, poartă-mi, adă-mi
Doniţele-n trap!

Iute! Iute,
Adă apă,
Să înceapă
Rotitoare
Valuri-valuri pe-ntrecute
Să se verse-n scăldătoare!

Iată-mi-l fugind pe cale!
Umple doniţele-n vale,
Ca un fulger mi se-ntoarnă,
Un potop de valuri toarnă.
Pleacă, vine iară!
Colcăie-n bazin,
Saltă, creşte apa,
A, dar este plin!

Ho! străine!
Scalda-i plină:
La hodină,
Ca-nainte!
Ah, pricep... amar de mine!
Vorba mi-a pierit din minte!

Vorba, vai! ce cată spusă
Ca să-l facă iar ce fusă!
Fuge, vai, şi vine-n grabă!
Mătură, de-ai fi de treabă!
Tot mai mult aduce,
Toarnă tot mereu,
Vai, şi mii de rîuri
Cad pe capul meu!

Şaga-i şagă,
Nu-mi mai place!
Stai, tu, drace!
Încă rîde?!
Inima-n răcori mi-o bagă!
Ce ochi crunţi! Ce schime hide!

O, dar ai ieşit din iaduri
Ca să faci prin casă vaduri?
Unde caut, pretutindeni,
Parcă-i un puhoi cu grindeni!
Mătură netoată,
Stai pe loc, îţi spun!
Băţ, ce-ai fost odată,
Nu mai fi nebun!

Nu ascultă?!
Hai tu numa!
Căci acuma
Cu toporul
Fără de zăbavă multă
Am să-ţi potolesc eu zorul!

Iată-mi-l! Tîrîş s-arată!
De m-arunc la tine-odată,
Nici nu mîntui tot cuvîntul,
Una fi-vei cu pămîntul!
L-am crăpat în două!
L-am lovit la mir!
Pot s-aştept acuma
Şi să mai respir!

Iată! Iată!
Că învie
Şi-mi îmbie
Doniţi pline
Doi acuma dintr-o dată!
Ajutor, puteri divine!

Şi aleargă! Curg păraie
Pretutindeni prin odaie!
Ce privelişte avană!
Vraciul! — Maistre, fă-ţi pomană!

Duhurile tale,
Doamne,-şi fac de cap:
Le-am chemat, şi-acuma
Nu mai pot să scap!

— Măturice!
Stai cuminte
Ca-nainte...
Căci la vreme
Doar bătrînul vraci aice,
Duhuri, poate să vă cheme!

STROPII DE NECTAR

Cînd Minerva, ca s-arate
Preţuirea pentru-alesu-i
Prometeu, din cer i-aduse
De nectar o cupă plină,
Spre a-şi ferici pe oameni
Şi spre-a le sădi în suflet
Simţul artelor frumoase,

Sprintenă-şi zori ea pasul,
Nu cumva să prindă veste
Jupiter; şi cupa de-aur
Şovăi, şi pe pămîntul
Verde cîţiva stropi picară...

Iute-albinele-i luară
Urma, şi sorbiră harnic;
Fluturul s-aflã în treabă
Ca şi el un strop să fure;
Chiar năsilnicul paianjen
Lunecă şi supse straşnic.

Norocoase-au fost acestea
Şi-alte gingaşe gîngănii,
Căci împart cu muritorii
Astăzi deopotrivă cea mai
Mîndră desfătare — *arta*.

DIN „FAUST"

PROLOG ÎN CER

Domnul. Puterile cereşti, apoi Mefistofeles. Cei trei Arhangheli înaintează.

RAFAEL

În armonia sferelor fraterne,
Îşi sună soarele străvechiul viers
Şi îşi urmează după legi eterne,
Pe-acelaşi drum, detunătorul mers.
Vederea lui dă îngerilor vlagă,
Ci, nepătruns, tu, Doamne, le rămîi,
Şi-n veci mărețe-n strălucirea-ntreagă
Sînt cele-nalte ca în ziua-ntîi.

GABRIEL

Şi-n nențeles de grabnică rotire
Aleargă mîndru glob terestru-n zbor,
Se schimbă-n şir edenică lucire
Cu noapte-adîncă, plină de fior.
În largi şuvoaie se răscoală marea,
Izbind în stînci, la temelia lor,
Şi stînci şi mări furate-s de vîltoarea
De-a pururea zorit-a sferelor.

MIHAIL

Şi bat orcane fără de-ncetare,
Din mări spre țărmuri, dinspre țărm spre mări,
Şi-alcătuiesc în oarba lor turbare
O-nlănțuire de adînci urmări.
Fulgerătoarea pustiire, iată,
Deschide-n aer trăsnetului căi —
Ci mersul lin al zilei tale, tată,
Îl preamăresc de-a pururi solii tăi.

TOȚI TREI

Vederea ta dă îngerilor vlagă,
Ci nepătruns de nimenea rămîi,
Şi-n veci mărețe-n strălucire-ntreagă
Sînt ale tale ca în ziua-ntîi.

MEFISTOFELES

Fiindcă azi tu, Doamne, vii şi vrei
Să afli dacă toate merg cum se cuvine,
Şi cum, de-altfel, eu-ți plac de obicei,
Mă vezi în rîndul gloatei şi pe mine.
Mă vei ierta, nu pot grăi poetic,
Chiar dacă-ntreagă ceata m-ar desfide;
Să rîzi te-ar face tonul meu patetic,
De nu ți-ai fi tăgăduit de mult a rîde.
Nu ştiu să-ndrug nimic de lumi şi sori:
Eu văd numai pe bieții muritori.
Al lumii zeu pitic de-aceeaşi teapă îi
Şi tot aşa bizar ca şi în ziua-ntîi.
Ar fi trăit mai bine poate-n schimb
De nu-i dădeai din slava ta un nimb
Ce-i zice minte, şi din ea o armă-şi face,
Spre-a fi chiar mai prejos de dobitoace.
L-aş semui, cu voia ta preanaltă,
Cu greierele cel cu lungi picioare,
Ce zboară-ntr-una şi zburînd tot saltă
Şi-şi zice-n iarbă veşnica-i cîntare.
De-ar sta încalte-n iarbă! La tot pasul
În orişice gunoi îşi bagă nasul.

DOMNUL

Ci oare n-ai nimica alt' a-mi spune?
Ridici spre pîră veşnic glasul tău?
Nu afli pe pămînt şi lucruri bune?

MEFISTOFELES

Nu, Doamne! Stăm, ca şi-n trecut, perfect de rău
Sărmanii oameni îmi inspiră milă,
Şi chiar să-i pun la chin mi-e parcă silă.

DOMNUL

Cunoşti pe Faust?

MEFISTOFELES

Filozoful?

DOMNUL

Sluga mea!

MEFISTOFELES

Ciudată slugă, Doamne, pe-a mea lege!
Nu-i pămîntească hrana ce-şi alege.
În zări îl poartă un nestins nesaţiu;
El sie însuşi cam nebun îşi pare:
El cere cea mai mîndră stea din spaţiu,
Iar pe pămînt suprema desfătare,
Şi nici o preajmă, nici o depărtare
Să-i potolească dorul nu-i în stare.

DOMNUL

Pe căi obscure dacă azi se pierde,
Curînd îl voi aduce la lumină.
Un grădinar din micul mugur verde
Ghiceşte flori şi roade ce-ar să vină.

MEFISTOFELES

Pe ce ne prindem? Doamne, îl vei pierde!
De-ai vrea doar să mă laşi, cum ştiu,
Să-l dau pe brazdă eu cu binişorul.

DOMNUL

Ţi-l dau în samă pînă este viu
Şi cum îţi place ai răgaz să-l porţi.
Greşelii e supus tot muritorul.

MEFISTOFELES

Îţi mulţumesc; că, drept vorbind, cu morţi
Nu mi-a plăcut nicicînd să am a face.
Obrazul rumen mult mai mult îmi place.
Dar un cadavru-mi taie tot elanul:
Păţesc ca şoarecele cu motanul.

DOMNUL

Aşa să fie dar! Ţi-ascult dorinţa!
Încearcă din izvod s-abaţi fiinţa
Acestui duh şi du-l, de eşti în stare,
Pe drumul de[1] pierzare,
Dar ruşinat vei recunoaşte
Că omul bun de-un vag imbold se-ndreaptă,
Ce-l face a cunoaşte
Întotdeauna care-i calea dreaptă.

MEFISTOFELES

Aşa-i, decît n-o ţine multă vreme.
Eu de prinsoare n-am la ce mă teme.
De mi-oi atinge ţinta, însă, ţin
Ca să-mi îngădui un triumf deplin:
Să muşte ţărna mult şi bine,
Ca şarpele vestit, cu care-s neam.

DOMNUL

Îţi las şi-ntr-asta voia ta întreagă.
Pe de-alde tine-n veci mînie n-am.
Din duhurile toate care neagă,
Acela hîtru mi-este preferat.
Curînd se lasă omul pe tînjală
Şi tihna-n toate şi-o doreşte-n grabă;
Să-i dau un soţ ce-aleargă şi răscoală
Şi care, drac fiind, neapărat

[1] În *Tălmăciri*, prepoziţia *de* lipseşte.

Va trebui să facă bună treabă.
Ci voi, copii aleşi de provedinţă,
Vă bucuraţi de veşnica splendoare!
Şi tot ce-ncearcă-n veci să ia fiinţă
Şi-n veci trăieşte, să vă împresoare
Cu graniţele mîndre-ale iubirii.
Iar cele ce plutesc şovăitoare,
Nelămurite-n lumea nălucirii,
Turnaţi-le-n gîndiri nepieritoare!

(Cerul se închide, Arhanghelii se risipesc.)

MEFISTOFELES
(singur)

Din cînd în cînd, oricum, mi-e drag bătrînul
Şi nu mă-ndur să fac pe supăratul.
E prea frumos să vezi că el, stăpînul,
Stă la taifas cu însuşi Necuratul.

Heine

LORELEY

Eu nu ştiu ce poate să fie
Că-mi sună mereu în urechi
Cu veşnica-i melancolie
Un basmu din zilele vechi.

Se-ntunecă fără de veste,
Lin apele Rinului curg,
Şi cresc ale munţilor creste,
Măreţ strălucind în amurg.

Pe stîncă un chip de femeie
S-arată din negură blînd,
Brăţara-i de aur schinteie,
Ea-şi pieptenă părul cîntînd.

Ea-şi pieptenă părul şi cîntă
Un cîntec de vrajă al ei:
Te farmecă şi te-nspăimîntă
Cîntarea frumoasei femei!

Pescarul, nebun, se repede
Cu luntrea lui mică şi, dus,
Nici valuri, nici stîncă nu vede,
El caută numai în sus.

Vîltoarea-l izbeşte de coasta
Stîncoasă, şi moare-necat:
Loreley a făcut-o aceasta
Cu viersul ei fermecat.

GRENADIRII

Din Rusia doi grenadiri se pornesc
Voioşi să-şi revadă iar Franţa.
Dar cînd au intrat în hotarul nemţesc,
Atunci îşi pierdură speranţa.

Atunci au aflat dureroasele ştiri
Că gloria Franţei s-a stins:
Înfrînte, zdrobite sînt marile-oştiri,
Şi cezarul, cezarul e prins!

Atunci îşi plecară trişti frunţile lor
Şi plînseră cei doi tovarăşi.
Iar unul a zis: — Cumplit mă mai dor,
Cumplit mă ard rănile iarăşi!

A zis celălalt: — Un vis fuse tot,
Şi moartea mi-ar fi mult mai bine!
Am însă nevastă, copii, şi nu pot
Să mor, că-s pierduţi fără mine!

— N-am zor de nevastă, n-am zor de copii,
Un dor mai frumos m-a cuprins;
Cerşască pe drumuri ori facă ce-or şti:
Cezarul, cezarul meu, prins!

Curînd, o, prietene, mort voi zăcea:
Ascultă-mi un singur cuvînt!
Cadavrul cu tine în Franţa mi-l ia,
Mă-ngroapă-n al Franţei pămînt!

Dar crucea onoarei mi-o prinde la piept,
Aproape de inima-mi stinsă;
Aşază-mi şi flinta la umărul drept
Şi spada la mijloc încinsă.

Aşa voi veghea în mormînt, ascultînd,
O strajă ce pare că doarme...
Ci-n vis auzi-voi iar tunul urlînd
Şi tropot şi zîngăt de arme!

Cezarul meu trece-n al luptei avînt
Pe groapă-mi, şi-n spade ce scapăr,
Atunci, înarmat mă înalţ din mormînt,
Cezarul, cezarul să-mi apăr!

AŞ PUNE CRUCE SĂRĂCIEI...

Aş pune cruce sărăciei mele
De-aş fi un pictor meşter de icoane,
Să zugrăvesc tablouri după toane,
Împodobind biserici şi castele.

Potop de daruri, aur şi coroane,
De-aş şti clavir, vioară, ca prin ele
Să desfătez boierii-n cafenele,
Ori să culeg aplauze-n saloane.

Nu-mi va zîmbi norocul niciodată:
Pe lume tu mi-eşti singurul tezaur,
Tu, artă fără pîine, poezie!

Şi, ah! cînd alţi petrec şi se desfată,
Cînd vinul spumegă-n pahare de aur,
Eu însetez, ori beau — pe datorie...

CA VISURILE...

Ca visurile-ntunecate
Clădirile se-nşiruiesc,
Şi singur, învelit în manta-mi,
Tăcut pe trotuar păşesc.

Acuma-n turnul catedralei
Se bate tainic miez de noapte...
M-aşteapt-acasă adorata
Cu sărutări, vrăjite şoapte.

Prietenoasă trece luna
Călăuzindu-mi pas cu pas;
Dar eu m-opresc în umbra porţii,
Strigîndu-i vesel: „Bun rămas“.

Îţi mulţumesc, amică veche,
Că-mi luminaşi frumos pe drum;
Treci mai departe, luminează
Şi celorlalţi pribegi, de-acum.

Iar de găseşti pe vreun ibovnic
Ce plînge, tu să nu mi-l laşi;
O, mîngîie-l, precum pe mine
De-atîtea ori mă mîngîiaşi...

UN TÎNĂR IUBEŞTE...

Un tînăr iubeşte-o copilă;
Copila pe altul l-ar vrea,
Acesta iubeşte pe alta,
Şi chiar se cunună cu ea.

Copila atunci se mărită
De ciudă cu-ntîiul venit
Ce grabnic o-ntîmpină-n cale;
Iar tînărul umblă mîhnit.

Povestea e veche, şi totuşi
Rămîne de-a pururea nouă;
Şi-aceluia cui i se-ntîmplă
Îi sfîşie inima-n două.

CE TRISTĂ MI-E INIMA...

Ce tristă mi-e inima, tristă!
E-n mai şi e cald şi-i lumină.
În deal, lîngă teiul de strajă,
Stau dus pe reduta-n ruină.

Alunecă gîrla-ntre sălcii;
În luntre-un copil de pescar
Tot plescăie undiţa-n apă
Şi fluieră micul ştrengar.

În mii de culori mi s-arată
Podoabele mîndrei naturi:
Grădine, şi chioşcuri, şi oameni,
Şi vite, şi lunci, şi păduri.

Jos, fete albesc şi bat rufe;
Lin zbîrnîie din depărtare,
Subt scocul înalt, roata morii
Şi prăfuie mărgăritare...

Pe lîngă gheretă se plimbă,
În turnul castelului sur,
Străjeru-n tunica lui roşe:
El face la stînga-mprejur.

Cu flinta la soare se joacă
Şi-i fulgeră-n mîini acea flintă;
Salută, o pune la umăr...
Aş vrea să mă ieie la ţintă!

IBOVNICĂ DULCE...

Ibovnică dulce, cînd tu în sicriu
Dormi-vei şi-o fi să te-ngroape,
Atunci aş dori după tine să viu
În negura negrei groape...

Să plîng sărutîndu-te dornic şi lung,
Mireasă dorită-n vecie!
Să gem, să mă zbucium, să tremur, s-ajung
Cadavru asemenea ţie!

Scula-se-vor morţii noaptea tîrziu,
Fantastic jucînd pe morminte,
Ci noi amîndoi dormim în sicriu,
În braţe cuprinşi ca-nainte.

Scula-se-vor morţii în ziua de-apoi
Cînd surla-nvierii răsună —
Nimic nu ne tulbură însă pe noi
Şi dormim fericiţi împreună!

STETEAM LA COLIBĂ...

Steteam la colibă, pe prunduri,
Privind peste mare-n apus,
Năvalnice neguri de seară
Veniră, urcîndu-se-n sus.

Luminile fără de veste
Aprinse fuseseră-n far,
Şi-abia mai zărirăm o pînză
Departe p-al mării hotar...

Vorbeam de furtuni, naufragii,
Şi cum trăieşte-un năier,
Săltînd între spaimă şi farmec,
Plutind între mare şi cer.

La Ganges sunt arbori gigantici,
Mireasmă de flori şi lumină;
Copiii pămîntului paşnici
La floarea de lotus se-nchină...

Ce oameni murdari laponejii!...
Cu capul turtit, stîrpituri;
Frig pește, stîrciți lîngă focuri,
Și chiotă-n fund de păduri...

Steteau, ascultînd serioase,
Copilele... Toți am tăcut —
Și noaptea căzu fără veste,
Și pînza a fost dispărut.

COPII ERAM...

Surorei sale

Copii eram p-atunci, copilă,
Copii drăguți, copii vioi;
Ne cocoțam printre cotețe,
Dormeam în paie amîndoi...

Iar oamenii veneau afară
Cînd noi cucurigam drăcoși,
Și ei credeau de bună seamă
Că este cîntec de cocoși....

Cu lăzile din curtea noastră,
Grămadă una peste altă,
Întruchipasem noi o casă:
Gospodăria laolaltă...

De prin vecini bătrîna mîță
Ne cerceta-n răstimpuri dese,
O-ntîmpinam cu plecăciune,
Rostind cuvinte nențelese.

Ba o-ntrebam de sănătate,
Politicoşi, care de care;
De-atunci, la cîte mîţi bătrîne
N-am pus aceeaşi întrebare!

Ba stam adesea la taifasuri,
Ca doi bătrîni din vremi uitate,
Ne tînguiam că-n vremea noastră
Erau aşa frumoase toate;

Că dragostea, credinţa, cinstea,
Pe zi ce merge tot dispar,
Şi cît de scumpă e cafeaua,
Şi banul cît e azi de rar!...

S-a dus copilăria noastră,
Şi toate-s de vîrtej furate —
Şi bani, şi vremuri, şi credinţă,
Şi cinste, şi iubire, — toate!...

STAI ŞI-ASCULŢI SUB RAMURI...

Stai şi-asculţi sub ramuri albe
Cum departe geme vîntul
Şi priveşti la cer prin ceaţa
Care-nvăluie pămîntul.

Vezi şi crînguri, vezi şi cîmpuri
Triste şi pustii, departe:
Iarnă-n suflet, iarnă-n fire,
Iarnă afli-n orice parte...

Însă crăngile se scutur
Fără veste. Abătut,
Crezi că valuri de zăpadă
Peste tine-au fost căzut.

Ah, nu-s valuri de zăpadă!
Tresărind din vis, te sperii:
Plouă flori mirositoare,
Joacă razele puzderii.

Farmec fioros de dulce!
Iarna se preschimbă-n vară,
Fulgii se preschimbă-n floare,
Inima iubeşte iară...

ARBORII-NFLORIȚI RĂSUNĂ...

Arborii-nfloriți răsună,
Cîntă cuiburile-n slavă...
Cine-i oare capelmaistrul
În orchestra din dumbravă?

Pițigoiul care-ntr-una
Dă din cap cu-atîta fală?
Ori pendantul cuc ce-și strigă
Numele fără greșală?

Este oare cocostîrcul,
Care, tacticos la pasuri,
Calcă-nfipt, pe lungi picioare,
În acest concert de glasuri?

Nu! În inimă-mi trăiește
Cela ce conduce corul...
Tainic simt cum bate tactul,
Și socot că e amorul.

PĂDURI ȘI CÎMPURI SE-NVESMÎNTĂ...

Păduri și cîmpuri se-nvesmîntă
Cu flori, — s-a desprimăvărat...
Voioasă ciocîrlia cîntă
Sus, în văzduhul fermecat.

Tresare inima-mi pustie
Din toropeala-i de mormînt,
Și tu mă faci, o! ciocîrlie,
Să plîng încet, și trist să cînt...

Ea-mi strigă gingaș din tărie:
„Ce tot îngîni acolo-ncet?"
Un cîntec, dragă ciocîrlie,
Și-s ani de cînd îl tot repet!

Îl cînt pe cîmpuri vara-ntreagă,
De mult durerea mi-l urzi,
Și chiar, o! ciocîrlie dragă,
Bunica ta mi-l auzi!...

PE DEŞERTUL ŢĂRM...

Pe deşertul tărm al mării
Noaptea s-a lăsat, şi-n noapte
Dintre nori se rupe luna,
Şi din valuri sună şoapte:

„E nebun pesemne-acela,
Dacă nu-i înamorat
Vecinic trist şi vecinic vesel,
Parcă-i lucru necurat."

Printre nori se furişează
Luna cu zîmbiri şirete:
„E nebun, înamorat e,
Pe deasupra şi poet e."

ÎN SALOANE DE PICTURĂ...

În saloane de pictură
Vezi pe omul care-a vrut
Ca să lupte cu bravură,
Înarmat cu lance, scut...

Amoraşi însă-l răsfaţă
Pîn' ce-i fură scut şi armă,
Şi cu lanţ de flori pe braţe,
El stă dîrz, ci tot nu-l sfarmă.

Astfel lîncezesc şi eu,
Cu tot focul tinereţii,
Iară alţii luptă greu
În războiul mare-al vieţii.

CAVALERUL OLAF

Doi bărbați de-un ceas așteaptă
La biserică, în poartă;
Rege-i unul, gîde-i altul,
Haine roșii ambii poartă.

— După cum aud eu, slujba
Cununiei e sfîrșită.
Regele s-a-ntors spre gîde:
— Stai cu barda pregătită!

Orgă, clopote... Norodul
Dă năval din catedrală:
Lung alai; în mijloc mirii
Strălucind ies la iveală.

Firavă, nespus de tristă
Fiica regelui privește;
Vesel și semeț e Olaf:
Gura-i rumenă zîmbește,

Cînd spre-ntunecatul rege
Gura-i rumenă-și îndreaptă:
— Ziuă bună, tată-socru!
Moartea astăzi, știu, m-așteaptă.

St. O. Iosif, în *Flacăra*, 1913

CRAIUL IELELOR

(Baladă după Goethe)

Cin' sboară prin viscol așa de tîrziu
În noapte? E tatăl cu scumpul lui fiu
El ține copilul lipit de-al său piept,
Veghează asupră-i cu ochiul deștept.

«Copile, în tremuri, fir' frică: ce ai?»
— «Nu vezi, tată dragă, pe-al ielelor crai,
Cu lunga lui coadă, coroană purtînd?»
— «Copile, e ceața purtată de vînt».

«O dragă copile, o vin' să-ți fac
La jocuri frumoase, să-ți fie pe plac,
Flori mîndre, pestrițe, din plai străingerei
Și maica te 'mbracă în aur de crai!»

— «Ah tată, ei, tată, auzi ce mi-a zis,
Ce craiul în umbră șoptind mi-a promis?»
— «Taci molcom, copile, și fii liniștit:
E vîntul ce 'n veștedul crîng a vuit».

«O, vrei tu copile cu mine să vii?
Surorile mele cu drag te-ar păzi.
Din ... când este senin
Și 'n zîmbiri și 'n jocuri te leagănă lin».

— «Dar tată, ah tată, nu vezi tu un loc
Prin negură ielele prinse în joc?»
— «Văd, dragă copile, eu văd lămurit
... plopi gîrbovit».

«Frumos ești copile și drag tu îmi ești,
Cu sila ori puterea de să te ferești?»
— «Ah tată, ah tată! mă prinde acum, vai!
Acum mă strivește al ielelor crai!»

Bătrînul cu groază fugarul 'ndeamnă
Copilul ce geme de sîn și-l lipește
Abia el ajunge acasă cu chin
Copilul de spaimă murise la sîn.

St. Iosif

1891, București

Craiul ielelor de Goethe, prima traducere publicată de St. O. Iosif în *Revista școalei*, 1892

Din Heine.

Traducerea unei poezii de Heine, comunicată lui V. Cioflec într-o carte poștală din 9 mai 1902 (Biblioteca Academiei R.S.R.)

St. O. Iosif, desen de D. Stoica, în *Flacăra*, 1913

Rege, pîn' la miez de noapte
Mai amînă-mi ceasul morții;
Vreau să-mi văd banchetul nunții,
Danțul la lumina torții.

Lasă-mi viața pîn' ce cupa
Cea din urmă voi goli-o.
Lasă-mi viața, lasă-mi viața
Pîn'la danțul de adio!

Regele s-a-ntors spre gîde:
— Viața-i fie-ngăduită
Pînă azi, la miezul nopții —
Stai cu barda pregătită!

II

Stă Olaf la praznicul său nupțial,
E ultima cupă, e ceasul fatal,
Femeia lui stă lingă dînsul
Și-o-neacă plînsul...
Călăul stă la ușă.

Pornește viu danțul, și, dornic-păgîn,
Și-apropie Olaf soția la sin:
Ei joacă la lumina torții —
E danțul morții...
Călăul stă la ușă.

Cum sună viorile viu și voios!
Cum șuieră flautul trist și sfios!
Privind pe-amîndoi jucătorii,
Te prind fiorii...
Călăul stă la ușă.

Şi Olaf, în vuiet, îngînă nebun:
— Mi-eşti dragă, mi-eşti dragă cît nu pot să-ţi spun,
Nici inimă nu-i să priceapă —
E frig în groapă...
Călăul stă la uşă.

III

Olaf, bate miezul nopţii,
Şi la moarte-acum te cheamă!
Tu pe fiica unui rege
Ai iubit-o fără teamă.

Rugi călugării îngînă;
Omu-n haina roşe ţine
Barda-n mînă şi te-aşteaptă
Lîngă negrul stîlp, pe tine.

Olaf vede zid de săbii,
Vede torţele cum pică —
Gura-i rumenă zîmbeşte,
Vesel ochii-n sus ridică:

— Binecuvîntate fie
Ceruri, soare, lună, stele!
Blînd popor de păsărele,
Vesele ciripitoare!

Binecuvîntate marea
Şi cîmpia-mpodobită!
Ochii tăi frumoşi, iubită,
Viorelele frumoase...

Ochi frumoşi, ochi viorele,
Numai voi mi-aţi stins norocul,
Binecuvîntat şi socul
Unde mi te-ai dat tu mie!

MI-E INIMA TRISTĂ...

Mi-e inima tristă, şi dornic
Mă-ntorn către timpul trecut,
Cînd omul era mai statornic
Şi traiul era mai plăcut.

Ci astăzi, ce goană grozavă!
Ce jale, ce lipsă de-avînt!
E mort Dumnezeul din slavă,
Şi demonu-i mort pe pămînt!

Ah, toate-mi par triste, bătrîne
Şi putrede-n sîmburul lor:
Aş vrea ca să mor pînă mîne
De n-ar fi un pic de amor...

E SINDROFIE

E sindrofie astă-seară,
Salonul tremură-n lumină;
Sus, la fereastra cea înaltă
Se mişcă-o umbră şi se-nclină.

Eu singur stau pierdut în noapte,
Tu însă nu mă poţi vedea,
Şi mai puţin poţi tu pătrunde
În noaptea din inima mea!

Şi inima-mi întunecată
Poţi singură s-o-nseninezi...
Ea geme sîngerînd în noapte
Şi moare, însă tu nu vezi...

PE-O DIMINEAȚĂ...

Pe-o dimineață strălucită
Trec prin grădină trist... auz
Cum florile șoptesc, suspină...
Eu însă rătăcesc ursuz.

Se uită-n calea mea duioase,
Șoptesc încet, suspină-ncet:
„Împacă-te cu sora noastră,
O, palid și-ntristat poet!“

NOI NE IUBIRĂM...

Noi ne iubirăm împreună,
Și de-a „femeie și bărbat“
Jucîndu-ne în voie bună,
Nu ne-am bătut, nu ne-am certat.

Am dus-o într-un vis și-n glume,
Rîdeam cu gînd nevinovat,
Și fără nici un zor de lume
Ne-am drăgostit, ne-am sărutat.

De-a „v-ați-ascunsele“ în fine
Ne-am mai jucat prin văi și lunci
Și ne-am ascuns așa de bine,
Că nu ne-am mai găsit de-atunci...

ÎN AMURG...

În amurg, tîrzia rază
Peste cring şi văi adoarme...
În albastrul din văzduhuri
Luna plină scînteiază.

Cîntă greieri la izvor,
Apa strălucind se mişcă;
Ascultînd, robit de farmec,
Stă drumeţul visător.

La izvorul ce răsună
Mîndră zînă mi se scaldă:
Umeri goi şi albe braţe
Strălucind în clar de lună...

ICOANE VECHI...

Icoane vechi din vremi uitate
Se-nalţă tainic din morminte
Şi-ncearcă astăzi să-mi arate
Cum te iubeam mai înainte...

Cum visător, trist, ziua toată
Umblam cu ochii în pămînt,
Şi lumea se oprea mirată
Văzîndu-mă ce palid sunt.

Cum noaptea mă simţeam mai bine,
Căci tîrgul tot era pustiu,
Doar eu, şi umbra mea, cu mine,
Treceam pe străzi aşa tîrziu...

Doar paşii mei trezeau ecouri
Pe chei, în tainica tăcere,
Doar luna se rupea din nouri
Şi-mi arunca priviri severe...

Şi mă opream, fără de veste,
În faţa porţii casei tale,
Priveam pierdut sus, la ferestre,
Mi-era atît de dor şi jale!

Tu m-ai zărit, o știu eu bine,
Venind atîtea seri la rînd,
Tîrziu în nopțile senine
Ce și un stîlp în lună stînd...

NIMFELE

Bat valuri plescăind în țărmul
Pustiu, și luna-i sus, pe mare...
Pe dună zace cavalerul
Cuprins de leneșă visare.

Ies albe nimfe din adîncuri,
Un văl ușor e a lor haină;
Crezînd că doarme dus voinicul,
S-apropie de el în taină.

Întîia stă, i-admiră coiful
Cu penele strălucitoare,
A doua și-află joc cu lanțul
Și ciucurii la cingătoare...

Și, fulgerînd din ochi, a treia
Îi trage spada sclipicioasă:
Proptită-n spadă, mi-l privește
Și-i rîde-n față, drăgăstoasă.

A patra drăgălaș s-alintă
Pe lîngă el, șoptindu-i glume:
„O, de-aș putea să-ți fiu iubită,
Drag făt-frumos din altă lume!“

A cincea mînile-i dezmiardă!
A şasea parcă nu se-ndură,
Sfios s-apleacă şi-l sărută
Întîi pe ochi, apoi pe gură...

Şiret, el nu deschide ochii,
Se simte-aşa nespus de bine:
Sub farmecul tăcut de lună
Se lasă răsfăţat de zine.

VISAI CĂ MĂ PLIMBAM...

Visai că mă plimbam cu tine
Prin cer, cu tine, draga mea,
Căci fără să te am alături,
Un iad şi cerul mi-ar părea.

Văzui aleşii, cuvioşii
Şi drepţii toţi ce preste fire
Şi-au chinuit pe lume trupul,
Spre-a sufletului mîntuire,

Părinţi şi eremiţi, apostoli
Prin faţa noastră au trecut,
Toţi gîrbovi, ba vreo cîţiva tineri
Mai jalnici încă de văzut.

Lungi feţe sfinte, frunţi pleşuve, —
(Şi jidovi între ei vreo doi) —
Severi ei îşi vedeau de cale
Şi nici nu se uitau la noi.

Nu ţi-aruncau nici o privire,
Deşi la braţul meu, zglobie,
Mi te-alintai zîmbind în treacăt,
Iubito, cu cochetărie...

Doar unul te-a privit. El singur
Era frumos în sfînta ceată,
Minune de frumos: în raze
Lucea figura-i adorată.

În ochi — senin ceresc; pe buze —
Un zîmbet voitor de bine:
Cum a privit spre Magdalena
Pe vremuri, astfel şi la tine...

Ah! ştiu... e fără de prihană,
E sfînt, şi totuşi nu ştiu, parcă
Simţeam că-n inimă o umbră
De bănuială tot mă-ncearcă...

Nu-mi fuse-n ceruri la-ndemînă,
Şi de pămînt mă prinse dorul:
Mă stingherea — o, Doamne, iartă! —
Isus Christos, Mîntuitorul...

CAVALERUL

Lui D. Anghel

A fost odinioară un cavaler tăcut,
Cu ochii melancolici, obrajii de zăpadă.
Tărăgănat şi şubred, pustiu şi abătut,
El hoinărea pe uliţi, dat visurilor pradă.
Era aşa de ţeapăn, stîngaci, dus în extaz!
La geamuri flori şi fete rîdeau de el cu haz,
Cînd, şovăind în umblet, se poticnea, sărmanul!

Ades, pierdut în umbră, stetea-ntr-un colţişor,
Fugind de ochii lumii în casa-i solitară.
Şi braţele-amîndouă el le-ntindea cu dor,
Ci nu scotea o şoaptă în liniştea de seară.
La miezul nopţii însă creştea un freamăt lin
Şi-un cîntec sau descîntec bizar, ca din senin,
Şi cineva la uşă uşor de tot îi bate...

Iubita-i intră, — iat-o alunecînd uşor
Într-un veşmînt de spumă de valuri zgomotoase,
Aprinsă şi-nflorită ca un aprins bujor,
Strălucitor e vălu-i uşor ca de mătase,
Blond chipul ei răsare din buclele-aurii,
Surîd albaştri ochii scînteietori de vii —
În braţe unul altui se lasă ei să cadă...

În brațe unul pe-altul ei dornic se coprind;
Stîngaciul de-adineauri nici nu se mai cunoaște;
Reînvie visătorul; obrajii reci s-aprind;
Din ce în ce mai teafăr el simte că renaște.
Ea însă, ea-l răsfață zîmbind alintător,
Cu vicleșug se-ntoarce încet, și-ncetișor
L-acopere cu vălul cel alb, de diamante...

Într-un palat feeric, cu ziduri de cleștar,
Se vede cavalerul, orbit de-așa splendoare:
Uimit se uită dînsul și se mai uită iar,
Tot aruncînd în preajmă-i priviri nencrezătoare.
Dar nimfa-l ține totuși îmbrățișat cu drag.
El — mire, ea — mireasă, și-n jurul lor, șirag,
Din țiteră țin hangul și cîntă mîndre zîne...

Din țiteră țin hangul și cîntă răpitor,
Și, stînd să-nceapă danțul, ridică-n tact piciorul...
Tresare cavalerul, înnebunit de-amor.
Mai pătimaș își strînge la piept acum odorul.
Atunci, fără de veste, luminile dispar,
Și iarăși cavalerul tăcut și solitar
Se pomenește-n trist-a poetului chilie...

SAFIRE-S OCHII TĂI...

Safire-s ochii tăi, iubito,
Atît de dulci și drăgălași —
De trei ori fericit bărbatul
Pe care să-i sărute-l lași!

Și inimioara ta, iubito,
E nestemată piatră rară —
De trei ori fericit bărbatul
Cel pentru care arde-n pară!

Gurița ta-i rubin, iubito,
Cum alta nu mai e pe lume —
De trei ori fericit bărbatul
Pe care-l strigă blînd pe nume!

Ah! nu-l știu eu pe fericitul!
Ah! singurel să-mi iasă-n cale,
Acolo-n codru... iute-aș pune
Un capăt fericirii sale!

SOLIA

Băiete, sus! — aruncă șeaua
Pe cal, ș-aleargă-n zbor cu el,
Mai repede ca rînduneaua,
La craiul Dùncan, la castel.

Și-acolo-așteaptă pîn'ce-ți iese
Din grajd, în cale, vreun argat
Și-ntreabă-l: „Care-ntre crăiese
S-a logodit cu-adevărat?"

De-ți spune: „Cea cu negre plete",
Să-mi vii napoi cît ai clipi...
De-ți spune: „Cea cu blonde plete",
Atunci, te rog, nu te pripi.

Te du atunci în tîrg și cere
Un ștreang, și vino-mi înapoi
În trap domol; păstrînd tăcere,
Să urci ca să mi-l dai apoi.

RECAPĂT CURAJUL PĂGÎN...

Recapăt curajul păgîn din străbuni,
Zbor parcă pe-un roib furtunatic;
M-așteaptă iubita și dornic m-avînt
Spre vechiul castel singuratic.

Recapăt curajul păgîn din străbuni,
Zbor parcă pe-un roib furtunatic;
M-așteaptă rivalul și-alerg, îndîrjit
De dorul de luptă sălbatic.

În juru-mi cîmpii și păduri se aștern
De-a valma în goana turbată!
Și-i scris ca să moară și cruntul rival,
Și gingașa mea adorată...

DIN LACRIMELE...

Din lacrimele ce le plîng
Răsar înfloritoare flori,
Şi suspinările-mi se strîng
În coruri de privighetori.

Şi ale tale-or fi, de-i vrea,
Copilă, toate florile,
Şi toată noaptea ţi-or cînta
La geam privighetorile.

ŞI DACĂ-N OCHII TĂI...

Şi dacă-n ochii tăi privesc,
Mă vindec şi mă liniştesc;
Şi dacă gura ţi-o sărut,
Mă simt cu totul renăscut.

Şi dacă tu la sîn mă culci,
Mă farmecă iluzii dulci;
Ci dacă-mi spui: „Mi-eşti drag!“, tresar
Şi parc-aş vrea să plîng amar.

NU MĂ IUBEŞTI!

Nu mă iubeşti! Nu mă iubeşti!
Ce-mi pasă mie, dragă?
Eu sunt, cînd văd ce mîndră eşti,
Stăpîn pe lumea-ntreagă!

Tu mă urăşti! Mi-o spune chiar
Guriţa, frumuşica!
Întinde-mi-o s-o pup măcar,
Şi nu-ţi mai cer nimica!

DOI FRAŢI

Sus pe stîncă-n noapte-adîncă
Un castel străvechi se vede.
Dar în vale, pe sub stîncă,
Fulgeră loviri de spede.

Fraţi se bat acolo-n vale,
Prinşi de furie turbată.
Spune, ce prilej de jale
Îi împinge să se bată?

Laura cu ochi de pară
A încins frăţeasca ură:
Amîndoi se-namorară
De frumoasa ei făptură.

Dintre dînşii, însă, care
E mai brav s-o cucerească?
Nu-i alt chip de împăcare —
Spedele să hotărască![1]

[1] În *Tălmăciri*, strofa aceasta a fost, din eroare, omisă; o reintegrăm după *Romanţe şi cîntece*.

Şi se luptă şi se-nfruntă,
Loviturile se-ncură....
Conteniţi bătaia cruntă,
Fraţi nebuni, orbiţi de ură!

Ah, tu, vale sîngerată!
Ceasul rău, ah! iată, bate!
Şi-amîndoi cad morţi deodată,
Fratele ucis de frate.

Multe secole trecură,
Multe vor mai trece încă;
Şi castelu-n surpătură
Stăruie pustiu pe stîncă.

Dar la ora cea fatală
Valea se deşteaptă-n şoapte:
Fraţii din mormînt se scoală
Şi se bat în orice noapte.

A RĂSĂRIT SENINA LUNĂ...

A răsărit senina lună
Şi străluceşte peste mare;
Eu stau cu draga mea-mpreună
Şi-o strîng la sîn cu dezmierdare.

Stăm singurei uitaţi pe maluri:
— Iubito, ce asculţi cu frică
La vuietul de vînt pe valuri?
De ce tresare mîna-ţi mică?...

— Nu-i vînt pe valuri, ci cîntarea
Sirenelor ce mă-nfioară,
Surorilor pe care marea
Mi le-a-nghiţit odinioară.

TRAGEDIE

I

— O, vino, şi-mi vei fi soţie;
La pieptul meu găsi-vei scut;
Uita-vei în străini şi ţara
Şi casa unde te-ai născut.

De unde nu, eu mor, şi tristă
Vei rămînea p-aceste lunci:
Şi chiar la vatra părintească
Vei fi ca şi-n străini atunci...

II

(Cîntec popular auzit pe ţărmurile Rinului)

A dat o brumă fără veste,
A dat o brumă pe-nserat,
Şi florile de primăvară
S-au ofilit, s-au scuturat.

Un tînăr a-ndrăgit o fată,
Şi dragostea i-a scos din minţi —
Ei au fugit pe-ascuns în lume,
Nevrînd să ştie de părinţi.

Copii sărmani, n-avură parte,
Şi steaua nu le-a strălucit:
Au rătăcit pe căi străine,
S-au prăpădit şi au murit...

III

Un tei întinde ramuri umbrindu-le mormîntul,
Şi paserile cîntă, suspină-n treacăt vîntul:
Subt tei, pe dîmbul verde, flăcăul de la moară
Cu mîndra lui glumeşte, într-un amurg de vară.

Fantastic teiul creşte şi-n umbră-i înveşmîntă,
Trist freamătă zefirul, trist paserile cîntă:
Deodată-ndrăgostiţii au încetat din glume,
Şi plîng fără să ştie nici ei de ce anume...

AMURG

Pe prundul spălăcit al mării
Stam solitar și dus pe gînduri.
Măreţul soare scăpăta azvîrlind
Pe apă vîlvătăi de pară,
Şi albele talazuri
De flux îmbrîncite
Năvăleau mai aproape şi tot mai aproape,
Spumegînd în ropot mereu...
Un ropot bizar: un şopot şi-un plînset,
Un hohot şi-un murmur, un freamăt şi-un geamăt,
Pe-alocuri o muzică dulce de leagăn
Tresărind pe furiş dintre valuri —
Părea c-ascult epopei dispărute,
Străbune poveşti năzdrăvane pe care,
Copil, pe de rost le ştiam pe vremuri
Din rostul altor copii din vecini,
Pe cînd ne strîngeam[1], în amurguri de vară,
Pe scara de piatră,
Şi toţi ascultam tiptil şi cuminte,
Cu ochii mari şi cu inima mică;
Iar gingaşele fete,
Pe după-nfloritele glastre,
Steteau peste drum, la ferestre,
Rozalbe figuri zîmbitoare,
Bătute de lună...

[1] În *Tălmăciri*, greşeală de tipar: *stîngeam*.

FURTUNA

Turbează furtuna,
Dă bice gloatei de valuri,
Şi ele, spumînd de mînie-n răscoală,
Se-ncalecă-n goană, urnind şi-mbrîncind
Munţi albi şi mişcători de apă:
Micuţa navă-i suie
Cu trudnică pripă,
Ci fără de veste-alunecă
În negre prăpăstii căscate...

O, mare!... Mama Frumuseţii,
Din spumă de val răsărite!
Străbuna Amorului! Aibi îndurare!
Ah, iată! alba ta rîndunea
Din aripi fîlfăie fantastic,
Setoasă de pradă,
Şi-adulmecă inima mea ce răsună
De slava zeiţei din tine născută;
Adulmecă inima mea, jucăria,
Nepotului tău zburdalnic!

De-a surda implor!
Dispare strigarea-mi în larma furtunii
Şi-n tumultul de vînturi!
Uraganul se sparge-n gigantic delir
De sunete oarbe!

Eu însă prind lămurit în auz
O dulce-aiurire de harfă;
Un cîntec mă cheamă răzbind sălbatec,
Nespus de duios, dureros de nespus,
Şi glasul acesta-l cunosc...

Departe, pe ţărmul stîncoasei Scoţii
Se-nalţă turnul castelului sur
Dasupra năprasnicei mări;
Acolo, subt arcul înaltei fereşti,
Veghează o mîndră femeie bolnavă —
Ca umbra uşoară, ca marmura albă, —
Ea cîntă din harfă şi cîntă din gură
Şi vîntul îi flutură pletele-i lungi
Şi-i spulberă cîntecul trist
În largul furtunei, pe mare...

NOAPTEA-N CABINĂ

Legănat ca-n vis de valuri
Şi cu ochii către cer,
Stau culcat într-un ungher
Din cabina-ntunecată.

Caut dus prin ferestruie
Sus, la spuza cea de stele,
Ochii dragostelor mele, —
Legănat ca-n vis de valuri.

Ochii dragostelor mele
Stau deasupra mea de pază, —
Tot clipesc, tot scînteiază
Drăgostos din bolt-albastră...

Astfel, către bolt-albastră
Multă vreme caut dus,
Pînă ochii dragi de sus
Albe neguri mi-i acopăr...

*

În coasta năvii, unde zac
Şi-mi razem capul visător,
Izbind se frămîntă sălbatece valuri
Şi murmură-ntr-una:
„Copil fără minte!
Ai braţul scurt şi ceru-i departe,
Şi stelele stau ţintuite de cer
Cu ţinte de aur...
Deşarte dorinţe! Oftări deşarte!
Mai bine-ai face s-adormi în pace...“

*

Visai, departe-n zare, un cîmp pustiu şi nins,
Linţoliu de omături nemărginit de-ntins.
Şi sub omătul rece, în fundul groapei reci,
Dormeam uitat de veacuri în negura de veci.

Dar sus, din cerul negru, deasupra groapei mele,
Vegheau fără de număr frumoşii ochi din stele,
Frumoşii ochi! — şi dînşii luceau biruitor
În linişte senină, şi totuşi plini de-amor!

VOCEA MUNTELUI

Pe văi un călăreţ pribeag
Coboară abătut.
— Logodnica m-aşteaptă-n prag,
Ori m-a uitat de mult?
Un glas din văi s-a smult:
„Uitat de mult!“

Şi călăreţul, coborînd,
Oftează cu amar:
— Vai, iată-mă-s aşa curînd
Uitat, şters dintre vii?
Plîng văile pustii:
„Şters dintre vii!“

Şi-l prind fiorii morţii reci
Pe tristul călăreţ.
— Mai bine-atunci să dorm pe veci
Într-un mormînt tăcut!
Trist văile-au gemut:
„Mormînt tăcut...“

SĂRBĂTOARE DE PRIMĂVARĂ

A primăverii tristă petrecere-a-nceput:
Sălbătăticita ceată de gingaşe fecioare
Aleargă-n aiurire, bocind rătăcitoare,
Cu sînul gol, cu părul în aer desfăcut:
„Adonis! Adonis!“

Pustie noapte cade. Pe umede cărări
S-afundă-n întuneric, trecînd cu torţe-aprinse,
Şi sperie tăcerea pădurilor întinse
De-atît suspin şi plînset şi hohot şi strigări:
„Adonis! Adonis!“

Pe iarbă, zace, palid şi mort, un făt-frumos,
Îl caută prin codri fecioare-ndurerate;
Plîng florile-mprejuru-i, şi-s toate-nsîngerate,
Văzduhul tot se umple de vaier dureros:
„Adonis! Adonis!“

CE DOR NĂTÎNG TE POARTĂ...

Ce dor nătîng te poartă cu paşi rătăcitori
Pe-o noapte-aşa senină? Ai dat o spaimă-n flori!
Sărmana viorică mi-a tresărit în vis!
Ce roşii de mînie, în mijlocul grădinii,
Stau rozele! Ce palizi şi trişti se-nalţă crinii!
Şi toate-s tulburate de-un freamăt nedescris...

Greşii, o, lună dragă, şi-am fost nemernic, dar
Aşa mironosiţe, ca florile, mai rar!
Îngăduie-mi încalte iertare să le cer...
Puteam ghici eu însă că stau la pîndă ele
Cînd, fermecat cu totul de dorul dragii mele,
Grăisem într-aiure cu stelele din cer?

ŞI DACĂ VREI...

Şi dacă vrei să iei aminte,
În toate cîntecele mele
Zăreşti un drac frumos de fată
Ivindu-se mereu din ele.

Şi dacă vrei să iei aminte,
Auzi chiar vocea-i îngerească:
Prin cîntec, rîset şi oftare
Ea cearcă să te zăpăcească.

O vorbă numai, o privire
E-n stare inima să-ţi fure,
Şi-n mai vei rătăci ca mine
Pe văi şi lunci, visînd aiure...

PE NOURI LUNA STRĂLUCEŞTE...

Pe nouri luna străluceşte,
O uriaşă portocală,
Aruncă peste marea sură
Dungi sclipitoare de beteală.

Pe maluri rătăcesc şi-s singur,
Se sparg la maluri albe valuri,
Şi parcă şoapte dulci mă cheamă
Din valuri ce se sparg la maluri.

Ah, noaptea e atît de lungă,
Şi inima-mi de dor se-mbată...
Veniţi, jucaţi, frumoase nimfe,
Cîntaţi în horă fermecată!...

Aş vrea s-adorm la sînul vostru,
Al vostru sînt cu trup şi suflet...
Cîntaţi să mor, zdrobindu-mi dulce
Din suflet ultimul răsuflet!

VEDENIA

M-a desfătat un vis frumos
Şi negrăit de fioros:
Mi-e încă mintea tulburată
Şi-mi bate inima speriată...

Mă pomenesc într-o grădină
Fantastică, de farmec plină,
Cu multe flori în multe fețe,
Neasemănate-n frumusețe...

Îmi ciripesc atîtea neamuri
De paseri mici, săltînd pe ramuri;
Măreț se-ngînă zorile,
Stropind cu aur florile.

Mă-mbată mîndre buruiene,
Adie vînturile-alene...
Umblam şi nu ştiam anume
De-s pe pămînt ori pe-altă lume,

La mijloc sta o minunată
Fîntînă-n marmură curată;
Alăturea, o fată dalbă
Clătea mereu o pînză albă...

Obraji duioşi; în ochi — un rai;
Un chip de sfînt cu păr bălai;
Şi nu ştiu cum, dar mi-a părut
Străin, şi-atît de cunoscut!

Frumoasa mea da zor, da zor
Şi tot cînta fermecător:
— Curgi, apă, curgi frumos şi lin,
Şi spală pînza mea de in!

Spre dînsa paşii-mi abătui
Şi-ntreb: — O, n-ai putea să-mi spui,
Minune de copilă dalbă,
Pe seama cui speli pînza albă?...

Ea repede-mi şopteşte: — Iat-o!
Cămaşa morții ți-am spălat-o!...
Şi cum grăi, cum ai clipi,
Ca spuma totul se topi.

Într-o sălbatecă pădure
Mă pomenesc umblînd aiure:
Creşteau copacii pîn' la cer,
Şi-am stat uimit de-atît mister...

Ascult în adîncimi, departe,
Cum àuie-a pustiu şi-a moarte...
În deset urma mi se pierde
Şi-ajung într-o dumbravă verde.

La mijloc, subt un vechi stejar,
Dau de frumoasa fată iar;
Şi cum o văd, mă ia fiorul:
Ea mînuia acum toporul!

Cioplea-n tulpină şi-avînta
Toporu-n aer, şi cînta:
— Topor micuţ, topor zglobiu,
Dă-i zor, să facem un sicriu!

Spre dînsa paşii-mi abătui
Şi-ntreb: — O, n-ai putea să-mi spui,
Minune dalbă de copilă,
Ce-mi tot ciopleşti tu fără milă?

Ea repede-mi şopti: — Zoresc
Sicriul tău să-l isprăvesc!
Dar cum grăi, cum ai clipi,
Ca spuma, totul se topi.

Părăgini, veştede cîmpii
S-aştern în jur pustii, pustii...
Eu nu pricep cum s-a făcut:
Stam aiurit, cătam pierdut...

Pornesc încet pe calea lungă:
Departe văd o albă dungă...
Alerg spre ea, alerg — şi, iată!
Dau iar de preafrumoasa fată.

Cum o zăresc, mă prinde-ngheţul:
Ea mînuia acum hîrleţul!
Părea un înger alb de pază,
Şi totuşi mă umplea de groază...

Frumoasa mea da zor, da zor
Şi tot cînta fermecător:
— Mai sapă, drag hîrleţ, mai sapă,
Să pregătim curînd o groapă!

Spre dînsa palid m-abătui,
Şi-ntreb încet: — O, vrei să-mi spui,
Copilă dalbă, înger dulce,
Acolo cine-o să se culce?

Ea repede-mi şopti: — Rămîi!
Ţi-am aşternut de căpătîi.
N-apucă vorba să sfîrşească,
Şi groapa fioroasă cască...

Dar cum privesc la ea, mă-ntunec,
Şi mă-nfior simţind c-alunec
Pe gura gropii, aiurit —
Atunci din somn am tresărit!

DON RAMIRO

— Donna Clara! Donna Clara!
De amar de ani iubită!
Tu-mi doreşti de-acum pieirea,
Mi-o doreşti neîmblînzită!

Donna Clara! Donna Clara!
Visul vieţii e feeric!
Dar e fioros în groapă
De pustiu şi de-ntuneric!

Donna Clara! Fii voioasă,
Don Fernando va să vie
La altar, mîni să te ducă,
Şi mă chemi la cununie?

— Don Ramiro! Don Ramiro!
Vorba ta amar mă doare,
Mai amar chiar ca ursita
Stelelor nendurătoare.

Don Ramiro! Don Ramiro!
Uită jalea ta de moarte;
Pe pămînt sunt multe fete:
Cerul însuşi ne desparte.

Don Ramiro! Biruit-ai
Mauri mulţi, în luptă grea.
Te învinge şi pe tine,
Şi să vii la nunta mea!

— Donna Clara! Donna Clara!
Da, ţi-o jur, da, viu la nuntă!
Vreau să joc un rînd cu tine:
Noapte bună! Viu la nuntă!

— Noapte bună! — Şi răsună
Geamul. Singur, în tăcere
Împietrit stătu Ramiro;
Şi-n sfîrşit în noapte piere.

În sfîrşit, din lupta oarbă
Ziua biruie senină;
Se desfăşură Toledo
Ca o falnică grădină.

Splendide clipesc la soare
Monumente, mari palate;
Vîrfurile de biserici
Toate-n aur par suflate.

Ca un zumzet viu de-albine
Cîntă clopotele-n zare,
Psalmodii evlavioase
Se înalţă din altare...

Dar spre piață-ntoarce-ți ochii:
Din măreața catedrală
Sumedenie de lume
Furnică și dă năvală:

Cavaleri, frumoase doamne,
Curtezani în haine scumpe...
Sună clopotele clare,
Orga zgomotos irumpe.

Dar prin mijlocul mulțimii
Ce sfioasă-i înconjoară,
Vin gătiți însurățeii:
Don Fernando, donna Clară...

Curioși, pîn' la palatul
Mirelui, se bat să-i vază;
După datini vechi acolo
Nunta mîndră se serbează,

Joc de arme, vesel praznic
Se perindă toate-n bine;
Grabnic orele aleargă
Zgomotînd, — și noaptea vine.

Sus, la danț, buluc s-adună
Toți nuntașii-n sala mare,
Toți în haine de paradă,
Orbitor de sclipitoare.

Iar acum pe jețuri nalte
Vin ca să-și ocupe locul
Donna Clara, don Fernando,
Și-n șoptiri așteaptă jocul.

Freamătă mulțimea-n sală,
Vălurînd cu nerăbdare;
Sună tobele puternic,
Țipă vesele fanfare.

— Dar la ce frumoasă doamnă,
Ochii tăi mereu fixează
Unghiul sălii? cu mirare
Cavalerul cuvîntează.

— Cum nu vezi tu, don Fernando,
Un bărbat în mantă sumbră?
Blînd surîde cavalerul:
— Ah, nu e decît o umbră!

Ci era un om în mantă
Și s-apropie, iar Clara
Îl salută pe Ramiro,
Înroșindu-se ca para.

Danțul se dezlănțuiește,
Jucătorii-și iau avîntul
Valvîrtej în vals, — și geme,
Zguduit, sub ei pămîntul.

— Te urmez cu drag, Ramiro,
Totuși trebuia să știi
Că-n această neagră mantă
Nu se cuvenea să vii!

Pironind-o cu privirea
Ochilor sticloși, se-ncruntă
Și-o apucă-ncet Ramiro:
— Tu mi-ai spus să viu la nuntă!

În mulțimea-nvălmășită
Amîndoi dispar o clipă,
Sună tobele puternic,
Vesele fanfare țipă.

— Alb ți-e chipul ca omătul!
Clara șovăind cuvîntă.
Crunt Ramiro-i taie vorba:
— Tu mi-ai spus să viu la nuntă!

Lumînările din sală
Licăresc fîlfîitoare;
Sună tobele puternic,
Țipă vesele fanfare.

— Mîinile-ți sunt sloi de gheață!
Geme Clara-n aiureală.
— Tu mi-ai spus să viu la nuntă!
Și se pierd din nou în sală.

— Lasă-mă, Ramiro, du-te!
Răsuflarea-ți mă-nspăimîntă...
Surd Ramiro îi răspunde:
— Tu mi-ai spus să viu la nuntă!

Arde, fumegă pămîntul,
Veselă orchestra cîntă —
Ca-ntr-un haos prins de vrajă
Sala toată se frămîntă.

— Lasă-mă, Ramiro! Du-te!
Stins din vălmășag pătrunde.
— Tu mi-ai spus să viu la nuntă!
Glasu-ntunecat răspunde.

— Du-te, du-te atunci cu Domnul!
Țipă Clara cu putere...
Dar abia sfîrși cuvîntul,
Și pe loc Ramiro piere.

Clara-i dusă: întuneric
S-a făcut în toată sala;
În împărăția-i neagră
Stă s-o fure amețeala.

În sfîrșit, își vine-n fire,
Negura-n sfîrșit dispare...
Și frumoșii ochi acuma
Se deschid mari de mirare:

Căci, de cînd pornise danțul,
Stă pe jeț în neclintire;
Stă și-acum, de mire-alături,
Care-i zice cu-ngrijire:

— Ah, de ce ți-e fața pală
Și sinistră ți-e privirea?
— Și Ramiro...-ngînă Clara;
Groaza i-a curmat vorbirea.

Dungi posomorîte fruntea
Mirelui sever brăzdează:
— Doamnă, află că Ramiro
A murit chiar azi de-amiază.

BELSÀZAR

E noapte-ntunecată și ceasul e tîrziu;
În Babilon domnește tăcere și pustiu.

Sus numai în palatul regesc e chef nespus:
Cohorta lui Belsàzar benchetuiește sus.

În sala triumfală ferestrele lucesc,
Stă regele în frunte la praznicul regesc.

Sclipesc în juru-i sclavii și sorb din cupe vinul
Înflăcărat ca focul și roșu ca rubinul.

Ciocnesc din cupe sclavii cu urlete de bestii:
Belsàzar află farmec petrecerii acestii.

Ci iată-l că s-aprinde sălbăticit la față,
Căci vinul vechi sporește pornirea-i îndrăzneață.

Pornirea-i mi-l orbește și-i răzvrătește firea:
El spune vorbe grele, cîrtind dumnezeirea,

Și bleastămă năprasnic în prada oarbei furii:
Urlau în hohot sclavii cînd el scrîșnea injurii.

Semețul rege strigă, semețul rege țipă, —
Un servitor aleargă și iar se-ntoarce-n pripă,

Purtînd pe cap o tavă cu multe-odoare sfinte
Din templul[1] lui Iehovah furate mai-nainte.

Nelegiuitul rege o cupă sfînt-alege,
Un sclav îi umple cupa din mîna sacrilege;

Belsàzar o ridică, și pînă-n fund o soarbe;
Și hohotă-n desfrîul mîniei sale oarbe;

„Iehovah, nu mi-e teamă de tronul tău nemernic;
În Babilon, Belsàzar e rege-atotputernic!"

De-abia rostise însă cuvîntul plin de faimă,
Cuprins a fost Belsàzar de-o nențeleasă spaimă.

Îngrozitorul hohot a înghețat în sală,
Și-n urma lui se face tăcere mormîntală.

Și uite!... uite-acolo! pe zidul alb deodată
Răsare ca o mînă, o mînă minunată,

Și scrie, scrie, scrie, în groaznica tăcere,
Cu litere de pară, pe zidul alb, — și piere...

---

[1] În *Tălmăciri: templu.*

Belsàzar vede totul cu mintea aiurită,
Pe-obrajii lui cei palizi sta groaza-ntipărită.

A sclavilor cohortă a-ncremenit de frică;
Nici un cuvînt nu scoate, nici ochii nu ridică...

Veniră magi în urmă, dar în zadar cercară
Să tălmăcească rostul acelui scris de pară.

Dar sclavii-n răzvrătire atunci au tăbărît,
Şi peste noapte fuse Belsàzar omorît.

ÎNCHINARE

Cu trandafiri, cu aur şi crăngi de chiparos
Aş vrea această carte s-o-mpodobesc frumos,
Ca pe-un sicriu în care dorm cînturile mele...
O, de-aş putea iubirea s-o-ngrop aici cu ele!

Odihna peste groapa iubirii înfloreşte,
Pe urm-atîtui zbucium senină floarea-i creşte.
Ci numai pentru mine răsare prea tîrziu:
Ea va-nflori cînd însumi în groapă am să fiu!

Aici sunt dar acele cîntări ce-odinioară,
Ca lava ce din Etna aruncă foc şi pară,
Zbucniră din adîncul simţirii-mi arzătoare
Şi-n jur împrăştiară scîntei fulgerătoare!

Acum pare că-s moarte, zac îngheţate, mute,
Şi palide aşteaptă în negură pierdute.
Dar tresări-vor iarăşi vii cînturile mele
Cînd s-o abate duhul iubirii peste ele...

Şi inima-mi şopteşte că vremea va să vie,
Acel duh al iubirii cu rouă să le-nvie:
Îţi va cădea în mînă această carte-odată,
Tu, dulcea mea iubire din ţară depărtată!

Atunci puterea vrăjii, iubito, va-nceta,
Şi palidele slove cu jale vor căta
În ochii tăi ce mîndri, făcîndu-te să tremuri,
Şopti-vor melancolic poveşti din alte vremuri...

[DIMINEAŢA-NTREB ZADARNIC]

Dimineaţa-ntreb zadarnic:
Vine îngeraşul azi?
Seara însă plîng amarnic:
N-a venit nici azi, nici azi!

Noaptea dorul mi-e tovarăş
Şi mă face să veghez;
Ziua toată umblu iarăşi
Dormitînd, parcă visez.

PE INIMĂ, IUBITO...

Pe inimă-mi, iubito, mînuţa ta aşează;
Auzi tu-n cămăruţă cum sună a pustiu?
Stă un dulgher acolo, ciopleşte şi lucrează
Şi-mi face un sicriu.

Tot bate şi răsbate acolo zi şi noapte:
Mi-a speriat şi somnul, de m-am luat de gînd...
Hai, meştere dulghere, dă-i zor şi isprăveşte,
S-adorm cît mai curînd!

CÎND MOR TINERE INIMI...

Cînd mor tinere inimi
Zdrobite de dezastre,
Rîd stelele voioase
Din depărtări albastre:

„Ah, bieţii oameni, dînşii
De trist sfîrşit au parte!
Cred în amor, şi-n urmă
Se zbat pînă la moarte.

Noi nu ştim ce-i amorul,
Blestemul care-i doare
Şi-i mistuie; de-aceea
Sîntem nemuritoare!“

[ÎN MAI, CÎND MUGURII-NCOLŢESC...]

În mai, cînd mugurii-ncolţesc
Şi rîde toată firea,
A răsărit şi-a înflorit
În inimă-mi iubirea.

În mai, cînd tot văzduhu-i plin
De viers de păsărele,
Mi-am pus în versuri jalea mea
Şi dorurile mele!

SĂRUTĂ, NU JURA...

Sărută, nu jura! Temei
Nu pun pe vorbe de femei!
Oricît de dulce-ai fi la grai,
Dar şi mai dulce gură ai!
Sărutul pentru mine-i sfînt:
Cuvîntul este fum şi vînt!...

O, jură, dragă, cum jurai!
Cred tot ce-mi spui şi tot ce vreai!
Cînd, fericit, la sîn m-alinţi,
Nu pot să cred atunci că minţi,
Cred că ţi-s drag pe veci şi chiar
Mai mult, — dincolo de hotar!

MI-S CÎNTURILE OTRĂVITE...

Mi-s cînturile otrăvite
Şi-n veci eu n-am tăgăduit-o:
Pe primăvara vieţii mele
Otravă, revărsaşi, iubito.

Mi-s cînturile otrăvite
Şi-n veci eu n-am tăgăduit-o:
Eu port atîţia şerpi în suflet,
Te port pe tine chiar, iubito!

ÎN VIS...

În vis văzui un om gătit, mic de statură,
Mergea cu paşi de-o şchioapă pe labe răschirate;
Purta o haină nouă şi albituri curate,
Ci răsărea-n lumină mojica lui făptură.

În fond era nemernic, meschin, — o stîrpitură;
Pe dinafară, însă — cu multă demnitate;
Răzbunător şi ţanţoş, trîntea cuvinte late.
Cu ifos fără margini vorbind despre bravură.

„Ştii cine este? Vino şi-l vezi!" Zîmbind îmi spune,
Cu viclenie, Zeul, stînd înaintea mea,
Şi magica-i oglindă sub ochii mei o pune.

Văd un altar, şi-n faţă-i stetea piticul famen,
Cu draga mea alături; rostiră ambii: „Da!"
Şi mii de draci strigară rîzînd cu hohot: „Amen!"

N-AM ÎMPOTRIVA TA NIMICA...

N-am împotriva ta nimica, chiar de-aş înnebuni de jale,
Pe veci pierduto! n-am nimica, nimic n-am împotriva ta:
Oricît de mîndră-n strălucirea de diamante-ai arăta,
Nu vei putea s-arunci o rază în noaptea inimioarei tale...

Ştiam de mult. În vis, odată, văzui viaţa ta ursită.
Văzui şi noaptea-ntunecată ce inima ţi-a fost robit-o,
Văzui şi vipera ce muşcă ascunsă-n inimă-ţi, iubito,
Şi-am înţeles, pe veci pierduto, cît eşti de mult nefericită!

Şi dacă eşti nefericită, nimic n-am împotriva ta:
Iubito, soarta blestemată vrea ca să fim nefericiţi!...
Pîn'ce tot zbuciumul acestor nebune inimi va-nceta,
Iubito, soarta blestemată vrea ca să fim nefericiţi!

Ci văd eu zîmbetul ironic pîndind prilej ca să zbucnească,
Văd ochii tăi mărind cu ciudă fulgerătoarele lumine,
Şi văd pornirea de orgoliu ce face sînul tău să crească —
Şi totuşi eşti nefericită, nefericită, ca şi mine!

În preajma gurei tale totuşi durerea tremură-n neştire,
De lacrămi tăinuite-n umbră ţi-s ochii împăinjeniţi
Şi sînul tău superb ascunde o rană fără lecuire —
Iubito, soarta blestemată vrea ca să fim nefericiţi!

DIN BASME VECHI...

Din basme vechi o albă mînă
Te cheamă fluturînd în zări
Şi-auzi cîntînd o mîndră zînă
De peste nouă mări şi ţări...

Ea cîntă despre-o-mpărăţie
Fantastică din soare-apus:
Flori mari, necunoscute ţie,
Acolo strălucesc nespus...

Toţi arborii acolo sună
Şi cîntă parc-ar fi un cor:
Ca muzică de danţ răsună
Sonore glasuri de izvor,

Şi doine dragi, cum niciodată
Tu n-ai mai auzit, socot,
Te leagănă şi te desfată,
Pîn'ce te farmecă de tot.

Ah, dac-ai şti-ncotro anume?
Acolo cum ai vrea să pleci!

Să uiţi durerile din lume,
Şi-acolo să rămîi pe veci!...

Ah, mîndra asta-mpărăţie
Mi-apare în somn adeseori;
Dar, ca o negură pustie,
Se stinge totdeauna-n zori!

CÎND DOI ÎŞI ZIC ADIO...

Cînd doi îşi zic adio,
De mîni cu drag se strîng,
Şi plîng amar, oftează
Amar, şi iarăşi plîng.

Ci noi la despărţire
N-am plîns, nici n-am oftat,
Şi lacrimi şi suspine
Pe urmă ne-au aflat.

FRUMOS E PE LUME...

Frumos e pe lume şi-n cer e senin,
Şi vîntul adie şagalnic şi lin,
Şi rîd fericite cîmpiile-n floare,
Şi tremură-n roua bătută de soare,
Şi-i tot veselie, şi tot sărbătoare,
Şi totuşi spre groapă dorinţa mă poartă,
S-adorm lîngă tine, mireasa mea moartă!

PRIN CRÎNGUL VERDE...

Prin cringul verde rătăceam
Ca să-mi ascund de lume plînsul;
Un sturz sălta din ram în ram:
— De ce plîngi tu? mă-ntreabă dînsul.

— Întreabă tu pe rîndunici
De ce sunt trist, să-ţi spună ele,
Ce stau în cuiburile mici
De subt fereastra mîndrei mele.

ÎNVĂLIŢI ÎN NOURI, ZEII...

Învăliţi în nouri, zeii
Dorm uitaţi: i-aud în zare
Sforăind, — şi noi, pigmeii,
Vreme rea avem pe mare!...

Vreme rea! Mînia mării
Stă să spargă biata navă.
Cine, vai! să stăpînească
Astă cumpănă grozavă?

Saltă nava şi trosneşte,
Zguduită de furtună.
Mă-nvălesc şi eu ca zeii
În manta... şi noapte bună!

AFARĂ-I NOAPTE...

Afară-i noapte, plouă, ninge!
Pe cer aleargă repezi norii;
Ah, unde-i strălucesc iubitei,
Pe vremea asta, ochişorii?...

O văd lipită de fereastră,
În cămăruţa-i solitară;
Cu ochii-ntunecaţi în lacrimi
Priveşte viscolul de-afară...

ATÎT DE DRĂGĂLAŞĂ...

Atît[1] de drăgălaşă, albă,
Frumoasă — parcă eşti o floare!
Şi-ades rămîn pierdut pe gînduri
Cînd mi te-arăţi surîzătoare;

Cu mîinile-amîndouă parcă
Te-aş binecuvînta, copilă;
Plecînd genunchiul către Domnul,
Aş vrea să-mplor cereasca-i milă,

Ca veşnic să te aibă-n pază
Şi să rămîi surîzătoare,
Atît de albă şi frumoasă
Şi drăgălaşă ca o floare!

[1] În *Tălmăciri*, greşeală de tipar: *Atita*.

GLAS DE PRIMĂVARĂ...

Glas de primăvară, blînd,
Tainic mă-nfioară...
Zboară-n depărtări, curînd,
Dulce cîntec, zboară!

La căsuța unde-n șir
Rîd flori răsfățate,
De-i zări un trandafir,
Spune-i sănătate!

SOCOATA VREMII...

Socoata vremii-n ore, minute și secunde, —
Întîiul ornic, — cine le-a născocit? Răspunde!
A fost un singuratec, un suflet trist, pustiu...
În nopțile de iarnă sta și-asculta, tîrziu,
Cum șoarecii se mișcă prin umbră de unghere,
Și cariul ritmic toacă în tainica tăcere...

Dar sărutarea cine mi-a născocit-o-n lume?
O gură fericită și dornică de glume...
Ea săruta cu sete; era în luna mai.
Natura-ntreagă parcă se preschimbase-n rai,
În rai cu flori frumoase și ciripire vie,
Și soarele-n văzduhuri rîdea de bucurie!...

SPUMEGĂ MAREA...

Spumegă marea sub stînca runică,
Pe stîncă stau pierdut pe gînduri...
Şuieră vîntul, zarea se-ntunecă,
Păsări de pradă ţipînd alunecă,
Trec valurile rînduri-rînduri...

Mîndrele fete, bunii prieteni
Şi-atîtea scumpe idealuri
Unde-s acuma?...
Şuieră vîntul, dănţuie spuma,
Aleargă miile de valuri...

Hölderlin

CÎNTECUL URSITOAREI

Umblaţi, acolo, sus în lumină
Pe dulce plai, voi, fericite genii!
Strălucitoare adieri
V-ating uşor, plutind
Ca degetele-artistei
Pe strune sfinte...

Neştiutori de soartă
Ca pruncul în somn,
Respiră zeii:
Cast ocrotit în mugur născînd
Înfloreşte etern spiritul lor,
Şi ochii lor fericiţi
Privesc în tăcută,
Eternă seninătate.

Ci noi am fost ursiţi
Să nu aflăm nicăirea odihnă:
Dispar şi cad
Sărmanii oameni,
Orbeşte, de la un ceas la altul,
Ca apa zvîrlită din stîncă
În stîncă,
De-a lungul vremii, în necunoscut.

Gottfried Keller

CÎNTECUL LUI PAN

Braţe-n braţe stau stejarii în pădurea seculară,
Azi, fiind cu voie bună, vechiul cîntec şi-l cîntară.

A-nceput departe-n margeni cel mai tînăr să s-alinte
Şi un freamăt şi un clatin s-au pornit apoi-nainte:

Alergă un vajnic ropot, se umflau bogate valuri,
Şi vîrtejul printre vîrfuri se rostogoli pe dealuri.

Iar acum cînta-n coroane, şuiera-n văzduh furtuna,
Pînă-n rădăcini de-a valma duduia trosnind
într-una.

Cînd şi cînd huia stejarul cel mai nalt din creştet,
falnic,
Codru-n cor întreg pe urmă răspundea vuind
năvalnic!

Mîndru joc era, asemeni unei mări cînd se revarsă,
Albă se bătea-n sclipire frunza spre nord-est
întoarsă.

Tata Pan făcea doar însuşi vechea ceteră să sune,
Învăţînd copiii, codrii, melodiile străbune.

Şi din cele şapte tonuri ce cuprind în ele toate
Cîntecele, vechiul meşter ce minuni de cîntec
scoate!

Tinerii poeţi şi cintezi stau şi-ascultă în tăcere;
Pitulaţi în tufe dese sorb cîntarea cu plăcere...

CURCUBEUL

Cădea-n apus o ploaie lină,
În care soarele bătea:
Drumeţul pe cărarea-ngustă
Cu suflet obidit trecea...

Vedea cum stropii în cădere
Sclipesc prin raze aurii;
Reci îi simţea picînd pe frunte-i,
Şi-nfiorat, duios şopti:

— Ştiu că deasupra frunţii mele
Pluteşte-acum un curcubeu,
Senina depărtare-l vede
Jucînd măreţ pe drumul meu.

Iar cei ce merg de mine-aproape
Şi mă cunosc ca nimeni alt,
Nu pot vedea ce plin de pace
Mă luminează din înalt.

Aşa, cînd alte zile poate
În cea de azi s-or fi răsfrînt,
Pe numele meu şters, departe,
Luci-va curcubeul sfînt.

GÎNDURI

O mare inima-mi de-ar fi,
Duşmanul ei — o navă,
Cum ar izbi-o crunt de stînci
Mînia ei grozavă!

Şi ca s-o-nghit-apoi la fund,
Adîncu-i s-ar desface,
Spre-a se-nchega deasupra iar
Măreaţa mării pace.

Dar nu-i decît un vălurel
Din mii de vălurele,
Ci spuma-i roade nencetat
Din putredele schele.

Noi, valurile, ne urmăm
Mereu, — şi sîntem una:
Pe-acelaşi duşman îl gonim
Şi-l urmărim într-una.

Vîrtejul, duhul răzvrătit,
Ne biciuie sălbatic,
Pîn'ce cu toatele tresar
Din somnul lor acvatic.

Iar cînd tot ce-am purtat din greu
S-afundă făr' de veste,
Hei, cum mai tresăltăm atunci,
Lovindu-ne în creste!

Răsun-atunci din țărm în țărm
Și hohot-oceanul:
„S-a dus cu nava lui cu tot,
S-a dus la fund Vicleanul!"

Lenau

VÎNTUL

Departe, în străini plecam...
Privii în urma mea pierdut;
Spunînd ceva, mi-a apărut
Iubita, sus, la geam.

Ea mi-a trimis un blînd cuvînt —
Tovarăș bun pe drum pustiu...
Dar ce mi-a spus, nu pot să știu,
Că s-a pierdut în vînt.

Și dacă n-oi mai întîlni-o,
Tu, vînt sălbatec, rău ce-mi ești,
Nu ți-e de-ajuns?... Să-mi mai răpești
Și cel din urm-adio?

RANA-N SUFLET

Eu port în suflet o adîncă rană,
Dar nici un geamăt buzele nu-mi scapă;
Simt cum mereu tot mai adînc mă sapă
Şi cum se farmă viaţa mea sărmană.

Doar una poate jalea să-mi priceapă:
La sînu-i dulce, fără de prihană,
Aş plînge-n hohot... dar dorinţa-i vană:
Aceea una putrezeşte-n groapă!...

O, mamă, vin', copilul tău te cheamă!
De mai tresare inima ta moartă
Şi, ca pe vremuri, grija de mi-o poartă,

Atunci eu vreau de viaţ-a mă desface...
Ajut-ajută suferinţii, mamă,
Copilul tău trudit să ţi-l dezbrace!...

ECOU

Un cîntec vesel cîntă călătorul,
Dispare în brădet, şi-acuma tace.
Doream să-l mai ascult, dar n-am ce face:
Neîmplinit îmi va rămîne dorul.

El tace, dar acum mi-aduce corul
Acelor stînci răsunetu-i încoace,
Parc-ar voi cîntarea să-i evoace...
Şi-acum aud cum sare doar izvorul.

Mergi sănătos, drumeţe! — suspinînd
I-am zis; — dar pentru ce-s mai trist eu oare
Că i s-a stins ecoul prea curînd

Decît de-ar fi murit chiar omul, cînd
Cîţiva ici-colo-l pomenesc arare,
Pîn' ce-amuţesc cu toţii, rînd pe rînd?

ÎNTREBARE

Nu te-ai trezit vreodată fără vrere
În zori, întunecat şi abătut,
Făr-a-nţelege oricît te-ai zbătut
De unde izvorăşte-a ta durere?

Simţeai doar că visaşi, şi-au dispărut
Din minte-ţi ale visului himere,
Dar că te-ncearc-ascunsa lor putere,
Încît să plîngi cu hohot te-au făcut.

Cînd vei scăpa de noaptea pămînteană
Şi crezi că poate-atuncea, în lumină,
De visul tău cel sarbăd vei uita,

Ah, cine ştie dacă vina ta
Nu va veni ca tainică dojană
Să-ţi tulbure şi veşnica hodină?...

SURUGIUL

Vraja dulcei nopţi de mai
Stăpînea afară,
Sus, de-argint, pluteau bălai
Nori de primăvară.

N-auzeai pe lunci şi văi
Nici un glas să sune,
Singură umbla pe căi
Raza blondei lune.

Molcom fremăta abia
Numai vîntul serii,
Spre a nu trezi cumva
Pruncii primăverii.

Chiar şi tainicul izvor
Parcă amuţise,
Ca să cruţe-a florilor
Parfumate vise.

Cornul său la gură-atunci
Surugiul pune
Şi-l făcu prin văi şi lunci
Vesel să răsune.

Şi sunau cei patru cai
Sprinteni din copite,
Ce prin înfloritul rai
Ropoteau grăbite.

Şi părea că trec în zbor
Şi aleargă toate,
Speriind în goana lor
Liniştea din sate.

Cînd, prin raiul ce-l zărim,
Cum străbatem, iată,
Fără veste-un ţintirim
Ochilor s-arată.

Zidul mohorît stetea
Sprijinit de stîncă,
Crucifixul sfînt veghea
Sus, în jale-adîncă.

Surugiul domolind
Dintr-o dată trapul,
Sus, la crucifix privind,
Trist întoarce capul.

„Ierţi, măria-ta, de-oprim,
Însă n-am ce face:
Colo, sus, în ţintirim
Un tovarăş zace.

Şi de cîte ori mă-ntorn,
Mă îneacă plînsul:
Nimeni nu suna din corn
Mai frumos ca dînsul!

Şi de cîte ori revin
Pe-aste locuri iarăşi,
Trebuie să-i cînt puţin
Bunului tovarăş!"

Către ţintirim deci el
Cornul şi-l îmbie,
Să-l audă-n somn acel
Aţipit sub glie;

Şi-un atît de dulce zvon
Dintre stînci pătrunde,
Parcă mortul postilion
Din mormînt răspunde.

Repede porni la drum
Goana cea nebună;
Tînguiosul corn şi-acum
În auz îmi sună...

Li-Tai-Pe

CLAR DE LUNĂ

Lîngă patul unde stau
Bate luna pe podele,
Nu știu, luna bate, sau
A căzut omăt pe ele.

Fruntea mi-o ridic, privesc
Luciul zărilor deșarte;
Fruntea-mi cade și gîndesc
Trist la țara mea, departe...

Longfellow

EXCELSIOR!

Spre seară, printr-un sătișor
Din Alpi, un tînăr călător
Trecea purtînd prin nea și vînt
Un steag cu-acest străin cuvînt:
Excelsior!

Supt geană-i, ochiu-ntunecos
Sclipea ca paloșul tăios,
Și ca din corn de-argint, senin,
Suna cuvîntul cel străin:
Excelsior!

Lumini de prin bordeie, rar,
Băteau în față-i, și, bizar,
Ghețarii-n noapte străluceau,
Și straniu buzele-i șopteau:
Excelsior!

— E un prăpăd în munți acum! —
Îl sfătuiește-un moș pe drum —
Pîrăul e șivoi turbat...
El murmură nenduplecat:
Excelsior!

— O, vin', o fată i-a şoptit,
La pieptul meu, pribeag trudit!
În ochi-albaştri-nlăcrămaţi
Priveşte-oftînd, înalţ-un braţ:
Excelsior!

— O, nu intra-n brădetul des,
Lavinele în drum îţi ies!
Îi strigă-n vale un păstor.
El pasă drept, nepăsător:
Excelsior!

Şi-n zori, cînd clopotul din schit,
Vibrînd sonor şi lămurit,
Pe fraţi la rugă i-a chemat,
Din stele-un glas a răsunat:
Excelsior!

Şi cînele-a descoperit
Un pelerin întroienit.
Pe pieptul său un steag — drept scut —
Cu-acel cuvînt necunoscut:
Excelsior!

Şi tainic mortul surîdea
Spre soarele ce răsărea,
Şi mîndru, ca o stea căzînd,
Căzu din cer un strigăt blînd:
Excelsior!

Meerheimb

VESTITORUL BIRUINŢII DE LA MARATON

(29 septembre 490 a. Chr.)

Am biruit, bărbaţi atenieni!
HERODOT

(Călduros şi nobil, cu putere crescîndă.)

Akropolis!
O, sfîntă cetate de zei,
Cum te înalţi aurie-n adîncul nopţii albastre
Şi îmi vesteşti de departe, măreţ,
Că am ajuns,
Am ajuns, în sfîrşit!
Cădeţi acum, genunchi slăbiţi,
Sfîrşiţi de goana îndelungă.
Ţîşneşte-acum şiroi de purpură
Din pieptul meu rănit de moarte!
O clipă numai dăruiţi-mi suflet,
O zei, nemuritori,
Să le vestesc atenienilor!
Elada e liberă!
Zdrobit e pumnul perşilor
Ce ameninţa s-o puie-n jug,
Şi-i mîntuită ţara grecilor!

(Cu glas puternic.)

Ascultă-mă, cărunt portar! Deschide!
Dă-mi drumul între zidurile-Atenei,
Aduc biruinţa,
Aduc biruinţa de la Maraton!

(Pauză. Sfîrşit, dar cu inimă.)

Moşnege, mulţumesc. Dă-mi umărul
Şi sprijineşte-mă în ceasul morţii.
O-nghiţitură încă, sunt topit de sete,
Uscat mi-e cerul gurei de praf şi de arşiţă, —
Şi-acum, din răsputeri răsună,
Răsună, scutule, izbit de spadă,
Trezeşte-mi Atena din somn!

(Strigînd.)

Aici, aici, cetăţeni! Sculaţi-vă!
Treziţi din somn femeile, copiii!
Aici! Aici!

(Pauză. Vesel, mişcat.)

O, iată! Gloata zgomotos aleargă,
Mînată de voioasa presimţire,
Şi umple străzile!

(Refuzînd cu dragoste.)

Lăsaţi, lăsaţi, iubiţilor, aveţi răbdare,
Nu fiecăruia în parte,
Poporului vreau să-i vestesc
Cum au căzut copiii lui şi — au învins!
Eladă sfîntă, te apără încă
Pallas Atena,
Mai oţeleşte încă puterea lui Hercule,
Al grecilor braţ!
Mai bate inima argonauţilor
În pieptul Eladei!
Căci, fără glumă, suflet de erou
Îţi trebuie cînd vezi năvălind,
Ca valuri aprinse de aur topit,
Cumplita armată a duşmanului —
De unsprezece ori zece mii —
Să-i ţii tu piept cu zece mii!
Şi groaznica flot-a barbarilor oare
Nu cotropise de jur împrejur
Cu armele marea ce părea că este
Spinarea cu solzi monstruoşi
A unui crocodil uriaş,

Ce creşte şi se-ntinde spre apus
Din ţărmurile Asiei Mici,
Căscîndu-şi gura lacom,
Ameninţînd Elada?

(Cu putere crescîndă.)

Zădarnică ameninţare!
Înarmaţi, săltară copiii Minervei!
Pe scuturile lor se răsfrînse în flăcări
Ruşinea etern-a barbarilor crunţi —
Eubea strigă, Eretria răspunse.

(Pauză. Sfîrşit.)

Iertaţi, părinţi cinstiţi ai cetăţii,
Sălbatica aprindere a mîniei,
Ci amintirea faptei colosale
Îmi umple iarăşi sufletul de-avînt
Şi-mi năbuşeşte fiorii reci ai morţii!

(Răstimp. Înviorat.)

Păharul acesta — mulţămesc —
Mă face să bănuiesc nectarul.
Ţie-l închin, eroul cel mai de frunte al Atenei,
Ţie-l închin, Miltiade!

Miltiade, el a fost, îndrăzneţul,
Cel ce,-narmat cu scutul zeilor,
A smuls din şanţuri mica noastră ceată
Şi-o aruncă în cîmp deschis,
Năvalnic, contra puterei de fier a perşilor!

(Cu un gest.)

Priviţi, vă rog, bătrîni părinţi,
Spre miazănoapte, unde din Kytheron
Coboară valea, lungă, strîmtorată-ntr-una
De Penos şi Penthelikon,
Cum se deschide-apoi spre şes
La Maraton.
De-aici vedeai sclipind,
În vuietul îndepărtat de valuri,
Norii de pînze ai flotei barbarilor,

Şi lîngă ţărm, pestriţele corturi
Ale lui Datis, căpetenia mezilor,
Şi-ale tovarăşului său de arme, Hippias,
Cel care-a fost tiran odată al Atenei,
Azi — trădător de patrie!

(Pauză.)

Şi iată, cînd Eos cu obraji trandafirii
Creştea din spuma de valuri,
Inecînd în lumina-i vioaie
Cuprinsul adînc ce vuia de arme,
Pluteau presimţiri de moarte în aer:
„Aleşi sunteţi de Styx,
O, voi, copii ai Aticei!“

(Cu nobil avînt.)

Ci vechiul avînt spre jertf-al Eladei
Înflăcără din nou ceata aleşilor:
Barbarii dîrji călcau în picioare
Al Greciei suflet frumos!

(Însufleţit.)

O, suflet de viteaz, tu, Miltiade!
Tu ai fost care, plin de-nţelepciune,
Ai cumpănit, şi slăbiciunei noastre
I-ai dat putere uriaşă,
Tu, care ai silit colosul perşilor
Să-şi strîngă-aripele ca vulturul rănit,
Tu, care ai împins înapoi
Îndrăzneţul potop de călări,
Silindu-i să rămînă pe loc,
Înghesuiţi, cu sabia-n teacă:
Căci slabele noastre aripe,
Ferite de munţi şi copaci răsturnaţi,
Îngrădeau orice atac din afară.

(Beat de amintiri, vesel şi cu energie.)

Atunci, deodată, sunară cimbale şi-oboaie
Şi, vîjîind, năpădi pe şes
O mare de arme!
Dar noi n-adăstarăm năvala furtunii;
Ca şi marinaru-ndrăzneţ ce s-aruncă

Cu capul în jos în sălbatecul clocot
Al apelor!
Astfel şi noi!

(Repede, însufleţit.)

În semicerc, în munţi,
În pas de atac, neştiut pîn-atunci,
Aşa năvălea stînga şi dreapta.
Înainte şi drept în zidul de suliţi,
De lănci şi scuturi ale duşmanului
Plin de uimire!
Şi-n stînga şi-n dreapta, şi-n dreapta şi-n stînga
Şovăiau aripele perşilor,
Şovăiau — se-ndoiau — se plecau — alergau!
Fugeau ca antilopele iuţi de picioare,
Şi noi, luptînd din greu cu grindina
De lănci şi săgeţi,
Noi după ei — spre mare!

(Cu spaimă.)

Dar miezul oştirii, slăbit de tot,
Deşi purtat de mîndrii viteji
Temistocle şi Aristide,
Nu mai putea să ţină piept năvalei
Ce ca un orcan îl izbea
Din mijlocul falangelor duşmane,
Străpungînd inima grecilor
Cu măciuci ghintuite!

(Pauză.)

Un vaier străbate pînă la aripi.
Helenii biruitori aud
Cum strigă fraţii lor ajutor.
Brusc încetară goana, şi atunci,
Ca două cleşte de fier, uriaşe,
Ce se-nconvoaie să prindă prada
Şi-o strîng într-o cumplită-mbrăţişare,
Astfel, deodată se văzu barbarul
Apucat din ceafă,
Şi-n dreapta şi-n stînga drumul închis
Spre portul mîntuitor!

(Pauză. Cu gesturi hotărîte.)

Oștirea grecească își vine în fire,
Ușoarele lănci se-ntorc înainte,
Al dușmanului hohot se schimbă-n prohod,
Și spadele șuieră, ghioagele trosnesc,
Falange fugare se sfarmă-ntre ele,
Și călărimea răpede-a pustiului
Se spulberă spre mare, ca nisipul!

(Cu pornire crescîndă.)

„La flotă! Toți, la flotă!" se aude
Zadarnica strigare a perșilor.
Ci-n stînga și în dreapta fiii grecilor
Opresc năvala spre țărm,
Și-n lupta cruntă moartea se-nmiește,
Și fierbe, roșie, întunecată,
Albastra Mare Ionică!

(Mîndru, triumfător.)

Trofeele și corturile, ale noastre!
Cirezile de dromaderi și elefanți,
Încărcate cu comorile Răsăritului,
Cu perle și podoabe, ale noastre!
Și Datis, capul perșilor, mort!
Mort, trădătorul Hippias,
Înecat în mocirlă!
Morți pîn' la zece mii de barbari!
În portul Pireu se oprește
Podoaba semeață a galerelor,
Încărcată de grelele lanțuri
Pe seama noastră făurite,
Ducînd și blocul de marmoră
Ce trebuia să rămîie
Monument al rușinii noastre,
Acum stîlp de rușine-al înfrîngerii lor!

(Pauză mai lungă. Slăbit de tot.)

De-acum am sfîrșit!
Bătăile slabe ale inimei mele
Îmi spun că mi-s numărate clipele.

(Pauză. Elegic, plin de melancolie.)

Și-acum o dată încă, dulce vînt,
Ce-adii ușor dinspre pădurea sacră,
Ca o chemare din Eliseu,

Mai amintește-mi farmecul vieții,
Să mai respir o dată aerul Greciei!

(Cu mîna-ntinsă, înflăcărat de adîncă dragoste.)

Nu, mamă-mamă, scumpă, bună mamă,
Nu te-arunca, bocind, în genunchi!
Eu am adus cea mai frumoasă veste!
Ești mama unui fiu viteaz,
Și Hellas — liberă!

(Sfîrșit, frînt și totuși însuflețit.)

Ce-mi pasă de aci nainte
De lumea pămîntească!
Dă-mi mîna ta, dă-mi mîna, dulce mamă,
Și-așază-mă cu fața,
Ridică-mi fața,
Cuprinsă de sudoarea morții,
Spre locul unde noi
Ne-am cîștigat nemurirea,
Să pot privi murind
Spre cîmpul de biruință al Eladei,
Spre Maraton!

Multatuli

CÎNTECUL LUI SAÏDJAH

Eu nu știu unde am să mor.
Văzui marea cea mare la țărmul mării,
Cînd tatăl meu m-a dus acolo
Să facem sare.
De voi muri pe mare
Și de m-or azvîrli în apa-adîncă,
Veni-vor chiții lacomi,
Vor înota în preajmă-mi și vor întreba:
Care din ei să-nghită leșul
Ce cade către fund?
Eu nu voi auzi.

Eu nu știu unde am să mor,
Văzui arzînd căsuța lui Pa'ansu, —
El însuși puse foc.
Și-a fost ieșit din minți.
De voi muri în flacări,
Cădea-vor bîrne-aprinse
Pe leșul meu,
Și-afară vor fi țipete grozave
De oameni cari aruncă apa
Ca să omoare focul.
Eu nu voi auzi.

Eu nu știu unde am să mor.
Văzui căzînd pe micul Si-unah din pom, —
El culegea un rod al pomului
Să-l ducă maicei sale.
De voi cădea din mărul cel înalt,
Zăcea-voi mort lîngă tulpina lui,
Ca Si-unah,
Dar mama nu va plînge, ea e moartă,
Ci alții vor striga cu glasul aspru
„Uitați-vă, Saïdjah e mort!"
Eu nu voi auzi.

Eu nu știu unde am să mor.
Văzui mort pe Pa-lisus,
El s-a fost stins de bătrînețe,
Albite-i erau pletele.
De voi muri bătrîn, cu plete albe,
Veni-vor bocitoarele
În jurul meu;
Mă vor boci ca bocitoarele
Pe Pa-lisus, și toți nepoții,
Și ei, vor plînge cu amar.
Eu nu voi auzi.

Eu nu știu unde am să mor.
Văzui atîția morți în satul meu:
I-a-nveșmîntat în haine albe,
Și-apoi i-au coborît în groapă.
De voi muri acasă și m-or îngropa
La capul satului, spre răsărit, pe deal,
Acolo unde iarba crește-naltă,
Adinda va veni, și haina-i de mătase
Încet, încet de tot o să atingă
În treacăt iarba-naltă...
Și eu voi auzi.

Petöfi

MUGUR, MUGUR, MUGUREL...

În orașul ăsta am deschis eu ochii;
Salutare, locuri mîndre, scumpe mie!
Doina doicei mele din copilărie
Sună-n tot orașul: doica-mi cîntă mie?
Glasul ei e-acesta? ori poate mă-nșel:
„Mugur, mugur, mugurel!..."

A plecat, odată, un copil voios,
Azi, bătrîn, se-ntoarce tot pe-aceeași cale...
Hei, de-atunci ce mult e... griji, năcazuri, boale,
Bucurii puține, și atîta jale!
„Cum mai trece vremea..." trist îngînă el.
„Mugur, mugur, mugurel!..."

Oare unde sunteți, tovarăși de joc?
De-aș vedea pe unul barem dintre voi!
Să mai stăm de vorbă, veseli amîndoi,
Să ne reîntoarcem anii înapoi,
Anii cei de basme, să cînt iar cu el:
„Mugur, mugur, mugurel!..."

Fără de hodină, pasere pribeagă
Care-și cată cuibul cald de-odinioară
Cînd se-ntoarce iară mîndra primăvară,
Gîndul meu colindă, pretutindeni zboară,
Și mă mir eu singur cîte-mi spune el:
„Mugur, mugur, mugurel!..."

Sunt copil acuma, iarăși sunt copil!
Pe-o nuia încalec... lumea e a mea!
Sare și necheză murgul meu-nuia,
Merg la jgheab, devale, și îi dau să bea...
Hii, murguț, în lume, zboară, rîndunel...
„Mugur, mugur, mugurel!..."

Clătinat răsună clopotul din turn,
Calul, călărețul cad de obosală...
E-n amurg... acasă doica mă ia-n poală...
Ațipesc, și visuri mîndre mă înșală;
Doica mă alintă, cîntă-ncetinel:
„Mugur, mugur, mugurel!..."

TOAMNĂ...

Pe plai pustiu şi noroios
Atîrnă trist ceaţa de toamnă.
Spre vremurile din trecut
A jale inima mă-ndeamnă...

Lumina soarelui se urcă
Şi-mparte-a negurei perdea...
Tot astfel, cu un zîmbet numai,
Tu luminezi inima mea!

Dar tu nu fă ca mîndrul soare
Ce rupe negura anume
Ca să se vadă şi mai bine
Pustiul ce domneste-n lume...

IUBITEI

Au fost şi alţii mai vestiţi,
Uitat e azi numele lor...
Dară pe voi, dragi cîntece,
Ce vă aşteaptă-n viitor?

Trăi-veţi cînd la capul meu
Vor creşte buruieni, pustiu...
Cum strunele, cari au plesnit,
Tot mai păstrează sunet viu?

Ci uite-se, nu-mi pare rău,
Tot ce am scris odinioară.
Numai ce scriu de dragul *ei*,
De-a pururi vreau să nu mai piară...

Trăi-vor aste cîntece,
Ş-o vor slăvi-o-n rînd cu aştrii,
Căci ele-s sfinte, vin din cer,
Din cerul ochilor albaştri.

AM STAT LÎNGĂ MORMÎNT...

Am stat lîngă mormîntul ei...
Asemenea unei statui,
Cu brațele încrucișate,
Cu ochii în pămînt stătui...

Stă corăbierul trist pe țărmuri...
Se uită peste marea lată
Ce-l lasă cerșetor, pe drumuri,
Căci i-a-necat comoara toată...

SOARELUI

Soare, am o pîră veche
Împotrivă-ți... Știi tu oare?
Ești zgîrcit de n-ai pereche,
Cît te ții de sfînt și mare!

Tuturor, ca om de treabă,
Dai lumină și viață.
Numai mica mea cocioabă
N-a văzut cinstita-ți față.

Vino și te încredințează...
Ai puțină omenie:
Mai trimete-mi cîte-o rază,
Măcar de parigorie;

Poate știi, slăvite soare,
Că scriu versuri: mai știi, poate,
Că-n așa împrejurare
Nu pot sta eu în palate.

Cum să nu știi! Că din liră
N-ai cîntat și tu un timp,
Pîn' ce nu îl izgoniră
Pe Jupiter din Olimp?

Fie-ți milă, deci, slăvite,
Fost coleg al meu, Apolo...
Și o rază-mi mai trimite
Cînd și cînd, d-aci încolo...

ÎN TINDĂ AM INTRAT...

În tindă am intrat o clipă,
Să iau cărbune pentru pipă...
Aș fi luat, desigur, focul,
Dar ea ardea, bat-o norocul!

Ardea ea, pipa, de minune...
La ce intrai atuncea? Spune!
Intrai, căci am zărit în casă
O fată... și era frumoasă!

Sufla în foc ca să-l aprindă,
Și flacăra bătea în tindă...
Dar mai cu seamă-n ochii ei...
Ce flacără juca în ei!

Ea mă privi așa ciudat,
Încît simțeam că-s fermecat...
Și, iată... pipa mea s-a stins,
Iar inima mi s-a aprins.

LA MARGINEA SATULUI

Lîngă sat e-o gîrlă mare,
Crîşma, sus, pe mal apare.
Ferestruiele-n lumină
S-oglindesc în unda lină.

E tîrziu şi noaptea-i sumbră,
Luntrea stă proptită-n umbră,
Neclintită stă la stînă
Cumpăna de la fîntînă.

Dar în crîşmă-i vuiet mare
De ţimbal şi de vioare!
Geamurile ţiuie,
Şi flăcăii chiuie:

— Crîşmăriţă, dragă, hăi!
Adă vin bun la flăcăi!
Vechi ca moşu-meu, colea,
Zvăpăiat ca mîndra mea!

— Zi, măi cioară, din vioară,
Că mă-mbăt în astă-sară!
Zi, mă!... că-ţi plătesc să-mi zici:
Vroi să crăp jucînd aici!...

Bate cineva-n fereastră:
— N-aveţi cumpăt dumneavoastră?
Hai, destul cu-atîta larmă,
Că boierul vrea să doarmă!

— Ieie-l dracu, n-am ce-i face!
Tu, potaie, dă-ne pace!
Zi, mă!... iaca numa-n ciudă,
Zi-i, încalte să ne-audă!

Cineva la geam iar bate:
— Mai încetinel se poate?
Maica mea aşa vă roagă,
Că, sărmana,-i greu beteagă...

Stau flăcăii, nu răspund,
Toţi beau vinul pănă-n fund;
Muzicei fac semn să tacă
Şi, frumos, acasă pleacă...

RÎUL

Rîul și-a ieșit din matcă
Și-a-necat cîmpia-ntreagă;
Dincolo, pe mal, ți-e casa,
Azi să nu m-aștepți tu, dragă.

Apele au rupt zăgazul,
Au luat și podul tot,
Cel din urmă stîlp, acolo,
Se rostogolește-not.

Singur stau pe deal și caut
Spre căsuță, peste ape;
Fîlfîind din aripi albe,
Zboar-un porumbel pe-aproape.

Fîlfîie din albe aripi
Și își ia spre tine zborul:
Nu știu, dragă, porumbiel e,
Ori e dorul?

PASTEL

Pe pustă crîșme sunt destule...
Dar știu eu una, — ciardă[1] veche! —
Pe pustă și în toată lumea
Mă prind că nu-i găsești pǎreche.

Ca omul beat, tot vrea să plece,
Dar stă la gînduri, amețită!
Și strîmb i-atîrnă învelișul,
Ca pălăria lui pleoștită...

---

[1] *Csárda* — crîșmă, han (*n.a.*, în *Poezii alese*)

PLANURI DE PRISOS

Toată calea către casă
Într-un gînd am petrecut-o:
Ce s-aduc eu mamei scumpe
Ce de mult n-am mai văzut-o?

Cînd cu drag ea va deschide
Brațele, eu ce să-i zic?
Ce ales cuvînt acelei
Ce mă legănase mic?

Și-mi veniră sumedenii
De gîndiri frumoase-n minte!
Vremea parcă se oprise...
Carul doar fugea-nainte...

Și-am intrat în casă mică...
Și-mi zbură în brațe mama:
Mut... îi atîrnam de buze...
Cum de vreji atîrnă poama.

I-AȘ SPUNE...

I-aș spune: „Stăi, copilă dragă,
Oprește-te în calea mea...
O inimă, atîta am...
Ți-o dau, și fă ce vrei cu ea!"

I-aș spune: „Inima-mi e-o mare,
Fii tu stăpînă peste mare!
În ea s-ascunde cel mai mîndru,
Mai rar dintre mărgăritare!

Credința e mărgăritarul,
Eternă-i strălucirea lui..."
I-aș spune asta ș-alte multe...
Dar nu le spun, că nu am cui!

DEPARTE

Stă departe-n plaiul Dunării cel mare
O căsuță albă, neîncăpătoare.
Ochii mei înoată-n lacrimi de căință
Cînd îmi vine-n minte mica locuință.

Dac-aş fi rămas acolo pîn' la moarte!
Dar pe om îl poartă tot dorinți deşarte...
Aripe de vultur cînd întinde dorul,
Nimenea nu poate să-i oprească zborul.

Sta pierdută mama-n deznădăjduire
Cînd cerşeam sărutul ei la despărțire.
Ah, nici pînă astăzi lacrimele-i încă
N-au putut să stingă jalea ei adîncă!

Tremurînd, întins-a brațele şi plîns-a
Să rămîn acolo, liniştit, cu dînsa.
De vedeam atuncea toate-aşa de clar,
N-ar fi plîns, sărmana, poate, în zadar!

A speranței noastre stea strălucitoare
Ne arată basme fermecate-n zare;
Numai cînd zărim pustiul dinainte,
Ne trezim plîngînd din basmul ce ne minte.

Că pe mine tot un vis frumos, nebun,
M-a purtat în lume, trebuie să spun...?
Şi că lumea singur de cînd o străbat
Mii de ghimpi în cale m-au însîngerat?...

...Pămînteni se-ntorc în țara mea frumoasă:
Ce să-i spună mamei de-or ajunge-acasă?
„Spuneți-i, prieteni — drumul de vă este
Pe la pragul nostru — spuneți bună veste...

Spuneți că zadarnic îşi boceşte-odorul,
Că-i petrece-n lume norocos feciorul."
Ah, de-ar şti ea numai viața-mi zbuciumată,
Inima ei poate-ar înceta să bată...

CLOPOTELE TRIST VIBREAZĂ...

Clopotele trist vibrează...
Dar pe cine-nmormîntează?
Cine-o fi! Îl fericesc:
Nu mai e rob pămîntesc.

Chiar mi-l duc pe sub fereastă,
Plîng copii, plînge nevastă...
Cum nu zac eu în sicriu!
Nimeni nu m-ar plînge, știu...

DOLIU

Pintenii au prins rugină,
Colbăită-i șuba-mi veche,
Și mustățile neunse;
Nu port șapca pe-o ureche...

Ce zor are-un biet ibovnic
Cînd drăguța nu-l răsfață?...
Căci ea zace-adînc în groapă,
Nici n-o pot zări la față...

NOBIL

La scară l-au întins pe ticălos,
Să-l bată, căci a fost nelegiuit,
Căci a mințit, și a furat, și dracul știe
Ce răutăți și crime-a săvîrșit.

Dar el se împotrivea mereu, strigînd:
„Să nu v-atingeți voi de trupul meu!
Căci n-aveți dreptul ăsta, după lege...
Sunt nobil eu!“

Ați auzit, voi, duhuri strămoșești,
Acest cuvînt, această provocare?
De-acum nici n-ar mai trebui bătut,
Ci dus d-a dreptul la spînzurătoare!

HUSARII

Un tropot — trîmbița răsună,
Cresc nourii de praf treptat.
Husarii sunt! Ei vin în goană
Și-au ordin ca să mîie-n sat.

Abia sosiți aici, spre seară,
Ai patriei apărători,
Și bucurie, dar și teamă
Cuprinde pe locuitori.

Nici bucuria lor, nici teama
Nu poate naște din senin:
Sunt chipeși, buni băieți, husarii,
Dar... cam rîvnesc la bun străin.

— Ia seama, fata mea, la toate
— Șoptește mama serioasă —
Cumva să nu călătorească
Vreun lucru mai de preț din casă.

*

O dat' cu zorile, husarul
E treaz, și toți sărind pe cai,
Dau pinteni, sună de plecare,
Dispar departe peste plai.

Cu o durere negrăită
Se uită fata după ei:
Frumoşii ochi înoată-n lacrimi,
Oftînd se umflă pieptul ei.

— De ce eşti, fata mea, tu tristă?
Vorbeşte, ce s-a întîmplat?
— Ah, mamă, a plecat husarul,
Şi inima el mi-a furat!

EROI ÎN ZDRENŢE

Să-mbrac în haine pe măsură
Şi-n rime mîndre versul meu,
Să poată mai uşor străbate
Azi prin saloane, — pot şi eu.

Ci gîndurile mele sfinte
Nu-s tineri leneşi cari se-mbracă
La modă, în mănuşi şi fracuri,
Şi cari trăiesc ca să petreacă.

Azi spada nu mai zîngăneşte,
Şi puşca ruginită doarme.
Dar e război!... în luptă însă
Slujesc idei în loc de arme.

Acolo stau şi eu în luptă,
Între soldaţii ăstui veac!
Eu lupt cu versuri: un războinic
E orice cîntec care-l fac.

Ostaşi în zdrenţe, dar eroici,
Dintr-înşii laş nici unul nu-i...
Şi vitejia face cinstea
Unui ostaş, nu haina lui!

Şi nu mă-ntreb eu: după moarte-mi
Trăi-vor cîntecele mele?
Să piară, de li-i scris, în luptă,
Eu nu mă îngrijesc de ele.

Dar sfîntă-i cartea unde-or zace
Ideile-mi de mult uitate:
Mormînt d-eroi care muriră
În lupta pentru libertate!

UN VIS

Iubesc, cum încă om pe lume
N-a fost în stare să iubească.
Iubita mea e sfîntă, mare,
Dar nu-i ființă pămîntească.

Iubesc o zee exilată
Din cer, şi-n veci o voi iubi:
E libertatea. Dar, durere!
În vis numai o pot zări.

În visurile mele însă
Mi-apare falnica iubită.
Chiar astă-noapte-a fost cu mine
Într-o grădină înflorită.

Îngenunchind, i-am spus iubirea-mi
Şi m-am plecat să rup o floare
Ca să i-o dau — o mică jertfă...
Atunci — cu spada sclipitoare—

La spate-mi apăru călăul,
Şi capul meu căzu trunchiat...
În mîni chiar îmi căzu, şi dînsei
În loc de floare i l-am dat.

STELELOR

Eu v-am cîntat atît de-adesea,
Cu drag, în versurile mele,
Şi vă mai cînt şi astăzi încă,
Scînteietoare stele!

O lume mai frumoasă parcă
Făgăduieşte raza voastră,
Şi vă iubesc că-mi tot surîdeţi
Din depărtarea-albastră.

Şi drag mi-e să privesc de-a pururi
Acolo unde mai există
Puţină veselie încă
Pe lumea asta tristă!

ZĂDĂRNICIA

Zădărnicia-i rege peste regi,
Palatul ei e largul lumii-ntregi,
Cutreieră palatu-n lung şi-n lat,
Nimic nu lasă ea necercetat.

Şi unde merge... toate se desfac,
Se prăbuşesc şi pier... în juru-i zac
Coroane sparte, tronuri sfărîmate,
Flori veştejite, inimi sfîşiate.

UN ÎNŢELEPT ODINIOARĂ...

Un înţelept odinioară
Pe un măgar călătorea.
Dar vremea este schimbătoare,
Şi lumea s-a întors pe dos;
Măgarii azi umblă călare...
Un înţelept merge pe jos.

MĂREAŢĂ NOAPTE!

Măreaţă noapte!
Pe ceruri luna străluceşte,
Suita ei o însoţeşte;
Măreaţă noapte!
În iarbă zac mărgăritare,
Cîntă-n tufiş privighetoare;
Măreaţă noapte!
Amanţii-s fericiţi acum...
Şi-acum stă ucigaşu-n drum:
Măreaţă noapte!

ROZELE SE SCUTUR', MOARTE...

(Cîntec)

Rozele se scutur', moarte...
Dragă, eu mă duc departe.
Bun rămas, tu, mititico,
Bun rămas, tu, frumuşico,
Bun rămas!

Luna tremură în ceaţă,
Galbenă, ca noi, la faţă.
Bun rămas, tu, mititico,
Bun rămas, tu, frumuşico,
Bun rămas!

Valea-i umedă de rouă,
Umezi ni sunt ochii nouă.
Bun rămas, tu, mititico,
Bun rămas, tu, frumuşico,
Bun rămas!

Rozele-nfloresc la vară,
Cînd mă întorc şi eu în ţară...
Bun rămas, tu, mititico,
Bun rămas, tu, frumuşico,
Bun rămas!

CÎNTECUL

În leagăn plînge copilaşul,
Şi doica-l leagănă cîntînd;
Copilul stă din plîns, ascultă
Şi-adoarme în curînd.

În pieptu-mi plînge-un alt copil.
Copilul multor patimi grele:
Durerea; cînt şi mi-l adorm
Prin cîntecele mele.

SĂ BEM!

Cine nu are amantă,
Vin să bea,
Şi că fetele-l adoră
Va jura!

Vin să bea şi-acel ce n-are
Nici un ban,
Şi-o să-şi pară cel mai mare
Bogătan.

Vin să bea şi-acel ce este
Întristat;
Şi-ntr-o clipă tot necazul
L-a uitat.

N-am amantă, n-am parale,
Trist sînt eu;
Întreit deci am eu dreptul
Ca să beu!

Goethe

Poesii

Poesii sînt ferestre zugrăvite!
Se vede din piață în templu înăuntru
Că toate sînt întunecate și pustii,
Și-așa le caută domnii filistini,
Care pot să [illegible] aibă dispreț pentru [illegible]
Și viața toată să aibă dispreț.

Veniți însă numai odată înăuntru!
Salutați sfînta capelă [illegible] cea sfîntă!
Intrînd îngeri cântă
Și zugrăvită luminoasă
Cum se vede și împodobită
În grația ca pompoasă
O nobilă lumină
O-mbracă, aceasta pentru ferice-
domnului, în slava minunii;
Zidește vouă și desfată privirea
Și-aduce în suflet toată strălucirea!

St. O. Iosif

Facsimilul traducerii *Poezii* de Goethe, în *Preocupări literare*, 1936

Fragment dintr-o carte poștală a poetului către V. Cioflec, septembrie 1901

Portretul lui Petöfi din volumul *Apostolul și alte poezii* (ed. a II-a)

Facsimilul din traducerea *Cidului* de Corneille (în colecția Ion Roman)

St. O. Iosif, Victor Eftimiu, Ilarie Chendi și Octavian Coga, în *Almanahul scriitorilor români* pe anul 1912

Coperțile volumelor *Romanțe și cîntece* de Heine și *Tălmăciri*

SUNT CATANĂ

Am slujit în oaste și am fost catană,
Nici căprar n-am fost eu, ci mereu catană.
Mîndra tinerețe-n oaste mi-am lăsat,
Și cu bătrînețea m-am întors în sat.

Îmi făceam corvada, stam la toate gata,
N-am luat pedeapsă un minut măcar,
Iar, la liberare, care mi-a fost plata?...
M-a bătut pe umăr domnu ghinărar!

MORMÎNTUL MEU

Dacă voi muri, la groapă-mi
Îmi vor pune ca un semn
Nu un monument de piatră,
Ci o cruce doar de lemn.

Dar de-ar împietri durerea
Care-n sufletu-mi încape,
Piramidă înălța-s-ar
Deasupra simplei groape.

ÎNTĂIUL ROL

Eram actor. Întăiu-mi rol
Cînd apărui în scenă
A fost un rol de caraghios...
Și-am rîs fără de jenă,

Am rîs din toată inima,
Am rîs ca un nătîng...
În cariera mea, știam,
Am timp destul să plîng!

STROFE

Lumea-i mare, uriaşă,
Tu eşti mică, drăgălaşă;
Dar de te-aş avea eu, dragă,
Nu te-aş da pe lumea întreagă!

Tu eşti ca o zi frumoasă,
Eu, o noapte întunecoasă...
Cînd un gînd ne-ar însoţi,
Mîndre zori mi-ar răsări!

DUMNEZEU N-O SĂ MĂ BATĂ...

Dumnezeu n-o să mă bată
Că iubesc o altă fată,
Tu m-ai părăsit întîi,
Şi stingher n-am să rămîi.

Am crescut de şcoli departe,
Nu ştiu să citesc în carte,
Dar din ochii tăi citesc
Lămurit chin sufletesc;

Nu fi tristă în zadar,
Dacă m-ai mîhnit amar...
Nu fi tristă nicidecum:
A trecut ce-a fost de-acum;

Mi-am găsit eu alta. Poate
Îţi găseşti şi tu un altul;
Să vă deie sănătate
Dumnezeu din tot înaltul!

NOAPTE

Eu stau la geam, cocheta lună
Mă spionează prin perdele;
Şi drăgăstos ea poleieşte
Fereastra odăiţei mele.

Nebuno, ce zîmbeşti tu galeş?
Ori poate îţi închipuieşti
Că stau, ca alţi poeţi, la pîndă,
Cu drag aştept să te iveşti?

Dar nici nu mi-a trecut prin minte
Aşa ceva. Mergi sănătoasă!
Îndeosebi în astă seară
De tine prea puţin îmi pasă!

Acolo vezi acea fereastră?
E locuinţa adoratei;
Aştept, 'nainte de culcare,
Să-mi mai apară după gratii...

DIMINEAŢA, ZI DE TOAMNĂ...

Dimineaţă.
Timp de toamnă mohorit;
Pe ţinutul plin de ceaţă
Cade ploaia liniştit.

Stăm în casă
Eu şi-un oaspe-ngrozitor:
E urîtul. Greu m-apasă,
Dar îl amăgesc uşor.

Tainic, iute
Zboară gîndul meu pribeag...
O, departe du-te, du-te,
Spre apus, gîndule drag...

Lumea-mi toată
Stă acolo, în apus:
Stau bătrînii şi o fată,
Şi toţi cari mi-s dragi nespus!

Doar spre seară,
Tîrzior, acas' să vii,
Ca albina, cu povară
Dulce de prin florării!

ÎNTÎIA MEA IUBIRE

Trecutu-i florărie-n care
Albina-i amintire,
Şi mierea ce-mi aduce-n suflet
E-ntîia mea iubire.

Veniţi numai, icoane scumpe
Din vremi de mult uitate!
În proza vecinică a zilei
Poetul greu se zbate...

Iubeam pe fata gazdei mele
Pe cînd umblam la şcoală;
Era o dragoste nebună
Şi-atît de ideală!

Cum mă iubea! Ca fată mare,
Ea împărţea la masă,
Şi eu aveam întotdeauna
Bucata cea aleasă.

Şi şuncă-mi da cînd, de la şcoală,
Veneam flămînd, spre seară,
Şi alte bunătăţi aduse
În taină din cămară.

Adesea străbăteam grădina
În nopţile cu lună:
Simţeam atîta fericire
Stînd singuri împreună.

Sărbătoreşte, firea-ntreagă
Tăcea în noaptea-naltă,
Doar corul broaştelor, armonic,
Cînta devale-n baltă.

Ca în romane de iubire,
Ne-ndrăgosteam cu şoapte...
Şi ce şopteam? „Cum bate luna!"
„Ah, ce frumoasă noapte!"...

S-a dus, de-a pururi, poate, vremea
Atît de fericită!
Şi azi eu nu mai am pe lume
Nici şuncă, nici iubită...

APĂ BEU!

Priviți la mine, oh, prietini,
Și vă cruciți de fapta mea:
La noi așa minune mare
Cam rar s-a mai putut vedea!
De-așa ceva
Mă mir și eu,
Dar adevărului mă-nchin:
Nu vin... ci apă beu,
Da, apă beu!

Mă întrebați, nu cumva oare
O grindină a dat prin vii,
Ori frigul a stricat recolta
Și viile-au rămas pustii?
O, nu! căci vin,
Pe cît știu eu,
A fost ăst an destul și bun.
Și totuși... apă beu,
Da, apă beu!

Ori mă învinuiți voi, poate,
Că nu-s setos? Aceasta-i grav!
Pe dracu! Dimpotrivă, setea
Mă arde în gîtlej grozav.
Și chiar de vin

Setos sunt eu!
Și totuși... apă beu!
Pe Dumnezeul meu!

Dar ca să nu vă doară capul
De-atîta ce vă minunați,
Vă lămuresc eu într-o clipă
Această taină. Ascultați:
E mănios
Crîșmarul meu,
Parale n-am, nici credit n-am...
De aceea... apă beu,
De-aceea, zeu!

BĂTRÎNUL

Viaţa domnului bătrîn
E plină de amar:
Iubirea-l chinuie adînc,
Bătrînul e zuliar.

Nepotul lui e-aşa stricat,
Frumoasă e nevasta
Bătrînului, şi-i tînără;
Din cap nu-i iese asta.

Cît timp era încă holtei,
Mergea la slujba lui,
Lucra atît de liniştit...
Acu, nici vorbă nu-i.

Cît timp era încă holtei,
Sta la cazin cu drag.
Acuma, noaptea, nu e chip
Să calce peste prag.

Cît timp era încă holtei,
Dormea şi peste zi;
Acum veghează; nopţi întregi
Nu poate aţipi.

Bătrîne, totuşi e-n zadar;
Nevasta ta frumoasă
Nu-i dragă doar nepotului...
I-e dragă fata-n casă.

LUNTRAŞUL
Poemă

Soarele de multă vreme s-a ascuns în asfinţit,
Obosiţi de munca zilei, toţi luntraşii-au adormit.
Dorm luntraşii în colibă şi e linişte adîncă,
Numai Ştefan Sila singur n-a închis nici ochii încă.

— Ştefan Sila, o-ntrebare vreau să-ţi pun, răspunde-mi drept:
Obosit eşti tu, şi totuşi pentru ce rămîi deştept?
— La această întrebare eu răspund numai atît:
Dragostea mi-alungă somnul şi îmi ţine de urît...

Luminoasă era noaptea. Ştefan Sila desfăcea
De la ţărm luntrea lui mică, după ce sărea în ea,
Apuca în mînă vîsla şi, plutind uşor pe ape,
Cît clipeşti, intra-n ostrovul care nu-i păru aproape.

Căci acolo, în mijlocul Dunării, insula mică,
Veselă ca o grădină înflorită, se ridică,
Însă floarea cea mai mîndră în al insulei hotar
Este tînăra copilă a bătrînului pescar.

În coliba lui săracă, tolănit pe şuba-i mare,
Doarme tatăl ei; moşneagul sforăie destul de tare;
Iară tînăra copilă a pescarului bătrîn,
Stînd pe ţărm, cu drag aşteaptă pe al inimii stăpîn.

Cînd ajunse mîndrul tînăr, de-i sări iubita-n drum,
Bucuria întîlnirii n-a fost proastă nicidecum.
Mai întîi se sărutară... dar mai bine tac din gură:
Lumea e clevetitoare şi pornită către ură.

Cel mai straşnic vin nu face cît sărutul mîndrei fete!
Un sărut al ei e-n stare, ca prin farmec, să te-mbete,
Pare-mi-se şi lui Sila mintea i se tulburase,
De-i venea să spuie-ntr-una vorbe-aşa de curioase:

— Lidi, Lidi, dragă Lidi, tu-mi eşti singurul tezaur!
Porumbiţa mea cea albă, peştişorul meu de aur,
Floarea mea de nestemate, steaua mea strălucitoare
Pînă-n zori de zi alungă-mi grijile cu-o sărutare!

Blînd albastra ta privire genele o adumbresc,
Şi precum, fără de veste, nourii se risipesc,
Deschizînd frumoasă zare de albastru luminos,
Ca şi steaua în albastru arde ochiul tău frumos!

De s-ar împleti-n cunună florile din lumea toată,
Dragostea să mi-o cuprindă n-ar ajunge niciodată,
Căci e mai nemărginită decît lumea asta-ntreagă,
Şi a ta e toată, dragă!

Da, e mai nemărginită decît lumea asta mare,
Însă dragostea ta, dragă, tot așa să fie oare?
Nu cumva s-ajungi vreodată la al dragostei hotar,
Căci atunci... amar de mine și de amîndoi amar!

Doarme-un uriaș acolo, pus de dragoste drept paznic,
Este patima mea oarbă uriașul cel năprasnic:
Cum ajungem noi acolo, se deșteaptă, și apoi
Ne sfîșie p-amîndoi!...

Multă vreme-și povestiră cîte-n lună și în soare...
Din tufiș suna în preajmă cîntec de privighetoare,
Unii spun că n-a fost cîntec de privighetoare poate,
Ci era doar numai imnul inimilor fermecate.

În sfîrșit, se despărțiră. Își luară bun rămas
După ce se-mbrățișară... Fata se întoarse-acas',
Promițînd c-o să-l aștepte noaptea viitoare iarăși.
Tînărul se-ntoarse vesel în colibă, la tovarăși.

În ținutu-ntreg domnește acum liniște deplină,
Luna palidă, frumoasă, spre apusu-i se înclină,
Ruda carului din ceruri e-ndreptată spre apus,
Licărește-n miezul-nopții cloșca și cu puii, sus.

E tîrziu de tot, și hanul barcagiilor e-nchis,
Zăuitat de vînt zăvoiul doarme adîncit în vis,
Nu s-aude doar un zgomot: cînd și cînd un molcom val,
Șopotind, atinge barca ce se leagănă la mal.

II

Este tîrg de săptămînă; spre oraș în sus pornește
Azi pescarul, și în barcă duce la vînzare pește.
— Vrei să vii cu mine, dragă? o întreabă el pe fată.
Fata grabnic îi răspunde: — Dacă vrei tu, dragă tată...

Astfel la oraș plecară tatăl, fata, împreună...
Hei, de n-ar fi fost chiar vineri! Ziua asta n-a fost bună.
Se ducea întîia oară la oraș frumoasa fată,
D-aia nu-i plăcu lui Lidi ziua asta niciodată.

Însă vălmășagul, larma negrăită din cetate
O făcură ca să uite și de grije, și de toate,
Chipeși domnișori veniră, ca-ndeobște, prin piață,
Și-ncepură să glumească cu fetița cea isteață.

Zise-un domnișor cu fața palidă și zîmbitoare,
Stînd alăturea de dînsa: — Unde te-ai născut tu, floare?
— Nu-i departe, zise Lidi, locul unde m-am născut:
În ostrovul mic, devale, dacă-ți este cunoscut.

Zise-atuncea domnișorul: — Minunat! Ce bine-mi pare,
Că și eu sunt tot din partea locului. Dar o-ntrebare:
Spune-mi mie, mîndră fată, ai ibovnic? Dacă ai,
Uită-l; dacă n-ai, atuncea dar pe mine nu mă vrai?

— Dacă am sau nu ibovnic, Lidi i-a răspuns degrabă,
N-am să dau eu socoteală, despre asta, cui mă-ntreabă.
Însă dacă vrea să afle domnişorul şi oricine:
Sînt ţigănci cari dau cu bobii şi ghicesc din cărţi mai bine.

Deci se duse domnişorul. Îi plăcuse mult fetica,
Însă la răspunsu-i neted nu a mai răspuns nimica...
Totuşi, inima de fată fără de prihană nu-i:
Lidi mai privi o dată, pe furiş, în urma lui.

După vreme-ndelungată
Lidi sta pe ţărm, odată;
Flori sălbatice în preajmă-i o făceau şi mai frumoasă,
Mîna ei mică şi albă harnic împletea o plasă.

Soarele-notînd în aur scăpăta către apus
Şi vopsea tufişurile cu un colorit nespus:
Cînd cu roşu, cînd cu galben; şi pe Dunăre-ntindea
Aurita lui perdea.

Lidi apărea-n lumină ca o zînă din poveste...
Cînd un zgomot se aude în tufiş, fără de veste...
Cine este? Cine vine?... E un chipeş vînător.
— Bună seara, puiculiţă; ce lucrezi cu-atîta zor?

— Cine are ochi să vadă, vede! dacă nu, ce-mi pasă?!
Păi nu vede domnişorul că stau şi-mpletesc la plasă?!
Astfel fu răspunsul fetii, fără-ncunjur şi hain,
Şi păşi de ea aproape vînătorul cel străin.

Zise vînătorul mîndru: — Ce mai bobocel de fată!
Trandafir fără de ghimpe s-a mai pomenit vreodată?
Văd eu că eşti tot cea veche, nu te-ai mai schimbat de-atunci;
Vorba, ochii tăi, şireato, fac în suflet răni adînci.

Dar tu mă cunoşti pe mine? Nu cumva ţi-aduci aminte
Că ne-am întîlnit odată şi-am vorbit, mai înainte?
La un tîrg de săptămînă ne-am văzut şi am vorbit...
Adu-ţi numai bine-aminte, îngeraşul meu iubit...

Şi răspunse-atuncea Lidi: — Poate, nici eu nu zic ba,
Că m-a întîlnit vreodată domnişorul undeva.
Dar nici faţa dumisale nu îmi pare-aşa podoabă
Ca s-o vezi o dată numai şi să n-o mai uiţi degrabă!

Astfel, n-apuca să-i pună vînătorul o-ntrebare,
Căci, la toată vorba, fata nu îi rămînea datoare.
Totuşi, vînătorul tînăr nu simţea de fel mînie
Către fata asta mică, şi haină, şi hazlie.

Dar nici nu luase seama, tîlcuind la vorbe-alese,
Că încet, pe nesimţite, neagra noapte se-ntinsese.
— Ştii tu, dragă, zise-atuncea vînătorul prefăcut,
Că de vreme ce e noapte, drumul nu mi-e cunoscut?

Singur şi străin, vezi bine, e îngrozitor, copilă...
Însă tu eşti fată bună, şi o să te înduri de milă.
Vrei să-mi fii tu călăuză pînă la zăvoi afară,
Ori chiar pîn' la mine-n casă? nu-i aşa departe doară...

Lidi se gîndi o clipă și își zise-apoi în sine:
„...Domnul ăsta, orice-aș zice, a grăit frumos cu mine;
Blînd, cu inima deschisă și atît de cuviincios,
Cum să fiu cu el mojică dacă s-a purtat frumos?

Pentru lumea asta-ntreagă nu pot să mă port mojică!..."
Zise Lidi hotărîtă, adică era să zică.
Și pe urmă zise tare, cu un glas tremurător,
Ațintind cu ochii limpezi pe frumosul vînător:

— Eu călăuzesc pe domnul, să poftească dar cu mine,
Însă chiar pînă acasă, nu, căci nici nu se cuvine;
Pîn' la marginea pădurii pot să te călăuzesc...
Căci pe seama unei fete cîte nu se iscodesc?

Și plecară. Se întoarse singură la țărm copila...
Acolo, de multă vreme, o așteaptă Ștefan Sila.
— Te aștept de multă vreme, unde-ai fost, drăguța mea?
Lidi nu știu degrabă să răspundă cum vroia.

III

Nu-i plăcu lui Ștefan Sila nicidecum răspunsul dat,
Lidi în această seară se purtă foarte ciudat,
Tresărea la orice vorbă și părea îngîndurată...
Și o neagră bănuială îl cuprinse-atunci îndată.

Hei, și bănuiala este un copil care se naște
Din nimic, fără de veste, la-nceput nu se cunoaște,
Însă e flămînd, e lacom, n-are sațiu niciodată,
Și cînd e hrănit, se schimbă în dihanie turbată.

Ce făcu deci Ștefan Sila? Chiar în seara următoare
S-a ascuns la pîndă-n taină... Stînd acolo-n așteptare,
Singur nu știa ce-nsamnă teama asta, nerăbdarea...
Aștepta numai să vadă ce aduce întîmplarea.

Nu trecu prea multă vreme, iacă vine vînătorul...
Ea se împotrivea la vorbă, el o ia cu binișorul,
Lidi-l asculta sfioasă, toată roșie ca mărul,
Și simți odată Sila cum i se zburlește părul.

De-ar fi fost atîta numai! Vorbe dulci, spuse în glumă,
Dar acuma vînătorul către fată se îndrumă,
O cuprinde, o sărută... se înmlădie copila...
Mii de iaduri răzvrătite fierb în sufletul lui Sila.

Sare-n sus și dă năvală către domnul aiurit:
— Ucigaș, hoț, gîde, diavol, ticălos, nelegiuit!
Astfel îți bați joc tu, cîne, de o dragoste? Așteaptă!
Și smulgînd din brîu cuțitul, către dînsul îl îndreaptă.

O, de-ar fi ajuns cuțitul, drept la inimă țintise!
Dar din pușcă scut făcîndu-și, vînătorul se ferise...
Iute-apoi cu patul puștii, cît ai zice un cuvînt,
Îl izbește-n cap pe Sila și-l lungește la pămînt.

Cînd și-a revenit în fire, se ridică binișor,
Caută în dreapta,-n stînga... nu e nici un vînător,
Nu-i nici Lidi.. parcă-ntrase în pămînt... și stă mirat,
Nu-și aduce bine-aminte... i se pare c-a visat.

Dar că n-a fost vis acesta se încredinţă-n curînd,
Cînd simţi pe fruntea-i rece sîngele cald picurînd.
În nebuna lui durere începu atunci a plînge,
Şi spălară lacrimile faţa lui scăldată în sînge...

IV

Zilnic vînătorul mîndru prin ostrov îşi face drum,
Şi pe Lidi fără grijă o îmbrăţişeaz-acum.
Nu mai are nici un duşman de acuma de temut:
Ştefan Sila, ca prin farmec, dispăruse din ţinut.

În durerea lui cea mare, Ştefan Sila pribegise;
Unde rătăceşte oare, alungat de negre vise?
Turburarea-i sufletească fu puternic uragan
Şi îl azvîrli departe pe luntraşul meu sărman...

Pribegi fără odihnă, făr' să cate-n urma lui,
Pîn'ce se trezi odată în adîncul codrului.
Se opri atunci acolo, şi în codru secular
Se trînti la rădăcina unui uriaş stejar.

Acolo a stat, dar numai trupul lui avu odihnă,
Sufletul, rănit de moarte, nu putea să aibă tihnă,
Trupul lui era ca iazul, sufletu-i într-însul peşte —
Iazul stă, peştele-n apă neoprit se zvîrcoleşte.

„Am să fiu tîlhar de codri, să aţin la oameni calea,
În spînzurători, pe urmă, poate o să-mi mîntui jalea.
Cînd voi atîrna acolo într-o bună dimineaţă,
O să-mi fie ceasul ăsta cel mai fericit din viaţă!"

Şi se pironi în largul drumului în aşteptare,
Aştepta să-i cadă-n palmă vreun boier cu stare mare,
Un boier care să poarte bani atîţi în portofel
Cît curaj şi vitejie-n inimă avea şi el.

Nici nu trebui s-aştepte pînă să i se urască,
Patru armăsari în goană aduceau într-o calească
Pe un boier. Mîndră calească, şi ce telegari voinici!
Surugiu, fecior pe capră, în vestminte cu panglici.

— Staţi pe loc! cu mîna-ntinsă Ştefan Sila le răcneşte.
Să mai facă o mişcare cine moartea şi-o doreşte!
Însă nu-i veni în minte dor de moarte nimănui,
Şi cu toţii îngheţară tresărind la vorba lui.

Se apropie de dînşii, îi luă la cercetare,
Strînse frumuşel toţi banii ce-i găsi prin buzunare;
Ca un hoţ care se simte, ca un vrednic, bun tîlhar,
Nu le mai lăsă în pungă nici să bea un vin măcar.

— Hai, porniţi! strigă pe urmă Ştefan Sila mîndru. Hei!
Staţi pe loc! strigă el iarăşi şi s-apropie de ei.
Vizitiul chiar plesnise biciul, gata de plecare...
— Nu-s născut eu hoţ de codru, ca să prăd la drumul mare!

Ia-ţi, boierule, toţi banii! numără-i, că nu te-nşel.
Tremurînd stetea boierul şi privea mirat la el.
Nu ştia ce să mai creadă şi nimic nu-nţelegea,
Îşi zicea: „Poate tîlharul numai să glumească vrea?"

Dară Sila-i dete banii, nu știa el să glumească,
Fluierînd apoi întoarse spatele către caleașcă
Și porni ducînd cu sine, fără gînduri, fără țintă,
Sufletu-i cuprins de ciudă, inima-i de jale frîntă.

Cîtă vreme rătăcit-a și-a bătut cale pustie,
Unde-a fost, în care parte? Sila singur el nu știe.
Cînd o dată se trezește, prin al întîmplării joc,
Chiar la Dunăre acasă, și, mirat, se oprește-n loc.

Vede hanul și coliba și se uită-n preajmă-i dus,
Toate parcă-s neschimbate în lumina din apus,
Insula — de ceea parte — se răsfață în tăcere...
Și oftează Ștefan Sila în adînca lui durere:

„Lidi, Lidi, dragă Lidi, cum de-ai fost înșelătoare?
Ci, sărmană fată, poate plîngi acum și rău îți pare,
Poate ți-ai bocit iubitul, care nu poate uita,
Căci a suferit atîta numai din pricina ta!

Dacă ai călcat credința ce-mi jurași cu lacrămi sfinte,
Uit eu cele întîmplate de acuma înainte.
Fii tu numai cumsecade, și pe tine te cinstește,
Căci ușor poate să ierte inima care iubește.“

Astfel zise el și sprinten puse mîna pe lopată, —
După ce sări în barcă, — vrînd să plece-acu îndată
Spre ostrov, să-și vadă mîndra și să-i spună bietei fete
Toate cîte își spusese singur el, pe îndelete.

Dar abia vîsli o dată, se întoarse înapoi:
— Hei, luntrașule, ascultă, poți să ne aștepți pe noi?
Că și noi dorim să trecem peste apă chiar acum,
O să ai o bună plată dacă faci același drum.

Cît p-aci să cadă Sila, apucat de amețeală,
Se uită la dînșii bine, îi păru că se înșală.
Dar deși erau departe amîndoi și înserase,
El recunoscu pe Lidi și p-acela ce strigase.

Oțerit, cu fața întoarsă, așteptă deci Ștefan Sila
Pîn' ce coborîră-n luntre vînătorul și copila.
Hei, dar cînd se pomeniră cu luntrașul față-n față,
Galbeni amîndoi ca ceara; inima — un sloi de gheață!

Ștefan Sila sta la cîrmă și vîslea cu bărbăție.
Ei tăceau, cuprinși de spaimă... Cine ar putea descrie
Chinul ce-i muncea acuma p-amîndoi? Stăteau ca muți,
Nu știau cum să înceapă vorba și priveau pierduți.

Molcom sta și Ștefan Sila, dar vîslea neîncetat,
Insula creștea din ceață, apa plescăia-necat,
Însă cînd văzu că barca nu mai e de țărm departe,
Repede-și veni în fire și-o cîrmi în altă parte.

— Unde? întrebă atuncea domnișorul speriat.
Înapoi? — O, nu, răspunse Ștefan Sila așezat.
Numai pînă la mijlocul Dunării; departe nu-i.
Am cu voi o socoteală: acolo am să v-o spui!

Și abia rosti acestea, începu iar să vîslească;
Luntrea luneca greoaie, valul începea să crească.
Cînd sosi aici, departe aruncă lopata-n apă,
Și-așezîndu-se-ntr-o parte, zise rar, ca să-l priceapă:

— Ştiţi voi, dragii mei, un lucru?... Nu mi-e dragă viaţa mie,
Şi e numai vina voastră că mi-e inima pustie,
Aş pleca pe ceea lume ca să nu mai viu 'napoi...
Mi-e urît să plec eu singur... o să mă-nsoţiţi şi voi!

Zice şi pe loc răstoarnă barca dintr-o smîncitură.
Apa năvăli setoasă, citeşitrei în rîu căzură,
El cuprinse-atunci în braţe pe iubita-nşelătoare,
S-o mai strîngă înc-o dată lîngă piept, măcar cînd moare.

Însă cînd băgă de seamă că începe să înoate
Domnişorul, că înoată bine şi-o să scape poate,
Îl ajunse-not şi-l prinse strîns în braţe, ca de fiară,
Şi luptară împreună pînă ce se cufundară.

PROFEŢIE

— Tu, mamă, zici că visurile noastre
Ni le trimite Atoateştiutorul,
Că visu-i o fereastră fermecată
Prin care ne surîde viitorul.

Visai şi eu un vis, iubită mamă,
Un vis frumos... Mi-l lămureşti tu mie?
Visai azi-noapte că-mi crescuse aripi,
Şi am zburat cu ele-n veşnicie!

— Copile, tu, lumina vieţei mele!
Luceafăr blînd al sufletului meu!
Fii vesel, vesel, că-ţi făgăduieşte
Îndelungate zile Dumnezeu.

...Crescu băiatul — mare şi puternic:
Din pieptu-i tînăr izbucni deodată
Sălbateca văpaie-a tinereţii,
Ce-n inimă-i gemuse-ncătuşată.

El prinde harfa și izbește-n strune.
Dus în extazul sfînt al inspirării:
Simțirea lui — măreț vultur — plutește
În lumea largă pe-aripa cîntării.

Se-nalță pîn'la porțile tăriei
Al cîntecului glas înaripat,
Desprinde stelele din cer să-ncununeze
Cu raze fruntea lui de inspirat.

Dar e venin a cîntecului miere;
Cu fiecare cîntec smuls din strune
El pierde-o floare din cununa vieții,
Și înc-o zi din viața lui apune...

Se schimbă-n iad simțirea-i arzătoare;
Se mistuie, dat flacărilor pradă;
Un singur ram din arborele vieții,
Și cea din urmă frunză stă să cadă.

Acolo zace-acum, pe patul morții,
Copilul suferinții... Biata mamă,
Nebună de durere, plînge-n hohot...
El, ca prin vis, aude cum blesteamă:

— Nu mi-l răpi din brațe, moarte hîdă,
Nu-mi stinge, moarte, steaua vieții mele!
Ah, visul îi menise multe zile...
Ori visele, atunci, ne mint și ele?!

— Nu minte, mamă, visul, niciodată:
La groapă numai lutul mi-l petreci,
Dar numele poetului trăiește,
Și va trăi mereu — în veci de veci...

APOSTOLUL

Întunecat e-orașul, noaptea-l stăpînește.
Colindă luna alte-împărății,
Închisu-și-au și stelele
Pleoapele de aur.
Și neagră este lumea
Ca sufletul vîndut.

O zare de lumină
Mai licărește sus,
Trudindu-se cu întunerecul,
Ca ochiul obositului pribeag,
Ca ultima speranță.

E palidul opaiț din mansardă,
Dar cine stă de strajă la lumina lui?
Acolo sus cine veghează? Două
Surori: mizeria, virtutea!

E mare-aci mizeria, e mare,
Abia încape în odaia mică.
E strîmt aici ca într-un cuib de rîndunele
Și nici nu e mai multă bogăție
Ca într-un cuib de rîndunele.
Pustii sunt cei patru pereți,

Ar fi şi mai pustii
De n-ar fi-mpodobiţi cu flori de mucigai,
Şi ploile, curgînd prin pod,
Nu i-ar fi zugrăvit cu dungi...
Pe ziduri şerpuind
Vezi urma neagră de şiroaie,
Ca în saloanele bogate
Cordonul de la sonerie.
Ce greu e aerul de-atît oftat
Şi de duhoarea mucigaiului!
Nici cîinii boiereşti
Cari sunt deprinşi
Cu locuinţă mai curată
Nu ar putea trăi aici.

Un pat de brad, o masă tot de brad,
Ce nu s-ar vinde nici cu toba,
Jos, lîngă pat,
Un vechi mindir de paie;
La masă, două scaune
Cu paiul rupt;
La căpătîiul patului,
Un laiţ găurit de cari —
Aceasta-i toată mobila din casă.

Şi cine locuiesc aici?
În vîlvătaia roşie de opaiţ
Se luptă ceaţa cu lumina obosită...
Şi ca-ntr-un vis
Icoanele sunt şterse şi nesigure...
În întunerec cresc
Fantastice, înfricoşate.

Opaiţul înşală ochii?
Ori cei ce locuiesc aici
Sunt chiar aşa de palizi toţi,
Că par stafii?
Sărmanii!

Stă lîngă pat, pe laiţ, mama,
Cu copilaş de ţîţă.
Nenorocit micuţ!
Scînceşte răguşit, sugînd
La pieptul ei uscat, tot suge
Să-l stoarcă — şi zadarnic suge!
Femeia cugetă...
Ce dureroase trebuie să fie
Acele gînduri!...
Cum picură din streşini ploaia,
Aşa curg lacrimele dese
Pe faţa ei în jos,
Pe faţa copilaşului...
Ori poate nici nu cugetă,
Ci numai din deprindere
Şi fără să-şi dea seama,
Se rup din ochii-i lacrime,
Ca un izvor din stîncă?

Băiatul cel mai mare,
Har Domnului, a adormit
(Ori numai s-ar părea că doarme?),
În pat, cu faţa spre părete,
Pe aşternutul aspru,
Sub care paiele stau grămădite.
Dormi lin, copile, dormi! Visează
Că ai în mînă pîine,
Şi visul tău va fi împărătesc!

Bărbatul tînăr şade lîngă masă
Cu fruntea-ntunecată...
Această frunte răspîndeşte oare
Atîta negură în casă?
Această frunte e o carte-ntreagă, unde
Stau scrise toate gîndurile lumii,
Această frunte-i o icoană, unde
Stau zugrăvite toate
Durerile şi lipsele
Atîtor milioane de vieţi.

Dar sub această frunte ard
Doi ochi mari, luminoși,
Ca două stele rătăcitoare
Ce nu se tem de nime,
De care toți se tem.
Privirea lui
Tot mai departe, tot mai sus plutește,
Pin'ce se pierde-acolo în nemărginire,
Ca vulturul în nori.

II

E liniște în lumea mare,
E liniște-n odaia mică,
Doar cînd și cînd oftează vîntul,
Doar cînd și cînd oftează mama.

Băietul se ridică-ncet din pat,
Cu mînile uscate răzemat de zid,
Și, plîngător,
Parc-ar veni din criptă glasul,
Suspină: — Tată,
Mi-e foame! Tată, foamea
Mă doare. Dă-mi puțină pîine,
Ori numai să-mi arăți,
Că ș-asta-mi face bine...

— Așteaptă pînă mîini, drăguță,
Așteaptă pînă mîini, că mîine
Ți-oi da eu pîine albă, caldă.

— Mai bine astăzi pîine neagră și uscată
Decît mîini pîine albă, tată,
Că pînă mîine pot să mor,
Am să și mor, să știi...
De cînd tot nu mai vine „mîine"!
De cînd îmi tot spui mîine, mîine,
Și e tot azi, și-s tot flămînd.
Dar dacă om muri noi, tată,
Dacă ne duce în mormînt,
Mai flămînzim ș-acolo?

— Nu, dragul meu, dacă murim,
Acolo nu mai flămînzim.

— Atuncea cheamă moartea, tată,
Te rog, fă-mi mie un cosciug,
Să fie mic și alb cosciugul,
Așa de alb ca fața mamii,
Și să mă duci în cimitir
Și să mă-ngropi acolo...
Așa de fericiți sunt morții,
Că nu mai flămînzesc de fel!

Dar cine zice că-i nevinovat
Copilul?
Dar unde e pumnalul care
Putea să taie-n inimă
O rană mai înfricoșată
Și mai otrăvitoare
Ca vorbele copilului
În inima de tată?
Sărmanul tată!
S-a stăpînit,
Dar lacrimile l-au pălit dodată,
Și-acoperindu-și fața,
Le-a șters cu mîini tremurătoare,
Crezuse că din inima lui sfîșiată
Țîșnise sîngele în lacrimi!

În veci el nu se tînguia. Acum
A izbucnit din el neînfrînat:
— O! Doamne, Doamne, la ce m-ai făcut?
De ce nu m-ai lăsat tot în neantul,
În care aş dori să mă întorc?
Sau pentru că m-ai plăsmuit ca om
Şi pentru ce mi-ai dat familie,
Dacă nu pot să o nutresc,
Ca pelicanul, cu sîngele meu?...
Dar — să pun lacăt gurii mele,
Că ştie Dumnezeu ce face,
Sub planurile-i nalte omu-i orb,
Şi nu-i permis să-i cerem seamă!
El m-a trimis asupra mării,
Mi-a pus în suflet o busolă,
Oriîncotro mă poartă ea, mă duc. —
Aci e fătul meu, aci
Un zdrob de pîine, na-l, mănîncă-l
Şi satură-te, că e cel din urmă,
Ţi l-am păstrat pe mîine, dar ţi-l dau,
Şi mîine, ştie Dumnezeu...
Cu bucurie lacomă
S-a repezit micuţul după pîine.
S-a zgrebulit din nou în pat
Şi cu atîta poftă înghiţea
Din pîinea veche şi uscată,
Că ochii îi sclipeau în cap
Ca doi licurici îndrăgostiţi.
Iar cînd a isprăvit-o toată,
Un dulce somn s-a coborît asupră-i,
Ca negura amurgului pe vale,
Şi aplecîndu-şi capul mic pe pernă
Dormea... visa, cu faţa zîmbitoare...
Dar ce visa el oare? Despre ce?
Despre cosciug? Sau despre pîine?

În vis s-a tînguit şi mama,
Culcase copilaşul lîngă frăţior,
Şi i-a cuprins în braţe p-amîndoi,
În lungul aşternutului,
Astfel şi adormise.

Bărbatul s-a sculat de lîngă masă,
Păşind în vîrful degetelor,
S-apropie de pat şi se opri
Cu braţele încrucişate
Şi se gîndea:

„În fine, sunteţi fericiţi,
Drăguţii mei!
Nu mai simţiţi viaţa,
Că visul v-a luat din spate
Povara grea, pe care-o purtaţi
Şi zi şi noapte, o sărmani,
Sărmani iubiţi ai mei!
O, Doamne, aşadară somnul
Îi are mult mai dragi ca mine,
De-i face-aşa de fericiţi
Cum eu nu pot să fiu?
Ci totuna-i, destul că-s fericiţi,
Dormiţi voi, dragii mei, dormiţi
Şi noapte bună!“

A sărutat pe cei trei adormiţi:
Treimea sfîntă a familiei lui,
Şi binecuvîntîndu-i
A ridicat blînd mîna peste ei
(Cum nu putea el să le dea mai mult
Decît o binecuvîntare!)
Şi s-a întors încetinel la locul lui.
Înc-o privire blîndă
A aruncat asupra lor,
Privire-aşa de blîndă, dulce,
Încît cei ce dormeau, în vis,

Văzură numai flori și îngeri, —
Apoi privi pe geam, afară,
Privi o dată-n întuneric
Cu-atîta îndrăzneală, de parcă ar fi vrut
Să-l aprindă cu lumina
Înflăcăraților lui ochi,
Ca zorile de miazănoapte.

III

Pe unde umblă sufletul acestui
Bărbat de stă veghiind?
Ce cale ș-a ales, pe cine caută!
Acolo sus, străbate-acele înălțimi,
Unde nebuni numai și semizei
Se încumet și pot ajunge!

A lepădat orișice griji; ca paserei,
Ce părăsește cuibul,
Îi cresc aripi și zboară.
În el e omul mort, trăiește cetățeanul!
Cel ce fusese al cîtorva,
Acu-i al lumei-ntregi,
Cel ce îmbrățișează trei
Acum îmbrățișează milioane.

Acolo sus, din aripi sufletul lui bate,
De unde-abia zărești pămîntul nostru
Ca într-un ocean de spuză
Scînteia rătăcită.
Ș-alunecînd, în zboru-i repede,
Pe lîngă-o stea, aceasta tremură o clipă
Ca lumînarea-n adierea vîntului.

Zbură, zbură,
De la un corp ceresc la altul
Sunt căi de mii și mii de poște,
Și, totuși, pîn' să prinzi de veste,
Așa de iute rămîneau în urmă-i
Ca arborii din codrul des,
Cînd trece călărețu-n goană.

Și cînd pluti apoi
Dasupra miliardelor de stele,
Sosi...
Ori la sfîrșitul tuturor?
Nu, chiar în centrul lor!
Acolo stă-nainte-i
Cel care guvernează lumile
Cu o privire,
Ș-a căruia ființă e lumină,
Și din ai cărui ochi
Orice scînteie e un soare,
În jurul cărui soare-aleargă
Pămînturile cu lumile lor;

Și sufletul grăi,
Scăldat în vecinică lumină,
Cum lebăda se scaldă
În ape străvezii:
„O, Doamne, fii slăvit, fii binecuvîntat!
S-a ridicat la tine
Un fir de praf al tău, ca să se-nchine ție,
Să-ți spună: sunt fiu cu credință!
Mi-ai hărăzit drum aspru,
Eu însă nu cîrtesc,
Ci te binecuvînt, căci asta mi-e dovadă
Că mă iubești și că îți sunt alesul.
Degenerat-au pămîntenii,
Te-au părăsit și deveniră robi...
Robia-i mama tuturor păcatelor.
Un om se-nchină altui om!
Cel care pleacă fruntea

Naintea seamănului său,
Pe tine, Doamne, te batjocoreşte!
Tu eşti batjocorit, o, Doamne, pe pămînt.
Ci asta nu va fi aşa în veci,
Mărirea ta va fi reînnoită.
Mi-ai dăruit o viaţă mie, tată,
Şi viaţa asta ţie o închin.
Ce plată voi primi? ori voi primi eu plată?
Nu vroi să întreb;
Şi cel din urmă rob e gata
S-alerge dacă-i dai simbrie.
Eu fără plată, fără s-o doresc
Lucrat-am şi voi mai lucra.
Ci răsplătit voi fi şi încă strălucit!
Se va vedea, că oamenii
Din robi s-or face iarăşi oameni,
Căci ei mi-s dragi, deşi sunt păcătoşi.
Cu tot păcatul lor, mi-s dragi.
Dă-mi, Doamne, dă-mi lumină şi putere,
Ca să mă pot trudi spre fericirea lor!"

Aşa grăi dar sufletul
Şi coborî din cerurile'nalte
În odăiţa scundă, pe pămînt,
Acolo corpul amorţit îl aştepta.

Bărbatul tresări,
Un frig îl zgudui adînc
Şi năduşeala picura pe frunte-i...
Nedomirit, dacă a fost aieve
Ori a visat...
A fost aieve, căci acuma aţipeşte,
Apasă somnul grelele-i pleoape, —
Îşi ridică truditul corp
Şi-l duse şovăind
Jos, pe mindir.
Cel ce cutreierase cerul,
Acuma zace pe-un mindir de paie,
Pe cînd călăii lumii

Se hodinesc în perne de mătase,
El, binefăcătorul lumii,
Adoarme chinuit pe paie.
Opaiţul mai pîlpăie o dată
Şi i se stinge viaţa obosită.
Se risipeşte-afară noaptea
Ca un mister împărtăşit
Tot mai departe, mai departe;
Iar aurora, vesela grădinăreasă,
Pe ferestruici înşiră trandafiri
Şi îi anină de pereţii trişti ai casei;
Şi raza cea dintîi a soarelui
Atinge fruntea adormitului bărbat
Ca o coroană d-aur:
O luminoasă, caldă sărutare
Trimisă de la Dumnezeu.

IV

Dar cine eşti, făptură minunată, cine
Eşti tu, bărbat măreţ?
Vestmîntul sufletului tău —
Palat ţesut din razele de stele;
Şi corpul tău —
Acoperit de zdrenţe putrede.
Flămîndă ţi-e familia, flămînd şi tu;
E sărbătoare ziua cînd,
Din întîmplare, se găseşte pîine albă
La masa ta neaşternută.
Şi pe cînd tu nu eşti în stare să cîştigi
Pentru ai tăi şi pentru tine,
Te zbaţi, vreai lumea mare
S-o fericeşti!
În cer ţi-e slobodă intrarea,
Şi de-ai păşi pe prag, la un palat,
Ţi s-ar închide uşa dinainte.
Tu cuvîntezi lui Dumnezeu,
Şi dacă ai intra în vorbă c-un boier,
Boierul nici nu ţi-ar răspunde.
O parte dintre oameni

Îţi zic apostol sfînt,
Şi ceealaltă parte —
Păgîn fără de lege.
Cine eşti tu? Cine te-a zămislit?
Părinţii tăi sunt mîndri că tu eşti
Copilul lor, ori al tău nume
Le dogoreşte faţa de ruşine?
Şi unde te-ai născut? Pe ţoale sau pe catifea?

Să spun povestea,
Viaţa ăstui om?
O spun... De-aş zugrăvi-o,
Aş zugrăvi-o astfel, ca pe un izvor,
Ce cade dintre stînci necunoscute,
Îşi taie drum prin văi
Înguste şi întunecate, unde
Trec stoluri-stoluri corbi croncănitori;
La fiecare pas de-o piatră se izbeşte,
Şi în eterne frămîntări gem valurile lui.

V

Vestise limba clopotului miezul nopţii.
Era o noapte crîncenă de iarnă.
Cei doi tirani ai nopţilor de iarnă
Domneau:
Gerul şi bezna.
La adăpost sta lumea toată;
Căci cine ar fi înfruntat acuma
Urgia cerului întunecat?
Acuma străzile, pe care, nu demult,
Vuind umblară gloatele de oameni,
Sunt amuţite şi pustii ca albia
Din care rîul a secat... Pe străzile
Nepopulate rătăceşte
O singură nebună:
E vijelia!
Aleargă peste uliţe-n galop,
Satana parcă-i saltă-n spate

Şi o izbeşte-n burtă
Cu pintenii de foc.
În furia-i sălbatică s-azvîrle
Pe creştetele caselor
Şi ţipă lung pe hornuri;
Iar dă năvală şi, din răsputeri,
Răcneşte în urechea surdă
A nopţii celei oarbe;
Apoi de nori s-agaţă,
Cu ghearele-ascuţite face numai trenţe,
De se cutremură chiar stelele-ngrozite.
Trist luna se rostogoleşte
Printre bucăţile de nori,
Ca un cadavru între valuri.
Cît ai clipi,
Cu un răsuflet iarăşi strînge vijelia
Toţi norii laolaltă,
Şi din văzduhuri cade pe pămînt,
Asemeni unei pasăre de pradă,
Smincind, apuc-o tablă de oblon,
O zguduie ş-o scoate din ţîţîni,
Şi cînd locuitorii
Ţipînd tresar din somn,
Ea fuge valvîrtej,
Trîntind un hohot groaznic.
Pustiu e tot oraşul... Cine ar ieşi
Acuma în oraş?... Şi totuşi, totuşi,
Acolo-i o fiinţă... ori poate o stafie?
La umblet seamănă unei stafii.
S-apropie, s-apropie, se vede chiar
Că e femeie, însă
E taina întunericului
De-i cerşetoare sau o doamnă mare.
Se uită spionînd jur-împrejur,
Zăreşte-n colţ o birjă care-aşteaptă.
Cu paşi de hoţ alunecă spre ea,
Birjarul doarme dus pe capră.
Încet deschide uşa la caretă
Şi fură poate?... Dimpotrivă,
Aşază ceva-n ea, închide uşa,
Apoi dispare repede, ca gîndul.

Puțin trecu, și poarta scîrții,
Ieșiră un boier și o cocoană,
Ei urcă în caretă, vizitiul
Îndeamnă caii, goană...
Jos, în caretă, geamăt, țipete...
Cocoana a țipat,
Căci la picioare-i un copil gemuse.

Trăsura a sosit la țintă,
Coboară domnul și cocoana,
Iar dînsa zice vizitiului:
— Jupîne, uite-ți plata,
Bacșișul e pe canapea-n trăsură,
Un copilaș drăguț, neînțărcat,
Să-i porți de grijă, că-i de la Dumnezeu.
Așa vorbi cocoana, și
Se depărtă perechea boierească.
Sărman micuț, acolo, în trăsură!
La ce nu te-ai născut tu cîne?

Ai fi crescut în brațele
Acestei doamne mari!
Te-ar fi nutrit duios de drag;
Ci pentru că ești om,
Și nu ești cîne, știe Dumnezeu
Ce soartă te așteaptă!

Birjarul meu se scărpină în ceafă
Și s-a închinat ori a-njurat, nu știu.
Destul că bombăni ceva:
Nu i-a plăcut cu ce-l dăruise Dumnezeu...
Se răzgîndi. Ce-i de făcut cu plodul?
De-l duce acasă,
Acolo gazda i-l aruncă-n cap
Și-i dă pe ușă-afară p-amîndoi.
Dă bice cailor de ciudă
Și mînă crunt.

Afară din oraș, într-o tavernă scundă
E chef, și de lumina lămpii
E roșu geamul
Ca nasul omului bețiv,
Birjarul n-a mai stat pe gînduri:
Așază darul Domnului acolo,
În pragul crîșmei, și porni.

Abia mi se cărăbănise,
Și iaca, zice „noapte bună" la tovarăși
Un crai bătrîn, cam chefuit.
Și cum pășește-afară-n prag,
Se-mpiedică o dată, dar așa de rău,
Că-și tipărește chipul în zăpadă.
Înjură respectabilul bărbat,
Jicnit în demnitatea sa:
— Poate că pragul a crescut de ieri?
Își zice. Ieri n-a fost așa înalt,
Că d-ar fi fost așa înalt și ieri,
M-aș fi împiedecat,
Păi ieri nu m-am împiedecat!
Și n-am băut ieri mai puțin ca azi,
Că-i hotărît o dată pentru totdeauna:
Deopotrivă beau în fiecare zi.

Și mormăind așa, se ridică,
Porni, urmîndu-și mormăiala:
— Degeaba spun! Tot pragu-i mai înalt,
Pre legea mea!
N-am ridicat eu cît colea piciorul,
Și totuși am pățit rușinea asta?!
De, pragul ăla a crescut de ieri...
Ori mi-a pus cineva o piatră-n drum?
Se poate; hei, ce lume rea!
Îi place mult să-și bată joc de alții,
Mi-aruncă bolovanii sub picioare,
Picioarele-mi sunt oarbe,

Şi nasul meu, pe urmă, ispăşeşte...
Da' las', că şi ceilalţi
Cînd or ieşi, tot astfel or s-o pată.
De drag să stai la pîndă, undeva,
Să-i vezi cum se mai poticnesc
Cînd or ieşi afară, he-he-he...
Da' ce tot spui tu, om bătrîn, ce spui?
Nu ţi-e ruşine
Să fii aşa răutăcios?
Nu, nu-i lucru cinstit,
Şi ca să fiu om drept, mă duc
S-arunc din drum cît colo bolovanul!
Sunt hoţ şi, la nevoie,
Chiar şi tîlhar, şi dacă nu e chip,
Dau şi la mir, ci asta,
Să las pe om ca să-şi belească nasul,
Vezi, asta nu mi-o iartă cugetul.

Şi s-a întors, bălăbănindu-se,
Ca să arunce blestematul bolovan.
S-apleacă... îl urneşte... hah,
Ce ţipăt!
Se sperie bătrînul şi,
Crucindu-se, îşi zice:
„Hah, drace! ce-o fi asta?
Aşa un bolovan, mai rar!
E moale, ba şi ţipă încă!
Un bolovan să ţipe, nu-i lucru curat!
Ia să-l vedem la geam... Hoho!
Păi e copil într-adevăr!...
Hei, bună seară, frăţioare,
Ori surioară... nici nu ştiu, ce eşti?
Cum naiba te culcaşi p-aici?
Aşa e c-ai fugit de la părinţi,
Drac neastîmpărat ce eşti?
Da' ce tot trăncănesc eu iară?
Ce vorbe proaste sunt aceste?
Doar bietul mititel e-n faşe
Şi poate chiar azi e născut.
Al cui o fi? D-aş şti eu numai,

L-aş duce îndărăt.
Dar totuşi e neomenie
S-arunci copilul astfel, fără milă,
Ca p-o opincă ruptă, e neomenie!
Nici porcii, ba nici chiar tîlharii
Nu fac una ca asta.
Ce cîrpe vechi şi putrede!
O fi copilul unei cerşetoare...
Dar dacă e bogată mă-sa
Şi l-a îmbrăcat în zdrenţe
S-alunge orice bănuială?
Nu-i chip să aflu, nu se poate şti.
E un mister, şi-n veci va rămînea.
Dar cine ţi-o fi tată, sărăcuţ de tine?
Cum cine? Eu!
Pe legea mea, am să fiu tată bun!
Şi de ce nu? Am să te cresc cinstit,
Furînd pe seama ta, cît oi mai fi în stare,
Şi dacă oi îmbătrîni, atunci
Tu vei fura pe seama mea. Aşa merg toate,
O mînă spală pe cealaltă.
Şi o să fie minunat. Vor fi
Îndreptăţite furturile mele
Ba mai puţin o să mă mustre
Şi cugetul!
Dar uite lucrul dracului, că ţie
Îţi trebuie şi lapte doar... Hm, nu face nimic,
Că acolo-i vecina mea şi chiar
Ieri şi-a-ngropat copilul.
Mi-l alăptează ea, îl alăptează, zău,
Că pentru plată bună
Ar alăpta chiar şi pe Aghiuţă!"

Gîndind aşa, se trăgăna spre casă
Bătrînul bun. Înguste ulicioare
Duceau spre locuinţa lui ascunsă,
Care era o hrubă subterană.
Şi, după obicei, bătu cu pumnii
În uşa care scîrţăi, —
Şi se trezi vecina.

— Vecină, adă lampă, lumînare!
Grăi bătrînul, fă lumină, iute,
De unde nu, aprind eu toată casa!
La ce? La ce? nu întreba.
Lumină! din pămînt, că-i foc!
Aşa... acuma iute şi degrabă
Dă-i ţiţă mititelului.
De unde-l am? Ce-ţi pasă? L-am găsit,
Chiar Dumnezeu m-a dăruit cu el.
Eu pururea ţi-am spus că Dumnezeu
Mă are drag. Aşa, zău, mă iubeşte
Mai mult decît ar crede popii.
Hm, ce comoară! ţi-o încredinţez,
Vecină, da' să-l îngrijeşti
Mai bine ca pe-un prinţ.
Să-l creşti pe socoteala mea,
Ne împăcăm noi, cum o fi mai bine.
Ne înţelegem noi unul pe altul.
Ce-i drept, e drept, că-s banii scumpi,
Că, naiba, ştie, oamenii
Au ochii-n patru astăzi; dar
Am să-ţi plătesc împărăteşte.
Aşa să îmi ajute Dumnezeu!
Dar îţi mai spun odat', păzeşte-l
Ca pe lumina ochilor din cap,
Că, vezi, copilul ăsta e
Speranţa bătrîneţei mele!

Căzură la-nvoială.
Micuţul rebegit se încălzi la sînul
De care, alipindu-şi gura, supse dulce
Viaţa cea amară.
Numai de-o zi, şi cît a rătăcit!
Şi cît o să mai rătăcească încă!

VI

Cealaltă zi, jupînul cel bătrîn
Îşi viră capul curios pe uşe
Şi-ntreabă pe vecina:

— Hei, ce mai face musafirul? Bine?
Da' e cam frig aci, cocoană,
La dracu, ce-nsemnează asta?
Fă foc... De cîte ori să-ţi spun
Că e pe socoteala mea?... Ia stăi!
Băiet e, ori e fată, nici nu ştiu.

— Băiet, măria-ta, băiet,
Şi un băiet voinic!

— Atît mai bine! Şapte, opt ani treacă,
Ş-ajunge un hoţ cum nu s-a mai văzut!
L-oi face hoţ cu fală.
Ce-i sfînt, e sfînt, la asta mă pricep,
Ştiu cum să cresc copii
De nu mă-ntrece nimeni.
Tot eu crescui pe Toma chiorul,
Pe care, ştii, mai ieri îl spînzurară...
Vezi, ala hoţ! avea numai un ochi,
Şi tot fura chiar şi pe Dumnezeu,
Cel cu o mie!
Băiete, n-avea grijă, am jurat
Că nici tu n-o să fii cîrpaci.
Vecină, dar să-i dăm un nume,
Ca să-l cunoască lumea toată!
Ce crezi, vecină dragă,
Cum să-l numim?... Ia să vedem...
Ce fuse ieri... Silvestru... bun!
Silvestru fie! Eu sunt popa;
Vecină, tu eşti naşa,
Să-l botezăm, ca după lege
Să-şi poarte numele,
Şi nu păgîn, creştin să fie,
Ca sfîntu Petru, după moarte,
Să nu-l gonească de la uşa raiului.
E apă în cazanul ăsta?... E.
Ridică-l numai pe copil
Şi dă-l aci... dar stăi o clipă,
Că-s popă doar, n-am patrahir...
Dă-mi sacul să mi-l prind la gît...

Bătrînul își legă un sac la gît,
Luă în mîini cazanul plin cu apă.
Cu toată pompa și alaiul
Îl botezară pe băiet:
Silvestru fu numele lui.

VII

Trecură patru ani
Și se făcuse mare.
Crescu acolo sub pămînt,
În întuneric, cu păcatul,
Cu viermii la un loc.
Nu respira aer curat,
Nici nu știa de frumusețile pămîntului,
Trăia, și era astfel ca un mort.
Bătrînul îl sorbea din ochi,
Că scăpăra din el o minte ageră
Cum sar scîntei din cremene.
Și se gîndea bătrînul:
Că din scîntei se naște flacăra.
Abia de patru ani, și pungășea
Pe precupețele de poame,
Apoi știa să fure gologanul
Din pălăria orbului.
Stăpînul, pentru astfel de isprăvi,
Vorbea frumos cu el și îi da pîine,
Ci-l înjura amarnic dacă
Pierdea o zi și nu fura nimic.
Dar asta se-ntîmpla arare,
Speranțele jupînului bătrîn
Creșteau văzînd cu ochii,
Neobosit bătrînul își clădea
Palate-n aer
Pe stînca viitorului,
Și-atîta tot clădi mereu,
Pîn' ce-a rămas odată sus,
Acolo atîrnat în aer,
Bătrînul bun, neîntrecutul dascăl!
A fost s-ajungă la spînzurătoare

Cel care merita mai mult decît atît.
A fost de față și vecina
La înălțarea lui și a văzut
Cînd i-au pus ștreangu-n gît,
Și el a scos de-un cot afară limba,
Semn de batjocură spre lumea
Care-l batjocorise — așa.
Și după ceremonie,
Cînd s-a întors acasă jupîneasa,
Grăi așa de blînd micuțului:
— Acu să te mai cari, băiete; du-te
Cu Dumnezeu la dracu!
Simbria azi mi se-mplinește.
Ce? doară n-oi pofti
Să te îndop pe socoteala mea?
Haidi, îți mai fac un bine încă,
Să te petrec pînă la poartă, dar
De vii 'napoi, te-azvîrl colea-n canal!
Micuțul nu-nțelese asta.
Ascultător, n-a zis nimic.
Cînd poarta s-a închis cu zgomot,
S-a mai uitat o clipă îndărăt,
Apoi porni la drum încetinel...
S-a dus și s-a tot dus.
Ieșea, intra din stradă-n stradă.
Așa drum lung
Nu mai făcuse niciodată.
Nou pentru el era tot ce vedea...
Frumoase, mîndre prăvălii, și mîndri oameni;
Mirat sta-n loc, mirat pornea iar mai departe.
Și cum lăsa o stradă, hei, cealaltă
Era alăturea, acolo,
Și fără de sfîrșit, mereu așa,
N-a mai ajuns la capătul orașului.

De multe ce văzu, de umblet mult,
Micuțul, rupt de oboseală
Se așeză-ntr-un colț de stradă,
Își rezemă căpșorul de o piatră;
În fața lui, cîțiva copii vioi

Săreau și petreceau cu jucării.
Privi la ei, și surîdea, părînd
Că și el ia parte la joacă,
Și-atîta tot privi la ei mereu-mereu,
Pîn'ce-adormi frumos acolo.

Dormi mult timp, o dată numai
Visă... și se făcea că două
Piroane lungi și înroșite-n foc
Plutesc asupra lui, tot mai aproape
Veneau d-asupra ochilor, să-i arză...
Gemu cu spaimă și
În disperare se trezi...

Era tîrzie noapte,
În ceruri erau stele,
Pe străzi nu erau oameni,
Doar o babornıță urîtă
Îi sta-nainte
Cu doi ochi răi, străpungători,
Ce speriară pe copil mai tare
Decît piroanele din vis... Acolo
Se grămădi el iute-n colț, încît
Era să-și spargă capu-n piatră,
Și nici nu cuteză s-o vadă,
Dar să-și ridice ochii către babă!

Bătrîna-l mîngăie pe față
Și-l întrebă așa de blînd
Precît știu:
— Drăguță, cum te cheamă?
Ai tată, mamă? Unde stau?
Că eu te duc la ei acasă,
Hai, adă mîna.
— Silvestru... tată n-am, nici mamă,
Nici n-am avut, că sunt găsit,
Și nu mai pot să merg acasă,
Vecina noastră doar a zis:
„De vii napoi, te-azvîrlu în canal!"

— Prea bine, hai cu mine, băiețaș,
Să vii la mine, ai găsit
O mamă bună, blîndă... vino...
Femeia-l apucă de mînă pe copil.
El o urma cu inima-ncleștată,
Și tremurînd, aproape leșinat,
Nici nu știa pe care lume este.

— Vezi, fătul meu, aci stau eu —
Grăi acas' babornița urîtă —
Odaia asta-i locuința mea
A ta-i afară în tindă.
N-o să fii singur... heih, Burcuș,
Hai... iacătă-l, aci e.

Așa-i că e frumos cățelul?
Cu el o să petreci aici.
E un culcuș destul de larg,
Și-i numai bun, mai bun nici că se poate,
Și cinele îți ține cald.
N-ai frică, nu-ți face nimic,
E un cățel drăguț, cuminte,
Te uiți ce blînd clipește,
Cum se mai gudură și dă din coadă?
O să trăiți ca frații voi
Și o să vă iubiți, așa e?
Hai, culcă-te alăturea și dormi, băiete.
Ți-e foame, poate? Da' e prea tîrziu
Ca să mănînci, și văd eu că ți-e somn.
Da' nici nu-i bună, mai ales pentru copii,
Mîncarea înainte de culcare:
Visezi urît apoi.
Hai, culcă-te și dormi, băiete!

Acolo l-a lăsat babornița;
Timid, se-ntinse lîngă cățeluș
Și se zguli pe țol.
Nu îndrăznea să se apropie.

Dar cînele,
Prietenos, se alipi de dînsul,
Şi ochii îi sclipeau
În întuneric, şi sclipeau
Aşa de blînd şi de frăţeşte,
Că-i insuflă încredere
Şi-i cîştigă prietenia.
Tot mai aproape, mai aproape
Se alipiră ei unul de altul.
Copilu-l mîngîia pe păr,
Căţelul îl lingea pe faţă,
Vorbi cu el copilul,
Şi animalul, drept răspuns,
Gemu încetişor. Legară
Prietenie caldă, arzătoare.
Dar în cealaltă zi bătrîna zgripţoroaică
A zis copilului aşa:
— Acum ia seama, fătul meu,
Poţi şti că nu te ţiu degeaba,
Că nici coşciugul lui Hristos
Nu se păzeşte pe degeaba.
Ai să munceşti, că-i scris:
Cel care nu munceşte nici să nu mănînce!
Dar munca asta e uşoară,
Aproape mai nimic...
Ai să cerşeşti, atîta tot.
Eu nu mai pot, că mi-e ruşine,
M-am îngrăşat prea tare,
Toţi mă gonesc dacă mă văd cerşind,
Oamenii-s răi, toţi mă gonesc.
Tu vei cerşi în locul meu,
De tine-o să le fie milă
Şi te vor milui.
Vei spune tuturor că eşti orfan,
Că tata a murit acu, şi mama,
Flămîndă şi beteagă, zace-acasă.
Eu am să stau la pîndă, mai departe,
Ca să-ţi iau seama, dar ia şi tu seama,
Că altfel nu-i de trai cu mine,
Ţi-o spun, pre legea mea!
Sunt foarte bună, cînd sunt bună.

Da-s foarte rea cînd sunt eu rea,
Aceasta să ţi-o scrii în minte
Şi-n inimă, băiete dragă!
Aleargă după toţi aceia
Cu hainele mai bune decît ale tale.
Sunt ei destui de ăştia, nu te teme
Întinde mîna înainte,
Apleacă-ţi capul într-o parte,
Închide şi deschide ochii,
Strîmbînd din gură, parcă plîngi,
Şi tînguieşte-te amar
În numele sărmanei mame
Şi al lui Dumnezeu din cer.
Ai înţeles, băiete?
Dacă n-ai înţeles, îţi mai esplic o dată,
Şi dacă, după cum îţi spun,
Nu-nveţi această meserie,
Te-nvaţă ea bătaia!

Băietul zise-atunci
Că ştie tot şi n-o să uite.
Femeia-l ascultă de prubă
Şi se cruci ea singură
De dibăcia băieţaşului.

— Comoară de aur am găsit
În tine, dragă, hihihi!...
Rînji strigoaica cea bătrînă,
O să trăim noi boiereşte,
O să trăim chiar boiereşte!
Ia să vedem acu îndată...
Ţi-e foame? Las', cînd ne-om întoarce,
Atunci o să mănînci mai bine...
De altfel, nici n-ai voie tu
Ca să mănînci prea mult,
Că te îngraşi, ş-apoi
Putem sufla din buze;
Cînd cerşetoru-i gras,
Pomana-i slabă.

Intrară într-o uliță mai vie.
Acolo scorpia bătrînă
Îl așeză pe copilaș,
Și ea se-ntoarse într-o crîșmă,
Și d-acolo pîndea mereu.
De cîte ori cei cari treceau
Îi aruncau ceva copilului,
Ea ridica în sus clondirul cu rachiu
Și, dîndu-l peste cap, rînjea.

VIII

Trecea, la fel, zi după zi,
Cerșea și flămînzea băietul:
Babornița-ngrijea ca nu cumva
Să se îngrașe, sărăcuțul;
Cerșea și flămînzea, aceste două
Le-nțelegea el din viață, și nimic mai mult.
Privea de multe ori
Cînd se jucau copii de vîrsta lui,
Privea la ei, înmărmurit,
Și se gîndea ce dulce trebuie să fie
Ca să te joci și să te bucuri!
Și mintea lui creștea pe zi ce merge,
Și începu să simtă, presimți
Că e nefericit...
Erau doi ani de cînd
Purta toiagul de cerșetorie.
Acum nu mai era nevoie
Să-și ude singur ochii,
Că tot mai des i se umpleau cu lacrămi.

Era o singură ființă
Ce se uita la el atît de blînd,
Pe care o iubea, care-l iubea,
Cu care-și împărțea frățește
Tainul de acasă
Și biet ce cîștiga pe stradă...
Acest prieten era cîinele,
Tovarășul din tindă.

Cum i-era dor de el, cînd dimineața
Îl părăsea, și seara, cînd se-ntorcea acasă,
Ce bucurii avea cu dînsul!
Bunica nu vedea cu ochii buni
Prietenia asta
Și îi era necaz că dobitocul
Ținea la băiețaș mai mult decît la ea.
Și îl bătea adeseori. Cînd dobitocul
Țipa amarnic de durere,
Plîngea copilul, plîns cu hohote.
Și baba l-a gonit apoi
Pe bunul cățeluș...
În multe rînduri l-a gonit,
Ci iar se întorcea sărmanul
Și tot mai blînd se alipi de copilaș.
Așa trăia băietul...
Era abia de șase ani,
Trăise șase veacuri de mizerie
Și bucuria oarbă
A cîtorva stinghere clipe.
Odată sta acolo, într-un colț de stradă,
Și dîrdîia... era o noapte
De toamnă-ntîrziată;
Pe stradă glod, și ceață peste glod,
Adîncă, tristă negură,
Și el prin glod, prin negură,
Desculț, în capul gol.
Și către trecători, gemînd,
Trist întindea mînuțele lui galbene.
Așa răzbea în inimi vocea lui,
Ca o durere arzătoare,
Ca glasul ascuțit de clopot
Ce sună la îngropăciune.

Un domn bătrîn, posomorît,
Stătu din cale și privi la dînsul lung,
Adînc, tăcut, pătrunzător;
Copilul se găti de fugă.
— Aci să-mi stai! amenință bătrînul.
Copilul îngheță pe loc, nu îndrăznea să miște.
Și domnul zise: — Ai părinți?

„Am... vru să zică,
Am mamă, e flămîndă şi beteagă,
Şi tata mi-a murit acu“,
Ci înaintea domnului ursuz
Nu îndrăzni să mintă.
I se legase limba-n gură,
Credea că ăsta ştie tot, şi zise:
— Părinţi eu n-am,
Ori nici nu ştiu de am sau nu...
Că sunt găsit.
— Urmează-mă! grăi bătrînul cel posomorît,
Şi copilaşul se supuse.
Babornita sări atunci
De unde sta ascunsă,
Strigînd: — Aci rămîi,
Copil mişel şi mincinos!
Al meu e, domnule, copilul!

— Măria-ta, se tîngui micuţul,
Măria-ta, nu sunt băietul ei.
O, scapă-mă, o, du-mă tu cu tine,
Te rog, în numele lui Dumnezeu!
Mi s-a urît cerşind,
Că pentru dînsa cer,
Şi nu-mi dă de mîncare,
Numai să fiu tot slab şi prăpădit,
Să-i fie milă cui mă vede.
Oh, Doamne, şi acuma sunt flămînd!
Aşa grăi copilul,
Cu ochii rugători
Spre domnul cel posomorît,
Şi lacrime curgeau din ochii
Pierduţi în fundul capului,
O grindină de lacrimi.

— Oh, proclet, oh, nelegiuitule,
Tu, diavol, pui de drac afurisit!
Zbieră strigoaica cea bătrînă.
Nemernic, ticălos ce eşti,

Cum te înduri să minţi aşa?
Tu, răule, nimic nu-i bun în tine!
Cum să-mi cerşească, Doamne,
Cînd de ruşine intru în pămînt
De cîte ori îl prind cerşind,
E o deprindere urîtă,
Şi nu-l pot dezbăra de asta;
De cîte ori nu-l bat,
Că-mi face-aşa ruşine!
Săracă sunt, dar n-am nevoie
Ca să cerşesc cînd pot trăi
Muncind cinstit.
Şi zice el că-l ţiu flămînd!
Eu! de la gura mea
Rup cea mai bună bucăţică
Şi o îndop în el!
Dar asta nu-i nimic...
Mă şi tăgăduieşte încă,
Dar nu te doare inima, oh, suflet blestemat?!
Să spui că nu-ţi sunt mamă,
Eu, mama care te-a născut?...
Cum nu se rupe rînza-n tine,
Şi splina, şi ficatul
Vorbind aşa?
Nu-i pe pămînt bunică mai blajină
Ca mine, şi ce rău nepot!
Da' nu-i departe nici osînda...
Tăgăduieşte blestematul
Pe mama lui, pe însăşi mama lui,
Ce l-a purtat în pîntece!

Atît hodorogi moara stricată
Dintr-un răsuflet;
Aci boierul cel bătrîn
Ajunse la cuvînt şi zise:
— Destul! n-am chef de vorbă,
Ori, dacă nu, te-oi face eu să taci!
Te-ai îmbătat,
Abia stai pe picioare;
Cînd ţi-ei veni în ori,

Să vii cu cartea de botez la mine
(În casa ceea mare locuiesc),
Şi poţi să-ţi iei copilul,
Ci numai dacă vii cu cartea de botez!
Acu, te cară... Tu,
Băiete, vino după mine!

Copilul îl urmă;
Din cînd în cînd se tot uita-ndărăt,
I se părea că baba
Se-ntinde după el şi că l-a prins de guler,
Dar ea nu îndrăznea să se apropie,
Ci a rămas pe loc, în umbră,
Numai cu pumnul îl ameninţa
Şi îşi rotea în cap ochii aprinşi,
Precum fierarul învîrteşte
Potcoavele roşite-n foc.

IX

Mai bine o ducea băietul,
Că nu mai trebuia să fure
Şi nu mai trebuia să ceară...
Ce fericire, ce noroc!
Doar cîteodată spaima
Îl biruia: dar dacă vine
Cu cartea de botez strigoaica,
Ce poate face el atunci?
Şi altă dată negura tristeţii
Îl învelea cînd îi venea în minte
Frumosul căţeluş,
Tovarăşul iubit şi bun.
De dragul lui adeseori
S-ar fi întors la babă singur,
Ca să cerşească, numai
Să fie împreună.
De multe ori visa cu el;
Visa că îl ţinea în braţe,
Şi cîinele, gemînd,
Blînd îl lingea pe faţă şi pe mîini...

Şi cînd se deşteptă şi nu-l găsi alături,
L-a podidit un plîns,
Şi-a plîns amarnic multă vreme.

Cînd a sosit acasă cu băietul,
Boierul cel bătrîn l-a dat
Pe mîna slugilor. L-au mîntuit
Din vechea murdărie.
În locul zdrenţelor a căpătat
Vestminte noi, frumoase.
Ce bine se simţea!
I se părea că nici n-a mai trăit,
I se părea că-i nou născut, de azi.
Atuncea l-a chemat la sine
Boierul şi-i grăi cu-asprime:

— Băiete, vezi pe domnişorul ăsta?
E fiul meu, tu ai să-i zici: „Stăpîne“,
Şi trebuie s-asculţi de el,
El este domn, tu slugă.
Alt lucru n-ai, doar să asculţi.
Dar să fii treaz şi sprinten!
De-i fi cuminte, bine o să-ţi fie,
Mîncare bună, haine bune...
De unde nu, ţi-atîrn de gît
Zdrenţele vechi în care te-am găsit,
Pe urmă poţi pleca în lume
Cerşetorind ca pîn-acum.

Sluji orfanul
Pe domnişor.
Umbla cu el, stătea cu el,
Ca umbra lui era.
Şi îi pîndea mişcarea buzelor.
Abia era porunca zisă,
Deja o şi îndeplinise,
Şi cîte n-a mai pătimit,
Sărmanul bun băiet!

Căci domnişorul
Era aşa un cîine de copil,
Cum sunt de obicei
Toţi domnişorii:
Făcea să-l simtă că-i stăpîn,
Căta prilej la asta.
De se frigea cu ciorba,
Bătea pe micul servitor;
Cînd cineva nu-l saluta
Ori nu-l lua în seamă,
Îi azvîrlea căciula de pe cap;
Şi-l înhăţa de păr pe servitor
Cînd pieptenul i se-ncurca în păr.
Şi n-a fost răutate sau batjocură
Pe care să n-o fi făcut-o
Îndată ce-i trăsnea prin minte.
Călcîndu-l pe picioare dinadins,
Îl îmbrîncea, de ce-i stă în drum.
Îi arunca noroi în faţă,
Pe urmă îl certa că-i un murdar
Şi îl stropea cu apă-n ochi,
Şi dacă începea să plîngă,
Îl poreclea gură-căscată.

Necazuri multe îndură, sărmanul,
Din zi în zi mai multe.
Ci paşnic le răbda pe toate,
Şi hotărît ca un bărbat
Cu suflet mare.

Şi pentru ce răbda el astfel?
De ce nu părăsea odată iadul ăsta,
Precum voise în mai multe rînduri?
De-aţi şti voi pentru ce-a rămas!

Nu pîinea albă, nu straiele bune
Îl ispiteau să se întoarcă de pleca
Să-şi piardă urma-n lumea toată.

Nu era el, ca oarăle din curte,
Cari pribegesc, şi cînd li-i foame
Se-ntorc din nou după mîncare,
Pe cînd privighetoarea, ciocîrlia,
Cînd le-ai deschis portiţa închisorii,
Se duc pe veci şi-s mulţumite
Cu ce găsesc în aer liber.
Aşa era şi dînsul,
Ca păsările prizoniere,
Şi totuşi a rămas acolo,
Şi de pornea, venea iar înapoi.
Ce-l ispitea pe el?
Învăţătura.

Putea să-nveţe-alături de stăpîn:
Neobservat îi sta la spate
Şi, pe furiş, citea din carte;
Mereu era atent
La vorbele învăţătorului;
Tot ce-nvăţa o dată
Nu mai uita
Mult mai devreme ca stăpînul
Ştiu să scrie, să citească.

Şi cum sporea în ani,
Aşa-i sporeau şi cunoştinţele,
Ca ramii coarnelor la cerb,
Şi se fălea cu ele,
Iar cînd odrasla de boier
Spunea cîte-o dobitocie,
El o-ndrepta în gînd,
Zîmbind la vorba proastă.

Nici înaintea pedagogului
Nu a trecut neobservată
Deosebirea dintre slugă
Şi domnişor,

Și cînd acesta nu știa
La lecții să răspundă,
Învățătorul îl mustra,
Punînd pe slugă să răspundă,
Că el știa întotdeauna.
Era o cinste mare pentru el,
Dar nu și bucurie, asta nu,
Întotdeauna ispășea amarnic
C-a îndrăznit să-l facă de rușine
Pe coconaș.
Din zi în zi mai crude prigoniri
Îl grămădiră pe orfan,
Din zi în zi simțea sărmanul
Cît sunt nedrepte și urîte;
Ș-acum cînd îl lovea,
Părea că-l vatămă în suflet,
Roșea nu pentru că-l durea,
Ci pentru că-i era rușine.

Era de șaisprezece ani.
Și fiecare zi îi trimetea o rază
Ce risipea negura minței lui,
Și fiecare rază
Era slovă de foc.
Din slove se-nchegară
Aceste gînduri[1]:
„Ce drept au să mă bată ei pe mine?
Cu ce drept bate om pe om?
Alcătuit-a Dumnezeu
Deosebit pe vreunul dintre noi?
Ei spun că Dumnezeu e drept,
Dar dacă-i drept,
Nu a putut-o face asta,
Pe orice om iubind deopotrivă;
Și eu n-am să mai rabd așa,
Orice s-ar întîmpla cu mine!
Îmi dau mîncare, straie, adăpost,
Dar nu slujesc în schimb?

[1] În textul de bază, greșeală de tipar: *rînduri*.

Nu răsplătesc eu fapta bună?
Au drept să-mi dea de lucru,
Dar să mă bată, nicidecum!
Și jur: d-azi înainte,
O dată mă vor mai lovi,
A doua oară, nu!“
Așa a fost. Cu cel dintîi prilej
(Și nici n-a trebuit s-aștepte)
Cînd ridică stăpînul mîna,
El îi strigă:
— Oprește-te!
Să nu mă vatemi, că
De te-oi izbi o dată,
Mă pomenești în veci!
Destul ți-am fost eu cîine,
Bun de bătut, de îmbrîncit,
Acuma-s om,
Că om e doar și sluga!
Eu recunosc: aici o mînă
M-a încărcat de binefaceri,
Ci altă mînă dărîma cu bîta
Tot ce clădea cealaltă.
Așa că n-am rămas datori
Nimic unul altuia.

La vorba asta nemaipomenită,
Stăpînul se schimbă la față
Și dîrz, de furie, urlă:
— Hah, neam de slugă!
Hah, ticălos răzvrătitor!
Și tînărul așa răspunse
Cu voce disprețuitoare:
— Hm, neam de slugă? dacă ne-am lua
După origină, apoi
A fost mai nobil tatăl meu
Ca toți străbunii tăi!
Și dacă el m-a aruncat pe stradă,
Greșeala e a lui, și nu-i a mea.
Și dacă domnii toți sunt răi ca tine,
Apoi mai bine a făcut așa,

Că niciodată nu puteam să fiu
Un om cinstit.
Şi-mi zici răzvrătitor?... Dacă e răzvrătire
Cînd omul simte şi mărturiseşte
Că şi el este om ca orişicare altul,
Atunci zic cu mîndrie: sunt un răzvrătitor!
Şi de-aş putea eu spune tot ce simt,
Aşa cum simt de aş putea eu spune,
Atunci s-ar răzvrăti cu mine milioane,
Şi-ar tremura o lume,
Precum tremura Roma de Spartac,
Pe cînd gladiatorii
Cu lanţurile rupte
Băteau a sale ziduri!
Rămîi cu bine!
Nu mai puteam sta împreună,
Eu ţi-am vorbit ca om.
Şi cînd un rob se-nalţă
Pînă la om,
Moare de foame, piere-n ştreang,
Ci slugă nu mai poate fi!
Zicînd aşa, s-a-ntors şi a plecat,
A părăsit de-a pururi casa unde
A înotat copilăria lui
Ca floarea în noroi.

Porni unde vedea cu ochii,
Mergea în lume fără ţintă.
În inima lui veselă
Se aprinsese tinereţea
Ş-ardea cum arde un oraş aprins,
În vijelie, biciuit de flacări...
Şi ce miraculoase
Fantasme din poveşti
Jucau în aste flacări!

La capătul oraşului l-ajunse
Bătrînul profesor.
Abia-şi mai trăgea sufletul,
Fugise mult ca să-l ajungă.

Sudoarea-i brobonase faţa,
Zadarnic o ştergea cu mîna
Pe cînd vorbea cu tînărul.
Şi-n vorba lui
Nu era multă legătură:
— Na, pune-ţi banii ăştia bine.
E leafa mea pe an,
O să-ţi ajungă ani întregi
Dacă-i grijeşti.
Om mare vei ajunge tu,
O spun eu asta de la mine.
Băiat mai zdravăn decît tine
N-am întîlnit în viaţa mea!
Eu simt aidoma ca tine, tot,
Dar nu am îndrăznit s-o spun,
M-am speriat de tine şi te-am admirat
Cînd ai vorbit.
Să-ţi deie Dumnezeu noroc, băiete!
Îţi poruncesc, îţi poruncesc,
Da, eu îţi poruncesc să-nveţi,
Să isprăveşti cu şcoala;
De unde nu,
Te blestem, şi blestemul meu
O să te-ajungă unde-i fi!
Nu eşti născut tu pentru tine,
Ci patriei, întregei lumi.
Atît îţi zic, învaţă mai departe,
Deşi n-ar trebui să ţi-o mai spun,
Că ţie doar îţi place cartea.
Şi-acuma, Dumnezeu cu tine!
Fii norocos şi aminteşte-ţi
Cîteodată şi de mine,
Ci dacă n-o să mă asculţi,
Atuncea uită-mă!

Se înclină băiatul
Ca să-i sărute mîna bunului moşneag,
Ci dînsul nu voi şi-l ridică pe tînăr,
Îl sărută şi îl îmbrăţişă,
Apoi se depărtă cu lacrimile-n ochi.

Ce bine i-a făcut orfanului,
Ce bine i-a făcut lui asta!
Acesta fuse cel dintîi sărut
Pe care l-a-ntîlnit.
Şaisprece ani au trebuit să treacă
Şi să se chinuie,
Pîn' ce a dat d-un om
Ce nu-l respinse, nu-l goni,
Ci l-a îmbrăţişat!

X

Ieşise tînărul afară din oraş.
Cînd a scăpat din străzile înguste,
Gîndea: „Din închisoare am scăpat".
Sorbea cu lăcomie aerul curat,
Cel mai scump dar al cerului,
Ce dă tărie corpului,
Şi sufletului — aripi.

Tîrziu privi o dată înapoi:
Mersese mult, departe sta oraşul,
Şi casele lui se topeau
Una într-alte, turnurile
Se înecau în ceaţa depărtării.
Şi vuietul atîtor mii
Era un murmur de albine.
Dar tînărul îşi zise:
„Departe, mai departe!
Să nu aud nimic,
Nimic să nu mai văd
D-acolo unde-am vieţuit odată,
Dacă a fost şi asta o viaţă!"
Şi alergă ca cela ce
E alungat de bici.

Iar cînd a dispărut oraşul
Şi sta acolo
El singur în nemărginire,

Abia atunci simţi că-i liber.
— Liber! strigă,
Sunt liber!
Atît putu să zică,
Dar lacrămile lui vorbiră
Mai lămurit...
Oh, ce beţie, ce gînd fericit
Cînd omul este liber,
Întîia oară liber!

Şi merse tînărul, mergea într-una;
Oriunde-l ispiteau frumoase plaiuri,
Acolo-şi îndrepta el paşii.
Se minuna de şes, de munţi,
De cîmpul neted şi de codrii munţilor,
De tot ce îi sărea în ochi,
Că nou era tot ce zărea.
Vedea natura cea dintîia oară,
Minunile naturei.
Şi colo, în vîrtej de vînt,
În nori,
În codri, între stînci,
Unde e tunet cursul rîului
Şi tunetul e ţipătul sălbatic
Al zilei de apoi...
Sau pe întinse bărăganuri,
Pe care şerpuie o vînă de pîrîu,
Şi unde cel mai mare zgomot
E zuzătul de muşte...
Acolo s-a oprit flăcăul
Şi a privit jur-împrejur,
Iar cînd a răscolit cu gîndul
Adîncul depărtărilor,
L-a biruit evlavia,
Îngenunche şi se rugă:
— O, Doamne, ţie mă închin:
Acum ştiu cine eşti!
De multe ori am auzit,
Am cuvîntat de multe ori
Numele tău şi nu l-am înţeles.

Natura asta mare
Mi-a lămurit puterea ta...
Fii preamărit, fii preamărit în veacuri!
O, Doamne, ție mă închin:
Acum știu cine ești!

Oriunde alerga, vedea
Așa frumoasă pretutindeni
Natura, și pe om într-însa
Așa nenorocit.
Mizerii, pretutindeni, tot mizerii.
Luă aminte în curînd
Că nu-i cel mai nenorocit,
Şi îl durea așa de mult
Că sunt și alții mai de plîns ca el...
Mai mică, tot mai mică îi părea
Durerea lui,
Pîn' ce-o uită cu totul,
Şi nu vedea și nu simțea
Decît durerea altora;
Atunci își alipi trist fruntea
De-o piatră rece,
Ş-a plîns cu lacrime de foc.

XI

Își aminti tot ce-i spusese
Piosul profesor
Cînd și-a luat rămas bun de la el
Şi i-a dat bani;
Își aminti cu drag
De sfaturile lui.
Intră în școli
Şi învăță cu sîrguință,
Şi strălucea între tovarăși
Ca luna între stele.
Îl admirau, ci nu-l iubeau colegii,
Căci înălțimea sufletului său
Îi apăsa prea tare;
Batjocura și pizma

Se ridicară împotrivă-i
Şi îndreptară către el
Săgețile lor otrăvite.

— De ce vreți voi să mă jigniți?
Grăia el blînd, cu inima deschisă,
Adeseori către băieți —
De ce mă vătămați, prieteni?
Eu nu învăț pe seama mea,
Ci pentru voi învăț.
Un altul va culege roadele
Învățăturii mele,
Oricine altul, dar eu nu,
Dac-ați ceti în sufletul meu bine,
V-ați alipi de mine, dragii mei,
Şi m-ați iubi atuncea deopotrivă
Cum vă iubesc și eu,
Şi n-ați tăia cu ură crăngile
Ce vor aduce-odinioară
Dulci roade, dulce umbră vouă,
Sărmani băieți neștiutori ce sunteți!
Dar trebuie să mă iubiți,
Odată tot mă veți iubi!

Ci rîsete urmau
Acestor fel de vorbe,
Şi ironia îl rănea adînc,
Şi s-a sălbăticit încet de oameni,
Tot mai adînc s-a coborît în sine,
Şi-i ocolea pe toți... avea doar un prieten:
Singurătatea fără de prieteni;
Trăia între icoanele acelea
Pe care lumea le socoate
De fantasmagorii deșerte,
Ci despre care el știa
Că viețuiesc aievea;
Icoana lumii viitoare
Se oglindea în mintea lui.
Acolo, în singurătate,

Cetea nepregetat,
Cum ar ceti un musulman *Coranul*,
Cum ar ceti evreul *Biblia*,
Aşa cetea el zi şi noapte
Istoria acestei lumi.
Istoria lumii! Ce minunată carte!
Tot altceva ceteşte fiecare
În cartea asta.
Unuia slavă, altuia blestem,
Unuia viaţă, moarte altuia,
Unuia-i zice astfel şi-i întinde spada:
„Te du şi luptă! Tu nu vei lupta în van,
Folositor eşti omenirii."
Altuia: „Tu aruncă spada,
Zadarnic ai lupta,
În veci va fi nefericită lumea,
Cum e de mii de ani încoace".

Ce a cetit într-însa tînărul
Şi ce şi-a zis cînd a închis
Cu mîini tremurătoare cartea?...
A zis aşa:
„E mică poamă strugurul
Şi tot îi trebuie o vară pîn' se coace.
Pămîntu-i tot o poamă,
O poamă uriaşă,
Şi dacă unei boabe
Îi trebuie o vară, dar pămîntului?
Vor trece mii de ani, ori poate milioane,
Odată totuşi se va întîmpla,
Şi oamenii atuncea ferice vor petrece
Pîn' la sfîrşitul lumii.
Se coace strugurul în razele de soare.
Ci pîn' să fie dulce cîte raze
Şi-au risipit căldura vieţii lor?
Atîtea mii, atîtea milioane raze...
Pămîntul tot de raze e-ndulcit, dar
Nu-s razele de soare, ci
Sunt sufletele oamenilor.
O rază-i orce suflet mare, dar

Numai sufletul mare, şi
Sunt rare sufletele mari;
Cum aţi dori voi aşadară ca
Pămîntul să ajungă mai curînd
O poamă coaptă?...
Simt că şi eu-s o rază
Ce nu se pierde în zadar.
O zi trăieşte raza;
Ştiu că atunci cînd va sosi
Culesul cel de veci
De mult voi fi apus,
Şi opera-mi de-o zi
S-o pierde-n munca uriaşă,
Dar conştiinţa-mi dă
Puterea vieţei, morţei liniştire,
Că şi eu, şi eu sunt o rază!
La muncă dar,
La muncă, suflete!
Problema-i mare, timpul zboară,
Şi viaţa-i scurtă.
Ce ţintă are lumea? Fericirea!
Un drum spre asta? Libertatea!
Să lupt dar pentru libertate,
Cum au luptat atîţia încă!
De e nevoie, sîngerez
Precum au sîngerat atîţia!
Primiţi-mă, eroi ai libertăţii,
Primiţi-mă în rîndurile voastre,
Credinţă jur în sfîntul vostru steag,
Şi dacă e măcar o picătură
De îndoială în sîngele meu,
O izgonesc afară, chiar d-ar fi
În mijlocul inimei mele!"

Aşa jură... suflet de om
Nu auzise aste vorbe,
Dar Dumnezeu le auzi din cer,
Luă în mînă cartea-i sfîntă unde
Stau însemnaţi martirii
Şi scrise-ntr-însa numele: Silvestru.

XII

Copilul deveni flăcău,
Flăcăul deveni bărbat.
Ani după ani soseau
Şi cercetau pămîntul,
Apoi se depărtau în veacuri.
Nu-l ocoliră anii nici pe el,
Venea la dînsul fiecare,
Lăsîndu-i urme-adînci
Pe faţă şi în suflet.
Umblase toate şcolile,
De mult le mîntuise,
Umbla acum în lume,
În viaţă, între oameni, unde
La orice pas e cineva izbit,
Şi fiecare lovitură
Întunecă şi şterge
Din inimi bucuria.

Ce altfel vedea lumea
Precum şi-a fost închipuit-o!
Din zi în zi mai mic vedea pe om,
Tot mai adînc împovărat,
Omul, ce trebuie să cate
Cu ochii ţintă-n soare,
Şi, dimpotrivă, caută
În jos, în praf, la viermi,
Ca să înveţe de la ei tîrîrea.
Cu cît mai mic vedea pe om,
Cu-atît mai mare îi părea
Şi munca pentru care
Simţea că e chemat.
Dar tot n-a şovăit:
Lucra cît un păianjen,
Dar tot aşa neobosit;
Strimt era cercul lui,
Dar plin de strălucire.

Virtutea şi ştiinţa lui
Îi cîştigară nume de prin şcoli,
Şi cînd a isprăvit cu şcoala,
Mai mulţi domni îl chemară
La slujbe mari şi grase
Cu astfel de cuvinte:
— La mine daca intri, vei fi slugă,
Dar a sluji p-un domn aşa de mare
Ca mine e şi mare cinste,
Şi pentru că te vei pleca-naintea mea,
Se vor pleca mii înainte-ţi.
Alt lucru n-ai decît doar să despoi,
Cum te-i pricepe, miile acestea
Şi o să te îmbogăţeşti
Din munca asta prea uşoară!

Silvestru închină frumos
Această muncă prea uşoară
Şi zise astfel:
— Numai ca să am slugi,
Eu nu voi fi altuia slugă,
Eu nu doresc să se închine mie
Semenii mei,
Nici altul nu dorească, deci,
Să mă închin eu lui;
Nu recunosc pe nimenea mai mic
Şi nici mai mare decît mine.
Iar cît priveşte bogăţia,
Apoi eu n-o cer, nici n-o vreau,
Şi mai puţin cu preţ aşa de mare,
Ca să despoi pe alţii pentru ea!
Aşa obicinuia el să grăiască,
Cu pălăria-n mînă, dar cu fruntea sus.

Nu a primit slujbele mari,
Dar au venit oameni sărmani
Şi l-au chemat în satul lor
Notar, şi tînărul se duse,
Se duse vesel, fericit.

Iar cînd intră în sat,
Și oamenii-l înconjurau,
El le vorbi așa, cu ochii plini de pară:
— Sărman popor! Încrede-te în mine
Ca într-un drept povățuitor.
Din leagăn îți bătură capul toți,
Toți îți vorbiră despre datorii:
Am să te-nvăț eu drepturile tale!

Și împlini făgăduința,
Nu mai umblau apoi prin crîșme
Sărmanii muncitori,
Precum umblau de la-nceputul lumei:
Se adunau în curtea comunală
Și ascultau bătrînii
Pe tînărul notar,
Și mai cu drag îl ascultau decît pe popa lor,
Căci le vorbea mai bine decît popa.
Și ce-nvățau duceau cu ei acasă
Și povesteau copiilor,
Și îl cinsteau mult pe notar.

Erau în sat două clădiri; acolo,
În loc de binecuvîntare,
Îl blestemau pe tînărul apostol;
Aceste două case unde
Sta popa și boierul,
Castelul una, alta parohia.
Din zi în zi tot mai urît și mai temut
Ajunse în aceste două case
Numele tînărului,
Și puseră la cale
Să-l piardă, căci vedeau:
Dacă rămîne-n sat notarul,
Îi pierde el pe ei.

Dar în castel era și o ființă
Care-l cinstea pe omul
Poporului, ca și poporul însuși,

Se bucura din inimă
Cînd auzea că-l laudă
Și o durea cînd îl vorbeau de rău.
Cine era ființa asta
Care-n așa lumină stranie
Ghicise totuși adevărul?
Cine era?... Domnița din castel.
Cine putea fi altul!
E sfîntă inima femeilor,
Străină egoismului;
Tot ce-i frumos și bun,
Dreptatea prigonită
Găsește-ntotdeauna
Acolo mîntuire.
E sfîntă, sfîntă inima femeilor!

Nu bănuia notarul
Că are un prieten
Sus în castel, acolo,
Așa frumos protector!
Văzuse pe copilă
Odată, se plimba prin sat;
Ori, în castel, cum sta la geam
Și se uita peste cîmpie.
Cînd o vedea, cădea pe gînduri,
Atunci un simțimînt ciudat
Se ridica în inimă-i
Și își zicea:
„Nu-i omul numai cetățean,
Ci mai întîi de toate-i om;
Întotdeauna pentru alții,
Și niciodată pentru tine?
Sărman orfan, cînd vei trăi
Tu pentru tine singur?
Ori vei avea tu vreme să trăiești?
Tu îți împarți inima ta la toți,
Dar îți va da cineva ție
Inima sa măcar pe jumătate,
Sau numai o privire chiar,
Din care să poți bănui și tu

Ce este fericirea?...
Mi-e însetată inima, atît de însetată
Că ar zvînta potopul,
Și nici un strop de rouă
Nu-mi pică niciodată!
Fii mulțămit cu soarta ta, băiete,
Suportă-ți viața ta cea aspră;
Pe alții fericește-i, dacă poți,
Și tu rămîi singur nefericit.
Fii tu pămînt ce dă bucate
Pe care alții le culeg,
Fii lampă care luminează altora,
Pe cînd se mistuie de propria-i văpaie!"

Un geniu bun sau rău făcu așa
Că fata se-ntîlni cu el,
Și-au stat de vorbă...
Ce scurtă fuse întîlnirea
Și ce puțin vorbiră!
Dar ei de atunci se vedeau mai des,
Din întîmplare ori chiar dinadins?
Nici ea, nici el nu-și dădeau seamă.
Tot mai prieteni, mai încrezători
Vorbeau ceasuri întregi acum,
Ci despre dînșii nu vorbeau de fel.

Dar într-o zi (copila îl rugase,
Ori inima i s-a deschis ea singură,
Nu ține minte) tînărul
Și-a povestit viața.
A povestit ce singur e pe lume,
Că nu e om și nici n-a fost vreodată
Care să-i zică frate sau prieten,
A povestit, cum îi veni aminte,
Că un tîlhar l-a fost găsit pe stradă,
Apoi o cerșetoare l-a găsit,
Apoi cum a crescut ca servitor;
Furînd, cerșind, slujind... așa trecu
Copilăria și junețea lui.

A povestit mizeria îngrozitoare
În care a trăit copil,
Și chinurile sufletești
Ce-mpovărară tinerețea lui
Și cari sunt mai îngrozitoare
Decît mizeria.
Și cînd își revăzu trecutul,
Jos, în prăpastia din care se urcase,
În care ca o apă neagră
Urla potopul chinurilor sale,
Pierzîndu-și cumpătul, din ochii lui
Zbucniră lacrimi peste lacrimi,
Ca armia pusă pe goană...
Și plînse lîngă el copila.

XIII

Din ziua asta chiar avu
Cu tatăl ei altă purtare.
Semețul nobil îl chemă la sine
Și îl mustră amarnic
De ce arată căi greșite
Iobagilor,
De ce îi cheamă la răscoală;
Și încheie zicînd
Că dacă nu s-astîmpără,
Îl dă afar' din sat.

Senin răspunse tînărul:
— De lecții n-am nevoie, domnule,
Că nu mai sunt la școală,
Și nici acolo nu eram deprins cu ele.
Dar dacă sunt greșit, răzvrătitor,
Acolo-s legile, să mă condamne;
Iar dacă nu, cu ce drept
Mă dojeniți?
Iar cît privește-amenințarea,

Nu mă-nspăimînt de fel;
Găsesc oriunde-atît ca să trăiesc.
Dar tot nu vreau să plec din sat
Pîn' ce mă simt folositor.
Şi vreţi să mă goniţi? apoi
Ar fi mai bine pentru voi
Să părăsiţi ideea asta, căci:
Ori vine tot satul cu mine,
Ori voi vă depărtaţi...
N-o spun aceasta ca ameninţare,
Că e mai mult un sfat al meu,
Ca unul ce cunosc poporul
Şi ştiu ce mult ţine la mine
Şi ce-i în stare el să facă...

Aşa vorbi notarul; salutînd, plecă.
În cea dintîi duminică
Amvonul glăsui în contra lui;
Cu groază spuse popa către credincioşi
Ce rău, păgîn e omul ăsta,
Răzvrătitor, fără de lege!
Şi dacă îl mai rabdă între ei,
Vor fi pierduţi în veci
Pe lumea asta şi pe ceealaltă,
Că pe tovarăşii unui răzvrătitor
Pe toţi i-omoară împăratul,
Şi pe prietenii unui păgîn
Nici cerul nu-i primeşte.
Le aminti şi îi rugă
Să se îndrepte, cît mai este vreme,
Pîn' ce nu se va năpusti
Urgia cerului asupra lor.
Cu lacremi îi rugă să-şi amintească
De fericirea celor două lumi,
Să nu aleagă moartea, iadul
În locul vieţei şi al mîntuirei.

Înfuriat lăsă norodul
Biserica

(Locaşul Domnului şi-al păcii)
Şi năvăliră toţi ca fiarele
La tînărul pe care
Chiar ieri îl binecuvîntau
Şi-i porunciră ca să plece pînă mîini,
Că dacă nu, au să-l omoare.
Vorbi atuncea tînărul, vorbi
Aşa însufleţit, ca niciodată.
Zadarnic. Unde popa
A ridicat cuvînt, nu mai încape vorbă,
E adevărul răstignit.
Un diavol stă-naintea
Cuvîntului pe care-l spune popa,
Şi diavolul nu-i mai puternic,
Dar mult mai elocvent ca Dumnezeu,
Şi cînd prin fapte nu învinge,
El ştie şi să mintă.
Cu blestem şi cu-ameninţări
Îl părăsi norodul pe notar.

O clipă sufletu-i era zdrobit,
Disperătoare gînduri s-abătură
Asupra minţei lui,
Precum un stol de corbi.
„Ăsta-i poporul! izbucni atunci,
Ăsta-i poporul ce-l slăvesc şi pentru care
Trăiesc şi vreau să mor!
Aşa a fost acuma ani o mie...
Dar nu-i nimic, că după altă mie
N-o să mai fie tot aşa;
Acum e încă un copil pe care
Îl poţi înnebuni uşor,
Va creşte şi va deveni bărbat,
Şi tocmai pentru că-i copil
Ar trebui cruţat.
Nu-i nici mirare că de veacuri
D-aceea fură popi şi regi,
Aceşti zei pămînteşti,
Ca să orbească pe norod,
Căci ei vor să domnească.

Sărman, sărman popor, cît e de plîns!
Şi dacă pîn-acuma
M-am străduit spre fericirea lui,
Lupta-voi cu puterile-ndoite
D-acuma înainte!“

Seara veni, noaptea veni,
Ultima noapte pentru el aici.
Stă acolo în umbra de alee
Şi caută sus la fereastra
Castelului, de unde
Obicinuia domniţa să privească.
Dar geamul e pustiu,
Nu-i floarea, nu-i copila,
Şi tînărul se uită totuşi,
Se uită-ncremenit,
Ca o nălucă prefăcută-n piatră;
Lumina lunei şi durerea mută
Pe faţă-i azvîrlea un palid văl.

Odată numai ce simţi că-i prins de mînă...
Întîi nici nu luă în seamă
Atingerea, aşa sta dus pe gînduri...
Cînd s-a întors, văzu alături
Pe cine căuta la geam.

— Te aşteptam, îi zise tînărul,
Te aşteptam, că tot speram
Să te mai văd o dată la fereastră,
Un mut adio să-ţi trimit,
Apoi să plec, pe veci, departe.
S-a întîmplat să-ţi pot vorbi,
Să string mînuţa ta.
Rămîi cu bine,
Fiinţă scumpă, scumpă mie!
Tu singură mi-ai fost prieten.
Eu amintiri nu am,
Tu singură-mi vei străluci

În inimă, ca în coliba-ntunecată
Icoana sfîntă,
În faţa căreia, în fiecare seară,
Îngenunchind, omul sărac se roagă.
Ci dac-ar fi inima-mi plină
De amintirile cele mai strălucite,
Le-aş alunga pe toate şi
Te-aş aşeza pe tine singură acolo.
Rămîi cu bine!... Dacă
Vei auzi de mine,
Vei auzi lucruri frumoase,
O, crede-mă că-s pentru tine toate!
Şi vreau să fiu om bun şi mare,
Ca nu cumva să-ţi pară rău,
Ci să fii mîndră
Că m-ai numit prieten.
Rămîi cu bine, înger blînd de pază!

Plecă tînărul, ş-ar fi mers,
Dar îl ţinea de mînă fata
Şi îl strîngea nebună, pătimaş,
Vrea să vorbească şi
O părăsise vocea,
Tîrziu abia putu să-nceapă
Cu întreruperi:

— Te duci... O, du-te... du-te,
Tu, cel mai nobil dintre tineri!
Te duci... cum aş veni şi eu cu tine!
Cum aş veni de bucuros,
Aşa de dulce bucuros!
Dar niciodată, niciodată
N-o să ne mai vedem?
Apui din cerul meu, tu, stea senină?
Că, vezi, eu te iubesc
Şi trebuie să-ţi spun aceste vorbe,
De teamă ca să nu-mi zbucnească
Din suflet, ca şi lava din Vezuv.
Eu te iubesc şi nu pot fi a ta!

Dar jur
Că dacă nu-s a ta,
Nu am să fiu a nimănui!
Îţi dau inelul ăsta...
Inelul de logodnă...
Se va sfărma mai iute diamantul
Decît credinţa mea.
O, du-te, vis frumos al vieţei mele!

Tot cerul s-a deschis
Cu harurile raiului,
Şi tînărul căzu în faţa ei,
Îmbrăţişă, îi sărută genunchii.

A doua zi, cînd a plecat din sat,
Pe drum, mereu şi iar mereu privea
Inelul; numai dacă îl vedea pe deget,
Atuncea nu se îndoia
C-a fost în adevăr această noapte
Şi nu-i un vis nebun
Al frigurilor sale.

Porni (de ce?
El singur nu ştia)
Spre marele oraş în care-odinioară
A fost tîlhar şi cerşetor şi slugă.
La marginea oraşului
Închirie el o mansardă mică,
Şi încă nu ştia
Ce-o să înceapă.
Odată
Aude o bătaie-n uşă,
Intră o doamnă cu un văl pe obraz,
Şi cum intră, îşi ridică voalul
Şi, mută, nemişcată se opri...
El tresări... mintea-i stătu în loc...
Era prietena lui din castel.

— Te-am urmărit, zise copila,
Te-am urmărit... De-ţi cade greu,
Alungă-mă din casa asta,
Şi, nu te teme, nu mă tînguiesc,
Atunci voi sta afară jos, pe prag,
Voi sta acolo pînă cînd
Se rupe inima din mine.
Te-am urmărit, nu mai puteam rămîne,
În toate părţile te-am urmărit,
Pînă aci, acuma sunt aci,
O, spune-mi tu, ce ai să faci cu mine?

Căzu la pieptul lui
Şi plînseră mult, fericiţi.

— Nu mă goneşti? a zis copila.
Pot să rămîn?... să stau cu tine,
Să fie ş-ale mele
O parte din dureri,
Şi toată bucuria mea, a ta?
Cu tine voi să sufăr
Amar şi lipsă,
Şi numai cînd voi fi nemulţămită,
Atunci nu crede tu că te iubesc,
Că te-am iubit vreodată!

XIV

Rămaseră-mpreună
Femeie şi bărbat,
Nu-i cunună vreun preot,
Ci Dumnezeu şi dragostea.
Credinţă nu-şi jurară,
Nu le veni pe buze vorba asta,
Ci o lăsară neatinsă,
Cum trebuia să stea acolo,
Şi chiar de aceea a rămas curată
Ca steaua-n cer.

Trecură fericite zile
Şi luni... iar lumea nu ştia
Că ei trăiesc, şi nici ei nu ştiau
Că este lume în afar' de ei.

Dar vocea sufletului său
Se ridică în tînăr
Şi aspru îi vorbi:
„Deşteaptă-te, deşteaptă-te,
Tu, care te-ai născut
Pe seama altora, nu pentru tine!
Ori ţi-ai uitat chemarea?
Sus, sus, începe-ţi opera!"
Şi zise şi mai aspru încă
O altă voce, grija zilnică:
„La lucru, că altfel
Muriţi de foame amîndoi,
Şi mîine-poimîine, toţi trei!"
Se aşternu la muncă şi a scris aşa
Cum îi şopti în taină sufletul —
Vrednic de el şi liber.
Pe urmă dete unui editor
Să-i tipărească scrierea.
Acela o ceti şi zise:
— Eşti un om mare, domnule,
Şi un mare nebun.
E minunat, e splendid tot ce-ai scris,
Ba nici Rousseau n-a scris aşa frumos,
Ci eşti nebun de crezi
Că poţi să tipăreşti aşa ceva!
N-ai auzit de faima
Cenzurei?... Dacă nu,
Apoi să-ţi spun eu ce-i cenzura
Cenzura e batoza iadului,
Ce îmblăteşte snopii noştri,
Răgindu-le sămînţa, adevărul,
Iar pleava o azvîrle-apoi
În ochii celor mulţi.
De nu mă crezi, încearcă;
Şi eu mă leg să-nghit un glonţ de plumb

De fiecare fir de adevăr
Pe care l-o scăpa batoza.
Iar dacă nu-ţi convine,
Atuncea scrie numai pleavă
Ce căpiază şi innebuneşte;
În toate părţile o poţi găsi,
Ba te şi premiază încă...

Dar tînărul
Se-ntoarse buimăcit acasă, parcă
S-ar fi izbit cu capul de un zid.
Se aşeză la masă şi se hotărî
Să scrie blînd, frumos, uşor
Şi atît de neted,
Ca mîna cenzorului
S-alunece ca şi pe catifea.
Cînd isprăvi de scris,
Văzu cu spaimă că e şi mai liber,
Şi mai amar ca înainte,
Aşa de zeci de ori, de-o sută,
Scria şi iar scria din nou,
Apoi rupea ce-a scris, văzînd
Că nu se dă pe brazdă.
Acuma se încredinţă
Că toate ce se tipăresc
Sunt vorbe fără de folos,
Iar ce-i folositor mulţimii
Nu iese la lumina zilei.

— Îngrozitor! strigă atunci,
Nu-i chip să-mi spun şi eu cuvîntul?
Şi trebuie ca să-mi înăduş
Văpaia sufletului meu,
Ce ar aprinde lumea-ntreagă,
Şi să mă mistui în tăcere?
Ori să-mi reneg credinţa,
Credinţa mea cea sfîntă?
Cu răii să mă prind tovarăş,
Cu cioclii omenirii?

Nu, asta nu se poate!
Mai bine mort de foame,
Sfîrșesc viața mea așa
Precum am început-o —
Să fur, să cer și să slujesc mai bine
Decît să scriu o literă măcar
Ce nu s-ar ridica
Senină din izvorul minței mele,
Decît să bat
Pe cel mai palid gînd al meu
Pecetea nemerniciei!
Vă zic adio, gînduri sfinte,
Voi robi încarcerați,
Creierul meu va fi sicriul vostru...
Oh, totuși, nu,
Voi nu puteți muri,
Ci va veni odată ziua cînd
Se va deschide închisoarea voastră,
Și veți cutreiera pămîntul
Blînd răspîndind lumină și căldură,
Ca razele de soare!

Și astfel tînărul
Lăsă în tihnă gîndurile sale,
Și ca să aibă pîine-n casă,
Le prescria pe ale altora.
Amară muncă. Poate mai amară
Decît a unui tăietor de lemne!
De dimineața începea și seara isprăvea,
Adeseori și lampa îl vedea
Cum își petrece nopțile,
Și adormea ea înaintea lui.
Și dupa-atîta oboseală,
Destule ori era pustie masa,
Și iarna albă
Îi zugrăvea pe geamuri flori de gheață,
Și lăcrămile înghețau
În ochii tinerei femei...
Ci nu putea să-nghețe

Simțirea lui aprinsă, vecinică.
Așa veniră ani, trecură ani,
Spori familia,
Trei la-nceput, pe urmă patru.
Și împătrită e mizeria
Sus în mansarda mică,
Ai căreia păreți
Sunt zugrăviți de ploi, în dungi,
Și-i înflorește mucigaiul,
Și unde dorm cei trei în pat,
Copiii și cu mama,
Iar la picioarele lor,
Pe un mindir de paie,
Bărbatul zace... Raza cea dintîia
A soarelui, care răsare,
Atingea fruntea adormitului bărbat,
Ca o coroană d-aur:
O luminoasă, caldă sărutare
Trimisă de la Dumnezeu.

XV

Pe rînd s-a deșteptat familia. Întîi
Bărbatul, care adormise cel din urmă,
Iar după dînsul, mama și apoi
Băietul... dar micuțul?
El nu se redeșteaptă, doarme-adînc.
Părinții, frățiorul umblă
În vîrful degetelor,
Și vorba lor e șoaptă lină,
Ca să nu-l sperie din somn.

Bun frate, buni părinți,
La ce atîta grijă-n umblet,
La ce atîta șoaptă?
Vorbiți, strigați și tropăiți...
O, nu vă temeți,
Că micul tot nu se deșteaptă,
Că n-aud morții zgomotul...
Micuțu-i mort, de foame-i mort!

Ce simte, ce ar fi în stare
Să simtă un părinte
Cînd i-a murit copilul?
Dar cînd copilul ăsta
S-a prăpădit prin foame,
Copilul frumos, nevinovat?!
Cînd Dumnezeu ar revărsa
Puterea mînei sale drepte
În mîna mea, atuncea poate
Aș îndrăzni descrie și durerea
Ce sfîșia cu mii de gheare inima
Bietei femei.

Lăsați-o dar trîntită pe cadavru,
Să plîngă, plîngă, plîngă,
Să geamă-n hohote, să urle!
Și din prăpastia adîncă a durerii sale,
Să țipe către cerurile 'nalte,
Cu blestem, cu noroiul sufletului ei
Să ponegrească
Pe Dumnezeu!...
Lăsați-o, lăsați-o,
N-o vătămați în sfînta ei turbare!

Bărbatul, cu durere mută,
Sta lîngă micul mort, ori, poate, cine știe?
Cu dureroasă bucurie,
Că micul e scăpat de chin.
Iar băiețașul se uita
Încremenit la frățiorul lui
Și se gîndea că și el o să fie
Atît de palid, alb și nemișcat
Cînd o muri,
Cînd n-o mai flămînzi.
Încet, încet
Se perindară orele, și mama,
Bocindu-l pe copilul mort,
A leșinat acolo,
Inima i s-a ușurat,

Și valurile sufletului ei
Nu se mai ridicau spre cer cu furie,
Ci se mișcau încet și lin,
Ca spicele de vînt.
Se deșteptă, luă în brațe mortul
Și-l legăna încetișor.
Șoptea, cîntînd pe jumătate,
Cum cîntă codrul, lin,
Într-un amurg de toamnă:

— Dormi, dormi ușor,
Micuț odor,
Și spune-mi tu
Ce vezi în vis?
Un rai deschis?...
Că încă nu
Dormi în pămînt,
Nici în sicriu,
Ci eu te țiu
La piept și-ți cînt,
Te alint la sîn.
Dormi lin, dormi lin,
Comoara mea,
Tu, floare albă,
Tu, rază albă,
Ce mi te ia
Negrul pămînt.
Ce roșii sunt
Frumoșii nori!
Ard în sărut
De soare-apus...
Eu îți sărut
De mii de ori
Obrajii reci,
Și roșii nu-s.
Și nici n-or mai fi
În veci de veci!
O, de-ai zîmbi
O dată doar
Spre maica ta

Ce plînge-amar...
Viaţa mea,
Care se duce!
Mormînt cu flori...
O albă cruce...
Tu în mormînt...

Eu pe mormînt...
Cad stropii grei
Deasupra lui...
Nu-i ploaie, nu-i,
Ci lacrămi sunt
Din ochii mei.
Tăcere, voi,
Salcîmi uscaţi
Din ţintirim,
Şi ascultaţi
Cum povestim
Noi amîndoi.
Te doare capul?
Te doare pieptul?
E greu pămîntul?
Ţi-e drag mormîntul?...
Ori e mai bine
În braţe, la mine?
Dormi, dormi uşor,
Pierdut odor,
Şi noapte bună...
Visează-mă,
Sufletul meu,
Să fim mereu
Tot împreună!

Tot alintîndu-l, îl culcă frumos
Şi aţipi alături, lîngă el.
Pe cînd dormea, bărbatul se trudea cu gîndul:
De unde ia sicriul?
Cine să-i sape groapa?
Că nu era un ban în toată casa.

Privi o dată prin odaie,
Doar o găsi ceva de preţ,
Să poată vinde...
Nimic, nimic nu mai era!

Ce i-a venit în minte, că la gîndul ăsta
Odată s-a îngălbenit
Şi s-a cutremurat?
Era inelul de logodnă,
Comoara sufletului său...
Să-l vîndă, trebuia să-l vîndă,
Ca să nu-i meargă mititelul
Desculţ în groapă?
Să se despartă pe vecie
D-acest odor ce îi era mai scump
Decît lumina ochilor?
Pe care nu l-a putut smulge
Mizeriile atîtor ani?
Să se despartă pe vecie?

I-albise părul grija asta... totuşi,
Nu era altă mîntuire!

Dar cînd şi-a tras inelul de pe deget,
I se părea, aşa, că cineva
Îi rupe inima din piept...
Trecutul, viitorul lui
Se sfîşie în două,
Se frînge-n două puntea
Ce-mpreunase vara
Cu iarna vieţei lui,
Se prăbuşeşte pragul
Pe care el trecea
De pe pămînt în rai!
Dar trebui să se întîmple astfel
Ca să nu meargă în pămînt
Băietul lor desculţ.

Frumos îl îngropară.
Din lemn de brad era sicriul,
Şi giulgiul, de mătase,
Şi pe mormînt i-au pus o piatră mare,
Că preţuise mult inelul.
Şi-l cheltuiră tot la-ngropăciune.
Nu se-ndură să ia măcar o pîine
Din banii pe inel,
Deşi aveau mare nevoie,
Dar pîinea asta ar fi fost
Otravă pentru el, ce l-ar fi omorît.
Şi încă mult mai are să trăiască!

XVI

A spus-o el că gîndurile sale
Nu-i pot muri în creier,
Că va veni odată ziua cînd
Vor năvăli din închisoarea lor
Şi vor cutreiera pămîntul.

Aşa a fost. Ce n-au adus
Mulţi ani de zbucium,
Zadarnica strădanie,
O clipă a putut aduce.
Descoperise o tipografie
Secretă, jos, ascunsă în pămînt,
Şi acolo îşi tipări el cărţile.
Şi ce era în aste cărţi? Era
Că popii nu sunt oameni,
Ci diavoli,
Şi regii nu sunt dumnezei,
Ci oameni,
Că omul n-are numai dreptul,
Dar şi o datorie naturală
Să fie liber,
Că cel ce nu cinsteşte
Cel mai frumos dar al lui Dumnezeu,
Îl necinsteşte chiar pe Dumnezeu!

Cartea ieşi; în lumea toată
Se răspîndi cu miile,
Aşa de iute, parcă
Ar fi purtat-o fulgere
În toate părţile.
Şi lacomă sorbi lumea-nsetată
Această băutură limpede, răcoritoare,
Şi parcă-ntinerise, — dar
Îngălbeni Puterea, fruntea ei
Şi încreţi de furie
Şi detună cu voce mînioasă:
„E sacrilej această carte,
Că vatămă religia şi drepturile sacre,
Şi după lege trebuie
S-o ispăşească autorul ei!“
Iar îngrozit poporul repeta:
„Într-adevăr, e sacrilej,
Că vatămă religia şi drepturile sacre,
Şi după lege trebuie
Să ispăşească autorul ei!
E sfîntă legea!“
Şi autorul groaznic ispăşi.
În uliţă au pus mîna pe el
Şi-l hărţuiră.
— Opriţi-vă! strigă el rugător.
Opriţi-vă, oh, înduraţi-vă!
Nu vreau să fug, nu vreau să scap,
Mă duc oriunde liniştit.
Priviţi colo, fereastra ceea,
Acolo-i locuinţa mea,
Acolo stă nevasta mea, copilul meu,
Duceţi-mă la dînşii sus,
O clipă numai, doar o clipă.
Să-i mai îmbrăţişez o dată,
Să le mai zic adio!
Pe urmă nu-mi mai pasă,
Legaţi-mă, băteţi-mă
Şi faceţi tot ce ştiţi,
Dar nu pot merge fără să-i mai văd;
Mai bucuros aş merge-n iad,
După adio,

Decît în ceruri fără să-i mai văd!...
Nu sunteți voi bărbați, părinți?
Ce-ați zice voi cînd alții
V-ar face vouă astfel?
Eu n-am pe nimenea pe lume,
Decît nevasta și copilul,
Nici ei nu au pe nimenea,
Pe nimenea, decît pe mine;
Lăsați-mă, oh, oameni buni,
Lăsați-mă să ne mai revedem
O dată, poate cea din urmă oară!
De mine nu vă fie milă,
Dar fie-vă milă de ei,
Că sunt nevinovați, că n-au păcătuit
În contra legilor, nici vouă,
Nu-i omorîți!...
Oh, Doamne, dacă nu vă-nduioșează
Nici ruga mea, atunci
Cu lacrămi vreau să vă induplec!...

Plîngînd amar, îngenunchie
Și le îmbrățișă genunchii zbirilor,
Precum îmbrățișase-odinioară
În timpuri mai frumoase
Genunchii mult iubitei.
Ci ei cu rînjet crud, ironic,
Îl ridicară-n sus și-l duseră
Spre duba care-l aștepta.
Cînd a văzut că orice rugă
Se pierde-n vînt, furiile l-au cuprins,
Își adună toate puterile,
Să-i biruie pe toți, să fugă.
Cu vitejia unui leu turbat
Lupta nebun, dar în zadar!
Mi-l doborîră, mi-l strivîră-n fiare
Și-l aruncară-n dubă.
Și d-acolo urla, ieșit din minți,
Urla așa blesteme:

— Blestem asupra voastră
Ș-asupra neamului întreg
De fiare și strigoi sălbatici
Cu chip de om!
Cangrenă otrăvită
Să vă înece corpul,
Ca mîrșăvia sufletul,
Și să vă roază viermii
Gunoaielor!
Blestem asupră-vă, ș-asupra craiului,
În numele căruia duceți
La eșafod virtutea!
Blestem asupră-ți, rege hrăpitor,
Tîlhar nelegiuit,
Cel ce te crezi un dumnezeu
Și ești un demon, demonul minciunii!
Cine-ți încredințează milioanele?
Cine a-ncredințat pe lup
Cu paza oilor?
Ți-e mîna roșie, ca purpura-ți;
Ți-e fața galbenă, ca și coroana ta;
Și neagră-ți este inima, ca doliul
Ce se întinde-n urma ta
Ca umbra uriaș-a nopții.
Dar pînă cînd vei uzurpa, nelegiuitule,
Puterea tîlhărită și drepturile altora?
Să se răscoale toți, ca uraganul,
Supușii tăi!
Și de le vei ieși'nainte
Cu sutele-ți de mii de mercenari,
Să nu dea Dumnezeu să mori ca un bărbat,
Pe cîmpul de bătaie, vitejește,
Ci tu să fii întîiul laș ce fuge,
Să fugi, să te ascunzi sub tron,
Ca un cățel amenințat, sub pat,
Și d-acolo să te cotrobăiască și, rîzînd,
Să scuipe-n ochii-ți rugători
Muierile bătrîne și copiii!
Și cei ce-ți sărutau picioarele,
Acelora să le săruți pe ale lor,
Aceia să-ți zdrobească

Măselele rînjite,
Aceia să sugrume-n tine
Viața ta nemernică!
Să crăpi în desperarea
În care m-azvîrlişi pe mine!...
Nevasta mea... copilul meu...

XVII

Dormise şi s-a deşteptat?
Ori îşi pierduse mintea şi îşi vine-n fire?
Un ceas ori luni întregi
A fost nebun?... Silvestru nu ştia,
Se tot gîndi, se tot gîndi
Ce s-a-ntîmplat cu el şi ce se mai întîmplă?
Privi în jur şi nu zări nimic,
Era-ntuneric pretutindeni.
Îşi zice atunci: „E încă noapte,
Eu am dormit şi am visat.
Nu-mi aduc bine-aminte visul,
Dar înspăimîntător a fost,
Nici n-am să-l povestesc nevestii,
Nu vreau s-o tulbur.
Dar de s-ar revărsa de ziuă!
Aşa grozavă noapte
N-am mai avut eu niciodată.
Dormi, dragoste? Dormi, iubito?...
Desigur doarme, dacă nu-mi răspunde...
Dormiţi iubiţii mei,
Dormiţi frumos şi liniştit.
Şi tot nu-i încă ziuă! Cînd se face ziuă?
Mă înspăimîntă noaptea asta lungă.
Ridică-ţi, auroră, faţa luminoasă,
Arată-ţi numai vîrful degetelor...
Aşa îmi arde capul, parcă
Ar fierbe un vulcan în el
Şi stă să-mi zboare creierii!"

Şi ca să-şi şteargă fruntea-năduşită,
Ridică mîna... hah,

Ce zuruit!
Sunase lanțul greu pe braț,
Acum își amintea de toate,
Și-un frig de moarte îi cutreieră prin oase
Ca vîntul prin ruine.

Își amintea bine de tot...
L-au prins în uliță,
L-au ferecat în fiare
Și n-a fost chip să-și vadă
Nevasta și copilul,
Nu a putut să-și ia
Rămas bun de la ei, nici să privească
O dată încă-n ochii lor iubiți,
În care se-ncheia
Și fericirea și averea lui!
Și-acum e în închisoarea asta subterană,
Mult mai adînc înmormîntat
Ca morții care putrezesc
Pe fundul gropilor!
Și cînd o să mai vadă el lumina zilei?
Cînd o să mai revadă pe ai lui?
Poate că niciodată!
Și pentru ce ajunge el
În locul ăsta blestemat?
Fiindcă a vestit la oameni
Aceea ce-i lăsase Dumnezeu:
Că e un bun comun, din care
Își are fiecare partea lui,
Și-aceasta-i libertatea!
„Oh, sfîntă libertate, sufăr pentru tine,
Gemu cu disperare robul,
Și dac-aș fi pe lumea asta singur,
Precum eram odinioară,
Aș sta cu liniște pe bolovanul ăsta,
Și mîndru, ca și regele pe tronul lui furat,
Și lanțul l-aș purta atît de fericit,
Cum am purtat odinioară
Inelul de logodnă!
Dar am nevastă, am copil...

Ce se fac ei fără de mine?
Cine o să-i nutrească
Cu pîine şi cu dragoste?
Şi ce mă fac eu fără ei?
Oh, inimă, de nu poţi fi de piatră,
La ce nu te zdrobeşti?
A plîns, s-a văictat, s-a-nfuriat,
Şi întunerecul etern
Nepăsător îl asculta...
Încet-încet, s-a liniştit apoi,
Învins se dete sufletu-i trudit,
Şi mut şi nemişcat era,
Nesimţitor ca piatra
Pe care sta, ca întunerecul
Ce îl acoperea.

Nu mai simţea, ci numai cugeta.
Şi gîndurile lui zburau
Aproape de pămînt,
Ca pasărea cu aripa rănită.

„Tu, închisoare, rudă cu sicriul,
Cine te-o fi zidit
Şi cine te va dărăma?
De cîte veacuri stai tu în picioare
Şi cîte veacuri vei mai sta?
Cine-a şezut aici, în locul meu, pe piatră?
Tot un martir, ca mine, sau
Vreun tîlhar fără de lege?
Aci îi putreziră oasele,
Sau a văzut iar soarele?
Frumoasă-i lumea, codrii şi cîmpiile,
Şi văile şi luncile, şi florile şi stelele...
Eu n-am să le mai văd în veci,
Sau poate-aşa tîrziu, încît
Am să le uit şi numele...
Ce-ar fi să stau un an
Aicea, unde clipa e un veac,
Şi unde timpul umblă

Încet ca cerşetorul schiop, bătrîn,
Cu două cîrji?...
Un an? Şi poate zece, douăzeci,
Ori şi mai mulţi?
Veniţi la mine, morţilor,
Voi, cari aţi suferit aci vreodată,
Să stăm puţin de vorbă...
Şi învăţaţi-mă, cum se omoară timpul?
Veniţi la mine, morţilor,
Că şi eu parcă sunt un mort,
Şi în mormînt visez...
Sunt mort... mă îngroapă
De viu...
Sunt mort... nici inima nu-mi bate,
Ceea ce-mi tremură în piept
E agonia sufletului meu."

În fine, încetă şi să mai cugete,
Nu-i era-n inimă-i şi nici în creier
Nici o simţire, nici un gînd.
Sta mai încremenit decît statuia,
Îi amorţiră membrele
Şi începu să-şi piardă cugetul,
Lin capul i se clătină şi
Căzu lungit pe pietre...
A leşinat? A adormit?

Mult timp zăcu acolo nemişcat
Şi poate nici nu respira.
O dată numai, ca şi cînd
L-ai fi izbit cu bici de flacără,
Sări în sus
Şi cu un glas
Aşa sfîşietor de inimi,
Că zidurile reci gemură după el,
Strigă: — Opreşte-te... opreşte-te!
Şi-ntinse mîinele.
Mult, mult a stat aşa, apoi
Lăsă să-i cadă braţele

Şi, istovit, căzu pe scaunul de piatră,
Iar capul îi căzu în piept.
Cu două lacrămi mari în ochi,
Gemu încet:
—Nu s-a oprit... s-a dus... m-a părăsit aici.
Şi totul s-a sfîrşit...!
Ce i-a venit? Cine l-a părăsit aici...
Ce s-a sfîrşit?... Ori a visat?

Nu a visat, n-a fost un vis deşert...
Nu poate fi adevărat,
Şi totuşi e!
Pe cînd zăcea acolo, apăru
În faţa lui o umbră de femeie;
El o recunoscu,
Ea se plecă jos, lîngă el,
Şi îi şopti-n ureche:
„Eu am scăpat de chin,
Rămîi cu bine!"
Şi-l sărută pe faţă...
Atunci sări în sus... şi cînd
Deschise ochii,
O mai văzu, dar, mai curînd de-o clipă,
A dispărut, şi bolţile se-ntunecară
Ca-n miezul nopţii după fulger.

— „Eu am scăpat de chin, rămîi cu bine..."
Trist repetă el vorbele-auzite.
Aşa mi-a zis un dulce glas pe care
Nu-l voi mai auzi eu niciodată:
„Eu am scăpat de chin, rămîi cu bine..."
Te du cu bine dar, iubito,
Podoaba sufletului meu,
Pe care mi-a răpit-o vijelia.
Pe tine dacă te-a răpit,
Ce nu mă duce şi pe mine?
Ce preţuieşte, ce mai preţuieşte
Un arbore pustiu de frunză?
Şi unde mi te-a dus furtuna?

Şi unde te voi mai găsi,
Măcar şi veştejită, moartă,
Ca să-mi pot plînge rămăşiţa vieţei
Pe sfintele tale ruini?!...
Nici nu-mi mai trebuie viaţa mie,
Căci i-am pierdut tot rostul;
Tu ai fost ţinta vieţei mele,
Căci pentru tine şi prin tine am trăit,
Femeie-dumnezeu!
Tu singură ai fost în adevăr;
Şi celelalte? omenire, libertate,
Tot vorbe goale, fantezii deşarte,
Nebuni sunt cei ce luptă pentru ele!
Tu singură ai fost în adevăr,
Femeie-dumnezeu!
Şi eu de-a pururi te-am pierdut?
De-aş răscoli pămîntul ca sobolul,
Întreg pămîntul, nu te-oi mai găsi...
Că tot un praf s-alege şi din tine,
Acelaşi praf din toţi, şi urma ta se şterge,
Ca şi cînd ai fi fost un animal sau plantă.
Dar liniştit aş îndura
Nenorocirea mea, povara uriaşă,
Pîn, ce-aş cădea zdrobit,
De i-aş fi zis măcar adio,
Măcar o vorbă să-i fi spus,
O vorbă mică... toate, toate s-au sfîrşit!
Şi Dumnezeu n-a fost îndurător.
Ce crud e Dumnezeul ăsta!
Şi noi plecăm genunchii înaintea lui,
Îi zicem tată şi îl preamărim...
Eşti un tiran, şi eu
Te blestem, Dumnezeule!
Tu stai în tronul tău ceresc,
Nepăsător şi trufaş,
Întocmai ca tiranii pămînteşti,
Văpsindu-ţi purpura cu zorile,
Cu sîngele din inimi sfîşiate!
Fii blestemat, tu, mai tiran ca toţi tiranii!
Precum m-ai renegat pe mine,
Tot astfel şi eu te reneg!

Să-ți iei viața înapoi, pe care
Mi-ai aruncat-o de pomană,
Ia-o-napoi și dă-o altuia,
Ca să se chinuie și ăla,
Nu-mi trebuie viață de pomană,
Și o azvîrl în fața ta, să se sfărîme
Ca un netrebnic vas!

Așa urlă apostolul. Iar întunerecul
Se îngrozi și se cutremură...
Așa urlă, nebun de furie;
Izbindu-și capu-n zid, căzu,
Și zidul răsună de groaznica izbire:
Un vaier surd și dureros.
Acolo zace el cu fruntea sfărîmată
În sîngele-nchegat pe pietre,
Acolo zace, și nu-i mort, e viu!
S-a înrădăcinat viața-ntr-însul,
S-a întrupat adînc în el,
Ca suferința în sufletul lui,
Ca întunerecul în temniță.

XVIII

Sunt zece ani de cînd
Stă între cele patru ziduri!
Și zece ani sunt mulți chiar cînd ești liber,
Dar acolo, în groaznica celulă!
Cum îi crescuse barba, părul!
Adesea se uita să vadă, nu e alb?
Și totdeauna negru îl vedea,
Dar era alb ca iarna tot,
Decît în beznă nu se cunoștea.
Sunt zece ani, și pentru el
N-au fost decît o nesfîrșită noapte,
Și aștepta mereu s-apară zorile...
Î se părea adesea că
De veacuri stă, de mii de ani,
Acolo, și că lumea a trecut de mult
De ziua de apoi, de mult
S-a prăbușit pămîntul,

Și numai închisoarea a rămas
Și l-au uitat pe el în închisoare!
În inima-i murise suferința
Și nu mai blestema pe Dumnezeu.
Că nu-i venea în minte Dumnezeu,
Nici om, nimic...
Muriseră în el părerile de rău,
Doar uneori plîngea, atuncea cînd
Se deștepta din vis; din cînd în cînd
Îl cerceta acea frumoasă arătare,
Icoana veșnic adorată a iubitei lui,
Dar cum se deștepta,
Pierea vedenia în întuneric...
Atunci plîngea robul, plîngea.

Dar pentru ce nu-l cerceta băietul lui?
Că el avea și un băiet;
De ce nu s-arăta lui niciodată?
Așa se întrebă și își răspunse
„Trăiește încă fiul meu; aci
Vin numai morți,
Vii numai tu, blînd înger!
Trăiește... Trebuie să fie mare,
Dar ce s-o fi ales din tine,
Sărman copil orfan al meu?
O, cine știe unde l-a împins mizeria,
O fi ajuns tîlhar și a pierit în ștreang...
Dar dacă a urmat opera mea,
Și-acuma zace sub pămînt,
Închis și el ca tatăl lui?
Și poate chiar în închisoarea asta,
Și poate e vecinul meu?
O, fiul meu, mă mai iubești?
Îți mai aduci aminte tu de mine?“

Dar ia auzi, ce zvon, ce note stranii!
Ascultă robul, tot mai mult ascultă,
Și e atît de adîncit în ascultare,
Că nu cuteză nici să mai respire,

Şi sufletu-i închis se luminează,
Cum se deschide floarea-n soare,
Şi prinde robul să zîmbească
Întîia oară după zece ani!
O păsărică s-a oprit pe zidul temniţei
Aproape de fereastră,
Acolo stă şi cîntă mica pasăre;
Ah, dulce, dulce ciripeşte!

Şi zise robul, ori gîndi numai,
Nu îndrăznea să spuie-o vorbă,
Ca nu cumva să fugă micul oaspe!
„Oh, Doamne, Doamne, ce bine mă simt!
Aud întîia oară ciripiri
De cînd trăiesc aci,
Şi-i mult, aşa de mult d-atunci!
Mai cîntă, păsărică dragă, cîntă!...
Cînd te ascult, mi-aduc aminte
Că am trăit şi eu odată, că
Şi azi trăiesc,
Îmi vine-n minte tinereţea,
De mult pierduta tinereţe.
Frumoasa primăvară, floarea
Acestei primăveri, frumoasa dragoste!
Mai cîntă, păsărică dragă, cîntă!...
Tu-mi redeştepţi durerile,
Dar totodată mă şi mîngăi!
Şi o durere mîngîiată
Mai dulce e ca bucuria.
Mai cîntă, păsărică dragă, cîntă!...
Dar cine te-a trimes aci?
Cine ţi-a spus să te cobori
Pe zidurile astea negre, unde
Blestemul doar coboară?...
O, Doamne sfinte, presimţirea asta
Pe mine mă omoară,
Cu fericirea ei prea mare mă omoară!
O presimţire am
Că voi fi liber
Şi n-o să mor sub bolţile acestea, ci

Sub cerul liber şi frumos...
Tu, pasăre ciripitoare,
Tu, liber călător din lumea liberă,
Tu eşti solia libertăţei!
Aşa e, simt că e aşa.
Fii tare, inimă, de nu te-a frînt durerea,
Să nu te-omoare bucuria.
Sătulă-i lumea
De jug şi de ticăloşie,
Şi mai întîi deschide porţile
Mormintelor acestora.
Acei ce pentru libertate
Au pătimit
Vor plînge cei dintîi de bucurie!
Tu, pasăre ciripitoare,
Tu, liber călător din lumea liberă,
Tu eşti solia libertăţei!"

În broasca porţei scîrţîie o cheie,
Şi păsărica zboară speriată;
Deschisă-i poarta, temnicerul
Îi spune robului: — Eşti liber.
Gemu de bucurie robul
Şi s-apucă de cap cu mînile,
Parcă voia să-şi ţie în loc mintea
Ce începea să-l părăsească.

— Aci-i! strigă copilăros de vesel.
Aci e! N-o lăsai să zboare,
Nu am înnebunit... Ştiu tot
Ce s-a-ntîmplat: sunt liber...
E liber deci poporul, patria?
— Ce ai cu patria, nemernice,
Răspunse temnicerul mormăind,
Fii mulţumit că tu eşti liber...

Dar robul nu-l mai auzi, că mintea lui
Era departe... într-o clipă

Cutreierase jumătate lumea
Şi căuta mormîntul
În care doarme dulcea lui iubită.
„Întîi la tine, moartă scumpă sufletului meu,
Întîi la tine; cum m-ai căutat,
Aşa am să te caut eu acum,
Ca să sărut pămîntul
Ce-ţi dă odihnă ţie!...
Oh, ce mult ţine pînă să-mi dezlege
Din lanţuri mîinile, picioarele;
Mai lungi sunt clipele acestea
De cum au fost toţi anii lungi şi trişti
Din închisoare!“

XIX

Cum suge un copil al mamei lapte,
Aşa de lacom, aşa dulce
Sorbea el aerul cel liber,
Şi tot răsufletul îi descărca
Un an de chin din obositu-i suflet,
Pîn' ce a devenit uşor
Ca fluturul, şi-acum zbura
Din floare-n floare prin grădina
Frumoaselor, vechi amintiri,
Întinerise sufletul,
Întinerise-n aer sănătos,
Dar corpul a rămas bătrîn şi şubred,
Şi, şovăind, se sprijinea de băţ;
Părul lui lung, alb, barba-i albă
Trist fîlfîiau în vînturi.
În zece ani trăise zece sute.

Veni la casa unde în mansardă
A locuit odinioară,
Privi adînc la oamenii străini,
Că nu găsi vrun cunoscut,
Erau alţi chiriaşi, ori poate
Nu-i mai ştia el, îi uitase.

Îi întrebă: îşi mai aduc aminte
De o familie săracă
Ce sta acolo sus, dar este mult d-atunci?
Erau aşa şi-aşa...

— Ah, eu mi-aduc aminte, da, mi-aduc aminte,
Grăi o babă cuvioasă.
Biata femeie! ea, frumoasă-chip,
Aşa un suflet bun... ci dînsul
Era un om nelegiuit,
Dar ş-a luat pedeapsa,
Că mi l-au prins şi l-au băgat în temniţă,
Şi dacă n-a murit, ş-acuma-i tot acolo...
Cînd auzi nevasta lui
Că el e prins şi n-o să-l mai revadă,
Căzu jos moartă, îi plesnise inima.
Eu nu pricep cum poate cineva
Iubi p-un om aşa de rău ca ăsta,
Încît să moară pentru el...

Silvestru ascultă nesimţitor,
Ca şi cînd n-ar fi el de care se vorbeşte,
Şi întrebă: — Unde-o îngropară
Pe tînăra femeie,
Şi de copilul ei ce s-a ales?
— Băiatul nu ştiu ce s-a mai făcut,
Răspunse baba, nu l-am mai zărit
După îngropăciune niciodată.
Şi nu ştiu unde-i groapa...
Am vrut să merg şi eu la-ngropăciune,
Dar chiar atunci aveam o cumetrie.

„Las' că-l găsesc, îşi zise el,
Am să-i găsesc afară-n cimitir,
Să iau mormintele pe rînd,
Şi dau şi de al ei...“

Şi se tîrî în cimitir.
Umblă mormintele în şir, pe toate,
Şi se oprea la fiecare.
Şi cînd a dat de capăt, începu din nou,
Dar n-a găsit mormîntul mult iubitei.
Nimic, nimic n-a mai rămas în urmă-i!
S-a stins făptura ei măreaţă,
S-a stins fără de urmă, ca o rază.
I-a rupt furtuna crucea de la cap,
Şi grindina i-a risipit mormîntul.
S-o ierte Dumnezeu!...

Mult îl durea, mult greu îl mai durea
Că n-a găsit ce căutase
Şi că din lacrămi, cîte i-au rămas,
După atîta lungă suferinţă,
Nu le mai poate plînge
Pe pulberea iubită, sfîntă... dar
Un singur gînd îl mîngîia,
Că în viaţa lui
Va fi durerea cea din urmă asta,
Că pentru veci a încheiat
Cu bucuria şi durerea;
Şi de acum va rătăci prin lume, ca
Neîntrupată umbră cu trup nensufleţit.

Ci se-nşelase:
N-a fost durerea cea din urmă asta!
Cînd a ieşit din închisoare
A întrebat: „E liber aşadară
Poporul, patria?"
Şi n-a mai aşteptat răspuns,
Aşa credea, orbeşte, că e liber.

Şi ce putu să vadă în curînd?
Că neamul lui, că omenirea
E şi mai decăzută ca
Acuma zece ani, cînd înălţa el steagul;

Că vrednicia-n oameni pe zi ce merge scade,
Şi tirania se urieşeşte.

Zadarnice au fost atîtea patimi,
Zadarnice atîtea jertfe
Pe care cele mai mărețe inimi le-au adus
Acestei omeniri?... Şi-i fără de folos
Orişice zbucium, orice luptă?
Ah, nu, nu-i cu putinţă,
De mii de ori nu-i cu putinţă!

Se oţeri la gîndul ăsta,
A înviat iar focul învelit,
Plecata-i frunte se-nălţă spre cer,
Din gîrbovul bătrîn
A devenit tînăr vînjos,
Luă atunci o hotărîre tainică,
O hotărîre mare, îndrăzneaţă,
De care-atîrnă soarta unui neam,
Ori poate chiar a omenirii-ntregi.
Şi nu e nouă hotărîrea asta,
A nimicit mii de vieţi;
Dar dacă unui izbuteşte,
Şi el va fi acesta unul?...
Adînc îşi tăinui el planul,
Nici nu mergea să doarm-aproape
De oameni, nu cumva să-l spuie-n vis
Şi nu cumva să-l nimicească
Lumina zilei.
Nu-şi întovărăşi pe nime,
Nu pentru gloria ca singur el
Să împlinească fapta uriaşă,
Ci ca să nu zdrobească şi pe alţii
Cînd nu va izbuti.

...Oraşul-noată-n vuiet şi lumină,
Şi gloata mişuie cu miile.
Pe uliţi se rostogoleşte strigătul: „Trăiască!"

Ca rîul revărsat din matcă,
Şi feţele şi hainele-s de sărbătoare;
Cu ce prilej, ce sărbătoare-i asta,
Ori poate Dumnezeu s-a coborît din cer
Şi chiar cu mîna lui
Le dăruieşte oamenilor-robi
De mult pierduta libertate,
Că e aşa lumină şi atîta veselie?

Nu; nu e Dumnezeu, ci altul e,
Cu mult mai mic ca Dumnezeu, dar el
Mai mare se socoate: regele!...
Trufaş şi dispreţuitor el trece printre oameni,
Ca şi dulăii printre cîini mai mici.
Oriîncotro se uită,
Genunchi şi capete i se înclină,
Ca trestiile-n vijelie,
Şi strigă turmele de slugi, din răsputeri:
„Trăiască regele!"
Şi cine-ar îndrăzni ca să nu strige,
Ori chiar să strige altfel,
Între atîtea mii de mii?...
Cine?... E unul... Unul între mulţi,
Şi ăsta unul, cu o voce care
Străbate gloatele, răcneşte altfel,
El strigă: „Moarte regelui!"
Răpede arma, şi trufaşul rege
Se tăvăleşte-n pulbere...

Ridică-te, tiran mişel,
Că arma nu te-a nemerit,
În haină, nu în inimă-ţi,
A rătăcit pumnalul.
Satana, căreia te-ai dat,
Ţi-a apărat viaţa.
Ridică-te, tiran mişel,
Şi şterge-ţi faţa ta de praf!

Cine-i, unde-i?...
Acolo stă... dar zace, nu mai stă,
Aproape mort; l-au doborît
Jos la pămînt şi-i fericit acela
Ce scuipă-n faţa lui zbîrcită
Şi-i smulge părul alb.
Nefericit popor, de ce-ţi aprinzi
Blestemul cerului asupra capului?
Nu e destul blestemul ce te bîntuie?
N-a fost destul c-ai răstignit pe Christ?
Pe orişice mîntuitor ţi-l răstigneşti?
Nefericit, de mii de ori nefericit popor!

Cîteva zile-n urmă
Sta eşafodul în piaţă,
Şi-un om bătrîn — pe eşafod.
Cînd i-a păşit călăul mai aproape,
Cu paloşul strălucitor al morţii negre,
Bătrînul se uită în toate părţile
La gloatele sălbatice care-l priveau,
Şi-o lacrimă de milă
Îi tremură pe gene,
Compătimea pe cei ce l-au lovit
Şi cari se desfătau acum la moartea lui...
Huieşte paloşul, îngrozitor huieşte,
Şi cade capul... capul lui Silvestru.
Norodul a urlat: „Trăiască regele!"
Şi slugile călăului
Au îngropat pe mort lîngă spînzurători.

XX

A vecuit, s-a stins neamul de slugi,
Şi altă generaţie veni, alţi oameni,
Ce-şi aminteau cu hulă şi ruşine de părinţi
Şi-au vrut mai buni să fie decît ei,
Şi au şi fost mai buni,
Că trebuie numai să vrei!...
S-a ridicat eroic neamul nou

Ş-au rupt ale robiei lanţuri,
Şi de pe braţe toţi le-au azvîrlit
Pe groapa celor ce le făuriseră,
Să se cutremure de zăngănitul lor
Şi să roşească în mormînt aceia...
Şi amintitu-şi-au biruitorii
De acei sfinţi şi mari,
Cei cari în robie au fost liberi
Şi au vestit cuvîntul,
Şi moartea-a fost răsplata lor,
O ruşinoasă moarte!...
Şi-au amintit triumfătorii de aceia,
Şi-n bucuria biruinţei lor au împletit
Numele sfinte drept cunună,
Şi i-ar fi dus pe ei
În templul gloriei,
Ci unde să-i mai caute,
De unde să-i mai afle?
De mult au putrezit sub furci.

Sfîrşit

Enea Roncinni

ÎNTR-UN ALBUM

Cîntă marea, uriaşa mare:
„Mare-s eu, şi nimeni nu mă-nvinge!
Tot pămîntul, cît îl vezi de mare,
Braţul meu puternic îl încinge."

Cîntă cerul cel albastru: „N-are
Margini largu-mpărăţiei mele!
Eu cuprind pămînt şi mare-n vălu-mi
De mătase presărat cu stele."

Cîntă mica inimă: „Mai mare
Sunt ca voi, cari vă cercaţi mărirea,
Căci în mine iadul stă şi raiul
Cu iubirea, — şi dumnezeirea!"

Rosegger

DORUL DIN URMĂ

Şi care-i cel din urmă dor
Al meu, atunci cînd am să mor?
O groapă simplă, tăinuită
Pe-o măgură nelocuită,
Pe dealul pururea-nsorit.

Acolo, cînd eram copil,
Întîiul flutur am zărit
Şi-am tresărit
La-ntîiul tril
De ciocîrlie în april!

Mi-e drag acolo să rămîi...
Dar semnul negru, visul rău
Ce strînge-n braţe omenirea,
Pătat pe veci de răstignirea
Celui mai bun copil al său —
Nu mi-l sădiţi la căpătîi!

Sădiţi-mi doar un copăcel,
Să crească năzuind spre cer...
Veni-va poate un dulgher
Cu barda-n mînă să-l doboare,
Spre-a face-o albie din el...

Veni-va poate-o mamă care
Va pune-n mica albioară
Un prunc ce, poate, e chemat
Să mîntuiască de păcat
Această lume-a doua oară —
Şi nu va fi crucificat!

Saadi

THOGRUL[1] ŞI STRĂJERUL

Odată, cînd, pe-o noapte furtunoasă,
Thogrul trecea pe lîng-un biet străjer
Şi l-a văzut în bunda-i zdrenţeroasă
Cum zgribura, învineţit de ger,
Îi zise, căci era milos din fire:
— Am să-ţi trimit pe loc o haină groasă.
Zicînd aşa, cu inima-mpăcată
Intră-n palatu-i plin de strălucire:
Acolo însă-i răsări în prag
Soţia lui, făptură minunată,
Care-l primi zîmbind cu-atîta drag,
Încît uită făgăduiala dată
Precum uită şi pe străjer şi gerul.

Dar ia aminte tu ce-a zis străjerul:

A zis: — O, rege, tu m-ai dat uitării,
Căci ai dormit în raiul desfătării,
Ai dus-o noaptea într-un vis plăcut,
Ce-ţi pasă noaptea mea cum a trecut!
Ce-i pasă caravanei care scapă
De-aceia ce-n nisip îşi află groapă!
Un blînd noroc te leagănă în somn,

[1] Un principe al turcilor *(n.a.)*.

Ai călăuză bună şi eşti domn,
Nu te opreşte dealul, valea, nu.
La cei rămaşi gîndeşti vreodată tu?...
De pe cămila-naltă cît un munte,
Simţi tu ce-i valea grijilor mărunte?
Voi, cari, sub cald poclit, trăiţi ca-n cer,
Gîndiţi la cei ce-n frig şi foame pier.

SFAT ÎN PUSTIE

Dormeam odată în pustiul mare,
Furat de visul unei nopți senine,
Dar călăuzul de cămile vine,
Mă scutură din somn și-mi strigă tare:

„Sus, și la drum! gătește-te degrabă,
Că vremea trece, vremea un te-ntreabă,
Și ceasul de pornire bate-acum!...
Ori poate vrei să mori răzleț pe drum?

Hei, sunt trudit și eu, și de-ar fi chip,
Aș mai dormi măcar și eu oleacă,
Dar caravana pleacă,
Și, vai — o mare largă de nisip —
Pustiul fără de hotar se pierde,
Și ce departe este oaza verde!“

*

Tu, care dormi cu zîmbetul pe buze
Și nu asculți de glasuri călăuze,
Trezește-te, fii gata de plecare,
Că, uite, se urnește caravana...
Auzi, departe, mai departe-n zare
Ce veselă răsună darabana!

Și-acela care cel dintîi pornește
Și nu se lasă îmbiat, firește
Că și ajunge cel dintîi la țel...

De-aceea zic: e fericit acel
Ce și-a urcat desagii în spinare
C-un ceas chiar mai-nainte de plecare,
Căci ce folos că tresărim în vis
Cînd mîna morții ochii ne-a deschis?

Schiller

MĂNUŞA

În faţa grădinei sale cu lei,
Cînd gata-i să-nceapă lupta de fiare,
Stă regele Francisc pe tron.
În preajmă-i stîlpii coroanei,
Şi de jur împrejur, pe înaltul balcon,
Cunună de mîndre femei.

Şi la un semn s-a deschis colivia,
Şi grav, în arenă, un leu
Îşi poartă mîndria
Şi caută mut, de jur împrejur,
Căscînd fioros.
Îşi scutură coama-ncurcată
Şi se încovoaie o dată,
Apoi se culcă jos.

Şi regele dă un semn iară,
Şi prin poarta cealaltă
Un tigru sălbatec saltă.

Cum vede pe leu, răcneşte,
Şi în cerc, fricos, îl înconjoară
Cu limba-ncordată-n afară,
Cu coada vîlvoi

Şi sforăie turbat, furios
Şi mîrîie dîrz, apoi
Se culcă alăturea, jos.

Şi craiul mai dă un semnal,
Şi pe două guri colivia
Stupeşte doi leoparzi deodată.
Ei cad furtunateci, cu lăcomia
De luptă-ndrăzneaţă,
Pe tigru năval,
Acesta turbat îi înhaţă
Cu laba-ncruntată,
Dar leul în sus
Se-nalţă urlînd, şi toţi s-au supus.

Şi tac îmbufnate,
În cerc întinse,
De setea sîngelui aprinse
Felinele înfricoşate.

Atunci, din balcon
Cade-o mănuşe din mîini delicate
Între tigru şi leu, la mijloc.

Iar Cunigunda-n bătaie de joc
Se-ntoarce spre cavalerul Delorges:
— De-ţi este amorul aşa de aprins
Şi vrei să mi-o dovedeşti dinadins,
Ei, adă-mi atunci mănuşa de jos!

Şi cavalerul porneşte în pripă,
Coboară-n arena îngrozitoare
Cu pas apăsat, îndrăzneţ,
Şi dintre fiare
Smînceşte mănuşa c-un gest de dispreţ.

Și cu uimire, cu groază,
Cavaleri și nobile dame
Se grămădesc să-l vază.
Și el, liniștit, aduce mănușa-napoi.
Curtenii prind să-l aclame.
Iar Cunigunda jubilează,
Norocu-i rîde în ochii vioi:
Ce gingaș zîmbește primind pe viteaz!...
El, mîndru, i-aruncă mănușa-n obraz:
— Răsplata, doamnă, n-o mai vroi!
Și pleacă, fără să cate-napoi.

COPILA DIN STRĂINI

Într-un cătun, pe la Florii,
Venea în orice primăvară,
Cu cele dintîi ciocîrlii,
O mîndră, tainică fecioară.

Ea nu era născută-n plai,
Nu se știa de unde este,
Și urmele i le pierdeai
La despărțire, făr' de veste.

În sfînta ei apropiere
Era atita-nsuflețire,
Dar o nobleță, o putere
O-ndepărta de iscodire.

Venea cu fructe și cu flori,
Le aducea din depărtare,
Din cîmpii cei mai roditori,
De rouă plini și plini de soare,

Cu drag le împărțea apoi,
Unuia fructe — altuia flori:
Bătrîni în cîrji și juni vioi
Mergeau spre casă zîmbitori.

Şi toţi erau bineveniţi,
Dar cînd să plece din cătun,
Ea dete darul cel mai bun
Unei perechi de-ndrăgostiţi.

Shelley

LA O CIOCÎRLIE

Salut, zeiţă a cîntării! Căci pasere nu poţi să fii
Tu, care, plină de simţire,
Prin viersu-ţi măiestrit din fire,
Reverşi din bolţile tăriei aşa voioase melodii.

Întocmai unui nor de pară mai sus şi tot mai sus te-avînţi:
Şi-n adîncimile albastre
Răsuni dasupra lumei noastre,
Şi tot cîntînd te urci într-una, precum urcînd într-una cînţi.

În slava soarelui ce-apune scăldat în valuri aurii,
Te legeni tu, fermecătoare,
Bătînd cu drag din aripioare,
Asemeni unei ideale, neţărmurite bucurii.

Plutind prin purpura-nserării, te pierzi şi nu te mai zărim;
Cum piere steaua cînd o-nghite
Lumina zilei strălucite,
Dar eu ţi-aud, ca şi-nainte, recitativul tău sublim;

Precum în amijit de ziuă luceafărul ne-apare şters,
Şi-ndepărtata-i scînteiere,
Deşi se stinge din vedere,
Ne urmăreşte mai departe, urmîndu-şi calea-n univers,

Tot astfel cîntecele tale triumfă pe pămînt şi-n cer,
Precum din norul ce-o ascunde,
Lumina lunei blînd pătrunde
Şi-nseninează firmamentul în noaptea plină de mister.

Cu ce-aş putea să te asamăn? Nu plouă norii aurii,
Cînd rîde curcubeu-n zare,
Mai vesele mărgăritare
Ca ploaia trilurilor tale armonioase şi zglobii!

Precum în lumea-i ideală poetul cîntă solitar;
Smulgînd superbe-accente lirii,
Sădeşte-n sînul omenirii
Fiori de temeri şi speranţe de cari ea nici n-avea habar;

Precum o nobilă fecioară, în turnul vechiului palat,
Vrăjită de iubirea-i castă,
Îşi cîntă dorul la fereastră,
În ceasuri de singurătate visînd subt cerul înstelat;

Precum un licurici spre seară, cînd roua proaspăt-a căzut,
Cu licăritul lui eteric
Atrage ochii-n întuneric,
Dar, adumbrit de flori şi ierburi, rămîne totuşi nevăzut;

Precum, în adieri uşoare, un trandafir îmbobocit
S-alintă risipind pe drumuri
Ameţitoarele-i parfumuri,
Încît, rotindu-se împrejuru-i, tîlharul zboară buimăcit;

Nici ropotul primăvăratec pe dîmburi verzi curgînd pîrău,
Nici frunzele foşnind vioaie
Înviorate după ploaie,
Nimic nu-i falnic şi zburdalnic şi limpede ca versul tău!

Ce tainice simţiri te-nspiră, o! pasăre sau heruvim!
Cîntăm noi vinul şi iubirea,
Dar unde este fericirea
Dumnezeieştilor avînturi ce ne cuprind, cînd te-auzim?

Cîntările de biruinţă şi corul nostru nupţial
Pe lîngă imnurile tale
Sunt scîncete pustii şi goale:
Simţim în cîntecele noastre un nu-ştiu-ce lipsind fatal.

Ci spune-mi, de-unde-şi ia izvorul şi zborul glasul tău divin?
Din care cer? Din care valuri,
Fineţe, cîmpuri? văi sau dealuri?
Ce dragoste de tine însăţi? Ce neştiinţă de-orice chin?

Căci în eternă veselie tu viaţa toată o petreci,
Nici umbra grijii-ntunecate
În veci asupră-ţi nu s-abate:
Iubeşti, dar patima iubirii nu poţi să o cunoşti în veci!

Aievea sau visînd tu, poate, vezi altă lume decît noi,
Cunoşti secretul morţii poate,
Şi le pricepi mai bine toate —
Cum ai cînta altminteri oare aşa de clar şi de vioi?

Noi iscodim trecutul searbăd, ori viitorul îndoios,
Şi-n viaţa noastr-atît de tristă
Rîvnim mereu ce nu există,
Şi cel mai dulce cînt al nostru e plînsul cel mai dureros.

Şi chiar de-am fi străini de rele, de-am rămînea de-a pururi prunci,
Şi-n veci cu lacrime durerea
Să nu ne-ntunece vederea,
Socot că n-am putea cuprinde norocul tău, ah, nici atunci!

Poetul s-ar cădea să pună pe arta ta mai mare preţ
Ca-n tot ce-a grămădit de veacuri
Gîndirea omenească-n bracuri,
O, cîntăreţ ce-ascuns în ceruri măsori pămîntul cu dispreţ!

Dă-mi mie numai jumătate din toată veselia ta,
Şi-un imn măreţ, în toată slava,
Atunci din pieptu-mi răsuna-va,
Atunci, cum eu te-ascult acuma, pămîntu-ntreg m-ar asculta!

Uhland

BLESTEMUL BARDULUI

A fost de mult un mîndru castel, cu vîlfă mare,
Strălucitor departe pîn' la albastra mare,
Şi-n jurul lui prin parcuri, cu înflorite-alee,
Săltau fîntîni vioaie în joc de curcubee.

Domnea un crai acolo, în ţări şi prăzi avut.
În tron de fier sta palid şi de supuşi temut;
Căci cugetu-i e spaimă, privirea lui — urgie,
Şi bici e tot ce spune, şi sînge-i tot ce scrie.

Spre-acest castel veniră doi călăreţi de frunte,
Cu plete blonde unul, iar celălalt — cărunte.
Bătrînul bard cu harfa-i, pe-un roib împodobit;
Păşea alături sprinten tovarăşul iubit.

— Copilul meu, fii gata, grăi bătrînul lin,
Adînc din pieptu-ţi smulge şi cîntă viers deplin.
Revarsă dor şi patimi, tot sufletul în el,
Să-nduioşem pe craiul cu inimă de-oţel.

Sub bolţi străvechi, în sala măreaţă ei intrau;
Şi craiul şi crăiasa pe tron acolo stau:
El — fioros ca zarea din norduri sîngerată.
Ea — gingaşă ca luna, la dreapta lui s-arată.

Şi unde prinde-a zice din strune bardul falnic,
Adînc vrăjeşte harfa ce clocote năvalnic;
Dar glasul tînăr urcă divin răsunător,
Bătrînul parcă cheamă al duhurilor cor...

Ei cîntă veacul de-aur, mărirea cea străbună,
Şi dulcea primăvară, şi dragostea nebună;
Ei cîntă tot ce-ncîntă viaţa pe pămînt,
Ei cîntă tot ce-i mîndru şi-nălţător şi sfînt.

Curtenii cei mai trufaşi stau cu plecate frunţi,
Înduioşaţi ascultă oştenii cei mai crunţi;
Crăiasa, aiurită de dor şi chin nespus,
Aruncă de la sînu-i un trandafir, de sus.

— Mi-aţi scos din minţi poporul, acum femeia vreţi?...
Răcneşte groaznic craiul ţintind pe cîntăreţi.
De sus azvîrle spada-i ce fulgere răsfrînge,
Şi-n loc de viers de aur, zbucneşte-un val de sînge.

Ca risipiţi de vifor, toţi se trezesc din vis.
Bătrînu-şi ia pe braţe tovarăşul ucis,
Îl urcă-n şa, aşază mantaua peste el,
Îl leagă drept şi iese cu dînsul din castel...

Ci-n faţa porţii-nalte a stat bătrînul bard:
De-un stîlp de marmur harfa cea fără preţ şi-a spart,
Apoi în glas puternic se-ntoarce cu blestem,
Încît şi bolţi şi parcuri înfiorate gem:

— Vai vouă, ziduri mîndre! În veci să nu mai sune
În încăperea voastră nici viers, nici glas de strune!

Nu, ci fricoase pasuri de sclav, suspin şi plîngeri,
Pîn' veţi cădea trăsnite de-al răzbunării înger!

Vai vouă, mîndre parcuri strălucitoare-n rouă!
Cadavru-acestui tînăr vi-l pun în faţă vouă,
Să veştejiţi ca dînsul, secînd orice izvoare:
Să fiţi un loc de spaimă în zile viitoare!

Vai ţie, crai sălbatic! A barzilor urgie!
Deşartă lupta-ţi cruntă spre glorie să fie!
Şi piară negru-ţi nume în negura uitării,
Cum cel din urmă geamăt se stinge-n hăul zării!

Strigă bătrînul; cerul îi auzi cuvîntul.
Zidirile-s ruină, prin săli vuieşte vîntul.
Din fosta slavă numai un stîlp mai stă dovadă,
Şi-acela, rupt, în două, la noapte va să cadă...

Zac parcurile moarte şi-s prăzile pustiei.
Iar craiul n-are nume în cartea vitejiei!
Nici un hrisov nu-l scrie, şi nici în cîntec nu-i:
Pierdut, uitat! Acesta-i blestemul bardului.

Wolff

TAINA

Stă la fereastra din castel,
Pierdută-n visuri, principesa.
Jos, la păstorul tinerel
Se uită și oftează-adesa.

De dor ascuns ea moare; el
Din ochi convoiul i-l petrece.
Iubirea doamnei din castel
Lui nici prin gînd măcar nu-i trece.

La groapă-i doar, făcînd popas,
De cruce rezemat, adese
În visuri dulci se simte-atras,
De dor și chinuri neînțelese...

Un vechi cîntec german

PÎNEA CEA DE TOATE ZILELE

— Mi-e foame, dragă mamă; nu e pîne?
Mi-e foame, și să știi că am să mor!

— Mai rabdă, puiul mamii, pînă mîine,
Că mîine iese plugul în ogor.

— Mi-e foame, dragă mamă; nu e pîne?
De-amar de vreme tot m-ai amînat...

— Mai rabdă, puiul mamii, pînă mîine,
Că mîine vom ieși la semănat...

— Mi-e foame, dragă mamă; nu e pîne?
Nu-ți este teamă, oare, c-oi muri?

— Mai rabdă, puiul mamii, pînă mîine,
Că grîul pînă mîni va răsări...

— Mi-e foame, dragă mamă; nu e pîne?
Vezi, inima mea bate tot mai rar...

— Mai rabdă, puiul mamii, pînă mîne,
Că grîul nostru este la morar.

— Mi-e foame, dragă mamă, nu e pîne?
Ah, tare mi-este teamă c-o să mor...

— Mai rabdă, puiul mamii, pînă mîne,
Că mîine scoatem pînea din cuptor...

Dar cînd crescu mirosul pînii coapte,
Odorul mamii, galben ca un spic,
Își închinase fruntea peste noapte,
Și de atunci n-a mai cerut nimic.

Baladă din Litvania

CREDINȚĂ

De cîntece răsună codrul
În faptul mîndrei dimineți;
La casa mică din poiană
Descalecă un călăreț.

— Hei, bună vremea, mătușică,
Drăguța unde mi s-a dus?
— Pe pat de moarte-i, sărmănica,
Acolo-n cămăruță, sus.

Voinicul urcă scara-n pripă,
Cu gînd pierdut, cu suflet stîns —
De ușă, biet, se sprijinește,
Nu poate-nainta de plîns.

— O, vino, vino, mult dorite,
Căci în curînd mă vei dori:
Curînd acești doi ochi albaștri
Cu pînză s-or acoperi.

În haină albă de mireasă
Mireasa-ți va dormi-n sicriu,
Și n-o vei duce tu la nuntă,
Și nici acasă, mai tîrziu.

M-or duce cioclii să mă-ngroape,
Vei plînge tu nemîngăiat,
Apoi t-ei logodi cu alta,
Căci sînt destule fete-n sat...

— Tu, ce mi-ai fost de-a pururi dragă
Şi-n veci de veci nu mă-ntristai,
De-ai şti în inima-mi, sărmană,
Cu vorba ta ce rană tai!

Lung se priviră, plini de jale,
Aşa duios, cei doi iubiţi,
Cu mîinile împreunate,
Copii de moarte logodiţi.

Atunci ea lin închide ochii;
El scoate-atunci încetinel
Inelul ce-l purta pe deget;
Pe gură-i puse-acel inel.

Şi dac-a plîns în clip-aceea
Mă-ntrebi pe mine-acuma tu?
Chiar eu am izbucnit în lacrimi
Şi n-am văzut: a plîns ori nu!

Groparul îns-avu de lucru
Să sape două gropi în şir:
Şi amîndoi acum alături
Dorm fericiţi în cimitir...

DAINE DIN LITVANIA

I DOR DE ŢARĂ

Aş vrea s-adorm, să dorm mereu,
Şi n-aflu loc în nici o parte.
Şi dor mi-e, dor de satul meu,
Şi satul meu e-aşa departe!

Ş-aş vrea să merg, să merg mereu,
Şi dor mi-e, dor mi-e de-o grădină,
Grădină mîndră-n satul meu,
Acolo aş găsi hodină,

Acolo vîntul pe-nserat
Adie dulce şi suspină,
Ş-aş tot dormi netulburat
Sub flori de cimbru şi sulfină.

II DOR DE MAMĂ

Şi cînd mă scol de dimineaţă,
De-mi spăl cu rouă ochii mei,
Mîndruţa-i galbenă la faţă
Şi plînşi sunt ochişorii ei.

— Mîndruţo, pentru ce plîngi, dragă?
Ţi s-a urît de casa mea?
De ce suspini tu noaptea-ntreagă?
Eşti supărată de ceva?

— Şi chiar de nu sunt supărată,
De dor, bădiţă, mă usuc;
Dă-mi drumul numai inc-o dată
Acas' la mama să mă duc.

— Dar pîn' la casa mamei tale,
Mîndruţo, cum o să te duci?
Răsuri şi maci crescură-n cale
Şi nu ştii încotro s-apuci.

— Ruga-mă-voi de flori cu jale
Ca să-mi arate drumul lung,
Şi ele mi-or deschide cale,
Şi la măicuţa tot ajung!

III PRIVIGHETOAREA

— De ce tînjeşti nemîngîiată,
Drăguţa mea privighetoare?
De ce cîntarea-ţi fermecată
Nu mai răsună-n luncă oare?

— Cum mi-aş cînta de-acuma dorul
Şi n-aş fi tristă, cînd păstorii
Îmi dărîmară cuibuşorul
Şi-mi omorîră puişorii?

În fiecare dimineaţă
Plugarul năcăjit îmi zice
Că peste noapte, ca o hoaţă,
I-aş fi luat, din holdă, spice.

Cînd eu stăteam cuminte-n luncă,
Privind la toate liniştită,
Şi mi-am durat, cu multă muncă,
Un cuib la umbră de răchită.

Şi mă rugam întotdeauna,
La Cel-atoateţiitorul,
Să poarte grije ca furtuna
Să nu-mi sfărîme cuibuşorul!

POPULARE MAGHIARE

I DE-AŞ FI REGE

Ah, rege dac-aş fi, iubită,
Stăpîn pe-o-mpărăţie-ntreagă,
Te-aş îmbrăca în straie de-aur,
Atît de mult, de mult mi-eşti dragă!

Dar sunt sărac de tot, iubită,
Şi aur n-am, tu ştii prea bine,
Am numai braţele amîndouă:
Le-nalţ cu dor, cu dor spre tine...

Străluce aurul... De gheaţă
E strălucirea lui, iubită!
Dar cînd te voi cuprinde-n braţe,
Vei fi cu mult mai fericită...

II IUBIRE

Tu mi-ai destăinuit iubirea,
Şi, ca prin farmec, am zărit
Întunecatul cer al nopţei
Zîmbind voios la răsărit...

Chiar gerul şi-a uitat urgia:
Blînd aţipind, fără de veste,
Visează flori d-atunci, şi uite!
Le zugrăveşte pe ferestre...

III AŞTEPTARE

Plouă şi te-aştept acasă...
Cum aud un pas, tresar.
Ah! mă tem să nu-mi rămînă
Aşteptarea în zadar!

Zăboveşte-n altă parte
Dragul meu de nu mai vine?
Ori s-a rătăcit prin noapte?
Roibul ştie drumul bine...

Las' să plouă!... Tu, iubite,
Numai tu să-mi vii acasă...
Ţi-oi zvînta obrajii umezi
Cu năframă de mătasă!...

DIN PERIODICE

Goethe

CRAIUL IELELOR

Cin' zboară prin viscol așa de tîrziu
În noapte? E tatăl cu scumpul lui fiu.
El ține copilul lipit de-al său piept,
Veghează asupră-i cu ochiul deștept.

— Copile, tu tremuri; ți-e frică, ce ai?
— Nu vezi, tată dragă, pe-al ielelor crai,
Cu lunga lui coadă, coroană purtînd?
— Copile, e ceață purtată de vînt.

„O, dragă copile, o, vin ca să-ți fac
La jocuri frumoase, să-ți fie pe plac.
Flori mîndre, pestrițe, din plai strînge-vei,
Și maica te-mbracă în aur de vrei!"

— Ah, tată, ei, tată, auzi ce mi-a zis,
Ce craiul în umbră șoptind mi-a promis?
— Taci molcom, copile, și fii liniștit:
E vîntul ce-n veștedul crîng a vuit.

„O, vrei, tu, copile, cu mine să vii?
Surorile mele cu drag te-or păzi.
Din apă ies ele cînd este senin
Și-n cînturi și-n jocuri te leagănă lin!"

— Dar, tată, ah, tată, nu vezi la un loc,
Prin negură, ielele prinse în joc?
— Văd, dragă copile, eu văd lămurit
Cum ramii își mișcă un plop gărbovit.

„Frumos ești, copile, și drag tu îmi ești;
Te smulg cu puterea, deși te ferești!"
— Ah, tată, iată-l, mă prinde-acum, vai!
Acum mă strivește al ielelor crai.

Bătrînul cu groază fugaru-ntețește;
Copilul ce geme de sîn și-l lipește.
Abia el ajunge acasă cu chin...
Copilul de spaimă-i murise la sîn.

CÎT E LUMEA...

Cît e lumea de întinsă,
Aşa mică eşti tu. Însă
De mi te-aş avea eu, dragă,
Nu te-aş da pe lumea-ntreagă.

Dacă-s noapte, tu-mi eşti soare:
Inimele noastre oare
Într-un gînd de s-ar topi,
Ce zori mîndri mi-ar ieşi!

Ci nu mă privi! Ai milă,
Că-mi frigi inima, copilă...
Dar eu nu-s iubit de tine:
Ardă, deci, ardă mai bine!

DACĂ VINE PRIMĂVARA...

Dacă vine primăvara dulce, — înflorirea
Florilor îmbobocite nu se poate opri:
Primăvara e fecioara, floarea e iubirea,
Care-o dat' cu primăvara prinde a-nflori.

Ş-a fost scris a mea privire ca să te surprindă,
Te-am iubit, cum te văzusem, şi-ţi slăvesc, copilă,
Sufletul frumos, cum rîde blînd şi plin de milă
În a ochilor tăi clară-magică oglindă.

Dar în mine două gînduri se gonesc într-una,
Cum se-ngînă norii-n toamnă cu raze de soare:
Lăcrămioară, scumpă mie! mă iubeşti tu oare?
Ori iubeşti pe altul? Astfel mă-ntreb totdauna.

Vezi, de-aş şti că altul cere să-ţi sărute faţa
— Trandafiri scăldaţi în lapte — dac-aş şti
anume,
N-aş zice nimic atuncea! Aş pleca în lume,
Ori chemare-aş moartea-n grabă, ca să-mi stingă
viaţa!

Străluceşte-mi dară, steaua fericirei mele,
Ca să nu-mi fie viaţa noapte grea de jele,
Dă-mi iubirea ta, copilă, dacă poţi iubi...
Deie-ţi Dumnezeu şi ţie tot ce poţi dori!

SMINTITUL

...Ce-mi tot bodogăniţi? Cărăbăniţi-vă d-aci. Mă tot gîndesc, şi sunt grăbit. Împletesc un bici, un bici de flacări, din razele soarelui: voi să biciui lumea! Urla-vor toţi în bocete, eu am să rîd cu hohote, precum rîdeau, cînd eu plîngeam. Ha! ha! ha!

Doar aşa e viaţa. Rîdem şi plîngem, dar moartea zice: sst! Murisem şi eu într-o vreme. Cei ce-mi băură vinul, turnară în apa mea otravă. Şi ce făcură ucigaşii mei ca să-şi ascundă crima? Cum stam eu smirna, — întins: să aruncară pe mine, şi lăcrimau. Cum aş fi vrut să sar în sus, să-i muşc de nas, să-l rup din rădăcină. De ce l-aş rupe? m-am gîndit; las' să aibă nas, să simtă cînd voi putrezi, şi să crape. Ha, ha, ha!

Şi unde mă îngropară! În Africa. Din fericire o hienă m-a dezgropat. O fiară a fost singurul meu binefăcător şi am înşelat-o. A vrut să-mi roadă pulpa, însă i-am azvîrlit inima mea. Ci asta fu aşa amară, încît pe loc s-a otrăvit. Ha, ha, ha!

Dar zadarnic! Asta e plata celor ce fac omului bine. Ce este omul? Unii zic: rădăcina unei flori care-nfloreşte numai în cer. Dar nu-i aşa. E floare omul, cu rădăcinile împlîntate adînc în talpa iadului. Un filozof m-a învăţat aceasta, care a fost aşa nebun de a murit flămînd. De ce n-a înşelat? De ce n-a furat? Ha, ha, ha!

Dar ce tot rîd ca un smintit; ar trebui să plîng, vezi bine, să plîng că lumea este aşa de rea! Şi Dum-

nezeu adesea plînge, cu ochii lui de nouri, plînge: la ce a mai alcătuit-o? Ei şi? — Ce folosesc lacrimile cerului? Cad la pămînt, pe pămîntul acesta depravat, şi oamenii le calcă în picioare. Şi — ce se alege apoi din lacrimele cereşti? Noroi. Ha, ha, ha!

Oh, cer, oh, cer, eşti un soldat îmbătrînit! pe pieptu-ţi porţi soarele ca medalie, şi haina, haina ta zdrenţuită — norii. Hm, aşa-s răsplătiţi veteranii: răsplata slujbii îndelungate e o medalie ş-o zdreanţă de haină. Ha, ha, ha!

Şi ştiţi voi oare ce-nsamnă, cînd prepeliţa zice: „Pitpalac?" Însamnă: „femeia e drac!" Femeia atrage la sine pe bărbaţi, cum atrage marea rîurile. De ce? ca să-i înghită. Frumoasă făptură e muierea, frumoasă şi primejdioasă: Otravă în pahar de aur! Eu te-am sorbit, oh, iubire. Un pic de rouă din tine-i mai dulce ca o mare schimbată în miere; dar un pic de rouă din tine-i mai ucigătoare ca o mare schimbată în otravă. Dar aţi văzut vrodată marea? cînd viforul ară pe dînsa şi aruncă în valuri seminţe de moarte! văzut-aţi vrodată viforul, pe acest ţăran întunecat, strîngînd în pumni aşchii de fulgere? Ha, ha, ha!

Dacă e coaptă poama: cade de pe creangă. Eşti poamă coaptă, pămîntule, trebuie să cazi. Mai aştept pînă mîine; şi dacă nici pînă mîine nu e judecata din urmă, — sap pămîntul pînă în centru, cobor praf de puşcă într-însul şi spulber în aer lumea. Ha, ha, ha!

Imitaţii

ÎN CER

— Al cui e cerul cel senin,
Ah, spune-mi, mamă, ştii,
Unde străluce luna blînd
Şi ard stelele mii?

Acolo-n cer e un palat
Măreţ, dumnezeiesc,
Şi Dumnezeu cu îngerii
Acolo locuiesc.

Şi cerul e aşa înalt,
Albastru şi frumos.
Să mergem şi noi, mamă, sus,
Eu aş zbura voios.

— Tu poţi să mergi... Eu, dragul meu,
N-oi merge niciodat',
Că[1] neagră-mi este inima
Şi plină de păcat...

[1] În revistă, greşeală de tipar: *Ce.*

— Dar dacă tu nu vreai să vii
În cer, la Dumnezeu,
Atuncea... vezi că te iubesc,
Şi nu mă duc nici eu.

Ce plîngi?... Să ştii că la Isus
Cu drag am să te cer,
Să-l rog mereu, pîn'vei putea
Să vii cu mine-n cer!

POVESTE

Trei copilaşi
Într-un bordei
Se tînguiesc
Şi plîng toţi trei:

„Mămucă,-i frig,
Şi tu-ntîrzii...
Te-ai supărat
De nu mai vii?

Aşa-i de frig!
Tu, unde eşti
Să ne adormi
Spunînd poveşti?

De dorul tău
Stingheri, tînjim..."
Mămuca lor
E-n ţintirim.

*

Dar iat-o-n prag
Cu blînd surîs...
E mama lor,
Ori e un vis?

Orfanii tac
Şi nu mai plîng,
În jurul ei
Cu drag se strîng...

Pe lăvicer
Le-a aşezat
Hăinuţele...
Îi culcă-n pat;

Dereticînd
Ca de-obicei,
Ea mătură
Micul bordei.

S-aşază-apoi
La căpătîi:
Acopere
Pe cel dintîi,

Şi, legănînd
Pe cel mezin,
Spre celălalt
S-apleacă lin;

De cîte ori
I-a sărutat!...
S-aud cocoşi
Cîntînd în sat...

S-opreşte-n prag...
Încetişor
Se întoarce iar
La patul lor,

Să le mai dea
Un lung sărut.
... A fost un vis
Ş-a dispărut.

Heine

TREI SONETE

(Traumbilder[1], III*)*

În vis, părea la nuntă că mă-nvită;
Şi se făcea că eu plecam de-acasă
În frac de gală, vestă de mătase;
În faţa mea sta dulcea mea iubită.

M-am înclinat şi-am zis: „Sînteţi mireasă?
Eh, vă doresc viaţă fericită!"
Dar vorba mea era aşa silită,
Pe cît de rece şi politicoasă.

Atunci iubita izbucni în plîns,
Şi-n lacrimele ce-i curgeau într-una,
Încîntătorul chip al ei s-a stîns.

O, dulcii ochi, evlavioase stele,
De mă minţesc aievea-ntotdeauna,
Măcar în vis mă-ncred cu drag în ele.

[1] *Imagini din vis.*

(Mamei sale, B. Heine, născută von Gelden)

Sunt învăţat să port sus a mea frunte,
Căci firea mea e dîrză şi-ndrăzneaţă;
Chiar regele de m-ar privi în faţă,
Privirea mea ar şti cum să-l înfrunte.

Dar, scumpă mamă, oricît de semeaţă
Figura mea ar sta să se încrunte,
Eu şovăiesc, cu pletele cărunte,
Cînd mi te-apropii, sfîntă şi măreaţă.

Spiritul tău poate mă umileşte,
Spirit înalt, ce nu cunoaşte frică
Şi fulgerînd spre ceruri se ridică.

O amintire mă neliniştește,
Purtarea mea cea rea posomorît-a
Inima care m-a iubit atîta?

Ca un nebun te-am părăsit odată,
În lumea largă dorul mă gonise
Să cat iubirea-ntrevăzută-n vise,
Ca s-o cuprind în inima mea toată.

Şi am cerşit pomana nensemnată
Rătăcitor, cu braţele deschise,
Şi am bătut la porţile închise,
Dar numai ură-mi dară ca răsplată.

Ci eu doream iubirea,-n veci iubirea,
Şi asta n-am găsit-o nicăirea.
Bolnav şi trist m-am reîntors acasă.

Tu mi-ai ieşit atunci în prag duioasă,
Şi, ah, în ochii tăi sta zugrăvită
Iubirea sfîntă, dulce, mult dorită.

STELELE

Cînd inimile se zdrobesc,
Stelele rîd de soarta noastră,
Stelele rîd şi licăresc,
Şoptind în depărtare-albastră:

„Sărmanii oameni, cum se zbat
Şi-şi pun tot sufletu-n amor:
Cînd văd ce trist s-au înşelat,
Se zbuciumă pînă ce mor.

Noi nici nu ştim, amorul ce-i?
Nu ştim nimic din ce îi doare
Şi ce îi mistuie pe ei,
Căci noi suntem nemuritoare!“

ÎN PUSTIUL VIEȚII...

În pustiul vieții-mi negre
Blînd un chip mi-a strălucit,
Ci s-a stins, lăsînd în urmă-i
Noapte fără de sfîrșit.

Cînd copiii-s la-ntuneric,
Tot curajul lor s-a stins,
Și ca să-și înșele spaima,
Prind să cînte dinadins.

Eu, copil nebun, tot astfel
Prin întunecime cînt.
Dacă nu-i vreun cîntec vesel,
Cel puțin nu mă-nspăimînt.

ȘTIAM DE MULT

Știam de mult că mă iubești,
Mi-o tăinuiam eu dinadins,
Dar cînd mi-ai spus-o însăți tu,
Ce spaim-adîncă m-a coprins!

Și m-am urcat cîntînd pe deal,
Și îmi venea să sar în sus
De bucurie! Și am plîns,
Pe țărmul mării, în apus.

Ah, inima mea e un soare
Pe care voi o să-l vedeți
Cum într-o mare de iubire
Apune-nflăcărat, măreț!

CONSILII

Ibovnica dacă te-a amăgit,
Tu cată alta să-ţi placă;
Ori lasă mai bine oraşul iubit,
Ia-ţi traista în spate şi pleacă.

Un lac lin, albastru, găsi-vei uşor,
Şi sălcii sălbatice, triste.
Acolo-ţi vei plînge îngustul tău dor,
Durerile mici, egoiste.

Ci dacă te urci la munţi, cu păduri,
Durerea-ţi va fi mai uşoară;
Pe stîncile sure vezi numai vulturi,
Şi ţipătul lor te-nfioară.

Acolo devii tu însuţi vultur,
Renaşti din senin ş-o să-ţi pară
Că lumea-i a ta, cînd cauţi în jur,
Şi nici n-ai pierdut vro comoară!

Din poezia populară maghiară

ROMANŢĂ

— Spune-mi, of, cumetre dragă,
N-ai văzut pe omul meu?
A plecat în tîrg, din ceartă,
Şi-l aştept de ieri mereu.

Ieri la masă n-a venit.
Unde s-o fi rătăcit?
Unde-l bate gîndul, vîntul?
Doar nu l-a-nghiţit pămîntul...

— Vrei să-ţi spun, cumătră dragă?
Iacă, -ţi spun... şi de ce nu?
Ieri, plîngînd, în zori de ziuă
Pe la poarta mea trecu.
Cum îşi blăstăma viaţa!
N-a dat bună dimineaţa...

— Dar nu ştii, cumetre dragă,
Unde-a mers, în care parte?
Am să plec în lumea toată
Să-l găsesc, cît de departe:
Să mă bată, să mă certe,
O să-l rog ca să mă ierte!

— Vrei să știi, cumătră dragă?
Nu-l mai căuta-n zadar,
Că s-a spînzurat, sărmanul!
De o cracă de stejar,
Colo-n crîng, ieri dimineața...
Astfel și-a sfîrșit viața.

— Of, ce rău sunt blestemată,
Că mi-am omorît bărbatul!
De-aș posti o viață-ntreagă,
Tot nu-mi ispășesc păcatul;
Dă-mi un ștreang, că vreau să mor,
Vreau și eu să mă omor!...

— Dumneata ai gînduri rele,
Văd că s-a-ntrecut cu gluma;
Dacă juri c-ăi fi cuminte
Și că nu-l mai faci de-acuma
Să-și mai ieie lumea-n cap,
Vorbe multe nu încap:
E la han, joacă și bea,
Ca să uite de belea!

Lessing

EPIGRAMATICE

AMĂGIRE

Obraznică, cu sînii goi,
Cu un cățel pe braț,
Sta Lote... Cîți n-au tresărit
Rîvnind-o cu nesaț!

Privind spre ea pe gînduri dus,
M-apropiai încet...
„Hai! și-ăsta-i prins“, își zise ea,
Și-mi rîse-n nas, șiret.

Decît, rămînă între noi,
S-a înșelat amar,
Privisem la cățelul ei:
Un soi de cîine rar.

DUEL

De ce-au scos, dîrji de neagră ură,
Sistan și celălalt tovarăș
Din teacă spadele?... Oroare!...
Ca... să le bage-n teacă iarăși.

CURIOS!

Îmi pare foarte curios —
Zicea Păcală unei rude-a sale —
Că numai oamenii bogați
Au cele mai multe parale!

Lenau

PREVESTIRE

Dup-atîta ger, ce dulce
Bate vîntul pe cîmpii!
Un copil zdrențos mi-aduce
Viorele timpurii.

Dureros e ca salutul
Cel dintîi al primăverii
Să-l primești tu chiar din mîna
Umilită a mizerii.

Dar a zilelor frumoase
Îmbucurătoare veste,
Cînd mi-o dă nenorocirea,
Mie mult mai scumpă-mi este:

Astfel, suferința noastră
Generației ce vine
Îi aduce blînd solia
Unor vremuri mai senine.

Longfellow

VÎNTUL DIMINEŢII

Un vînt s-a ridicat strigînd
Pe mări: „Voi, neguri, daţi-mi rînd!"

Năierilor, pe nävi, le-a spus:
„Matrozi, e-n zori! La pînze, sus!"

În lumea mare s-abătu:
„Al deşteptării ceas bătu!"

Intră în codri: „Vîjîiţi!
Mişcaţi toţi ramii înfloriţi!"

Atinse aripe uşoare:
„Voi ciripiţi, dragi cîntătoare!"

Cocoşii, prin ogrăzi, trezi:
„Vestiţi! s-a luminat de zi!"

Şopti pe cîmp, prin grai de aur:
„Desfăşură al tău tezaur!"

Intră în turn vijelios:
„Voi, clopote, sunaţi voios!"

Iar atingînd morminte reci,
Şopti: „Dormiţi, dormiţi pe veci!"

Platen

CEL DIN URMĂ OASPE
Baladă

BĂTRÎNUL

Ce faci aici? E o urgie
În ulița deșartă.
De-ar ști că stai în vijelie
Stăpînul meu, mă ceartă.

În mîndrele saloane vină!
Auzi cum muzici cîntă?
Vezi danțul vesel în lumină?
E praznicul de nuntă!

La sărbătoarea cea voioasă
Ia lumea toată parte,
Și numai palida mireasă
Stă tristă deoparte.

Fii inimos, n-ai nici o teamă
Că vei veni cu mine:
Stăpînul e care te cheamă;
Bine-i venit oricine!

TÎNĂRUL

Bătrîne, mulțumesc. Mă lasă
Proptit de colonadă;
Mi-e muzică mai prețioasă
Vifornița din stradă.

Nu merg acolo unde cură
Șampania-n pahare,
Ș-amestec dulcea băutură
Cu ura mea amară.

N-ar fulgera nici ochii mei
De-a pururi bucurie;
Mireasa ce-ndrăgiră ei
Nu mi-e ursită mie!

Dar nici stăpînul tău voios
Nu-și ferice ască soarta,
Că-l mai așteapt-un oaspe jos
Spre-a-l logodi cu moartea!

Lermontoff

UN VIS

La Daghestan, în valea cea pustie,
Rănit în piept, zăceam în nemişcare:
Bătea în flăcări rana încă vie,
Şi sîngele zbucnea în picuri rare...

Zăceam însetoşat; nesimţitoare
Stau stîncile pleşuve-n jurul meu,
Şi scinteia în arşiţa de soare
Nisipul galben. Eu dormeam mereu...

Visam că-n ţara mea e sărbătoare,
Vedeam saloane strălucite, pline
De musafiri voioşi; şi, zîmbitoare,
Femei frumoase se gîndeau la mine...

Doar una sta-ntr-un colţ uitat de lume,
Părea că nici nu vrea s-o ia în seamă;
N-o atrăgeau pe ea nici danţ, nici glume,
Ea urmărea un vis cu multă teamă:

Departe-n vale un rănit zărea
Şi-i cunoştea atît de bine chipul!
În agonie rana tresărea,
Şi-un val de sînge înroşea nisipul...

Petöfi

TREI FECIORI

Şi a zis bătrînul tată
Fiului celui mai mare,
Care-şi înşălase calul
Şi sta gata de plecare:
— Scoate şeaua, lasă murgul,
Nu pleca acum, copile...
Pe bătrînul tău părinte
Vrei tu să-l omori cu zile?

Însă fiul îi răspunse:
— Tată, vreau să plec în lume,
În războaie sîngeroase
Să-mi cîştig un mare nume!
Şi sărind pe murgul sprinten,
Cu picioarele în scări,
A plecat peste hotare
Şi-a pierit în negre zări.

S-a întors acasă murgul,
Singur stă în faţa porţii;
Nechezînd prelung, aduce
Vestea-ngrozitoare-a morţii.
Unde şi-a lăsat stăpînul?
Grea urgie l-a ajuns:
A căzut în bătălie
De o lancie străpuns.

Şi a zis bătrînul tată
Celuilalt mai mic fecior,
Care-şi înşălase calul
Şi-aştepta nerăbdător:
— Scoate şeaua, lasă murgul,
Nu pleca acum, copile...
Pe bătrînul tău părinte
Vrei tu să-l omori cu zile?

Dar feciorul îi răspunse:
— Tată, trebuie să plec,
Vreau să strîng comori şi-n urmă
Fără grije să petrec.
Şi sărind pe murgul sprinten,
Cu picioarele în scări,
A plecat peste hotare,
Dispărînd în negre zări.

S-a întors acasă murgul,
Singur stă în faţa porţii;
Nechezînd prelung, aduce
Vestea-ngrozitoare-a morţii.
Unde şi-a lăsat stăpînul?
L-a ajuns o grea urgie:
Cu tîlhari pe drumul mare
El a prins tovărăşie.

Într-o noapte, cu tîlharii
Sta în inima pădurii
Şi-mpărţea comori furate...
L-au înconjurat pandurii,
Prins, l-au pus să putrezească
Într-o umedă-nchisoare,
Şi apoi, ca să-l usuce,
Sus, într-o spînzurătoare.

Către fiul cel din urmă
Bietul tată se îndreaptă:
— Du-te-acum, şi tu, în lume,
Ea te cheamă, te aşteaptă.
Du-te de-ţi cîştigă nume
Şi comori... o, pleacă iute...
Pe bătrînul tău părinte
Lasă-l morţii singur... du-te!

Dar feciorul îi răspunse:
— Tată, eu rămîn cu tine,
Glorie, comori de-a pururi
Nu m-ademenesc pe mine.
Nici gîndirea mea nu zboară
Dincolo de sat, departe.
Tată, eu rămîn cu tine,
Numai moartea ne desparte.

Şi-a ţinut făgăduinţa,
Şi-a rămas acasă-n sat,
Fără glorie şi-avere
A trăit îndestulat...
Doarme-n cimitir alături
Cu iubitul său părinte,
Şi cea mai frumoasă floare
Le-nfloreşte pe morminte.

Virgiliu

VISUL LUI AENEAS

Tempus erat quo prima quies mortalibus degris
Incipit et dono divum gratissima serpit.
In somnis ecce ante oculos maetissimus Hector
Visus adesse mihi... etc.

(Din *Aeneida*, C. II)

Era acum răstimpul cînd primul somn înşală —
Alunecînd în suflet fermecător de blînd —
Pe muritorii palizi de griji şi de-obosală...
Şi iată,-n vis, a Troiei neîntrecută falā
Mi se arată: Hector, cu hohote plîngînd.

Aşa cum fu de-a valma, din goana nendurată,
La glezne de curele pătruns, tîrît de roţi,
Negrit de colbu-n sînge, vai, astfel mi s-arată!
Ce depărtat de Hector acel pe care-odată
L-am cunoscut, de Hector temut de-acheii toţi.

Era-ncîlcită barba-i, şi pletele lui grele
În sînge închegate, stropite de noroi,
Şi acoperit tot trupul cu rănile acele
Ce le primise — parte mai mare dintre ele —
Luptînd sub murii Troiei, alăturea de noi.

Am izbucnit, privindu-l, în bocete nebune:
„O, tu, lumina Troiei, speranţa noastră, tu!
Ce-n vremuri de restrişte, ca şi în vremuri bune,
Ne-ai strălucit! Ce-nsamnă zăbava asta? Spune,
Pe ce tărîmuri triste, ce vînt te abătu?

Mulţi fraţi căzuţi în luptă avurăm noi a plînge
De cînd te-ai dus, şi multe dureri de îndurat!
Dar ce fărădelege asupră-ţi se răsfrînge,
Scăldîndu-ţi faţa mîndră în lacrime şi-n sînge,
Ca să te-arăţi nainte-mi atît de tulburat?"

Atunci porneşte umbra a geme cu durere,
Şi nici nu se opreşte la vorbele-mi pustii:
„O! fugi, fiu al zeiţei, fugi fără-ntîrziere!
Duşmanu-i în cetate, Teucru-n flăcări piere:
Se prăbuşeşte Troia-n ruini din temelii!

Ajung atîte jertfe şi trec peste măsură!
Ursită e pieirii domnia lui Priam,
Şi patria-i pierdută, căci zeii nu se-ndură,
Cînd nici aceste braţe viteze nu putură
S-abată-n drum căderea măreţului Pergam!

Penaţi şi-obiecte sacre îţi sunt încredinţate:
Vei pribegi cu ele, pe ocean, fugar,
Îndelungată vreme, spre ţărmuri depărtate...
Acolo-ntemeia-vei o falnică cetate
Ce va întinde umbră p-al lumii-ntregi hotar!"

Astfel grăindu-mi Hector cu voce-mpunătoare,
Se depărteaz-o clipă, se-ntoarce iar zorit:
Mi-aduce focul vecinic şi sfintele odoare
Şi chipul sfînt al Vestei, al falnicei fecioare,
În vreme ce eu caut la el înmărmurit.

Atunci mi-atinge-auzul o larmă depărtată,
Ce creşte tot mai vajnic afară, iar şi iar...
Surd, vuietul de arme ajunge să străbată
La casa lui Anchize, a scumpului meu tată,
Deşi zăcea ascunsă în parcul solitar...

Tresar din somn... urc grabnic pe-acoperiş şi, iată!
O groaznică icoană vederii mi s-arată!...

...Tot astfel, cînd potopul de flăcări năvăleşte,
Pornit de vînt, în holde, sălbatec, furios,
Tot astfel, cînd şuvoiul de munte vine, creşte,
Urlînd grozav, la vale, şi smulge, şi tîreşte
Păduri întregi şi turme în rîul spumegos,

Şi-neacă într-o clipă frumoasa arătură
Şi tot ce-agonisise plugarul biet, din greu —
Pe stîncă stă păstorul, şi parcă nu se-ndură
Să cread-aieve cele ce ochii lui văzură,
Cum de pe culmea casei privind, nu cred nici eu...

Petöfi

VÎNTUL

Astăzi sunt zefirul care
Ştie numai să dezmierde,
Hoinărind cît ţine ziua,
Vesel, pe cîmpia verde.

Drăgăstos sărut în treacăt
Florile îmbobocite,
Şi-n săruturile calde
Florile tresar vrăjite.

„Dragi copii ai primăverii,
Înfloriţi şi vă deschideţi!
Le şoptesc eu la ureche —
Înfloriţi, trăiţi, surîdeţi!"

Iară florile, sfioase,
Se desfac încetişor;
Şi, împovărat de visuri,
Blînd adorm pe sînul lor.

*

Mîine sunt vîrtej sălbatec
Ce răstoarnă, vuie, geme.

Tremură de groază crîngul,
Căci de ura mea se teme:

Vede-n mîna mea cuţitul
Cu o mie de tăişuri,
Care-i spulberă-ntr-o clipă
Toată frunza din stufişuri.

Florilor pe cîmp, le şuier:
„Slabi copii încrezători,
Veştejiţi-vă!" — şi ele
Cad, cuprinse de fiori,

Şi pe sînul rece-al toamnei
Într-o clipă toate mor,
Iar eu hohotesc ironic,
Fîlfăind deasupra lor.

*

Astăzi sunt o adiere,
Ca o apă lină, mută;
Muscă veselă pluteşte
În tăcerea mea pierdută;

Şi de mine are ştire
Numai harnica albină,
Cînd îşi ia spre casă zborul,
Obosită, din grădină,

Cînd povara ce o duce
Ca din ea să facă miere,
Prea de tot îi oboseşte
Aripa fără putere.

Eu o iau atunci cu mine
Şi, bătînd încetişor,
Îi ajut să-şi înfiripe
Zborul ei şovăitor.

*

Mîine sînt furtună oarbă,
Dezmăţată, grea furtună.
Zbor pe-un armăsar sălbatec
Peste mare, ca nebună!...

Şi, cum dascălul îi ceartă
Pe copii cînd nu-l ascultă,
Pletele verzi i le scutur
Şi o cert cu ciudă multă.

Dac-atunci în largul mărei
Vreo corabie se-ntîmplă,
Rup vîntrele, funii, totul,
Şi-o izbesc de stînci în tîmplă.

Prind catargul, şi din mînă
Ca o pană-l zvîrl şi-l port,
Şi cu vîrfu-i scriu pe valuri:
„Nu te mai întorci în port!"

Schiller

TABLOUL DIN SAIS

Cu mintea însetată de adevăr, un tînăr
Veni-n Egipt la Sais, dorind ca să învețe
Știința cea ocultă a magilor... Curînd
Ajunse să-nțeleagă ce se putea-nțelege;
Dar setea de știință îl chinuia amarnic.
Căta hierofantul în van să-l înfrîneze...

— Ce pot avea pe lume cînd nu am *totul* oare?
Așa grăia adesea nerăbdătorul tînăr.
— Încape oare vorbă de mult sau de puțin?
E oare adevărul sau bogăția minții
O simplă sumă numai mai mică sau mai mare,
Pe care totuși însă o poți avea mereu!
Un singur ton desprinde-mi din armonia-ntreagă,
O singură culoare să-mi furi din curcubeu,
Și tot ce mai rămîne nimic nu mai înseamnă,
Căci toată frumusețea întregului dispare
Din tonuri și culori...

Pe cînd vorbeau ei astfel,
Intrară în rotonda pustie și tăcută,
Și ochii lui căzură pe un uriaș tablou
Acoperit... Se-ntoarce și-ntreabă cu uimire
Pe preot: — Ce ascunde perdeaua?

— Adevărul,
Acesta fu răspunsul.
— Cum? tînărul strigă.
Eu caut adevărul cu-atîta dor, și-aici,
Cînd sunt atît de-aproape de el, mi se ascunde?

— Așa vor zeii, zise atunci hierofantul.
Ei spun că n-are voie pe lume un muritor
Să dea în lături vălul ce-acopere tabloul
Pîn' ce sosi-va vremea să cadă de la sine.
Și cine dintre oameni ar încerca vreodată
Asupră-i să ridice o mînă sacrilege,
Spun zeii...
— Ce spun zeii?
— Zărește adevărul.
— Misterios oracul! Tu însuși, așadară,
N-ai ridicat perdeaua?
— Eu? Niciodată, nu!
Nici n-am simțit vreodată ispita s-o ridic.
— Eu nu te pot pricepe. Cum! cînd de *adevăr*
Mătasa asta numai m-ar despărți.
Și legea...
Uiți legea, întrerupse hierofantul brusc.
Oricît de ușor îți pare acest văl de mătase,
Pe cuget el apasă de mii de ori mai greu.

Și tînărul se duce acasă gînditor.
Nu poate-nchide ochii, căci patima științei
Mereu i-alungă somnul. Se zbate-n așternut
Și, turburat, ascultă cum miezul nopței bate...
Spre templu se îndreaptă, răpit fără de voie,
Ușor, ca o pisică, se cațără pe muri
Și, dintr-o săritură, ajunge în rotondă.

Și stă acum acolo, în liniștea pustie,
O clipă turburată de-al pașilor răsunet.
Din ceruri, prin spărtura cupolei negre, luna
Aruncă, o lumină albastră-argintie,

Şi, ca o arătare de minte nepătrunsă,
Se-nalţă-nfricoşată sub bolţi întunecate
Icoana uriaşă...

Cu paşi sfioşi, nesiguri,
S-apropie de dînsa cutezătorul tînăr.
Vrea să ridice braţul... Dar, zguduit de friguri,
S-opreşte-n loc cu spaimă, căci nevăzute braţe
Parcă-l atrag... „Nebune, nenorocit ce eşti!
Ce vrei să faci? — îi strigă al conştiinţei glas —
Să ispiteşti puterea dumnezeirii vrei?
Dar ştii — după oracul — că nici un muritor
Nu poate să ridice perdeaua de mătase
Pîn' ce sosi-va vremea să cadă de la sine.“
„Dar n-a spus tot acelaşi oracul mai tîrziu:
Acela ce-o ridică zăreşte adevărul?
Ce-o fi, de-acum să fie! Dar eu voi ridica-o!
Eu vreau să văd tabloul! Să-l văd!“

Un lung ecou,
Izbit de bolţi, răsună ironic, şi din nou
Se pierde în tăcerea adîncă de cavou...
A ridicat perdeaua. Dar mă-ntrebaţi acum
Ce i-a fost dat să vadă... Nici eu nu pot să ştiu.
Căzut în nesimţire şi palid îl găsiră,
A doua zi, în faţa lui Isus... Ce-a văzut
Şi ce-a aflat, la nimini el n-a putut să spună:
De bucuria vieţii rămas pe veci străin,
O întristare-adîncă îl omorî-n curînd...

Din literatura populară maghiară

PREVESTIRE

Ah, Doamne, Doamne, mult mi-e teamă!
Azi-noapte a căzut o stea,
Căzu din cer, căci adormise
Un înger care o păzea.

Spun oameni pricepuţi acuma,
Şi vorba află crezămînt,
Că trebuie să moară fata
Cea mai frumoasă pe pămînt.

Ah, Doamne, Doamne, mult mi-e teamă,
E văduv cerul de o stea,
Mă tem că-mi va muri iubita —
Sunt îngerii geloşi de ea...

Poezii populare maghiare

SUSĂNICA

Frumoasa Susănica zace,
Sărmana, mai pe pat de moarte;
De sete arde toată-n pară,
Dar vai! părăul e departe.

— Ia, mamă, repede cofiţa
Şi adă-mi apă din părău...
Pîn' ce bătrîna dă o fugă,
Stă cu bolnava un flăcău.

— Ce bună eşti tu, dragă mamă,
Mă simt cu mult mai bine-acum;
Mai adă-mi încă, dar, mămucă,
Nu te grăbi aşa pe drum...

FATA CRÎŞMARULUI

Dacă-mi fac în crîşmă vacul,
Dus cu una nu mă dau!
Crezi, crîşmare, şi te-ai prinde
Că mantaua eu mi-oi vinde
Ca să beau?

Eu din vinurile-ţi scumpe,
N-aş sorbi o linguriţă!
Fetei tale doar i-aş cere
Ca să-mi dea un pic de miere
Din guriţă...

ÎN CER

Pe munte m-am urcat eu singur,
Pe vîrful muntelui, şi iată!
În poarta cerului bătut-am,
Şi raiul s-a deschis îndată.

Pe dinaintea mea trecură
Toţi îngeraşii, cete-cete;
Şi-am stat îndelungată vreme
Să-i văd pe toţi pe îndelete...

Dar oacheş n-am găsit nici unul
Din ceata îngerească-ntreagă,
Şi-aflai că nici un înger nu e
Aşa frumos ca tine, dragă!

Lenau

PREA CURÎND!

O, primăvară, încă tot
Mai pui zăbavă să te-arăţi
Pe valea unde te-ntîlneam
Surîzătoare-n alte dăţi...

În calea ta, copacii goi,
Trişti aşteptîndu-te să vii,
Întind, ca nişte cerşetori,
Spre tine braţele pustii.

Flori timpurii au răsărit
Crezînd c-o să cobori din cer,
Te prevestesc, tînjind de dor,
Dar neputînd s-aştepte, pier.

Şi rîndunica tremurînd
Se uită zăpăcită-n zări
Şi-i pare rău că prea curînd
S-a-ntors şi ea de peste mări...

Longfellow

GLONTELE

E mort de-acum frumosul tînăr, căzut viteaz nei-nvins,
Şi inima-i învăpăiată şi-obrajii lui aprinşi s-au stins!
El — sufletul nădejdii noastre, el — răsfăţatul de noroc
Pe care cu mîndrie ochii îl urmăreau din loc în loc,
A cărui voce mîngăioasă, al cărui zîmbet plin de vrajă
Făcea să crezi că pretutindeni un înger bun îi stă de strajă...

Ieri noapte-naintam o ceată prin pas, în munte, spre pichet,
Eram feriţi de întuneric; — el călărea cîntînd încet:

„Port două roze roşii
La pălăria mea,
A treia-n vîrful spadei
Îmi va-nflori şi ea..."

Atunci, din margine de codru un glonte şuierînd ieşi:
Cîntarea-i amuţi pe buze şi, brusc, un trup se prăbuşi,

Simţii că sîngele-mi îngheaţă, fiori de groază m-au pătruns,
Şi l-am strigat uşor pe nume, dar, vai! n-am căpătat răspuns!

L-am rădicat pe cal cu trudă şi-ncet, prin ploaie şi noroi,
Prin noapte şi prin ceaţă, iată-l adus la tabără-napoi!
La raza unei mici lanterne, sub cort, văzut-am dup-aceea
Pe faţă-i două roze *albe*, — la piept îi sîngera a treia...

Şi-un vis acum mi-arată însă acelaşi glonte ucigaş
Cum şuieră zburînd departe, se duce şuierînd în zbor,
Străbate munţi şi văi, ajunge departe-n nordicul oraş,
Şi-n mijlocul unei căscioare
Din uliţa plină de soare,
Atinge-o inimă, oprindu-i bătăile, fulgerător!

De-acolo, dinspre nord, departe, aud un clopot trist sunînd:
Vecinul *Ei* se minunează cum de-a murit aşa curînd!

Traducere

PESIMISM

Ce-ntunecat şi trist e cerul,
Şi lumea cît e de pustie!
Aşa-mi ziceam pierdut în gînduri,
Ascuns în umeda chilie.

Plecai afară, şi senină,
Rîdea dasupra-mi bolt-albastră:
Un nouraş întunecase
În treacăt mica mea fereastră.

Heine

PRIMĂVARĂ

Primăvărateci ochi albaştri
Mă-ntîmpină zîmbind pe cale:
Sînt viorelele drăguţe,
Ce le culeg cuprins de jale.

Şi toate gîndurile triste
Ce tainic sufletu-mi frămîntă
Răsună viu în tînguirea
Privighetoarei care cîntă.

Da, tot ce cuget eu în taină
Privighetoarea-n crîng repetă:
Tot crîngul potopit de floare
Cunoaşte jalea mea secretă...

DIN HEINE

Iubito, te-oi duce departe în zborul
Cîntărilor mele nebune,
Pe mîndrele şesuri udate de Ganges
Cunosc o grădină-minune!

Visează încărcată de roşii podoabe
Sub tainica lunei văpaie.
Flori albe de lotus aşteaptă acolo
Pe dulcea lor soră bălaie.

În taină şoptesc viorelele-albastre,
Surîd şi se uită la stele;
Poveşti parfumate îşi spun la ureche
Frumoasele roze-ntre ele.

Gazele sfioase scot capul din iarbă
Şi sprintene-ţi sar înainte,
Iar rîul măreţ îşi urmează departe
Descîntecul apelor sfinte.

Acolo, la umbra ce-o dă palmierul,
Din floare un pat ne-om aşterne,
Sorbi-vom odihnă, cu inima beată
De visul iubirii eterne.

Daină din Litvania

DESPĂRȚIRE

O, uite, draga mea copilă,
La poartă cine stă și scrie?
Sunt ofițeri cari vin să-l ducă
Pe fecioraș în cătănie.

Cu păr bălai, cu-obrajii rumeni,
Cînd îl vedea, rîdea cîmpia;
Și, ridicîndu-se-n văzduhuri,
Cînta voioasă ciocîrlia.

Și cine-i stă acum alături?
Stă mîndra. Plînge și suspină.
„Nu suspina și nu mai plînge,
Tu, mîndră floare de grădină,

Ți-oi scrie un răvaș, mîndruțo;
Rămîi acasă tu și toarce,
Călutul meu ți-l va aduce,
De cumva nu m-oi mai întoarce.

În ladă să-mi grijești răvașul,
Drăguța mea, frumos mi-l strînge,
Și-ades cînd vei deschide lada,
Gîndind la mine, tu vei plînge..."

CÎNTEC DIN CAUCAZ

Sînt tristă, mi-e urît, mi-e frică,
Și ce să fac, eu nu mai știu,
Căci dragu-i dus și e tîrziu:
L-aștept acasă singurică.

Aș vrea să torc, dar nu pot, iată,
Se rupe firul, fusu-i greu...
Oi toarce mîni... Ce Dumnezeu!
Prea-s tristă azi și supărată.

Eu stau și plîng de dor în casă,
Cînd poate dînsul m-a lăsat...
Va fi găsit pe alta-n sat,
Și azi de mine nu-i mai pasă.

De-aș ști că pe alta dezmiardă
Și m-a lăsat fără noroc,
Mai bine satul tot să ardă,
Să ard cu satul la un loc!

„Pastişare" după Goethe

HILARIANTĂ

Am invitat un biet pîrlit la masă,
Şi nu mi-a fost prea greu să-l mulţumesc;
Aveam mîncarea mea de casă;
Pîrlitul a mîncat cît şapte,
Desertul tot şi chiar un şvarţ cu lapte —
Şi-abia s-a săturat, mă pomenesc
Că-l duce dracu la vecin în drum
Şi tacticos mă judecă acum:
„Putea să fie şi mai grasă supa,
Mai friptă carnea, mai spumoasă cupa."
Afurisit de cioflingar!
La cap să-i dai! E-un critic de ziar!

Mörike

DUNĂREA
Baladă

Pe Dunăre uşor plutea
O barcă, doi copii în ea,
El — de o parte, ea — de alta.

Ea zice: — Dragă, spune dar,
Ce lucru vrei să-ţi dau în dar?

Ea mînica şi-o sufleca
Şi peste apă se pleca.

Băiatul rîse şi, la fel,
Pe apă s-aplecă şi el.

— Ah, dă-mi un dar, frumoasă Dună,
Tu, care eşti aşa de bună!

O mîndră spadă scoase ea,
De mult băiatul o dorea.

Băiatul însă-n mîni ce are?
O salbă de mărgăritare!

I-o aşeză în negru-i păr,
Părea-o prinţesă-n adevăr!

— Mai dă-mi un dar, frumoasă Dună,
Tu, care eşti aşa de bună!

Copila mai încearcă iară
Şi scoate-un scut de-oţel afară.

Băiatul rîde aiurit
Şi-i scoate-un piepten aurit.

A treia oară ea încearcă,
Dar, ah! alunecă din barcă.

El sare după ea s-o scape,
Dar Duna-i fură între ape.

Îi pare rău de comoara ei
Şi se răzbună acum pe ei.

Pustie barca se scufundă,
Şi soarele stă să s-ascundă,

Iar luna cînd ieşi pe deal,
Iubiţii morţi pluteau spre mal,
El — de o parte, ea — de alta.

Un poet chinez

CHEF PE LUNĂ

Stau în chioşcul luminat de lună,
Înainte-mi, un ulcior cu vin.
N-am tovarăş, dar ce-mi pasă mie?
Singur eu cu mine am să-nchin.

Haide dar! ridic voios paharul,
Lună, tu, să-mi ţii de-urît nu vrei?
Iată, măi, şi umbra mea de colo!
Hei, acuma sîntem tocmai trei!

Dar cu vinul parcă nu-i deprinsă
Drăgălaşa mea amică, luna.
Umbra mea în schimb e bun tovarăş,
Cel puţin o văd că bea întruna.

Eu încep să cînt de voie bună,
Luna saltă-n colo şi încoace...
Prind să joc, şi iată că începe
Umbra mea pe loc şi ea să joace.

Luna trece peste chioşc acuma,
Norii-ncet-încet îi dau ocol,
Umbra nu ştiu unde-a dispărut, şi singur
Înainte-mi stă ulciorul gol...

UN VIS

Azi-noapte avui un vis bizar:
Purtat eram de mîni streine
La cimitir, şi nici un prieten
N-aveam, să plîngă după mine.

M-am deşteptat. Pe lumea asta
De n-am prieten iubitor
La groapa mea o dat' să plîngă,
Atunci mai bine nu mai mor!

CATARACTA LODOREI

Cum vine oare apa la Lodora?
Odrasla într-o bună zi îmi cere
Să-i povestesc. Eu, vrînd să-i fac plăcere,
Numaidecît s-alătură şi sora,
Şi-o altă surioară mai veni.
Şi mare fu dorinţa tuturora
Şi toţi voiau cu orice preţ a şti
Cum se coboară apa la Lodora,
În furia şi măreţia ei,
Aşa precum o mai văzuse ei.
Deci, nu mă las nici eu prea mult rugat,
Căci, îndrăgit al rimelor sonore,
Sunt şi al lor, în anumite ore,
Şi-al regelui poet laureat.

Din obîrşia plină de izvoară
Care ţîşnesc într-un adînc bazin
Al muntelui stîncos, apele vin
Şi se preling încet şi se strecoară,
Alunecă-n zigzaguri, dau ocol,
Prin feregă şi muşchi făcîndu-şi cale,
Se duc aproape nesimţit la vale,
Apoi adorm ici-colo-n cîte-un ghiol;
De-acolo apa ce părea că-i moartă
Deodată-şi sparge singură o poartă,
Şi-acum curgînd prin stuf o întrevezi,

Printre mesteceni, pajişti şi livezi,
Prin rarişti trece vesel strălucind,
Sau umbrele pădurii o cuprind.
Sărind ca o războinică vitează
Zăgazele ce drumul i-l brăzdează
Pîn' la-nălţimea malului rîpos.
Cum curge apa la Lodora-n jos?
Aicea, iat-o viu fierbînd în clocot,
Dincoace, iat-o iarăşi aţipită,
Ici spumegînd, vuind, fugind cu ropot,
Înfuriată şi nepotolită,
Urmîndu-şi calea-n goană nentreruptă,
Săltînd în sus şi-n jos, chemînd la luptă
Şi-ameninţînd să surpe, să prăvale
Stînci, peşteri — tot ce i se pune-n cale.

Sărind şagalnică,
Crescînd năvalnică,
Slăbind, tîrîindu-se,
Ţîşnind, lăfăindu-se,
Fugind, azvîrlindu-se,
Aiurind, zvîrcolindu-se,
Ocolind, plecîndu-se,
Săltînd, rentorcîndu-se,
De peste tot şi-adună
În goana-i ce detună
Şuviţele ei săltăreţe,
Din care sar alte răzleţe,
Pe care-apoi iarăşi le-ndrugă
Pîn' la o nouă fugă.

Scurmînd şi opintindu-se,
Luptînd şi despletindu-se,
Ea îşi urzeşte ţesătura ei,
Că stai uimit, şi pleoapele
Le-nchizi fără să vrei.
Rămîi aşa nedumerit,
Şi asurzit, şi aiurit
De larma ce-o fac apele

În cursul lor nemaioprit.
Săgeată pornind,
Şoptind, forfotind,
Clocotind şi cotind,
Smorcăind, horcăind,
Ici picînd strop cu strop,
Ici jucînd în potop,
Năruind, stăruind,
Tremurînd, murmurînd,
Ţîrîind, pîrîind,
Ropotind, bobotind,
Duduind, zguduind,
Vîjăind, gîfăind,
Aromind şi momind,
Şi murind, tresărind şi sărind,
Şi fierbînd şi turbînd.

Galopînd şi săpînd şi rupînd şi surpînd,
Strălucind, clipocind, nălucind, rătăcind,
Lunecînd, zdrumicînd, şi jucînd şi trecînd,
Unduind, şerpuind, şi suind şi vuind,
Spumegînd, fumegînd, răpăgînd şi strigînd,
Dănţuind, chefuind, duduind şi huind,
Bolborosind, regăsind, poposind şi sosind,
Şopăind, ropăind, ţopăind, hopăind,
Frămîntînd şi cîntînd, desfătînd şi săltînd,

Mereu, mereu coboară, domoală ori zglobie,
Bătrîna cataractă, vulcan de apă vie,
Împreunînd tot soiul de zgomote ciudate,
Cu-a valurilor sale schimbări neîncetate,
Şi-şi trîmbiţă sonora
Şi vesela solie...

Aşa coboară apa-n cădere la Lodora...

Lenau

ÎN PRIMĂVARĂ

Pe-a trilurilor sale scară
Se urcă ciocîrlia-n zori;
De-a cîntăreţilor fanfară
Răsună codrul plin de flori.

Clădite-s peste tot altare,
Şi miile de inimi bat,
Chemînd stăruitor şi tare
La sfîntul dragostei sabat.

În dom ard trandafirii roşii
Pe cruguri de smaragd şi curg
Prinos jertfindu-i credincioşii
Din zori de zi pînă-n amurg...

A. Stöbec

CĂTRE POET ŞI CETITOR

Poetule, cînd scrii, te reculege,
Precum te reculegi la rugăciune,
Ca luminoasă-n minte-ţi să se-nchege
A frumuseţii tainică minune,
Să poţi zări-n întreaga-i strălucire
Icoana ei cum e, adevărată,
Şi-n urmă cu credinţă şi iubire
Să o ciopleşti ca-n marmură curată.

Şi tu, o cetitor, te reculege,
Precum te reculegi la rugăciune,
Ca luminoasă-n minte-ţi să se-nchege
Icoana ce sub ochii tăi o pune
Poetul, şi-nălţînd în sus privirea,
De pe pămînt, asemeni cu poeţii,
Să poţi zări în toată strălucirea
Eternul prototip al frumuseţii.

Alice, baroneasă de Gaudy

BĂTRÎNA TOARCE

Stă dusă, la vatră, bătrîna și toarce,
Cu ochii-n văpaie; cu gîndul se-ntoarce
În vremea trecută, de pare-a fost ieri,
Și gustă din nou bucurii și dureri.

Un vreasc se fărâmă... Văpaia răsfrînge,
Pe zid și podele, o baltă de sînge.
Ea-și vede — o clipă îi tremură mîna —
Zdrobit sub o stîncă, bărbatul căzut.
Era călăuză vestită-n ținut...
Oftează; și toarce-nainte bătrîna...

Alt vreasc... O, ursită nedreaptă și crudă!
Avea trei băieți, îi crescuse cu trudă...
Cel mare voinic și frumos ca bujorul,
Cu ochi de vultan[1], luminoși și vioi.
Se face cu țara Italiei război,
Și la Solferino...
Îi tremură mîna
Cînd smulge fuiorul;
Și toarce bătrîna...

[1] În revistă, greșit: *sultan*.

Și-al doilea vreasc spulberat în schintei...
Mezinul, comoara nădejdilor ei!
Ce mîndru cînta el duminica-n strană,
Și-n zile de lucru, din zori pînă-n sară,
Muncea să cîștige puțina lor hrană.
Dar molima, cînd s-abătu peste țară...
Vai, molima...
Mîna îi tremură iară...

Se farmă și vreascul din urmă-n jăratec;
Și zbîrnîie fusul, se-nvîrte sălbatec,
Și firul se rupse...
Cel mic, zvăpăiatul,
I-aduse pe cap și păcatul.
Și noaptea, pe ceață, fugi într-ascuns...
Pe unde-o fi oare?... Și ce-o fi ajuns?
În temniță poate... Ori poate-a murit?
O, Doamne! Ce-ar fi să-l revadă întors?
Văpaia se stinge încet... S-a oprit
Și fusul din tors...

Goethe

REGELE DIN THULE

Era în Thule, departe,
Un rege lăudat
Şi căruia iubita, la moarte,
O cupă de aur i-a dat.

El bea din ea la ospeţe,
Ţinea nespus la ea,
Şi ochii-i mureau de tristeţe
De cîte ori o sorbea.

Şi cînd a fost să moară,
Urmaşilor lăsă
Oraşele toate din ţară,
Dar cupa o păstră.

Acolo, pe ţărmul mării,
În sala din vechiul castel,
Cu toţi fruntaşii ţării
La masă şade el.

Bătrînul crai se scoală,
Închină înc-odat'
Şi-azvîrle cupa goală
În valul înspumat.

Cu ochii stinşi sub pleoape,
O vede cum căzu
Luată-ncet de ape,
Şi-n veci nu mai bău!

Fr. Evers

POEŢII

De cînd pămîntul, tagma noastră este;
A lumilor vechi mări clocotitoare
Trăiesc în noi cu-ntreaga lor poveste.

Încătuşaţi de flacări arzătoare,
Oglinda zilei, prada nopţii grele,
Cu inimi pline şi cutezătoare,

Aşa umblăm pribegi, făr-adăpost,
Şi-un prag o clipă poate să ne-nşele,
Dar azi şi mîni vom fi ce ieri am fost.

Ne-mbie doar în faptul dimineţii
Luceferii speranţelor şi sori
Ce stau dasupra morţii şi-a vieţii,

Şi-n cei mai sfinţi ai facerii fiori
Ni se arată taina vieţii-ntregi,
Şi ne simţim atotbiruitori,

Căci viaţa noastră nouă doar ni-i dragă.
Ai aspiraţiei puternici regi,
Noi o-nnoim şi-i sîntem împăraţii,
Şi-n vorba noastră basmul ei se-ncheagă!

Martin Hornung

ADIO

Nu pot să cred că-mi stai așa departe!
Nu pot să cred, te simt înfiorat
Și-mi este ca și cum m-ai sărutat,
Tu ești, iubito, nu-s păreri deșarte.

Ieri pe veranda îmbrăcată-n floare
Bătea voios întrauritul soare...
Ne-am despărțit... O vorbă, numai una...
Iubește-mă mereu și-ntotdeauna,
Aș fi dorit să fiu sub ochii tăi,
Să-ți simt iar ale inimii bătăi...
O dată încă, cea din urmă dată
Să te alinți la sînu-mi, răsfățată...
Precum te-am strîns cu drag la sînul meu,
O dată încă, cea din urmă oară...
Rămîi cu bine, veselă mereu!
Și soarele rămîne, și afară
Posomorită toamna se coboară,
Așa de palidă și întristată
Cum nu am mai văzut-o niciodată.

Heine

CÎNTEC

Din multele-mi năcazuri grele
Fac cîntecele mititele;
Sonore se-nalță ele
Și bat din aripe rebele!

Aflară către tine cale;
Se-ntorc, și plîng de-amar și jale,
Și plîng că nu mai vor să creadă
Că-n inima ta pot să vadă!...

VISUL

În visul dulce-al nopții line
O vrajă asupră-mi tainic vine
Cu un descîntec, era ea,
Plutea iubita-n casa mea.

Mă uit la ea... O! ce frumoasă!
Ea se uita zîmbind duioasă...
Și, surîzînd, inima mea
Îmi crește, năvălind spre ea:

„Ia-mi tot, ia-mi tot, tot ce-am avut!
Iubito, vai, eu te-am pierdut!
Dar de-aș putea fi adorat
Cînd nu-i cocoșul deșteptat!“

Ea se înclină și se miră
Și ochii-i vineți străluciră
Așa de trist și de intim.
„Ia-mi fericirea, Serafim!

Ia-mi viața, ia-mi sîngele meu
Cel tînăr; către tine eu,
Copilă, îngere, ce ești,
Implor, ci-n rai nu mă găsești!“

Blînd sună vorba-mi temerară
Și înflorește-a primăvară,
Minune de frumoasă fată
Îmi strigă: „Dă-mi inima toată!“

Și sumbru sună vorba ei,
Și ochii ei azvîrl scîntei
În al simțirii mele spațiu,
Și-ascult, pierdut, fără de sațiu.

Și iată că vin îngerei
Să împresoare fruntea ei,
Și-apoi sălbateci vin și cad
O gloată de cobolzi din iad.

Ei luptă cu îngerii mei,
Și-atunci sărmanii îngerei
Fug în sfîrșit; macabrul cor
În negură dispare-n zbor!

Eu însă mă topesc de dor,
Cu brațul strîns o înfășor
Pe dulcea mea, ca pe o ciută,
Și plîng, și dulcea mă sărută.

Și dulcea fină plînge; eu
Cum plîng, mă știe Dumnezeu!
Ah, gura ei de trandafir
E-o floare mută-n cimitir!

„Dă-mi fericirea, viața ta!...“
Atunci deodată parcă-mi sta
În vine sîngele și îngheață,
Și albă-n zori pieri în ceață!

Fantastic fîlfîind, deodată,
Din negru fund de-abis, o ceată
Întunecoasă urcă-n sus,
Şi eu rămîn pierdut şi dus...

Atuncea joacă minunat
În hori măiestre legănat
Întunecata ceată-n zbor
Şi hohoteşte-ngrozitor...

Şi tot mai strîmt e cercul lor
Şi murmură jalnicul cor:
„De-acum în noaptea morţii treci,
Şi-al nostru eşti tu pentru veci!"

— DRAMATICE —

G o e t h e

DRAGOSTE CU TOANE

Pastorală într-un act şi în versuri

PERSOANELE

EGLEA
AMINA
ERIDON
LAMON

SCENA I

AMINA și EGLEA șed într-o parte a scenei și împletesc cununi. LAMON vine și aduce un coșuleț cu flori.

LAMON

(punînd jos coșulețul)

Aici sunt flori.

EGLEA

Prea bine.

LAMON

Sunt mîndre, nu-i așa?
A ta-i garoafa.

EGLEA

Ruja!

LAMON

Ba nu, drăguța mea!
Minunea verii astăzi Aminei i se cade;
În păru-i negru ruja nespus de bine-i șade.

EGLEA

Și crezi că e cu cale și e frumos ce faci?

LAMON

Ți-s drag de-atîta vreme, și nu te mai împaci
Cu firea mea? Că singur ți-s drag o știu eu bine.
Și inima îmi bate — o știu — doar pentru tine
Dar poate vrei ca pururi să-ți fiu un rob plecat.
Și dacă-mi par frumoase și altele-i păcat?
Eu nu mă tem a-ți spune: Drăguță e cutare,
Sau: Ce frumoasă-i alta! Să mint nu sunt în stare,
Nici să mă supăr...

EGLEA

Bine, nici eu; ne-am înțeles.
Greșim doar deopotrivă. De vorbă stau ades
Zîmbind, cu unul-altul, iar cîtor păstorițe,
Cînd eu nu sunt de față, le spui tu că-s zeițe.
Dar inima e una și șaga este șagă.
Ușurătatea noastră chiar și mai strîns ne leagă.
Nu cred că gelozia ne-ar prinde de minune.

(Către AMINA)

Zîmbești la vorba noastră — ce crezi de noi tu? Spune!

AMINA

Nu mult...

EGLEA

Destul, iubito, spre a simți ce bine
O ducem noi, și traiul ce-amar e pentru tine.

AMINA

Cum asta?

EGLEA

Cum? În vreme ce noi, glumind mereu,
Gonim somnoroșia lui Amor, micul zeu,
Tu, biata, tremuri toată cînd dragul tău te vede
Un om mai îndărătnic nici c-am văzut, mă crede.
Socoți că te iubește? Ei aș! Nici n-are-a-face!
Te vede-așa supusă, tiranul, și îi place
Să-și chinuiască prada.

AMINA

Ah, și el mi-e supus...

EGLEA

Spre a-ți vorbi pe urmă mai dîrz și mai de sus.
Cum? Orișice privire din ochii lui s-o furi?
Puterea ce natura ne-o dă-n căutături
Spre-a fermeca bărbații și-ai face blînzi ca mieii,
Cea mai neprețuită din armele femeii
I-ai dat-o-n dar, și-acuma te simți prea fericită,
Cînd e în toate bune. Cu fruntea încrețită,
Sprîncenele-ncruntate, privirea-ntunecată,[1]
De parcă tot îi plouă și-i ninge, ți s-arată.
Și-abia cu rugi, săruturi și nu arar cu plînsul
De-l îmbunezi. Acesta, aidoma, e dînsul
Și veșnic plin de ciudă, cu fața supărată!

AMINA

Tu nu-l cunoști, Egleo, că nu ți-e drag ca mie.
Nu încăpățînarea îl face-așa să fie;
Sunt toane de-ntristare ce-l prind adeseaori
Și ne-nnorează cele mai mîndre sărbători;
Ci tot sunt mulțumită cînd, de-l dezmierd oleacă,
Îi trece supărarea pe loc și iar se-mpacă.

EGLEA

De-atîta mulțumire mai bine-ai fi crutată!
Ci spune: ce plăcere îți iartă el vreodată?
Cum tremurai de poftă cînd se vorbea de joc,
Dar domnul face mutre și tu nu joci de loc.
În prada veseliei nici vorbă-i să te lași —
Cînd e gelos de iarba pe care-o pleci sub pași,
Gelos de-o păsărică, fiindcă ții la ea.
Cum ar răbda cînd altul s-apropie, te ia
Și în vîrtej, cu brațul mijlocul ți-l supune,
Ținîndu-te la pieptu-i și vorbe dulci îți spune?

[1] În textul de bază, dintr-o greșeală de tipar, acest vers lipsește.

AMINA

Nu fi nici tu nedreaptă, căci, uite, m-a lăsat
Cu voi să fac serbarea, fiindcă l-am rugat.

EGLEA

Vezi asta nu-i a bună.

AMINA

Cum?

EGLEA

El de ce nu vine?

AMINA

Nu prețuiește danțul.

EGLEA

Zi că-i hain, mai bine!
Cum vii spre el voioasă, l-auzi numai ce-ți spune:
—Ați petrecut, îmi pare, grozav. — Da.—De minune!
Și ce jucarăți? — Gajuri! — Hm! Damöt nu lipsea?
Și — ați dansat? — Firește! — Frumos, pe legea mea!
Juca drăguț, desigur? Răsplata și-a luat-o?

AMINA

(zîmbind)

Ah!

EGLEA

Rizi?

AMINA

Da, rîd, căci bine îl mai imiți, surato!
Flori!

LAMON

Iată! Pe sprînceană!

AMINA

Dar tot sunt măgulită,
Că orișice privire a mea e pismuită.

Eu văd din pism-aceasta ce mult mă are dragă
Și-atunci îmi uit îndată de obida mea-întreagă.

EGLEA

În ochii mei, copilă, ești vrednică de jale.
Tu îți iubești robia: sunt lanțurile tale
Și vrei să crezi că-i cîntec...

AMINA

Ca să-mi înnod cununa
Aș vrea o cordeluță...

EGLEA

(către LAMON)

Tu îmi furaseși una.
De la Maial, ții minte, de mine cîștigată?

LAMON

Merg s-o aduc!

EGLEA

Prea bine; dar să te-ntorci îndată!

SCENA A II-A

EGLEA, AMINA

AMINA

La darurile tale, cum văd, el nu prea ține.

EGLEA

Aceasta mă cam pune pe gînduri și pe mine.
Ia prea puțin în samă nimicurile-acele
Ce inima ne-o-ncintă, oricît de mici sunt ele.
Dar, scumpa mea, mă crede, e mai puțin amară
Iubirea nu prea multă, ca cea din cale-afară,
Credința-mi place, însă atunci cînd se îmbină
Deplina siguranță cu liniștea deplină.

AMINA

Ah, dragă! Ce tezaur e-o inimă duioasă!
Ades el mă-ntristează, dar vezi, și lui îi pasă
Cînd sufăr, și dojana-i cînd văd că-ntrece gluma,
E de ajuns o vorbă să-i spun, o vorbă numa,
Îndată el e altul, mînia i se stinge;
Ba, cînd plîngînd mă vede, și el pornește-a plînge,
Îmi cade la picioare și ca să-l iert mă roagă!

EGLEA

Și-l ierți?

AMINA

Întotdeauna!

EGLEA

Și-i trai acesta, dragă?
Cînd te rănește-n suflet, și-l ierți așa, îndată?
Să faci atîtea jertfe, și-n veci nici o răsplată?

AMINA

Nu poți să-l schimbi, și pace!

EGLEA

Să-l schimbi? Să-l îndreptezi
Nu-i nici o greutate.

AMINA

Crezi oare?

EGLEA

Stai, să vezi.
Necazul tău cel mare ca și obida sa
Își au izvor...

AMINA

De unde?

EGLEA

Din gingășia ta!

AMINA

Credeam că prin aceasta am să-i cîștig iubirea!

EGLEA

Te-nșeli; fii rea și aspră, să-l vezi că-și schimbă firea!
Încearcă doar o dată să-i dai puține friguri:
Bărbații vor să lupte, nu vor să fie siguri.
Cînd Eridon dorește să stea un ceas cu tine,
Îndată reușește, o știe el prea bine.
Nici de rivali nu-i pasă, căci de asemeni știe:
Oricît i-ai fi de dragă, mai mult ți-e drag el ție.
Nemăsurat de mare-i norocul său și, iacă,
Necazuri dacă n-are, vrea cu-orice preț să-și facă.
El vede cît de tare l-ai îndrăgit, Amină,
Și vina ta e numai că nu ai nici o vină.
Întîmpină-l, să creadă că n-ai de el nevoie,
Întîi o să turbeze, dar o să-ți intre-n voie
Curînd, și o privire, atunci, îl va-ncînta
Cu mult mai mult ca astăzi o sărutare-a ta!
Fă-l ca să-ți ducă frica, și ai să-l fericești!

AMINA

Da, toate-s bune, însă ușor e să vorbești;
Curajul îmi lipsește...

EGLEA

Vrei, poate, ca plocon
Să-ți pice-atuncea totul... Privește!

AMINA

Eridon!

EGLEA

Da, el e. Biată fată! El vine, tu-l aștepți
Săltînd de bucurie. De vrei chiar să-l îndrepți,
Privește-l și-l ascultă mai rece, și va fi...

AMINA

O, lasă-mă! Amina nu știe-așa iubi!

SCENA A III-A

ERIDON vine încet, cu brațele încrucișate. AMINA se scoală și aleargă întru întîmpinarea lui. EGLEA rămîne jos, în ocupația ei.

AMINA
(apucîndu-i mîna)

Scump Eridon!

ERIDON
(îi sărută mîna)

Copilă!

EGLEA
(aparte)

Ah!

AMINA

Ce drăguț buchet!
Din mîna cui, iubite?

ERIDON

Nu e nici un secret:
Din mîna dragei mele!

AMINA

Cum? Ah, sunt tot acele?
De ieri, așa păstrate?

ERIDON

E semn că țiu la ele.
Dar ale mele unde-s?...

AMINA

Am împletit cununi
Spre-a merge la serbare.

ERIDON

O! Ai să faci minuni,
Trezind necaz în fete și dor aprins în sînul
Atîtor fanți!

EGLEA

Fii vesel, că tu rămîi stăpînul
Acelei după care așa de mulți oftează.

ERIDON

N-am nici o bucurie: prea mulți mă-nvidiază.

EGLEA

Și totuși cine este mai norocos ca tine?

ERIDON
(către AMINA)

Mai spune-mi de serbare; desigur, Damöt vine?

EGLEA
(tăindu-i vorba)

Nu poate să lipsească chiar astăzi, se-nțelege.

ERIDON
(AMINEI)

La danț pe cine oare, iubito, vei alege?
(AMINA tace, el se întoarce către EGLEA.)
O, dă-i-l tu pe-acela ce-n taină și-l dorește!

AMINA

Iubite, n-o să poată, căci Eridon lipsește.

EGLEA

Nu, Eridon, ascultă, fii om de omenie!
Ce chinuiești pe-Amina cu oarba ta mînie?
De crezi că ea te-nșală, de ce n-o părăsești?
Iar dacă nu, ei bine, n-ai drept s-o chinuiești!

ERIDON

N-o chinuiesc...

EGLEA

Cum? Oare ce simte biata fată,
Cînd orice bucurie, cît de nevinovată,
Tu din senin i-o tulburi și-o bănuiești mereu?

ERIDON

Poți tu să mă asiguri că mă iubește?

AMINA

Eu
Nu te iubesc? Eu? Doamne!

ERIDON

Nu-i sigur, o repet:
Cui i-a furat şi Damon deunăzi un buchet?
Şi cui imperbul Triyrsis îi dete-o panglicuţă?

AMINA

Vai, Eridon!

ERIDON

Aşa e că n-ai fost tu, drăguţă?
L-ai răsplătit încaltea? O, da, ştii să săruţi!

AMINA

Iubite, ştii povestea, şi totuşi nu mă cruţi?

EGLEA

O, taci! Nu vrea să ştie! I-ai spus de-atunci ce-a fost
Şi s-a-mpăcat şi totuşi s-a plîns iar făr'de rost.
La ce bun? Îi vei spune din nou şi o să-şi ceară
Iertare azi, ca mîine să îi năzare iară.

ERIDON

Şi poate cu dreptate!

AMINA

Vai, spui aceasta tu?
Amina să te-nşele? Crezi tu, aieve?

ERIDON

Nu!
Nu pot să cred, şi totuşi...

AMINA

O, spune cînd ţi-am dat
Prilej de bănuială?

ERIDON

Nu e lucru curat!

AMINA

Cînd ţi-am călcat credinţa? Cînd ţi-a greşit Amina?
Cînd? Unde?

ERIDON

Niciodată! Chiar asta-i, vezi, pricina
Amărăciunii mele de ieri, ca şi de-acuma,
Că n-ai greşit cu voia, din uşurinţă numa,
Că ceea ce m-atrage pe tine nu te-ncîntă,
Şi prea puţin ţii seama de tot ce mă frămîntă!

EGLEA

Bun! De-i aşa Amina, ce rău îţi face ţie?

ERIDON

Mi-a pus şi ea-ntrebarea. Îmi face rău, ea ştie!

EGLEA

Ştii că ea nu permite prea mult?

ERIDON

Puţin, o, da!
Spre-a da de bănuială, prea mult spre a nu da.

EGLEA

Nu vezi cum te iubeşte cu dragoste naivă?...

ERIDON

Şi jocul, veselia şi gluma deopotrivă!

EGLEA

Dar cui nu-i plac acestea iubească pe bunica!

AMINA

Eglee, taci! O, lasă, iubite, nu-i nimica!
Întreabă pe prieteni ce des te-am pomenit
În lipsa ta, cînd alţii glumeau necontenit;
De cîte ori pe gînduri cădeam fără de veste
Şi întrebam cu jale: Eridon unde este?
De nu mă crezi, vin astăzi, şi vei vedea tu, lasă,

De-ţi este-ori ba Amina iubită credincioasă.
N-am să te las o clipă, cu tine joc şi hora
Şi tu vei fi alesul-naintea tuturora!
Iar dac-a mea purtare ţi-a da vreo bănuială...

ERIDON

Iubirea nu-i iubire cînd e de poruncealǎ!

EGLEA

Spre cinstea ta curg lacrimi — le vezi? — nevinovate!
Nu te credeam în stare de-atîta răutate!
Nemulţumirea-ţi oarbă, ce margini nu cunoaşte,
Şi-oricît de-năbuşită, mai lacomă renaşte,
Mîndria ce te face să nu poţi suferi
Ca draga ta să aibă şi alte bucurii,
Stăpîne sunt cu schimbul şi-ntrec orice măsură
În inima-ţi haină şi vrednică de ură!
Iubirea ei te lasă, ca şi durerea-i, rece!
Eu ţiu la ea. De-acuma nimic nu ţi se trece!
Din calea ta să fugă oricît de greu îi vine,
Mai greu e să iubească pe-un om cumplit ca tine!

AMINA

(sieşi)

Ah, inimă sărmană, de ce ţi-e drag prea tare!

ERIDON

(rămîne o clipă liniştit, apoi se apropie sfios de AMINA şi-i apucă mîna)

Amină, dulce înger! Mai pot spera iertare?

AMINA

Ah, n-ai avut adesea dovezi destule oare?

ERIDON

O, suflet bun şi nobil, mă lasă la picioare...

AMINA

Ridică-te, iubite!

EGLEA

Puţine vorbe-ajung!
Simţirea prea pornită nu ţine îndelung.

ERIDON

Iubirea, adorarea ce-o simt, acea pornire...

EGLEA

Să fie mai domoală, ar fi o fericire!
Aţi duce lume albă şi voi de-aci-nainte...

ERIDON

Mai iartă-mi astă dată! De-acum oi fi cuminte...

AMINA

Mergi, Eridon, culege-mi vreo două flori mai bine,
M-or face mai frumoasă, ştiind că-s de la tine.

ERIDON

Dar ruja?

AMINA

De la Lamon al ei am căpătat-o;
Îmi stă frumos.

ERIDON

(atins)

Desigur...

AMINA

Ţi-o dau, iubite, iat-o!
Să nu te superi numai!

ERIDON

(o ia şi-i sărută mîna)

Ţi-aduc şi flori îndată!

SCENA A IV-A

AMINA, EGLEA, apoi LAMON

EGLEA

N-o scoţi aşa la capăt, sărmană, bună fată!
Pe zi ce merge creşte flămîndul său arţag:
Ia seama, pîn'la urmă îţi ia tot ce ţi-e drag.

AMINA

Pe el de nu l-aş pierde, n-am alt gînd mai temut![1]

EGLEA

Frumos! Cum se cunoaşte c-abia eşti la-nceput!
Aşa-i-ntîi iubirea; stăm zile-ntregi de-a rîndul
Şi-un gînd de-avem, la dînsul ne zboară veşnic gîndul;
Iar de ne cade-n mînă şi vreun roman, şi-n el
Citim de oarecare cum a rămas fidel,
Ce mare în primejdii s-a arătat cutare,
Cum l-a-ndîrjit în luptă iubirea lui cea mare,
Apoi ne pierdem capul de tot şi ne încinge
Un dor de-a fi asemeni, de-a suferi şi-a-nvinge:
O carte-ncîntă lesne o inimă de fată,
Şi mai ales atuncea cînd e amorezată.
Şi-astfel iubim o vreme, pîn'ce tîrziu-nţelegem
Că din atîtea visuri cu prea puţin ne-alegem...

AMINA

Nu-i cazul meu!

EGLEA

De, dragă, povestea e celebră...
Ades bolnavul spune: Dar, doctore, n-am febră!
Şi ce-l crede? Nimeni! Oricît ar zice nu,
Ia totuşi doctoria. Aşa o paţi şi tu!

AMINA

De-aş fi copil, ar merge ca să vorbeşti aşa;
Sunt eu copil?

[1] Dintr-o greşeală de tipar, această replică a Aminei lipseşte din textul de bază.

EGLEA

Dar, bine, iubeşti[1]...

AMINA

Tu nu?

EGLEA

Da...
Iubeşte-aşa ca mine. Alină vijelia
Ce bîntuie asupră-ţi! Cu toată gingăşia
Poţi să iubeşti, şi totuşi să ai în suflet pace...
Nu?...

LAMON

Iată cordeluţa!

AMINA

Ce mîndră-i!

EGLEA

Cum se face
C-ai zăbovit atîta?

LAMON

Să vezi ce s-a-ntîmplat.
Treceam pe la colină, cînd Chloris m-a strigat
Şi-mi dete pălăria să i-o gătesc îndată
Cu flori...

EGLEA

Şi-n schimb?

LAMON

Nimica. Doar s-a lăsat pupată:
De dragul unei fete în vînt oricît te dai,
Mai mult ca o guriţă nu poţi în schimb să ai.

AMINA

(arată EGLEEI cununa cu cordeaua)

[1] În textul de bază, greşeală de tipar: *iubeşte*...

E bine-aşa?

EGLEA

Da, dă-mi-o!

(Anină AMINEI cununa, astfel că îi cade cordeluţa pe umărul drept. În acelaşi timp vorbeşte cu LAMON.)

Să fim voioşi, nu şagă!

LAMON

Acu-i de trai! Să ştiţi voi, nu-i bucuria-ntreagă,
Cînd iei prea multe-n seamă şi tot te-ntrebi cu frică
De fapta ta iubitul sau lumea ce-o să zică?

EGLEA

Că bine zici!

LAMON

Nici vorbă! În ciuda tuturora...

EGLEA

Amină, stai!

(AMINA se aşază, EGLEA îi prinde flori în păr, pe cînd continuă a vorbi.)

Dă-mi, Lamon, guriţa de la Chlora.

LAMON

(o sărută)

Îndată, cu plăcere!

AMINA

Că nostimi mai sunteţi!

EGLEA

Pe Eridon tot astfel nu poţi tu să-l înveţi?

AMINA

Nici vorbă, n-are voie să pupe alte fete...

LAMON

Dar ruja unde-mi este?...

EGLEA

Lui Eridon i-o dete
Spre-a-l îmblînzi...

AMINA

De teamă că iar o să mă certe...

LAMON

Da, iartă-i tot, şi dînsul, la rîndul lui, să-ţi ierte;
Vă faceţi zile-amare, cum văd, pe întrecute!

EGLEA

(făcînd un semn precum că a isprăvit cu găteala părului)

Aşa!

LAMON

E de minune!

AMINA

Ah, de-ar veni mai iute
Şi Eridon...

EGLEA

Amină, am să te las o clipă.
Tu stai şi ţi-l aşteaptă. Mă voi găti în pripă.
Tu, Lamon, hai cu mine... Ne-ntoarcem noi îndată!

SCENA a V-a

AMINA, *apoi* ERIDON

AMINA

O, cîtă gingăşie! Ce viaţă desfătată!
Dac-aş trăi tot astfel cu Eridon al meu,
Ar fi şi el mai vesel, mai fericită eu.
De nu-i dădeam asupra-mi putere-aşa de mare,
Un vis ne-ar fi tot traiul, o dulce desfătare.
Să mă arăt mai rece! Dar n-am nici o-ndrăzneală!
Mînia lui s-aprinde văzînd a mea răceală.

Gîndind, şi mă cutremur! Îl ştiu eu pe de rost!
Ce greu e rolu-acesta: cum o să-l joc de prost!
Dar dacă vei ajunge, răceală arătîndu-i,
Precum te biruieşte, să-l biruieşti la rîndu-i?
Azi am prilej şi trebui să fiu cu-ndemînare
De la-nceput. El vine! O, inimă, fii tare!

ERIDON

(i-aduce flori)

Nu sunt aşa frumoase, iubita mea, vezi bine,
Că le-am cules în pripă.

AMINA

Destul, sunt de la tine.

ERIDON

Nu sunt aşa învoalte ca rujele acele
Ce ţi le smulse Lamon.

AMINA

(le prinde la piept)

Mi-s dragi, oricum sunt ele.
Le-am prins la locul unde stăpîn eşti numai tu.

ERIDON

Sunt oare-n bună pază?

AMINA

Crezi poate altfel?

ERIDON

Nu...
Nu cred nimic şi totuşi... eu vă cunosc pe voi,
Cînd muzica răsună şi jocul e în toi,
În larm-ameţitoare prea lesne uită unii
Porunca datoriei şi glasu-nţelepciunii...
Vei fi gîndind la mine, adeş, fără-ndoială,
Dar tot nu ai tăria să-nfrîngi acea-ndrăzneală
Pe care tineretul şi-o va lua îndată,
Chiar numai dacă-n treacăt i-ar da prilej o fată.

Mîndria lor deşartă prea lesne ia de bună
O vorbă spusă-n glumă.

AMINA

Destul, că e minciună!
În juru-mi dacă roiul de-adoratori se-ndeasă,
Tu singur eşti alesul, o ştii, şi ce-ţi mai pasă?
Măcar să mă privească îngăduie-le-oleacă:
Sărmani, îşi fac iluzii...

ERIDON

Nu trebuie să-şi facă!
Vezi, asta mă omoară! A mea eşti, da, dar poate
Că norocos ca mine şi altul se socoate,
Şi întîlnind privirea-ţi, te şi sărută-n gînd,
Ba chiar şi triumfează, nemernicul, crezînd
Că mi te-a smuls...

AMINA

De-aceea, iubite, hai la bal.
Să vadă toţi încalte că tu nu ai rival,
Că tu...

ERIDON

Eşti prea gentilă şi-ţi foarte mulţumesc.
Ar fi prea mare jertfa şi nu pot s-o primesc.
Un dansator ca mine e o calamitate:
Eu ştiu trufia voastră cui dă întîietate
La bal: acelui care danţează elegant,
Spre-a vă făli cu dînsul, nu bietului amant!

AMINA

În adevăr...

ERIDON

O, Doamne, de ce nu-mi este dat
Ca Damaren cel sprinten să fiu de lăudat!
Ce răpitor s-avîntă!

AMINA

O, da!

ERIDON

Şi voi, cu toate...

AMINA

Îl preţuim...

ERIDON

Ba încă, vi-e drag nespus...

AMINA

Se poate!

ERIDON

Aşa?... Nelegiuire!

AMINA

Vai, dragă, ce-i cu tine?

ERIDON

Mă chinuieşti într-una şi mai întrebi?

AMINA

Dar, bine,
A cui e vina oare? O, cît eşti tu de rău!

ERIDON

Sunt, da; şi n-am ce face, că mor de dragul tău.
De nu mi-ai fi tu dragă, copilă adorată,
Te-aş chinui eu oare? m-aş plînge eu vreodată?
Tot sufletul îmi arde şi inima îmi creşte,
Cînd mîna ta m-atinge, cînd ochiu-ţi îmi zîmbeşte,
Şi-mi fericesc norocul atunci, dar înţeleg
Să nu-l împart cu nimeni, să fie-al meu întreg!

AMINA

Dar cînd e-al tău cu totul, mă mir că te mai plîngi!

ERIDON

Şi totuşi tu eşti bună cu toţi acei nătîngi...
Nu, ură li se cade!...

AMINA

De ce, mă rog?

ERIDON

Aşa!
Fiindcă prea li-eşti dragă...

AMINA

Frumos de tot!

ERIDON

O, da!
Tu nu voieşti să-i superi şi cruţi cît poţi de mult,
Altminterea plăcerea...

AMINA

Nu pot să mai ascult.
Ne-ndeamnă oare-amorul ca să fugim de lume?
Un suflet ce iubeşte pe cineva anume
Nu poate să urască pe nici un muritor!
Eu cred, chiar dimpotrivă, că gingaşul amor
Nu rabd-un strop de ură; la mine una, nu!

ERIDON

Femeia uşurică frumos ce-o aperi tu!
Cînd douăzeci de tineri osana-n cor îi cîntă,
Pe douăzeci să-nşele — aceasta o încîntă!
Azi e o zi-nsemnată; mîndria ta s-aţîţă,
Căci azi vei fi slăvită de mulţi ca o zeiţă.
Robite-atîtea inimi să prinzi în mreajă poţi
Şi n-o să-ţi mai ajungă privirea pentru toţi.
Gîndeşte-te, cînd hora nebunilor te-o-ncinge,
Că eu sunt cel mai mare nebun!

AMINA

(sieşi)

Vai, el învinge!

Că n-am eu parte-n lume de nici o bucurie!
Ce viață zălezită![1] Cît, vai, o să mai ție?...

(Către ERIDON.)

Tu-mi schimbi în jug iubirea și gata sînt să mor
De-atîta tiranie, iar eu? Eu te ador!
La furiile tale ce gingaș ți-am răspuns,
Și-n toate-ți fac pe voie, și tot nu ți-e de-ajuns!
Ce n-am jertfit eu, numai să pot să-ți fiu pe plac?
Vrei să-ți jertfesc și balul? Ți-l dau, ca să te-mpac!

(Își ia cununile din păr și de pe umăr, le aruncă cît colo și continuă cu o liniște prefăcută.)

Hai, Eridon! Așa e că mă privești drept dragul,
Cînd nu-s de bal gătită? Ei, ți-a trecut arțagul?
Stai mut, întorci privirea! Ești supărat?

ERIDON

(cade în genunchi)

Amină!
Iertare! Mi-e rușine! E dragostea de vină!
O, mergi la bal.

AMINA

Nu, frate, rămîn aici. *(Sieși.)* Mi-ajunge!

(Lui ERIDON.)

O gingașă romanță urîtul să mi-alunge.

ERIDON

Copil drăguț, ascultă!

AMINA

Nu, du-te după flaut.

ERIDON

Tu zici. Tu vrei.[2] Prea bine! Mă duc atunci să-l caut!

(Pleacă.)

[1] *Zălezit* — amărît.
[2] În textul de bază, greșeală de tipar: *Tu vezi.*

SCENA a VI-a

AMINA

S-arată trist și-n taină se bucură amarnic.
Vai, toată gingășia mi-o risipesc zadarnic!
Îl mișcă jertfa asta? Aș, nici prin gînd să-ți treacă!
Mă crede doar datoare! Vai, inimă săracă,
Tu mirîi? Ce-i cu tine? Ce greu mi-apeși tu pieptul!
Vai, merit eu?... Desigur! Nici să mă plîng n-am dreptul!
Cînd el nu încetează a te-amărî, cum vezi,
Tu a-l iubi, nebuno, de ce nu încetezi?
Ia! Muzica începe... O, Doamne! Mor de frică...
Cum inima-mi tresaltă și-n tăpli cum mă furnică!
Simt că mă fură pasul... Simt! Ah, că mă cuprind
Nepotolite flăcări... Hai, fuga, să mă prind
În horă! Dar zadarnic! El nu mă lasă... Vai,
Ce acru cîteodată e al iubirii rai!

(S-aruncă pe o brazdă și plînge; cînd intră ceilalți, își șterge ochii și se ridică.)

Vin! Iată-i — și-or să rîdă de mine! Ah![1]

SCENA a VII-a

AMINA, EGLEA, LAMON

EGLEA

Curînd!
Curînd! Alaiul trece! Amino, cum? Plîngînd?

LAMON

(ridică cununile)

Cununile?

EGLEA

Ce-i asta? Cum, cine îndrăzni?

[1] În textul de bază, acest vers a fost, din eroare, omis.

AMINA

Eu!

EGLEA

Tu? Nu vii?...

AMINA

O, Doamne, cum crezi că n-aș veni,
Dar dacă nu se poate?

EGLEA

Cum? Ce-nsemnează „dacă"?
Hai, nu vorbi-n enigme și dă mai iute-oleacă!
Sau Eridon?...

AMINA

Da! Dînsul!

EGLEA

Știam mai dinainte!
Cîte-ai pățit, nebuno, și tot nu capeți minte!
Ți-ai dat cuvîntul, poate, c-o să rămîi acasă,
Să-ți treacă-ntr-o oftare această zi frumoasă?
Nu mă-ndoiesc că astfel e încîntat de tine!...

(După o scurtă tăcere, făcînd un semn lui LAMON.)

Dar cu ghirlănzi gătită îți șade mult mai bine!
Hai, pune-o asta iarăși! Și-așa bine-o așază...
Acuma ești frumoasă...

(AMINA stă cu ochii plecați și se lasă-n voia EGLEEI. EGLEA face semn lui LAMON.)

Dar, vai, se depărtează
Alaiul, vremea zboară...

LAMON

Hai, scumpa mea stăpînă!

AMINA
(obidită)

Plecați?...

EGLEA

Nu vii, Amino? Vrei să te iau de mînă?

AMINA

(Se uită tristă și tace.)

LAMON

Ci las-o! Zău, de ciudă nu mă mai rabdă locul.
A trebuit să-mi strice tot cheful azi. Căci jocul
Cu stînga și cu dreapta ea singură îl joacă
Așa cum se cuvine; contam pe ea, cînd, iacă,
Îi dă-n gînd să nu meargă... Să nu fii mînios?
Hai repede...

EGLEA

Pierzi jocul! Un joc așa frumos!
Te plîng. Rămîi cu bine!

(EGLEA vrea s-o sărute. AMINA-i cade în brațe și plînge.)

AMINA

Ah! nu mai pot răbda!

EGLEA

Plîngi?

AMINA

Inima mă doare și plînge-n mine. Da,
Merg... Eridon, îmi pare că te urăsc!

EGLEA

Firește,
I s-ar cădea. Dar cine iubitul și-l urăște?
Iubește-l ca iubită, nu ca o biată roabă!
Ți-am spus odată... Haide cu noi!

LAMON

La danț, degrabă!

AMINA

Și Eridon?

EGLEA

Mergi numai! Rămîn eu, fără tine,
Şi ţi-l aduc eu, lasă! Zi, n-o să-ţi pară bine?...

AMINA

Nespus!

LAMON

Atunci, degrabă, la bal, la danţ, Amino!
N-auzi cimpoiu-n vale? Ce mîndru cîntă! Vino!

(Apucă pe AMINA de mînă, cîntă şi joacă.)

EGLEA

(cîntă)

Şi dacă iubitul îţi cată ponos
Şi orice ai face, găseşte pe dos
Şi-ntr-una te mustră de orişice gînd,
Acopere-i glasul jucînd şi cîntînd.

(LAMON o fură pe AMINA cu jocul şi o duce.)

AMINA

(în treacăt)

O, adă-mi-l degrabă!

EGLEA

L-aduc eu, n-ai habar!

SCENA a VIII-a

EGLEA. Apoi ERIDON cu un flaut şi cu note.

EGLEA

O să vedem acuma... De mult doream eu doar
Prilej să-l dau pe brazdă pe păstoraşul meu.
Mi se-mplineşte dorul acuma. Ţi-arăt eu!
Îţi pun oglinda-n faţă, să vezi chiar tu acum
Ce fel de om eşti. — Iată-l!...

ERIDON

Amina unde-i?

EGLEA

Cum?...
Nu ştii? S-a dus cu Lamon al meu la joc, îmi pare,
Devale, unde cîntă cimpoiul...

ERIDON

(aruncă flautul la pămînt şi rupe notele)

O, trădare!
Trădare-afurisită!

EGLEA

Turbezi?

ERIDON

Cum n-aş turba?
Am stăruit eu oare să stea acasă?... Ba!
De ce atunci, vicleana, şi-a smuls zîmbind cununa,
Spunîndu-mi că nu joacă? — O!

EGLEA

(pe un ton aşezat)

Să te întreb eu una:
De unde-ţi iai tu dreptul de-a n-o lăsa să joace,
Cînd ştii aşa de bine ce bucurie-i face?
Crezi oare că o fată ce-şi dă a ei iubire
Nu poate-avea pe lume şi altă mulţumire?
Şi setea de petreceri crezi că s-a stins îndată
Ce dragostea cuprinde o inimă de fată?
Atîtea ceasuri bune destul ea ţi le-nchină,
Stă bucuros cu tine şi-n lipsa ta suspină.
De-aceea-i nebunie ce faci, ia seama bine;
Ea poate să iubească şi danţul — şi pe tine...

ERIDON

(lasă să-i cadă braţele şi se uită-n sus)

Ah!

EGLEA

Ce dragoste se cheamă grozava ta manie
De-a-i bănui tot pasul? Nu, asta-i tiranie!
Tu vii — şi-n bal cu tine ea trebuie să şază,
Tu pleci — cu tine-odată şi ea se depărtează.
Ea şovăie, — pe dată ai şi-ncruntat sprinceana.
Acuma te urmează, — dar inima-i, sărmana,
Prea des şi-o lasă-n urmă...

ERIDON

Întotdeauna!

EGLEA

Frate,
I-auzi ce-amărăciune! Dar fără libertate
Nu este bucurie, nimica nu te-ncîntă.
Vrea un copil să cînte; îi spune lumea: cîntă!
Atunci pe loc îşi pierde tot cumpătul — şi tace.
Dă-i libertate-Aminei, căci altfel, de-i vei face
Mereu amară viaţa, se poate întîmpla
Să te urască fata...

ERIDON

Să mă urască, ea!

EGLEA

Precum ţi se cuvine! De-aceea te alină
Şi caută-ţi norocul în dragoste senină;
Las-inimii în voie fireasca ei bătaie,
De vrei să nu înăbuşi a dragostei văpaie:
Poţi şti de-o păsărică închisă-n colivie
De-ţi este credincioasă?

ERIDON

Nu.

EGLEA

Dar cînd ea, zglobie,
Din cracă-n cracă zboară, pe dealuri şi în lunci
Şi iar îţi vine-acasă?

ERIDON

Nici vorbă, ştiu atunci!

EGLEA

Nu simţi tu bucurie cînd vezi ce drag te are
Gîngania cea mică, şi că mai bine-i pare
Să stea la tine-n casă decît în libertate?
Şi cînd drăguţa-ţi vine şi sînul i se zbate
De danţ, vrînd să te vadă; şi ochii-i stau să-ţi spună
Că nu-i tihneşte jocul şi nu-i cu voie bună
Cînd tu, nepreţuitul, tu, singurul, lipseşti,
Cînd vezi cum ţi se jură că drag nespus îi eşti,
Că dulcea-ţi sărutare e mai de preţuit
Ca mii de baluri, spune: nu eşti de pizmuit?

ERIDON

(mişcat)

Egleo!

EGLEA

Te gîndeşte că zeii se răzbună
Pe cel ce nu-şi cunoaşte ursita lui cea bună.
Fii vesel, drag prieten! Să nu te-ajungă focul
Atîtor lacrimi plînse...

ERIDON

De nu m-ar arde locul
Cînd văd că unu-o prinde de mînă, altu-i cată
În ochi, şi ea se lasă de-al treilea furată...
Doar cît gîndesc, şi-mi vine să mor de supărare!

EGLEA

Ei, las-o mai cu-ncetul! Doar nu-i vreun lucru mare!
Nici chiar o sărutare ce mare lucru nu-i!

ERIDON

Nici chiar o sărutare? Am înţeles ce spui?

EGLEA

Doar numai cînd şi-n suflet o simţi adînc şi tare,

Dă de gîndit. Dar spune-mi, vrei tu să dai iertare?...
Că dacă-i porţi mînie, o-ndurerezi amar!

ERIDON

Prietenă!

EGLEA

(linguşitoare)

Ascultă şi iart-o aşadar...
Tu eşti şi bun... Adio! *(I-apucă mîna.)*
Ai fierbinţeală mare!

ERIDON

Îmi fierbe-n vine...

EGLEA

Încă? Destul... I-am dat iertare...
Alerg la ea acuma. Mă-ntreabă speriată;
Eu-i spun: E bun! iar dînsa se-nseninează-ndată,
Ba chiar acuma te-are mai drag ca mai-nainte.

(Îl ocheşte cu simţire.)

Abia se sparge hora, te cată, ţine minte,
Şi chiar prin căutare sporeşte-a ei iubire.

(EGLEA se preface tot mai tandră, se rezemă pe umărul lui. El îi apucă mînă şi i-o sărută.)

Şi, în sfîrşit, te vede. O, cîtă fericire!
Cuprinde-o strîns în braţe şi simte-ţi tot norocul!
Pe-o fată-ntotdeauna o-nviorează jocul;
Obraji-i ard, guriţa-i, zîmbind, mai viu respiră,
Şuviţele, desprinse în goană, se resfiră
Pe sînii ce se mişcă; şi-o vrajă înmiită
Îi împresoară trupul cînd zboară-n danţ uimită,
Tot sîngele-i zvîcneşte şi-n leagănul plutirii
Mai vii cresc parcă toate puterile simţirii.

(Ea afectează o gingaşe uimire şi cade la pieptul lui; el o înlănţuie cu braţul.)

Plăcerea asta oare nu e neasemănată?...
Tu nu te duci la baluri şi n-o simţi niciodată.

ERIDON

La pieptul tău, Eglee, o simt acum întreagă!

(Ia pe EGLEA pe după gît, o sărută. Ea se lasă, apoi face cîţiva paşi înapoi şi întreabă cu un ton ştrengăresc.)

Crezi tu oare-n iubire?

EGLEA

Ţi-e dragă ţie-Amina?

ERIDON

Ca sufletul de dragă!

EGLEA

Şi mă săruţi pe mine? O dar aşteaptă numa,
O să plăteşti tu asta, că s-a trecut cu gluma!
Tu, om fără credinţă!

ERIDON

Cum? crezi că eu...

EGLEA

Vezi bine!
M-ai sărutat, ce-i dreptul, aşa cum se cuvine...
Şi eu sunt mulţămită. Dar ţie — să nu minţi —
Guriţa mea îţi place?... Cred; buzele-ţi fierbinţi
Cereau mai multe... Doamne! De-ar fi văzut Amina!

ERIDON

Şi-apoi!

EGLEA

Faci pe grozavul! Dar greu te-apasă vina!

ERIDON

Da, zău, ar face gură! De-aceea nu mă spune!
Te-am sărutat oleacă... Ei şi? Nu-i vreo minune
Oricît de dulce ştie Amina săruta,
Nu pot găsi dulceaţă şi-n sărutarea ta?

EGLEA

Întreab-o chiar pe dînsa...

SCENA DIN URMĂ

AMINA, EGLEA, ERIDON

ERIDON

Ah!

AMINA

Unde-i, unde este?
Scump Eridon! Eglea m-a-mpins fără de veste
Să-mi calc cuvîntul... Iartă! Îmi pare-aşa de rău!

ERIDON

(sieşi)

Iar eu am înşelat-o!

AMINA

De ce-ntorci capul tău?
Tot îmi mai porţi mînie?

ERIDON

(sieşi)

Ah, Doamne, ce să fie?

AMINA

Vai, merită pedeapsă păcatul cel mai mic?
Cu tine ai dreptatea, dar las'...

EGLEA

Un prefăcut!
Hai, dă-l încolo, dragă! De-ai şti tu ce-a făcut!
Îl vezi, Amină dragă? M-a sărutat. Şi-acum
Îi lasă gura apă...

AMINA

Te-a sărutat!

EGLEA

Poi cum!

AMINA

Ah, inimă zdrobită! Grozavă lovitură!
Aşa curînd iubirea să se prefacă-n ură!
Iubitul meu mă lasă! Pe alta o sărută!
Cînd ţi-am greşit eu ţie aşa?... Ah, sunt pierdută!
Cu mine nici un tînăr n-ar fi avut curaj;
Abia o sărutare de-am dat-o, la un gaj...
Mă roade gelozia, mă roade ca pe tine,
Dar eu te iert; tu numai să te întorci la mine...
O, inimă, zadarnic te aperi nencetat!
El nu te mai iubeşte, de cînd l-ai vătămat,
Şi toată elocvenţa se risipeşte-n vînt...

ERIDON

O, cîtă gingăşie! Vai, ticălos ce sunt!

AMINA

Cum, ţi-a venit, Eglee, să-l scoţi aşa din minte?

EGLEA

Prietenă, n-ai grijă; e-al tău ca şi-nainte!
În fond el e statornic şi bun cu-adevărat.

AMINA

Şi tot...

EGLEA

Da, ai dreptate, şi tot m-a sărutat!
Eu ştiu ce-a fost, de-aceea îl poţi ierta uşor.
Vezi cum se pocăieşte!

ERIDON

(cade în genunchi)

Amino, scump odor!
E-atîta de şireată! Ea singură-i de vină.
Eram aşa de-aproape de gura ei, Amină!
Dar înţelegi prea bine: un gust aşa de mic
Nu va putea să-mi scadă din dragoste nimic...

EGLEA

Amină, hai, sărută-l: îl vezi cuminte ce-i!

(Către ERIDON.)

Un gust nu-ţi scade-amorul, nu-l scade nici pe-al ei.
Aşa, iubit prieten. Ţi-ai dat chiar tu sentinţa!
Nici danţul ei nu-nseamnă că şi-a călcat credinţa!

(Imitîndu-l.)

Şi cînd un tînăr mîna i-o strînge, altu-i cată
În ochi, iar ea se lasă de-al treilea furată,
Nici asta, vezi prea bine, nu-nseamnă lucru mare...
Sper ca de-aci-nainte să-ţi schimbi a ta purtare
Şi vii cu noi, la horă.

AMINA

Da, vino!

ERIDON

N-am ce face!
O mică sărutare m-a cuminţit, şi pace!

EGLEA

(către AMINA)

Tu iartă-ne, copilă, azi sărutarea asta!
Dar de-o să mai încerce a-ţi arunca năpasta,
Tu pomeneşte-i numai de sărutare, dragă,
Să vezi cum se-mblînzeşte!

(Către public.)

Geloşi din lumea-ntreagă,
Cari chinuiţi vreo fată, gîndiţi-vă la *voi*
Întîi — şi-aveţi curajul să osîndiţi apoi!

Pierre Corneille

CIDUL

Tragedie în cinci acte

1636

Traducere în forma originală

ACTORI

DON FERNANDO, întîiul rege al Castiliei
DONA URACCA, infantă a Castiliei
DON DIEGO, tatăl lui don Rodrigo
DON GOMEZ, conte de Gormaz, tatăl Ximenii
DON RODRIGO, iubitul Ximenii
DON SANCHO, îndrăgostit de Ximena
DON ARIAS,
DON ALONSO, } gentilomi castilani
XIMENA[1], fiica lui don Gomez
LEONORA, guvernanta infantei
ELVIRA, guvernanta Ximenii
UN PAJ al infantei

---

[1] Se citește *Himena* (nota lui Iosif).

ACTUL I

SCENA I

XIMENA, ELVIRA

XIMENA

Pot să mă-ncred, Elviră, în știrile aduse?
N-ascunzi nimic din cele ce tatăl meu îți spuse?

ELVIRA

Sînt încă fermecată de tot ce-am auzit:
Rodrig, iubit de tine, de el e prețuit
Și dacă din cuvinte i-am înțeles gîndirea
Socot că îți va cere ca să-i asculți iubirea.

XIMENA

O, spune-mi încă o dată, o, spune-mi-o mereu,
Ce te îndeamn-a crede că-i place-alesul meu?
Redă-mi din nou nădejdea ce-o socoteam apusă,
Solie-așa de dulce în veci de-ajuns nu-i spusă;
Nu poți iubirii noastre ca să-i promiți de-ajuns
Că-și poate da pe față tot focul ei ascuns.
Ce-a zis de stăruința ce-o pun pe lîngă tine
Și Sancho și Rodrigo? N-ai da pe față-n fine
Nepotrivirea care mă face să înclin
Mai mult spre cel din urmă?

ELVIRA

Nu; cituși de puțin,

Ci tocmai dimpotrivă i-am spus că tu, senora,
Aceeaşi nepăsare le-areţi amîndurora,
Şi fără ca pe vreunul mai mult să-l preţuieşti
Te vei pleca smerită voinţei părinteşti.
Smerenia aceasta l-umplu de bucurie,
Cum ochii lui şi vorba-i îmi dară mărturie,
Şi dacă vrei să afli curatul adevăr,
Ascultă dar ce-n grabă mi-a spus, de-a fir-a-n păr:
„Ea-şi face datoria, pot amîndoi s-o ceară,
Căci amîndoi sînt nobili, de-o vrednicie rară;
Sînt tineri, însă arde în ochii lor focoşi
Virtutea strălucită a marilor strămoşi.
Rodrig, el mai cu seamă, nu are-o trăsătură,
Un gest să nu-ţi vorbească de marea lui bravură
Şi-i dintr-un neam ce dete atîţi eroi măriţi,
Încît ei nasc de-a dreptul de lauri adumbriţi.
Viteaz a fost şi tatăl în zilele lui bune.
Virtutea lui pe vremuri trecea drept o minune;
În creţurile frunţei săpat e-al său trecut,
Spunîndu-ne şi astăzi de cele ce-a făcut.
Eu cred că fiul calcă pe urma lui, şi dacă
Ximena vrea, iubească-l şi n-are să-mi displacă."
Mergea la adunare, şi ceasul ce grăbea
I-a întrerupt cuvîntul ce-l începuse-abea,
Dar poţi să vezi din vorba aceasta, mult-puţină,
Gîndirea lui spre care din amîndoi înclină.
Azi regele e vorba s-aleagă guvernor
Infantelui; şi, sigur, acest înalt favor
Pe don Gomez l-aşteaptă, căci rara-i vrednicie
Nu-ngăduie de altul înlăturat să fie.
Cum marile lui fapte îl fac fără egal,
În dreapta-i aşteptare nu va-ntîlni rival.
Şi cum Rodrig decise don Dieg să te ceară
Chiar azi, după şedinţă, te las să judeci dară
De nu-s destule semne că toate-ţi merg în plin.

XIMENA

Vai, inima mea totuşi cuprinsă e de chin
Şi pare că refuză această veselie.
O clipă poate soarta s-o schimbe, cine ştie!

Şi-n fericirea-aceasta aşa de mare-a mea,
Fără să vreau, mi-e teamă de-o-ntorsătură rea!

ELVIRA

Din fericire, teama aceasta n-o să ţie!

XIMENA

Să aşteptăm sfîrşitul, oricum ar fi să fie!

SCENA a II-a

INFANTA, LEONORA, PAJUL

INFANTA

Paj, du-te la Ximena, să-i spui din partea mea
Că astăzi zăboveşte prea mult spre-a mă vedea
Şi lenea ei jigneşte iubirea mea de soră.

LEONORA

Acelaşi dor te mînă, slăvita mea senoră,
Ca să o cauţi zilnic, şi cînd cu ea vorbeşti
Te-aud de-a lor iubire cerîndu-i zilnic veşti.

INFANTA

Nu fără de pricină; eu însămi am silit-o
Să sufere săgeata ce-n suflet a rănit-o;
Rodrig i-e drag şi însămi eu i l-am dăruit;
Dispreţul ei prin mine Rodrig l-a biruit,
Şi cum iubirea-aceasta de mine-a fost legată,
Aş vrea să se sfîrşească şi chinul lor odată.

LEONORA

Cu tot succesul, doamnă, pe care îl obţii,
Te văd în prada unei dureri aşa de vii:
Iubirea care-i face pe dînşii să tresalte
Pricinuieşte jalea acestei inimi nalte?
Te face oare grija pe care le-o păstrezi
Să fii nefericită cînd fericiţi îi vezi?
Merg însă prea departe şi poate-s indiscretă.

INFANTA

Mai mare mi-este jalea de-ncerc s-o țin secretă;
Ascultă dar, ascultă ce mult m-am zbuciumat
Și cum mă zbucium încă și astăzi necurmat,
Cum dragostea mea crește oricît aș vrea s-o nărui;
Da, tînărul acesta, iubitul ce i-l dărui
Mi-e drag...

LEONORA

A!

INFANTA

Pune mîna aici, să știi de vrei
Cum bate cînd aude de-nvingătorul ei
Și cum îl recunoaște inima mea...

LEONORA

O, doamnă,
Mă ierți că uit respectul ce să te cert mă-ndeamnă:
Prințesa mea pe care feciori de regi o cer
Să-și plece ochii galeși pe-un simplu cavaler?
Dar regele, dar țara ce spun de toate-aceste?
Stăpîna uită, poate, a cui odraslă este?

INFANTA

Nu uit; și mai degrabă sînt gata ca să mor
Decît să-mi lepăd rangul, decît să mă cobor.
Dar ți-aș putea răspunde că vrednicia are
Pe lumea asta dreptul s-aprindă-un suflet mare,
Și dacă slăbiciunea aș vrea eu să mi-o iert,
Exemple strălucite n-aș căuta-n deșert;
Dar nu urmez o cale ce mi-ar scădea mărirea,
Nu-ngădui să mă-nvingă pînă-ntr-atît iubirea,
Și-mi zic întotdeauna: fiind de neam de regi,
Datoare ești un rege de mire să-ți alegi.
Cînd am văzut că totuși slăbește-a mea putere,
Am dăruit eu însămi ce nu-ndrăzneam a cere:
Am pus-o pe Ximena în locul meu, și-n ea
Am ațițat văpaia ca să mi-o sting pe-a mea.
Să nu te mire dară că inima mă-mbie
Ca să grăbesc această fatală cununie,
Vezi că de ea atîrnă acum hodina mea;
O dată cu nădejdea, iubirea-mi va scădea,
Precum un foc se stinge cînd e lipsit de hrană;
Și-oricît să-ndur mă face ursita mea tirană,
Rodrigo cu Ximena o dată cununat,
Nădejdea mea e moartă și dorul vindecat.
Dar pîn-atuncea sufăr un chin fără de nume,
Căci azi Rodrig îmi este tot ce-am mai drag pe lume.
Încerc să-l pierd, și totuși, să-l pierd îmi vine greu:
De-aice izvorăște, vezi tu, tot chinul meu!
Ființa mea sărmana-i silită să suspine
Tînjind după un lucru ce nu e demn de mine;
S-abate bietu-mi suflet în două sfîșiat:
Curajul de mă-ndeamnă, simțirile m-abat;
Mă tem de nunta-aceasta și vreau această nuntă,
Și-atît îmi sunt de scumpe în lupta-această cruntă
De-o parte-a mea mărire, de alta-al meu amor,
Încît de se va face sau nu, simt c-am să mor.

LEONORA

Atuncea nu-mi rămîne, senora mea cea bună,
Decît să-ți plîng de jale cu tine dimpreună;
Te osîndeam, și-acuma te plîng văzînd ce-nduri;
Dar pentru că în prada acestei dulci torturi
Virtutea ta învinge puterea ei și vraja'
Zădărnicind asaltu-i și respingîndu-i mreaja,
Ea va reda hodina și sufletului tău.
Încrede-te în vreme, ce-alină orice rău,
Încrede-te-n virtute și speră-n provedință,
Ce trebui să se-ndure de-atîta suferință!

INFANTA

Speranța cea mai dulce e-n desperarea mea!

PAJUL

Ximena, principesă, dorește-a vă vedea.

INFANTA

Te du și o reține puțin pe galerie.

LEONORA

Vrei să mai stai, stăpînă, pierdută-n reverie?

INFANTA

Nu; dar deşi în suflet ascund atîta chin,
Doresc să-mi iau un aer mai vesel, mai senin.
Viu după tine.

SCENA a III-a

INFANTA SINGURĂ

INFANTA

Doamne, tu singur de la care
În jalea-mi fără margini aştept eu vindecare,
Redă-mi din nou hodina! Ia-mi cinstea-n paza ta!
În fericirea-altora caut fericirea mea.
Pe toţi trei ne priveşte această cununie.
Grăbeşte-i ceasul, Doamne, ori dă-mi măcar tărie!
Încetă suferinţa-mi, se sfarmă orice lanţ
Cînd oi vedea prin tine uniţi cei doi amanţi.
Dar pun prea mult răbdarea Ximenii la-ncercare;
Vorbind cu dînsa, poate mai aflu alinare!

SCENA a IV-a

CONTELE, DON DIEGO

CONTELE

A regelui favoare vă dete în sfîrşit
Un rang ce pentru mine era mai potrivit:
Vă face guvernorul principelui Castilii...

DON DIEGO

Prin naltul semn de cinste ce mi l-a dat familii
Cît e de drept ară, şi face cunoscut
Că ştie să plătească servicii din trecut.

CONTELE

Şi regii sînt tot oameni ca noi, ca orişicare,
Şi ei pot să se-nşele, şi-această-mprejurare
Slujeşte ca o vie dovadă curţii-ntregi
Că meritul de astăzi e rău plătit de regi.

DON DIEGO

Să nu vorbim de-un lucru menit să nu vă placă.
Favoarea sau vreun merit dac-a putut să-l facă,
Respectul către rege nu iartă nimănui
De a cîrti-mpotriva unei voinţi a lui.
Sporiţi-mi cinstea asta mai bine cu-alta nouă:
Să-mpreunăm a noastre vechi neamuri amîndouă!
Aveţi o fată numai, eu numai un fecior:
Ne-ar înfrăţi de-a pururi căsătoria lor.
Fiţi bun dar şi primiţi-mi de ginere feciorul.

CONTELE

Partide mai de seamă-i păstrează viitorul
Şi spre-alte culmi s-aspire e azi îndrituit
De noua demnitate la care-aţi fost suit.
Îndepliniţi-o, faceţi pe prinţ ca să cunoască
Cum trebuie o ţară un domn s-o cîrmuiască,
Să stea în faţa legii smeriţi supuşii săi,
Să-nsufle-n buni iubire şi groază în cei răi;
Uniţi aceste daruri cu-acele de războinic:
Îi arătaţi cît trebuie să fie de destoinic,
S-ajungă-n meşteşugul lui Mart fără egal;
Cum să petreacă zile şi nopţi întregi pe cal,
Să doarmă cu armura şi cum să dea asaltul,
Şi orişice izbîndă s-o aibă el, nu altul.
Prin pilde, nu prin vorbe îl faceţi în sfîrşit
Ca să ajungă-aieve un domn desăvîrşit.

DON DIEGO

Spre-a învăţa din pilde, în ciuda lumii rele,
Ajunge să cunoască povestea vieţii mele.
Acolo, în trecutul din fapte mari urzit,
El va vedea cum trebuie-un neam călăuzit,
Cum iai o cetăţuie, îţi rînduieşti oştirea
Şi pe isprăvi mărete întemeiezi mărirea.

CONTELE

Cu mult mai mare este puterea pildei vii,
Învață rău din carte un prinț a cîrmui,
Și-al anilor tăi număr nu a putut să facă
Nimic ce n-ar fi-n stare o zi de-a mea să-ntreacă.
De-ai fost viteaz pe vremuri, azi cel viteaz sînt eu:
A țării cea mai tare proptea e brațul meu;
Tresar înspăimîntate Grenada și-Aragonul
Cînd fulgeră-a mea spadă; ea ocrotește tronul;
De n-aș fi eu, ați trece curînd sub alte legi:
Curînd dușmanii voștri ar fi ai voștri regi;
Pe zi, pe ceas, victorii cîștig peste victorii
Și lauri peste lauri adaug vechei glorii.
Umbrit de brațu-mi prințul ar mai avea apoi
Prilejul să-și încerce curajul în război
Și-ar învăța să-nvingă, văzîndu-mă pe mine,
Și pentru ca să poată cît mai curînd, în fine,
Să-și pună în lumină aleasa lui ființă
Și caracterul nobil ce-l are...

DON DIEGO

Am știință;
Slujiți pe rege bine, doar v-am văzut luptînd
Și comandînd sub mine întîi; și-acuma, cînd
A vîrstei slăbiciune a stins în mine focul,
Mărturisesc că-mi țineți cu vrednicie locul;
Ca să cruțăm atîtea cuvinte fără rost:
Voi azi sînteți eroul ce eu pe vremi am fost.
Monarhul însă-n astă întrecere firește
A vrut să dovedească pe cine prețuiește.

CONTELE

Voi mi-ați răpit aceea ce meritasem eu!

DON DIEGO

Deci cu atît mai mare era meritul meu!

CONTELE

Mai demn e cine poate mai multă rîvnă pune...

DON DIEGO

A fi respins nu-i tocmai un semn din cele bune.

CONTELE

Ați amăgit pe rege prin intrigi de curtean.

DON DIEGO

Mi-a fost trecutul mare unicul partizan.

CONTELE

Cred că etății voastre îi dete precădere.

DON DIEGO

Curajul e măsura ce-o are în vedere.

CONTELE

Atunci onoarea asta era un drept al meu.

DON DIEGO

Cin' n-a putut s-o ieie n-a meritat-o.

CONTELE

Eu?
N-am meritat-o? Spune!

DON DIEGO

Voi.

CONTELE

O, de-a ta îndrăzneală
Vei fi silit, n-ai teamă, să-mi dai tu socoteală.
Și chiar în clipa asta, moșneag înfumurat!
(Îl pălmuiește.)

DON DIEGO
(scoțînd spada)

Sfîrșește, ia-mi și viața, vai! dup-acest stigmat,
Întîiul ce pătează a rasei mele faimă!

CONTELE

Atîta slăbiciune crezi tu că-mi face spaimă?

DON DIEGO

Puterile mă lasă în ceasul cel mai greu!

CONTELE

Păstrează-ţi totuşi spada; ăst ruşinos trofeu
De l-aş lua cu mine, ţi-ar face numai fală.
Urmeze dară prinţul a vieţei tale şcoală
În ciuda lumii rele deprinsă a cîrti,
În paginele-acele învaţă-l a citi;
Pedeapsa meritată de vorba-ţi temerară
Îi va sluji, fireşte, drept o podoabă rară!

SCENA a V-a

DON DIEGO

Turbare! Deznădejde! Duşmane bătrîneţi:
Acesta-i dar sfîrşitul frumoasei mele vieţi?
Albit-am oare-n lupte slăvit pîn-adineauri
Să văd o zi cum poate păli atîţia lauri?
Şi braţul meu de-o lume temut şi preţuit,
El, care-acest imperiu ades l-am mîntuit,
Şi-a fost aproape-un secol a tronului tărie,
Azi îmi refuză dreptul de apărare mie?
O, crudă amintire a vechei vitejii!
Ispravă-atîtor zile pierdută într-o zi!
Rang nou plin de mărire şi de urmări fatale,
Pripor înalt de unde onoarea-mi se prăvale!
E cu putinţă oare să mor nerăzbunat?
Ori să trăiesc pe lume cu numele-ntinat?
O, ia-mi de-acuma, conte, această slujbă care
Nu poate s-o-mplinească un om fără onoare,
Geloasa ta trufie nevrednic mă făcu
De-nalta îndurare a regelui... Iar tu,
Unealtă glorioasă ce m-ai slujit o viaţă,
Netrebnică podoabă a unui trup de gheaţă,
O, fier temut pe vremuri, ce nu spre-a m-apăra,
Ci numai de paradă atîrni la coapsa mea,
Te du, mă părăseşte şi treci în mîini mai bune,
Care vor şti pe mine, cel slab, să mă răzbune!

SCENA a VI-a

DON DIEGO, DON RODRIGO

DON DIEGO

Ai inimă, Rodrigo?

DON RODRIGO

Pe loc ţi-aş arăta
De nu mi-ai fi părinte!

DON DIEGO

Înflăcărarea ta
Ce dulce mi-e, şi chinul cum ştie să-mi aline!
În apriga-ţi pornire mă recunosc pe mine!
Junia mea renaşte în sîngele tău viu!
Vin, nobilul meu sînge, vin, vrednicul meu fiu,
Vino şi mă răzbună!

DON RODRIGO

De ce?

DON DIEGO

De cea mai mare
Ocară ce ucide a ta şi-a mea onoare!
De-o palmă. Ticălosul pe loc muşca pămînt,
Dar slăbiciunea vîrstei mi-opri orice avînt.
Ia acest fier ce braţu-mi nu poate să-l mai poarte,
Ţi-l dau să faci dreptate: să mori ori să dai moarte!
Mergi dar şi pedepseşte pe-acel om încrezut:
Mori sau ucide-l: iată ce ai tu de făcut.
În sînge doar se spală asemenea ruşine.
Şi spre-a trezi mîndria strămoşilor în tine
Ţi-o spun fără încunjur că ai de combătut
Un adversar puternic şi mare. L-am văzut
Acoperit de sînge şi pulbere odată,
Împrăştiind teroarea într-o întreagă-armată;
O sută escadroane văzutu-l-am rupînd,
Şi pentru-a-ţi spune încă mai mult, n-a fost nicicînd
Ca el printre războinici, nici printre căpetenii...
E...

DON RODRIGO

Spune, fie-ți milă!

DON DIEGO

Părintele Ximenii!

DON RODRIGO

El este...

DON DIEGO

Nici o vorbă. Cunosc iubirea ta.
Dar poți trăi-n rușine? Insulta e mai grea,
Cu cît mai scump îți este acel ce te insultă.
Cunoști acum ocara. Știi ce-ai să faci. Ascultă:
Răzbună-mă pe mine, răzbună-te și tu!
Arată-te de-un tată ca mine vrednic fiu:
Pe cînd eu-mi plîng amarul ce-asupra mea s-adună,
Tu du-te, aleargă, zboară, Rodrig, și ne răzbună!

SCENA a VII-a

DON RODRIGO

Străfulgerat în suflet de un năprasnic chin,
Pe care nu putuse, vai, nimeni să-l prevadă,
Să fac o nedreptate silit de-o dreaptă sfadă
Și-obiect de plîns al unui neîndurat destin,
Stau împietrit de spaimă, și inima-mi zdrobită
Abia de mai palpită.
Atît eram de-aproape de raiul meu dorit!
O, ce ursită plină de triste ciudățenii!
Iubitul meu părinte e crunt batjocorit
Și vinovatul este părintele Ximenii!

O, ce grozavă luptă se dă acum în mine!
În contra cinstei mele iubirea mea-i pornită:
A răzbuna un tată și-a pierde o iubită!
El inima-mi ațîță, ea brațul mi-l reține.
Ca să-mi trădez iubirea ori cinstea mea hulită,

Durerea cea cumplită
De-o parte și de alta e tot atît de multă!
O, ce ursită plină de triste ciudățenii!
Să las fără pedeapsă așa de grea insultă?
Să pedepsesc pe mîndrul părinte al Ximenii?

Onoare și iubire, dușmane față-n față!
Război frumos și crîncen! Plăcută tiranie!
Ori gloria apusă, ori inima pustie!
Nefericit pe lume, sau vai! nedemn de viață!
A unui suflet mîndru, dar dragostei dat pradă
Chin și nădejde, — spadă,
Al fericirii mele călău cinstit, vrei oare
În ziua-aceasta plină de triste ciudățenii,
Vrei tu acum în sînge să speli a mea rușine,
Vrei tu să-mi pierzi norocul și inima Ximenii?

Sfîrșit vieții mele mai bine vreau să-i pun!
Și tatei, și iubitei aceasta le priește.
De mă răzbun, Ximena mă va urî, firește,
Am să-i atrag disprețul de n-am să mă răzbun!
Ori îmi reneg credința cea mai de preț a mea,
Ori sînt nedemn de ea;
Nefericirea-mi crește vroind s-o înconjor:
Hai, inimă, cutează! și dacă-i scris să mor,
Murind, să iau cu mine și dragostea Ximenii!

Dar moartea mea nu poate ocara grea s-o spele!
Și gloria-mi o dată cu mine va s-apună!
O, pot să rabd eu oare ca Spania să spună
Că n-am știut să-mi apăr onoarea casei mele?
Să cruț un vis pe care îl vede biata-mi minte
Pierdut de mai-nainte!
Fugiți departe, gînduri așa puțin înalte!
Departe de la mine, voi, josnice vedenii!
Hai, brațul meu, onoarea să o salvăm încalte,
Căci, oricum, tot pierdută e dragostea Ximei

Da, gîndurile mele o clipă-au rătăcit!
Nimic pe lumea-aceasta nu-i mai presus de-onoare!

Și dacă mor în luptă sau mor de întristare,
Jertfi-voi al meu sînge curat cum l-am primit!
Aleargă dar, Rodrigo, și lasă ezitarea,
Te cheamă răzbunarea!
De-atîta șovăială nedemnă-s rușinat.
Departe de la mine, o, josnice vedenii!
Căci azi al tău părinte e crîncen ofensat,
Și-ofensatorul este părintele Ximenii!

ACTUL II

SCENA I

DON ARIAS, CONTELE

CONTELE

Cel mult pot recunoaște că sîngele-mi prea viu
Prea s-a aprins de-o vorbă, e însă prea tîrziu,
Căci lovitura fără de lecuire este.

DON ARIAS

Să îmblînziți pe rege cercați cu toate-aceste.
El ia prea vie parte la tot spre-a nu lăsa
Ca să simțiți întreagă nemulțămirea sa.
Și nici n-aveți altminteri vreun drept la apărare,
Căci deopotrivă rangul înalt al celui care
A îndurat ocara, cum și mărimea ei
Cer datorii și jertfe mai mari ca de-obicei.

CONTELE

Pe viața mea stăpîn e monarhul, mi se pare!

DON ARIAS

Greșeala vi-i urmată de-o furie prea mare.
El vă iubește încă și-a-l împăca nu-i greu.
Puteți sta împotrivă cînd domnul zice: „vreu"?

CONTELE

Ca să-mi păstrez, seniore, neatins-a mea onoare,
Neascultarea-mi nu e-un păcat așa de mare,

Şi-orcît ar fi de mare, la urma urmei pot
Prin meritele mele ca să răscumpăr tot.

DON ARIAS

Poţi să-i aduci servicii oricît de mari şi grele,
Un rege nu-ţi rămîne îndatorat de ele;
Şi nu uitaţi un lucru: slujind pe domnitor,
Orice supus nu face decît ce e dator.
Vă credeţi prea puternic şi viaţa-n joc v-o spuneţi.

CONTELE

Pîn' ce nu văd cu ochii, nu pot să cred ce spuneţi.

DON ARIAS

Monarhul e puternic şi face tot ce vrea.

CONTELE

O zi nu poate pierde pe-un om de seama mea.
Să-mi dea cea mai cumplită pedeapsă, nu mă speriu:
De pier, cu mine piere şi-ntreg acest imperiu...

DON ARIAS

Nesocotiţi pe-acela ce ţine sceptru-n mîni...

CONTELE

Pe care fără mine l-ar pierde pînă mîni:
Pornească împotrivă-mi măria-sa prigoana:
De voi cădea, voi face să-i cadă şi coroana.

DON ARIAS

O, cugetaţi mai bine la cele ce v-am zis,
Luaţi o deciziune mai bună.

CONTELE

M-am decis.

DON ARIAS

Măria-sa m-aşteaptă; ce vreţi să i se spună?

CONTELE

Că nici o umilinţă nu poate să-mi impună.

DON ARIAS

Dar regilor la place să fie ascultaţi.

CONTELE

Zadarnică e vorba; sînt sorţii aruncaţi.

DON ARIAS

Cu toţi bogaţii lauri ce fruntea vă-ncunună
Păziţi-vă de trăsnet.

CONTELE

L-aştept cu voie bună.

DON ARIAS

Dar nu fără urmare.

CONTELE

Atuncea, în sfîrşit,
Va fi şi don Diego cu-atît mai mulţămit!

CONTELE
(singur)

Mi-e sufletul deasupra nendurătoarei soarte.
De-ameninţări nu-ţi pasă cînd nu te temi de moarte.
Primesc să duc mai bine un trai nefericit,
Dar nimenea nu-mi ceară să vieţuiesc hulit.

SCENA a II-a

CONTELE, DON RODRIGO

DON RODRIGO

Două cuvinte, conte.

CONTELE

Zi.

DON RODRIGO

Fără vorbă multă:
Cunoşti tu pe don Diego?

CONTELE

Da.

DON RODRIGO

Mă-ndoiesc, ascultă.
Ştii oare că bătrînul acesta vrednic fu
Virtutea şi mîndria epocii lui, ştii tu?

CONTELE

Se poate.

DON RODRIGO

Ştii că-i sînge de-al său văpaie vie
Ce-mi scapără-n privire? O ştii?

CONTELE

Ce-mi pasă mie!

DON RODRIGO

La patru paşi de-aice te-oi face ca s-o ştii!

CONTELE

Copil plin de trufie!

DON RODRIGO

Nu te nelinişti!
E-adevărat, sînt tînăr, dar pentru-un suflet mare
Valoarea nu aşteaptă ca vîrsta s-o măsoare!

CONTELE

Tu, care-o spadă încă n-avuşi în mînă, vrei
Să te măsori cu mine?

DON RODRIGO

Fac parte dintr-acei
Cari nu arată cine-s de două ori pe lume
Şi de la-ntîia faptă ştiu să-şi cîştige-un nume!

CONTELE

Curajul care-aceste cuvinte ţi-l vădesc
Mă deprinsesem zilnic în ochi să ţi-l citesc:

Văzînd în tine noua Castiliei mărire,
În gîndul meu Ximenei te-am fost menit de mire.
Eu îţi cunosc iubirea şi-mi place a vedea
Că datoria-ţi este mai sfîntă decît ea,
Că tot ce simţi nu poate avîntul să-ţi înşele,
Că rara ta virtute răspunde stimei mele,
Şi ginere voindu-mi un cavaler întreg.
De la-nceput ştiut-am pe cine să aleg.
În sufletul meu mila îşi face totuşi cale:
Ţi-admir curajul, însă de anii tăi mi-e jale,
Deci lasă gîndul ăsta ce-ţi poate fi fatal,
Căci între noi duelul ar fi prea inegal,
Mi-ar face prea puţină onoare-o biruinţă,
Triumfu-i fără slavă de-nvingi cu uşurinţă,
Te-or crede toţi de-a pururi căzut de braţul meu
Şi moartea ta la urmă am s-o deplîng tot eu!

DON RODRIGO

De marea ta-ndrăzneală nedemnă ţi-e-ndurarea:
Se teme să-mi ia viaţa cel ce mi-a luat onoarea?

CONTELE

Te du d-aici!

DON RODRIGO

Să mergem făr-a mai discuta!

CONTELE

Ţi s-a urît cu viaţa?

DON RODRIGO

Ţi-o temi cumva pe-a ta?

CONTELE

Vin, tu-ţi faci datoria şi-i demn un fiu de jale
Cînd supravieţuieşte onoarei spiţei sale.

SCENA a III-a

DON FERNANDO, DON ARIAS, DON SANCHO

DON FERNANDO

E contele-ntr-atîta de van şi ce aşteaptă?
Cutează oare-a crede că-i iert această faptă?

DON ARIAS

I-am zis din partea voastră tot ce aveam să-i zic,
Cu toate-acestea, sire, n-am izbutit nimic.

DON FERNANDO

O, ceruri! deci nutreşte o rîvnă-aşa săracă
Şi-aşa puţină grijă arată ca să-mi placă!
Jigneşte pe don Diego, de rege-a şti nu vrea!
El vrea să facă lege aici, la curtea mea!
Oricît de brav războinic, bun căpitan să fie,
Voi şti scurta din vreme asemenea trufie.
De-ar fi virtutea însăşi şi-al bătăliei zeu,
Ce-nseamnă neascultarea i-arăt acuma eu!
Cu toate că-ndrăzneala-i cerea o grea osîndă,
Vroiam să-l judec totuşi cu inima mai blîndă,
Dar pentru că s-arată prea dîrz şi prea semeţ,
Plecaţi şi puneţi mîna pe el cu orice preţ.

DON SANCHO

Puţin răgaz l-ar face să-şi vină poate-n fire,
Îi clocotea mînia în sînge încă, sire,
Şi-n cea dintîi vîlvoare nici o mirare nu-i
Că nu se pleacă lesne un suflet cum e-al lui.
Greşeala şi-o cunoaşte; dar inima-i semeaţă
Nu-l iartă ca s-o deie aşa curînd pe faţă.

DON FERNANDO

Don Sancho, taci şi află: oricine-i înclinat
Să-l apere se face el însuşi vinovat.

DON SANCHO

Ascult şi tac; cer totuşi iertare de voi pune
O vorbă ca să-l apăr.

DON FERNANDO

Şi ce poţi oare spune?

DON SANCHO

Că unuia ca dînsul, cu fapte mari deprins,
I-e greu să se coboare ca orişicare ins.
În orice lămurire el vede o ruşine,
Şi-acesta este numai cuvîntul ce-l reţine.
Asprimea datoriei nu-l poate-ndupleca
Şi de n-ar fi un suflet prea mîndru, s-ar pleca.
Ci daţi poruncă, sire, ca braţul său cel tare
Cu ascuţişul armei insulta s-o repare,
Pe loc se va supune; şi vină cine-o vrea,
Aci stau pentru dînsul chezaş, pîn' ce-o afla.

DON FERNANDO

Uiţi cui vorbeşti; ci vîrsta pe care-o ai mă face
Să iert; şi-nflăcărarea aceasta nu-mi displace.
Dar e dator un rege să cruţe pe-orice căi
Vărsările de sînge între supuşii săi;
Pe-ai mei îi ţin în pază, şi-i am în grijă mare,
Precum un cap cuminte de membre grijă are.
Cuvîntul tău nu poate să fie deci şi-al meu:
Tu judeci ca războinic, ca rege judec eu,
Şi orice-ar vrea să spună şi-ar îndrăzni să creadă,
Supunerea nu poate pe contele să-l scadă.
Şi-apoi m-atinge-ocara, căci el a degradat
Pe-acel ce-odraslei mele de guvernor l-am dat.
Cel ce nu ţine seama de-alegerea-mi făcută
Nesocoteşte însăşi puterea absolută.
Dar să lăsăm acestea. De-altminteri, am veşti noi:
S-ar fi văzut vreo zece corăbii de război
Ce chiar la gura apei au îndrăznit s-apară.

DON ARIAS

Duşmanii noştri mauri nu-s pentru-ntîia oară
Siliţi a vă cunoaşte, spre a porni din nou
Război în contra unui aşa temut erou.

DON FERNANDO

De-a pururi îi va roade în suflet gelozia
Cît m-or vedea pe mine stăpîn pe-Andaluzia,
Şi ţara peste care au fost prea mult stăpîni
Va fi privită pururi cu ciudă de păgîni.
Acesta-i şi cuvîntul că-n inima Sevilii
De zece ani încoace ţin scaunul Castilii,
Să-i pot veghea de-aproape şi să zădărnicesc
Pe loc ce bag de seamă tot ce pe-ascuns urzesc.

DON ARIAS

Atîtea sîngeroase înfrîngeri îi învaţă
Că totul e zadarnic cît timp veţi fi-n viaţă.
N-aveţi de ce vă teme.

DON FERNANDO

Şi nici n-am ce lăsa.
Încrederea atrage primejdea-n urma sa.
Şi-apoi, la urma urmei, să nu prea dăm uitării
Că pîn-aici îi poate aduce-un flux al mării.
Ar fi cu toate-acestea greşeală orişicum
Să aruncăm teroarea în inimi de p-acum,
Fiind nesigur zvonul, fiind şi pe-nnoptate,
S-ar răspîndi zadarnic neliniştea-n cetate.
Să se-ndoiască straja la ziduri şi în port.
Ajunge pe-astă-seară.

SCENA a IV-a

DON FERNANDO, DON ALONSO, DON SANCHO, DON ARIAS

DON ALONSO

Sire, contele-i mort.
Prin fiul său, don Diego şi-a răzbunat onoarea.

DON FERNANDO

Pe loc ce-aflai ocara, i-am prevăzut urmarea
Şi-am vrut nenorocirea aceasta s-o previn.

DON ALONSO

Ximena la picioare vă cade în suspin
Şi toată-n lacrimi vine dreptate a vă cere.

DON FERNANDO

Deşi adînc în suflet m-atinge-a ei durere,
Socot că după fapta ce contele-o făcu
A meritat pedeapsa ce l-a ajuns acu.
Oricît de dreaptă-i însă pedeapsa, tot mă doare
Pierzînd din căpetenii pe cel mai de valoare,
Căci dup-o lungă viaţă în slujba-acestui stat,
Şi-un sînge pentru mine de mii de ori vărsat,
Orice simţiri trufia lui oarbă îmi dictează,
Mă simt slăbit, pierzîndu-l, şi moartea-i
mă-ntristează.

SCENA a V-a

DON FERNANDO, DON DIEGO, XIMENA, DON SANCHO, DON ARIAS, DON ALONSO

XIMENA

Sire, sire, dreptate!

DON DIEGO

Ah, sire, m-ascultaţi!

XIMENA

Cad la genunchii voştri...

DON DIEGO

Vi-i ţin îmbrăţişaţi...

XIMENA

Vă cer dreptate!

DON DIEGO

Daţi-mi o clipă de-ascultare!

XIMENA

O, pedepsiţi-i, sire, trufaşa cutezare!
Cel mai puternic sprijin al ţării l-a surpat:
Mi-a ucis tatăl, sire...

DON DIEGO

Pe-al său l-a răzbunat!

XIMENA

Dreptate de la rege orice supus aşteaptă!

DON DIEGO

Nu merită pedeapsă o răzbunare dreaptă!

DON FERNANDO

Sculaţi şi unul şi-altul, şi-apoi am să v-ascult.
Restriştea ta, Ximenă, mă-ndurerează mult.
Mi-e inima cuprinsă, ca şi a ta, de jale.
(Către don DIEGO.)
Aşteaptă; să n-o tulburi în plîngerile sale.

XIMENA

E mort tatăl meu, sire; cu ochii mei văzui
Cum sîngele-i în clocot curgea din pieptul lui,
Ăst sînge, chezăşia regeştei voastre case,
Ăst sînge, ce atîtea victorii cîştigase,
Ce fumegă, cald încă, în mînios şivoi
Că se jertfeşte pentru un altul decît voi,
Ăst sînge, ce avuse o nobilă menire,
Rodrig la curtea voastră îl risipeşte, sire!
Am alergat pierdută şi mort, ah, îl aflai...
Dar povestirea, sire, mă lasă fără grai:
Iertaţi-mi deznădejdea, amarele-mi suspine
Şi lacrimele mele vorbească pentru mine.

DON FERNANDO

Fă-ţi inimă, copilă, că eu de grije-ţi port
Şi-ţi voi sluji de tată în locul celui mort.

XIMENA

Prea multă cinste-mi dete a mea restrişte, sire!
Precum spuneam, acolo l-aflai fără simţire,
Străpuns era de-o rană şi sîngele-i vedeam
În pulbere scriindu-mi ce datorie am.
Ori poate vitejia-i ajunsă-n aşa stare
Prin rana lui deschisă mă îndîrjea mai tare,
Şi-ntocmai ca o gură ce strigă către cer,
Mă îndemna mai grabnic dreptate să văr cer!
Nu-ngăduiţi, o, rege, astfel de volnicie
Sub ocrotirea voastră stăpînă să devie,
Ca viaţa celor vrednici să n-aibă nici un preţ,
Ca fără de pedeapsă un tînăr îndrăzneţ
Cu ei să se măsoare, mărirea să le-o sape,
Cu sîngele lor nobil pămîntul să-l adape!
Nerăzbunînd-o, astfel de moarte-ar veşteji
În alţi supuşi oricare avînt de-a vă sluji.
Cer răzbunare, sire, şi-o cer nu pentru mine,
Ci pentru-a voastră slavă şi pentru-al vostru bine:
Voi aţi pierdut într-însul un om de merit rar,
Prin altă moarte, moartea-i răscumpăraţi-o dar;
Jertfiţi nu pentru mine, pentru dreptate, sire,
Şi pentru a coroanei eternă strălucire,
Jertfiţi spre uşurarea acestei ţări întregi
Pe cel ce se mîndreşte cu-astfel de fărdelegi!

DON FERNANDO

Don Diego ce răspunde?

DON DIEGO

Că-i demn de pizmuire
Acela care moare la vremea lui, o, sire!
Că dup-un veac de slavă şi strălucire plin,
Adeseaori ne-aşteaptă cel mai amar destin!
Eu, ale cărui fapte uimesc şi azi poporul,
Eu, care pretutindeni eram biruitorul,
Mă văd, slăbit de vîrstă, acum, cu părul nins,

Primind o grea ocară şi rămînînd învins!
Ce nu putuse luptă, asediu, ambuscadă,
Nici Aragonul mîndru, nici falnica Grenadă,
Nici toţi duşmanii voştri, nici toţi ai mei pizmaşi,
Azi contele-a făcut-o, de-aici la cîţiva paşi,
Gelos de noua-mi slujbă şi dîrz de-o preferinţă
Ce i-o dedea asupră-mi a vîrstei neputinţă.
Astfel aceste plete albite-n vitejii,
Ăst sînge care curse ades spre-a vă sluji,
Ăst braţ pe vremi teroarea duşmanelor armate
Se coborau în groapă de-ocară-mpovărate,
De nu năşteam pe lume un fiu spre-a m-ajuta,
Demn de această ţară, demn de măria-ta!
El a ucis pe conte, luîndu-mi apărarea,
El mi-a spălat ocara, el mi-a redat onoarea!
De socotiţi că totuşi e-un ucigaş de rînd
Cel ce curaj arată o palmă răzbunînd,
Asupra mea să cadă blestemul şi păcatul,
Căci de greşeşte braţul, e capul vinovatul!
De e sau nu o crimă, o, sire, judecaţi:
Eu, orişicum, sînt capul, el doar viteazul braţ.
Ximena împotrivă-mi deci are a se plînge,
Căci de-o puteam eu face, el nu vărsa ăst sînge.
Jertfiţi, deci, sire, capul ce anii-l vor răpi,
Dar îngrijiţi de braţul menit a vă sluji,
Dreptate-i daţi Ximenii jertfind zilele mele,
Că tot nu am ce face de-acuma eu cu ele;
Departe de-a mă plînge de-osînda ce mi-aţi dat,
Murind cinstit, muri-voi cu sufletu-mpăcat.

DON FERNANDO

Pricina-i însemnată de-ajuns spre-a o aduce
În adunarea ţării. Don Sancho, vei conduce
Acasă pe Ximena. Tu, don Diego, vei sta
Aici, drept închisoare avînd credinţa ta.
Cătaţi-mi pe Rodrigo. Am să vă fac dreptate.

XIMENA

E drept ca ucigaşul să piară, maiestate!

DON FERNANDO

Copilă, ai răbdare, oricît ai suferi!

XIMENA

Răbdare-a-mi cere-nseamnă durerile-a-mi spori.

ACTUL III

SCENA I

DON RODRIGO, ELVIRA

ELVIRA

Tu, don Rodrig! Ce cauţi aci, nenorocite?

RODRIGO

Vin să-mi urmez cărarea sărmanei mele-ursite!

ELVIRA

De unde-ţi iei tu însă curajul, de-ai venit
Pe locurile-acestea pe care le-ai cernit?
Îi urmăreşti şi umbra în casa lui, haine?
Nu l-ai ucis tu însuţi?

DON RODRIGO

Viaţa lui, ştii bine,
Era o pîngărire a numelui ce-l port.

ELVIRA

Dar adăpost să cauţi în casa-acelui mort!
Găsi azil într-însa vreun ucigaş vreodată?

DON RODRIGO

Dar tocmai de aceea eu vin la judecată.
Nu mai privi la mine cu aerul mirat:
Eu moarte-am dat, şi-acuma cer înapoi ce-am dat.
Ximena mea iubită îmi e judecătorul,

Şi moartea mea o merit, căci i-am pierdut amorul.
Şi ca supremul bine acuma vin să cer
Din gura ei osînda, de mîna ei să pier!

ELVIRA

Mai bine fugi din faţă-i şi nu-i mai sta în cale,
Nu mai chema asupra-ţi urgia urei sale:
Te-ascunde şi-ocoleşte întîiele porniri
La care pot s-o-mpingă mînia ce-i inspiri.

DON RODRIGO

Nu! nu! această scumpă şi gingaşă făptură
Pe care am jignit-o nu are-atîta ură,
Şi sînt în stare-o mie de morţi să ocolesc,
Să pot să mor de mîna-i şi ura-i s-o-nzecesc!

ELVIRA

Ximena e la Curte, în lacrime scăldată,
Şi va veni-nsoţită de-amicii săi îndată.
O, fugi, Rodrig, ai milă: nu mă mai chinui!
Ce-or spune bîrfitorii de te-or vedea aici?
Vrei tu să fie încă şi-n gura lumii dată
Că rabdă pe-ucigaşul sărmanului ei tată?
Are să vină, vine, o văd. O, dacă vrei
Să-i cruţi, Rodrig, onoarea, te du în calea ei!
(RODRIG se ascunde.)

SCENA a II-a

DON SANCHO, XIMENA, ELVIRA

DON SANCHO

Vă trebuie, senora, prinos bogat de sînge:
Mînia voastră-i dreaptă şi-aveţi dreptate-a plînge,
Şi prin aceste vorbe nu vreau cît de puţin
Nici să vă-nduplec ura, nici chinul să v-alin.
Ci gura voastră numai o vorbă de mi-ar spune,
Această spadă-i gata oricînd să vă răzbune.
O, puneţi la-ncercare, de vreţi, al meu amor
Şi, sub porunca voastră, voi fi biruitor.

XIMENA

Vai mie!

DON SANCHO

Îndurare, primiţi, din bunătate...

XIMENA

Aş mînia pe rege, ce mi-a promis dreptate.

DON SANCHO

Ştiţi că dreptatea merge cu-atîtea amînări,
Încît o crimă scapă ades făr' de urmări,
Şi pîn-atuncea lacrimi prea multe sînt pierdute,
Un cavaler prin arme v-ar răzbuna mai iute.
E-un drum mai scurt, şi-osînda n-ar mai întîrzia.

XIMENA

E leacul cel din urmă; dar de va fi aşa
Şi dacă trista-mi soartă v-ar mai stîrni-ndurarea,
Atuncea veţi fi liber să-mi răzbunaţi onoarea.

DON SANCHO

E un noroc la care rîvnesc necontenit
Şi avînd nădejde-ntr-însul, mă duc prea mulţumit.

SCENA a III-a

XIMENA, ELVIRA

XIMENA

Sînt singură acuma şi fără făţărie
Îmi pot striga întreagă durerea mea cea vie!
Acuma pot în voie să plîng şi să suspin,
Şi pot să-mi dau pe faţă nemărginitul chin.
Vai, tata-i mort, Elviră, şi viaţa-i e curmată
De spada ce Rodrigo o trage-ntîia dată!
O, curgeţi, curgeţi, lacrimi, păraie pe pămînt:

O jumătate-a vieţii-mi mi-aruncă în mormînt
Cealaltă jumătate, şi-aceea care piere
Pe-aceea ce-mi rămîne să mă răzbun îmi cere.

ELVIRA

Alină-te, stăpînă!

XIMENA

Ah, ce nepotrivit
Cuvîntul de-alinare pe buze ţi-a venit!
Cum să-mi alin durerea cînd eu, nesocotito,
Nu pot urî pe-acela ce mi-a pricinuit-o?
Şi ce m-aşteaptă oare decît un veşnic chin,
Cînd urmăresc o crimă iubind pe asasin?

ELVIRA

Mai poţi iubi pe-acela ce te-a lăsat orfană?

XIMENA

Dacă-l iubesc, Elviro? L-ador ca pe-o icoană!
Iubirea şi mînia în suflet mi se bat,
Şi în duşman descopăr pe omul adorat
Şi simt că-n ciuda urei în inima-mi speriată
Rodrig combate încă, ah, pe sărmanu-mi tată:
L-atacă, l-urmăreşte, se apără şi-i cînd
Mai slab cînd mai puternic, şi-acuma triumfînd,
Şi-n lupta aceasta între iubire şi mînie
El sufletul mi-l lasă, dar inima-mi sfăşie.
Dar nu m-adoarme-amorul, oricît m-ar stăpîni,
Şi datoria-mi sfîntă mi-o voi îndeplini;
Alerg unde mă cheamă jignita mea onoare.
Rodrig mi-e scump, şi soarta-i nespus de-adînc mă doare,
Îi plîng de jale, totuşi, oricîtă grijă-i port,
Ştiu cine sînt, Elviro, şi tatăl meu e mort!

ELVIRA

Îl urmăreşti?

XIMENA

Ah! crudă gîndire și cumplită
Și crudă urmărire la care sînt silită!
Cer capul său și totuși mă tem să-l dobîndesc!
De moare el, muri-voi și moartea i-o cerșesc!

ELVIRA

Atît de negre gînduri, alungă-le, stăpînă,
Și nu-ți impune-o lege ce-n contra ta te mînă!

XIMENA

Cum? Tatăl meu să aibă sfîrșit așa de crud,
Să strige răzbunare și eu să nu-l aud?
Să-l văd murind sub ochii-mi și inima-mi nătîngă
Să creadă că-i ajunge să geamă ori să plîngă?
Să sufăr ca iubirea să-năbușe cum vrea
Prin o tăcere lașă mîndria, cinstea mea?

ELVIRA

O, crede-mă, stăpînă, n-ar fi prea mare vină
De-ai resimți în suflet mănie mai puțină;
În contra lui Rodrigo ai dobîndit de-ajuns,
Ai fost la rege, așteaptă în liniște răspuns.
Nu stărui-n această ciudată supărare.

XIMENA

Mi-e-n joc mîndria-ntreagă, ea-mi cere răzbunare!
Dulci visuri de iubire oricît m-ademenesc,
Renunț la tot mai bine decît să mă-njosesc.

ELVIRA

Dar îl iubești, senora, pe don Rodrig...

XIMENA

Vai mie!

ELVIRA

Și răzbunarea totuși mai poate să te-mbie?

XIMENA

Ca să-mi păstrez mîndria, sfîrșind și chinul meu,
L-oi urmări, l-oi pierde, și voi muri și eu!

SCENA a IV-a

DON RODRIGO, XIMENA, ELVIRA

DON RODRIGO

Ei bine, urmăritul privește-l e de față,
A ta să fie slava de-a-l izgoni din viață!

XIMENA

O, ce sînt eu silită, Elviro, a vedea?
Rodrig la mine-n casă! Rodrig în fața mea!

DON RODRIGO

Ucide-mă, Ximenă, și gustă fără jale
Plăcerea morții mele și-a răzbunării tale.

XIMENA

Vai mie!

DON RODRIGO

O, ascultă!

XIMENA

Fugi, lasă-mă să mor.

DON RODRIGO

O clipă.

XIMENA

Du-te!

DON RODRIGO

Numai o vorbă, te implor,
Și-apoi cu-această spadă viața tu mi-o stinge.

XIMENA

Cum? Încruntată încă de-al tatălui meu sînge?

DON RODRIGO

Ximenă!

XIMENA

Fugi cu arma ce, vai, în fața mea
Mă mustră pentru viața și fărdelegea ta!

DON RODRIGO

Nu, mai curînd privind-o, mînia ta sporească,
Și ceasul morții mele să nu mai zăbovească!

XIMENA

Vopsită e de sînge de-al meu!

DON RODRIGO

Îți vine greu
Să o scufunzi, să-și piardă culoarea într-al meu?

XIMENA

Om crud care pe tată l-ucide fără milă
Prin spadă, — prin vederea ei cruntă pe copilă!
Înlătură-mi această unealtă de omor!
Vrei să te-ascult, Rodrigo, și tu mă faci să mor...

DON RODRIGO

Fac ce dorești, dar totuși nu părăsesc dorința
Că însăți tu, Ximenă, să-mi împlinești sentința.
Căci oricît mi-ești de dragă, un laș nu pot să fiu
Ca să reneg vreodată chemarea mea de fiu.
Pe tatăl meu căzuse o groaznică rușine,
Ce mă privea-n aceeași măsură și pe mine.
Știi ce-nsemnează-o palmă pentru un om cinstit.
Am căutat să aflu făptașul, l-am găsit,
Am răzbunat onoarea-mi și pe iubitu-mi tată.
Și dac-ar fi nevoie aș face-o inc-o dată.
Nu crede că iubirea-mi n-a dus o luptă grea

Cu tatăl meu și-n urmă chiar împotriva mea!
O, judecă-i puterea: aflînd c-am fost în stare
Să mă-ndoiesc de poate să-ncapă răzbunare.
Silit să-ndur ocara ori, vai! disprețul tău,
Învinuiam de-o grabă prea mare brațul meu;
Mă dojeneam de-această pornire prea nebună
Și farmecele tale erau să mă supună
De nu-mi ziceam, Ximenă, că nu te-ar merita,
Un om lipsit de-onoare, lipsit de stima ta!
Că ochii tăi iubirea și-ar fi schimbat-o-n ură
Văzînd mișel pe-acela ce vrednic îl știură;
Că ascultînd amorul, urmînd al său îndemn,
De-alegererea ta însăți m-aș fi făcut nedemn.
Ți-o spun din nou, ți-oi spune-o, deși printre suspine,
Pînă la cel din urmă: da, te-am jignit pe tine;
Da, te-am jignit amarnic, fiind silit s-o fac
Pe tine să te merit și-onoarea să mi-o-mpac.
Mi-am împăcat onoarea și pe bătrînul tată;
Viu să te-mpac pe tine acuma, adorată.
Am alergat aicea de mîna ta să mor;
Ce-am fost dator făcut-am și fac ce sînt dator.
Un tată scump te strigă din fundul negrei groape
Și eu nu vreau victima cu nici un preț să-i scape:
Jertfește-acestui sînge pe care l-a pierdut
Acel ce se mîndrește cu ceea ce-a făcut!

XIMENA

Rodrig, ah, ai dreptate, cu toată vrăjmășia
Nu pot blama pe-acela ce-și face datoria.
Și-n chinurile mele ce-asupra-ți să răsfrîng,
Eu nu te-acuz pe tine, pe mine mă deplîng:
Știu ce se cheamă cinste și cum înflăcărează
Asemenea insultă o inimă vitează,
Tu n-ai făcut, firește, decît ce se cădea,
Dar mi-arătași de-asemeni și datoria mea;
Funesta-ți vitejie mi-arată prin avîntu-i
Cum îți răzbuni un tată și-onoarea cum ți-o mîntui
Aceeași rîvnă cată la rîndul meu să pun
Onoarea să mi-o mîntui, pe tata să-l răzbun.
Aceasta, vai, mă face să fiu nemîngîiată!
O altă mînă dacă m-ar fi lipsit de tată,

Găseam, ah, în norocul dorit de-a te vedea
Unica alinare ce-o mai puteam avea;
Şi-aş fi simţit un farmec în jalea mea cumplită
Să-mi zvînţi aceste lacrimi cu mîna ta iubită.
Ci caut a te pierde, cum l-am pierdut pe el,
Această despărţire mă zbuciumă la fel:
Cumplita datorie ce inima mi-o rumpe
Mă-mpinge la jertfirea vieţii tale scumpe,
Căci oricît ţin la tine, Rodrig, nu aştepta
Să simt o laşă milă faţă de crima ta.
Şi-oricît iubirea noastră ar vrea să mă reţie,
Voi şti să dau dovadă de-aceeaşi bărbăţie:
Ca să fii demn de mine, tu n-ai dat îndărăt,
La rîndul meu vreau demnă de tine să m-arăt.

DON RODRIGO

Nu pregeta atuncea să faci ce eşti datoare
Spre-a împlini o jertfă atît de-nălţătoare!
Mîndria ta îmi cere viaţa — vin şi-o ia!
Osînda-mi va fi dulce şi dulce moartea mea!
S-aştepţi pînă ce legea îşi va rosti sentinţa,
E să-mi întîrzii moartea şi ţie biruinţa.
Prea fericit muri-voi, răpus de braţul tău.

XIMENA

Taci, dacă-ţi sînt duşmană, nu vreau să-ţi fiu călău
Eu să-ţi ridic viaţa, e cu putinţă oare?
Dator eşti să ţi-o aperi, s-o cer eu sunt datoare,
Dar între noi e altul judecător suprem,
Şi eu am numai dreptul în faţă-i să te chem.

DON RODRIGO

Oricît iubirea noastră ar vrea să te reţie,
Vei da şi tu dovadă de-aceeaşi bărbăţie.
Căci, răzbunînd un tată, alt braţ dacă-mprumuţi,
Ximena mea, mă crede, înseamnă să mă cruţi.
Cum braţul meu el singur mi-a răzbunat onoarea,
Al tău să-şi dobîndească la rîndu-i răzbunarea!

XIMENA

Rodrig, la ce mai stărui? Tu ajutor nu ceri
Cînd te răzbuni, la nimeni, şi mie mi-l oferi!
Sunt tot aşa de mîndră şi cred că se cuvine
Ca slava răzbunării să n-o împart cu tine.
Deci ajutor la rîndu-mi nici eu nu voi căta
În deznădăjduirea sau în iubirea ta!

DON RODRIGO

Mîndrie neînfrîntă! vai! să nu pot obţine
Atîta mîngăiere încalte de la tine!?
În numele iubirii şi-al tatălui tău mort,
Nu mă lăsa blestemul acestei vieţi să-l port!
Mai vesel e Rodrigo de mîna ta să piară
Decît urît de tine, trăind o viaţă-amară!

XIMENA

Nu te urăsc eu, lasă!

DON RODRIGO

Oh, trebuie!

XIMENA

Nu pot.

DON RODRIGO

Aşa puţin îţi pasă de lume şi de tot
Ce poate să scornească în umbră clevetirea
Cînd va să-mi ştie crima şi că-mi păstrezi iubirea?
Sileşte-le să tacă şi în pofida lor
Salvează-ţi bunul nume, făcîndu-mă să mor!

XIMENA

Lăsîndu-ţi viaţa, vaza îmi va luci mai vie;
Vreau ca şi cel din urmă clevetitor să ştie
Că te ador şi totuşi pedeapsa ta o cer,
Şi toţi să-mi cînte imnuri de slavă pîn' la cer
Şi soarta să-mi deplîngă... Rodrig, acuma du-te,
Să nu mai văd comoara de fericiri pierdute...
Ascunde-n umbra nopţii plecarea ta de-aci.

Onoarea mea-i pierdută cumva de te-or zări.
Tot ce-ar putea bîrfeala să zică despre mine
E că-n această casă eu te-am primit pe tine
Şi ca să fiu hulită nici tu nu o doreşti...

DON RODRIGO

Aş vrea să mor!...

XIMENA

Vai, du-te!

DON RODRIGO

Atunci, ce hotărăşti?

XIMENA

Deşi cea mai frumoasă văpaie ameninţă
Să-mi mistuie mânia, fac tot ce-mi stă-n putinţă
Ca să răzbun pe tata, mîndria să mi-o-mpac
Şi singura-mi dorinţă e să nu pot s-o fac.

DON RODRIGO

O, vrajă a iubirii!

XIMENA

O, culme-a suferinţii!

DON RODRIGO

Ce de dureri şi lacrimi ne vor costa părinţii!

XIMENA

O, te-aşteptai, Rodrigo?...

DON RODRIGO

Ximenă,-ai fi crezut?...

XIMENA

Aşa curînd norocul să ni-l vedem pierdut!

DON RODRIGO

Şi că aşa de-aproape de ţărm a fost să vie
Nădejdea să ne-o sfarme o cruntă vijelie!

XIMENA

O, jale fără margini!

DON RODRIGO

O, chin aşa de mult!

XIMENA

Rodrig, de-acuma du-te, fugi... nu te mai ascult!

DON RODRIGO

Pîn' la sfîrşit cînd dreapta osîndă mi-oi primi-o,
Merg să-mi tîrăsc o viaţă nemernică... Adio!

XIMENA

De-o fi aşa să fie, îţi dau cuvîntul meu
Că-n urma ta o clipă n-am să respir nici eu.
Adio, dar ia sama să pleci pe nesimţite...
(RODRIG exit.[1])

ELVIRA

Stăpînă, orice rele Preabunul ni trimite...

XIMENA

O, lasă-mă în pace cu sfatul tău nătîng...
Mă duc să caut pacea şi noaptea, ca să plîng.

SCENA a V-a

DON DIEGO
(singur)

DON DIEGO

În veci nu simţi pe lume deplină desfătarea;
În orice bucurie s-amestecă-ntristarea,

[1] *Exit* — iese.

Și cele mai senine a noastre mulțămiri
Ni-s veșnic turburate de griji și-nchipuiri.
O grijă bucuria mi-o strică-n astă-seară:
Înot în fericire și spaima mă-nfioară.
Văzui mort pe dușmanul ce-onoarea mi-a pătat,
Și nu pot strînge mîna care m-a răzbunat.
Cutreier tot orașul, mă zbucium în neștire,
Și vlaga mult-puțină ce mi-a rămas în fire
Se mistuie zadarnic de trudă și necaz,
Cătînd fără de preget pe fiul meu viteaz.
Mereu și pretutindeni, în noaptea asta sumbră
Socot că-l strîng în brațe, și strîng în brațe-o umbră
Și mintea-mi tulburată, din vis cînd mă trezesc,
Își face mii de gînduri ce groaza mi-o sporesc.
Nu aflu nicăirea vreo urmă-a fugii sale;
Mă tem că, cine știe, i-or fi ieșit în cale
Cetașii ori amicii dușmanului ucis:
Rodrig nu mai trăiește sau poate zace-nchis
O, ceruri! m-amăgește și-acuma o părere
Sau văd tot ce-al meu suflet ca să mai vadă cere?
El e, fără-ndoială; mi-e sufletu-mpăcat
Și grija risipită și chinul mi-a-ncetat.

SCENA a VI-a

DON DIEGO, DON RODRIGO

DON DIEGO

Rodrig, mi-ajută cerul să te revăd în fine!

DON RODRIGO

Vai!

DON DIEGO

În triumful nostru n-amesteca suspine.
O, lasă-mă o clipă măcar să mai respir,
Să pot să-ți laud fapta așa cum ți-o admir!
Tu mi-ai călcat pe urmă, și-n tine reînvie
Eroii rasei mele și vechea-mi bărbăție.

Născîndu-te din mine, din ei coborîtor,
Întîia ta ispravă întrece pe-ale lor,
Și anii tăi cei tineri, dar plini de-nflăcărare
Ajung al meu renume prin fapta asta mare.
O, vino dar și-atinge, copilul meu viteaz,
Aceste plete albe, sărută-acest obraz
Și recunoaște locul întipărit de-ocară
Pe care vitejia-ți și spada-ți o spălară!

DON RODRIGO

A ta e toată cinstea; eu nu puteam uita
Că sînt născut din tine, crescut prin grija ta.
Sînt mîndru că întîia ispravă-a mea îi place
Cui datoresc viața. Ci bucură-te-n pace,
Și lasă-mă pe mine acum, la rîndul meu,
De păsurile mele să-mi văd acum și eu,
O, las' să-mi izbucnească nemărginita jale:
Destul ai stînjenit-o cu drepturile tale!
Nu simt mustrări de cuget de ceea ce-am făcut,
Dar cine-mi dă azi mie norocul meu pierdut?
Să te răzbune brațu-mi s-a înarmat anume
Și-a biruit, răpindu-mi ce-aveam mai scump pe lume
Nu-mi mai vorbi nimica; prin tot ce ți-am jertfit
De tot ce-ți datorisem mă cred acum plătit.

DON DIEGO

Nu, a izbîndei tale mai scumpă e valoarea!
Eu viața doar ți-am dat-o, tu mi-ai redat onoarea;
Mai mult decît la viață eu la onoare țin,
Cu-atît mai mult deci ție datornic îți rămîn.
Dar depărtează jalea din sufletul tău mare:
Onoarea-i datorie, amorul — desfătare;
Onoarea-i numai una; amorurile — mii.

DON RODRIGO

Ce-mi spui tu, vai?

DON DIEGO

Aceea ce trebuie să știi!

DON RODRIGO

Mi-e inima zdrobită de-această răzbunare
Şi tu-i mai ceri iubirii să fie trădătoare?
Sînt tot aşa de josnici, în mişelia lor,
Războinicul ce fuge şi-amantul trădător.
O, lasă-mă mai bine cum sînt, avînd putinţa
Să fiu şi demn de tine şi să-mi păstrez credinţa.
E prea puternic lanţul spre a putea să-l rump;
Ximena mea pe lume e tot ce am mai scump,
Şi pentru că ursita cea crudă ne desparte,
Unica mîntuire mi-o voi găsi-o-n moarte.

DON DIEGO

Nu-i vreme mîntuire în moarte-a căuta,
Acum cînd e nevoie de bărbăţia ta.
A maurilor flotă stă gata de năvală.
Norodu-i plin de groază, la curte zăpăceală,
N-auzi decît jălanii la fiecare pas,
De bună samă fluxul, la noapte, peste-un ceas
Îi va lăsa pe mauri în port pe nesimţite.
În mijlocul acestor nenorociri cumplite
Cari umplu de teroare pe mari ca şi pe mici,
Norocul îmi trimise cinci sute de amici
Însufleţiţi cu toţii de-aceleaşi gînduri bune,
Venind de bunăvoie ocara să-mi răzbune.
Tu le-ai luat nainte; dar bravele lor mîni
Se vor scălda mai bine în sînge de păgîni.
Mergi dar acolo unde te-aşteaptă numai slavă,
Mergi şi-i condu în luptă, făcînd fără zăbavă
Din pieptul tău, în calea păgînilor, zăgaz:
De vrei să mori, încalte să mori ca un viteaz!
Fă regele să-ţi fie dator pierzării tale,
Viaţa sa şi slava împărăţiei sale.
Dar nu, mai bine fruntea-ţi cu lauri s-o-ncununi.
Nu-ţi mărgeni mărirea o palmă să răzbuni;
Ci du-o mai departe; sileşte prin putere
Pe rege la iertare, Ximena la tăcere;
Şi dacă-ţi este dragă Ximena ta, să ştii
Că doar pe calea asta mai poţi iertat să fii.

Dar prea e scumpă vremea s-o pierdem în cuvinte;
Aş vrea să zbori la luptă c-un ceas mai înainte.
Învinge dar, să vadă monarhul în sfîrşit
Că ce-a pierdut în conte în tine-a dobîndit!

ACTUL IV

SCENA I

XIMENA, ELVIRA

XIMENA

Nu este un zvon numai? Ştii bine tu, Elviră?

ELVIRA

Nici nu-ţi închipui lumea ce călduros l-admiră
Şi-nalţă pîn' la ceruri în repetat ecou
Isprava săvîrşită de tînărul erou.
A maurilor oaste e ruşinos zdrobită:
Grăbit i-a fost atacul, şi fuga mai grăbită.
Războinicilor noştri nici chiar trei ore-ntregi
Le deteră izbîndă şi prizonieri doi regi...
Iar meritul e numai al lui, pe cît se spune!...

XIMENA

Cum, braţul lui Rodrigo făcu aşa minune?

ELVIRA

Pe-aceşti doi regi, Rodrigo el singur i-a învins
Cu mîna sa: el singur cu mîna sa i-a prins.

XIMENA

De unde-aflaşi tu însă aceste zvonuri stranii?

ELVIRA

Oraşul tot răsună de imnuri şi litanii,
Numindu-l fericirea întregului popor
Şi îngeru-i de pază şi-al său liberator.

XIMENA

Şi regele ce spune de-atîta vitejie?

ELVIRA

Rodrig se teme încă în faţa lui să vie.
Don Diego însă vesel i-aduce-ncătuşaţi
Ca să-i înfăţişeze pe robii-ncoronaţi,
Cerînd măriei sale, ca o favoare rară,
Să vadă pe viteazul mîntuitor de ţară.

XIMENA

N-o fi rănit?... Ci spune!...

ELVIRA

Nu ştiu dacă-i rănit.
Dar vino-ţi în simţire! Cum te-ai îngălbenit!

XIMENA

Mînia mea slăbită de-asemenea-mi revine!
Să mă-ngrijesc de dînsul şi să mă uit pe mine!
Toţi îl înalţă-n slavă şi eu l-înalţ cu ei!
Mîndria mea-i uitată şi mut e glasul ei!
Taci, inimă sărmană, şi-năbuşeşte-ţi plînsul:
De-a-nvins doi regi, pe tatăl mi l-a ucis tot dînsul,
Şi-oricîte osanale îmi sună în auz,
Aice însă totul mă face să-l acuz.
Această haină tristă ce spune neagra-mi jale
E cea dintîi dovadă a vitejiei sale.
Voi, ce-ntăriţi un suflet muncit de îndoieli,
Zăbranice şi văluri, lugubrelor găteli,
Podoabă ce întîia izbîndă-a sa-mi prescrie,
Necontenit vorbiţi-mi de trista-mi datorie,
Şi cînd mînia-n mine va lîncezi din nou,
Asmuţeţi-o-mpotriva semeţului erou!
Siliţi-o ca să-mi ducă la capăt răzbunarea!

ELVIRA

Infanta iat-o, vine; alină-ţi supărarea.

SCENA a II-a

INFANTA, XIMENA, LEONORA, ELVIRA

INFANTA

Nu viu aici, Ximenă, durerea să-ţi alin,
Ci ca să plîng cu tine, cu tine să suspin.

XIMENA

Împărtăşiţi mai bine obştească bucurie,
Lăsîndu-mi supărarea şi lacrimile mie:
Azi cine alta-n lume se poate tîngui?
Primejdia din care Rodrig ne mîntui
Şi pacea datorită doar vitejiei sale
Sînt numai pentru mine prilej de-adîncă jale.
Da, braţul său puternic, de lume preaslăvit
E numai pentru mine funest şi urgisit!

INFANTA

A săvîrşit, Ximeno, minuni fără păreche.

XIMENA

Supărătoarea veste mi-ajunse la ureche
Şi laude răsună în gura tuturor
De marea-i vitejie şi tristul său amor.

INFANTA

Te superi că poporul de laude-l încarcă?
Dar ţi-era drag pe vremuri acest Rodrigo, parcă,
Şi tu-i erai lui dragă şi el ţi-era supus —
Poţi să te simţi dar mîndră că-l vezi aşa de sus.

XIMENA

Să-l ridicaţi în slavă uşor vă este, vouă,
Dar pentru mine-i veşnic o suferinţă nouă
Această preamărire a vitejiei lui:

Văzînd cît preţuieşte, văd astăzi ce pierdui!
Ah, neplăceri amare a celei ce iubeşte!
Cu cît îl văd mai vrednic, cu-atît iubirea-mi creşte,
Şi totuşi datoria ce-o am, să mă răzbun,
Mai tare-i ca iubirea şi-mi cere să-l răpun.

INFANTA

Ieri datoria-aceasta făcu pe toţi curtenii
Ca să admire marea virtute a Ximenii
Şi să-i deplîngă soarta, aşa li s-a părut
De-nălţător curajul pe care l-ai avut.
Dar vreai s-asculţi tu sfatul unei amice bune?

XIMENA

Aş fi nelegiuită de nu i m-aş supune.

INFANTA

Ce-a fost ieri nu mai este îndreptăţit şi azi.
Al nostru singur sprijin e-acum acest viteaz,
El e-adoratul ţării, sărbătoritul zilii,
A maurilor spaimă şi razemul Castilii.
Chiar bunul nostru rege e azi încredinţat
Că tatăl tău în mîndrul Rodrig e renviat,
Şi cu atît îţi este greşeala ta mai mare
Că urmăreşti prin moarte-i a statului pierzare.
Ca să-ţi răzbuni un tată, cum? crezi că e permis
Să-mpingi o ţară-ntreagă pe margini de abis?
Dar către noi purtarea-ţi e oare legitimă?
Luat-am oare parte şi noi ceilalţi la crimă?
De bună samă-n urma acestui trist duel
Nu te sileşte nimeni să te cununi cu el,
Ci dacă vreai, Ximenă, s-asculţi a mea povaţă:
Din inimă-ţi alungă-l, dar lasă-ni-l în viaţă!

XIMENA

Atîta bunătate, vai! eu nu pot avea:
Cu mult mai nendurată e datoria mea.
Deşi la el mi-e gîndul în fiecare oră,
Deşi-l răsfaţă-un rege şi un popor l-adoră,

Toţi străluciţii lauri ce-i pun pe frunte ei,
Eu vin ca să-i întunec sub chiparoşii mei.

INFANTA

Da, e frumos, e nobil atuncea cînd, în dorul
De-a-ţi răzbuna un tată, ştii să-ţi jertfeşti amorul,
Dar crede-mă că-i încă mai nobil, mai frumos
Să te jertfeşti de dragul obştescului folos.
Lipsindu-l de iubirea ce-i arătai odată,
E cea mai grea pedeapsă ce-i poate fi lui dată.
În joc e mîntuirea întregii-mpărăţii:
Şi-apoi chiar de la rege ce crezi să mai obţii?

XIMENA

Nu pot să mă astîmpăr chiar de nu-mi dă dreptate.

INFANTA

Gîndeşte-te mai bine, Ximena mea, la toate.
Adio; ca să cugeţi în tihnă-acum te las.

XIMENA

Voi asculta, prinţesă, al datoriei glas.

SCENA a III-a

DON FERNANDO, DON ARIAS, DON RODRIGO, DON SANCHO

DON FERNANDO

Urmaş viteaz şi nobil al unei vechi familii
Ce-a fost un stîlp statornic al falnicei Castilii,
Neam de strămoşi iluştri cu glorios trecut
Pe care la-ntîiul tău pas l-ai întrecut.
Orişice dar din parte-mi prea mic şi prea puţin e
Spre-a-ţi răsplăti izbînda aşa cum se cuvine.
Pămîntul ţării mele de prădăciuni ferit,
Şi sceptrul meu de tine în mîna-mi întărit,
Şi maurii-n risipă goniţi de mica-ţi ceată,
Nainte să pornească viteaza mea armată,

Nu sunt isprăvi de care mă pot plăti aşa
Precum mi-ar fi dorinţa şi cum ar merita.
Răsplata-ţi fie regii captivi cari te admiră:
Ei *Cidul* lor pe tine în faţă-mi te numiră,
Şi dacă *Cid* însamnă „stăpîn" pe limba lor,
Nu-ţi pizmuiesc un nume aşa de sunător.
Fii Cidul deci de-acuma: l-a numelui tău faimă
Grenada şi Toledo să tremure de spaimă,
Şi numele acesta s-arate tuturor
Cît preţ pun eu pe tine şi tot ce-ţi sînt dator.

DON RODRIGO

În faţa voastră, sire, mă simt plin de sfială,
Isprava mi-e prea mică şi-i daţi prea multă fală,
Şi laudele voastre mă fac să mă roşesc
Că nu-s destul de vrednic de cinstea ce-o primesc.
Ştiu că-s dator cu viaţa şi sîngele din vine
Să mă jertfesc, o sire, spre-al ţării voastre bine,
Şi-n lupta-aceasta sfîntă de voi cădea răpus,
Îmi fac doar datoria ca orişice supus.

DON FERNANDO

Toţi cari se strîng în juru-mi, chemaţi de datorie,
Nu şi-o-mplinesc cu-atîta avînt şi bărbăţie,
Şi dacă tu ca dînşii te mărgineai să fii,
N-ai fi putut atare izbîndă să obţii.
Deci lauda primeşte-o şi spune-mi pe-ndelete
Povestea biruinţei vitezei tale cete.

DON RODRIGO

Ştiţi sire, că în spaima întîiului minut,
La vestea că păgînii la porţi au apărut,
Cinci sute de prieteni la noi se adunară
Şi-n starea-mi tulburată de şef mă proclamară.
Iertaţi-mi graba dacă în zbuciumul de-atunci,
Din partea voastră, sire, n-am aşteptat porunci,
Din pricina primejdii prea mari şi-a vremei scurte:
Dar îmi riscam viaţa de m-arătam la Curte,
Şi viaţa-mi osîndită mi-era mai dulce-apoi
S-o pierd în chip mai vrednic în lupta pentru voi.

DON FERNANDO

Îţi iert fireasca pripă de-a-ţi răzbuna ocara:
Precum ai apărat-o, te apără-acum ţara:
Să te acuze poate Ximena cît de mult,
Ca s-o mîngîi doar numai de-acum am s-o ascult.
Dar spune mai departe.

DON RODRIGO

Sub mine-naintează
Ăst pîlc, purtînd pe frunte a bărbăţiei rază.
Eram cinci sute numai, dar pînă am venit
În port, ca prin minune, trei mii ne-am pomenit,
Aşa de mult a noastră semeaţă-nfăţişare
Redeştepta curajul în gloatele fugare!
Ascund îndată două treimi, cum am sosit,
În vasele pe care acolo le-am găsit,
Şi restul cetei care creştea din clipă-n clipă,
Arzînd de nerăbdare, în juru-mi se-nfiripă,
Se culcă jos, şi-n paza celei mai mari tăceri
Petrece-o bună parte a minunatei seri.
Din ordinul meu streaja se face nevăzută
La rîndul ei, şi planul ea astfel mi-l ajută
Şi plin de îndrăzneală eu mă prefac că am
Din partea voastră, sire, lozinca ce-o dedeam...
Sub palida lumină ce picură din stele
Spre noi, de flux aduse, vin treizeci de vintrele;
Le saltă apă-n spume şi c-un obştesc avînt
Şi maurii şi marea în port acuma sînt.
Noi îi lăsăm să treacă; în pace tot le pare;
Nici un soldat pe ziduri şi nici în port n-apare,
Şi de tăcerea noastră vicleană amăgiţi
Nici nu le vine-a crede că sînt primejduiţi.
La ţărm trag, ancorează, coboară şi se-ndreaptă
Netemători, de-a valma, în cursa ce-i aşteaptă.
Noi năvălim atuncea c-un chiotit prelung
Şi strigătele noastre pînă la cer ajung.
La răcnetul năvalei răspund cei din corăbii
Şi maurii-şi pierd capul, împresuraţi de săbii!
De-o groază fără margini cuprinşi, dau înapoi:
Ei alergau la pradă şi întîlnind război

Pierduţi se cred nainte ca lupta să înceapă:
Îi prididim pe ţărmuri, îi prididim pe apă,
Răzbindu-i fără preget în groaznic vălmăşag,
Şi nu apucă bine să-nchege un şirag,
Că pînă să s-aşeze în linie de bătaie
Noi facem sînge maur să gîlgîie-n şiroaie!
Dar principii lor totuşi să-i strîngă reuşesc,
Curajul lor renaşte şi-acum se rînduiesc;
Văzînd că fără luptă sînt osîndiţi pierzării,
Într-înşii se deşteaptă curajul desperării:
S-opresc pe loc şi drumul acuma ni-l închid,
Făcînd în contra noastră din iatagane-un zid,
Şi apa, şi uscatul, şi flota, schela[1] toată
Se schimbă-ntr-o imensă arenă-nsîngerată,
Pe care duhul morţii se-ntinde-atotstăpîn...
O, cîţi eroi de-ai noştri necunoscuţi rămîn,
Şi ce isprăvi mărețe, ce strălucite fapte
Rămîn învăluite pe veci în neagra noapte,
În care, martor sieşi, tot insul se lupta
Nebănuind izbînda de partea cui va sta!
Eu însumi pretutindeni pe-ai noştri îndemnîndu-i,
Îmbărbătam pe unii, pe alţii stam să-i rîndui,
Ca să-i reped în luptă cînd vremea le-a veni,
Şi n-am ştiut nimica pînă în zori de zi.
Ele ne-arată-n fine ai biruinţii lauri...
Atunci îşi pierd curajul înfricoşaţii mauri
Şi dorul de-a învinge cedează spaimei lor
Cînd desluşesc că trupe ne vin într-ajutor;
S-aruncă în corăbii, odgoanele le taie
Şi fug cu huiet mare din cîmpul de bătaie,
Nemaivoind să ştie aceşti ostaşi mişei
De pot să se retragă şi regii lor cu ei.
Nu simţul datoriei, ci groaza-i stăpîneşte...
Îi adusese fluxul, refluxul ni-i răpeşte!
În vremea asta regii, de-ai noştri năpădiţi,
Şi apăraţi de-o seamă de oameni, toţi răniţi,
Mai luptă, cu nădejdea să-şi vîndă viaţa bine...
Zadarnic le dau sfatul eu însumi să se-nchine:
Cu iataganu-n mînă, ei stau ne-nduplecaţi;

[1] *Schelă* — port.

Dar cînd își văd ostașii de moarte secerați,
Că singuri se mai luptă, că-nfrîngerea-i deplină,
Ei cer să vină șeful: m-arăt, și mi se-nchină.
Vi i-am trimis îndată aici, pe amîndoi...
Așa-ncetă și lupta din lipsă de eroi,
Și-n felu-acesta, sire, luptînd pentru-apărarea...

SCENA a IV-a

DON FERNANDO, DON DIEGO, DON RODRIGO,
DON ARIAS, DON ALONSO, DON SANCHO

DON ALONSO

Ximena vine, sire, să ceară judecarea.

DON FERNANDO

Supărătoare veste și datorie grea!
Te du, să nu te vadă; mai bine-i pentru ea.
Drept orișice răsplată te-alung acum, viteze,
Dar vin-întîi la rege ca să te-mbrățișeze.

(Don RODRIGO exit.)

DON DIEGO

Ximena-l urmărește, deși să-l scape-ar vrea.

DON FERNANDO

Că-i este drag se spune. Acuma vom vedea.
Prefă-te plin de jale.

SCENA a V-a

DON FERNANDO, DON DIEGO, DON ARIAS,
DON SANCHO, DON ALONSO, XIMENA, ELVIRA

DON FERNANDO

De-acum, fii mulțumită,
Dorința ta, Ximenă, ți-a fost îndeplinită.
De-a biruit Rodrigo pe-ai noștri inamici,

De rănile primite el a murit aici.
Poți lăuda pe Domnul cu inima-mpăcată.

(Către don DIEGO.)

Ia uită-te la dînsa cum a pălit deodată.

DON DIEGO

Dar iat-o că leșină, și din acest leșin
Puteți vedea dovada iubirii pe deplin.
Durerea-i dă pe față văpaia tăinuită
A dragostei de care e încă chinuită.

XIMENA

Cum? a murit Rodrigo!...

DON FERNANDO

Nu, nu; dușmanul tău
Trăiește, viu și teafăr ca și amorul său!
Nu te-ngriji, Ximenă, de soarta vieții sale.

XIMENA

Leșini și de plăcere, precum leșini de jale,
Prisosul bucuriei cînd vine din senin
Simțirile ni fură ca și-un prisos de chin.

DON FERNANDO

La ce încerci, Ximenă, la ce mai stărui încă?
Nu, prea era vădită durerea ta adîncă!

XIMENA

Îngrămădiți dar, sire, restriștea mea mereu!
Dovadă-a întristării numiți leșinul meu!
O ciudă prea firească m-a-împins așa departe:
De judecată dînsul ar fi scăpat prin moarte,
Căci pentru-al țării bine rănit dacă murea,
Era zădarnicită și răzbunarea mea!
Mi-ar fi o nedreptate o moarte-așa frumoasă:
Cer moartea lui Rodrigo, nu însă glorioasă,
Nu ridicat în slavă de rege și norod,
Nu pe un pat de-onoare, ci pe un eșafod;

Să moară pentru crima-i, nu pentru domn şi ţară
De-a pururi amintirea să-i fie de ocară!
Nu sînt de plîns aceia ce pentru ţară mor,
Ei numele prin moarte şi-l fac nemuritor!
Iubesc deci biruinţa-i, şi nu mi-e greu păcatul,
Ea întăreşte ţara, redîndu-mi vinovatul
Mai nobil şi mai mîndru acum de mii de ori,
Căci poartă astăzi lauri pe frunte-n loc de flori;
Şi, ca să spun ce cuget cu-o vorbă răspicată,
Mai vrednic azi de umbra sărmanului meu tată!
Dar vai, în ce nădejde o clipă am crezut?
Rodrig din parte-mi n-are nimica de temut:
Ce-i strică-aceste lacrimi şi jalea mea amară
Cînd pentru el azil e întreaga noastră ţară?
Sub ochii voştri totul i se permite-aici:
Mă biruie pe mine, ca şi pe inamici.
Dreptatea-năbuşită cu-al maurilor sînge
O nouă strălucire asupra lui răsfrînge;
Noi îi sporim alaiul, şi-acest dispreţ de legi
La carul său ne-njugă în rînd cu cei doi regi!

DON FERNANDO

Copila mea, acestea-s porniri nemăsurate.
În cumpănă pun totul atunci cînd dau dreptate.
Ucis de-ţi este tatăl, el fu provocător
Şi simţul echităţei mă face iertător.
Dar cîntărindu-mi fapta, tu inima ţi-o-ntreabă:
Rodrig stăpîn e-acolo şi cred că mai degrabă
Ea mulţămeşte-n taină dreptăţii ce-o bîrfeşti
Că ţi-l păstrează teafăr pe-acela ce-l iubeşti.

XIMENA

Cui? Mie! Pe-ucigaşul sărmanului meu tată!
Pe-acela chiar pe care îl chem la judecată!
De-acestea nu vă pasă, ba v-aşteptaţi să fiu
Mulţumitoare dacă bocesc aci-n pustiu?
O, dac-aceste lacrime zadarnic sînt vărsate,
Îngăduiţi prin arme să dobîndesc dreptate:
Prin arme el pe mine de tată m-a lipsit;
Prin arme se cuvine să fie urmărit!

Cer de la toţi vitejii să-l cheme-n luptă, sire:
Pe-acel ce mă răzbună eu mi-l aleg de mire;
Să lupte toţi, şi-o dată Rodrigo pedepsit,
Voi fi răsplata celui ce biruie-n sfîrşit.
Deci daţi poruncă, sire, să se proclame vestea...

DON FERNANDO

E-o datină străbună, dar luptele acestea,
Pretinse că răzbună pe drept un atentat
Stîrpesc pe luptătorii cei buni ai unui stat.
Adeseaori se-ntîmplă izbînda de înclină
Spre vinovat şi cade cel fără nici o vină.
Scutesc deci pe Rodrigo; prea mult la dînsul ţin
Ca să-l expun acestui prea schimbător destin,
Şi-oricît de vinovat e că te-a lăsat orfană,
I-au dus cu dînşii crima păgînii puşi pe goană...

DON DIEGO

Cum? Sire, pentru dînsul călcaţi aceste legi
De-a pururi respectate de cei mai mîndri regi?
Dar ce va zice lumea şi pizma ce va spune
Cînd viaţa lui sub scutul monarhului şi-o pune,
Fugind de locul unde oricare om cinstit
E bucuros să afle un lăudat sfîrşit?
Favoarea aceasta, sire, mărirea lui i-o scade;
Păstreze-şi nentinate a biruinţei roade!
Cel ce-a ştiut să-nfrîngă pe-un conte de Gormaz
Dator e să rămînă pîn' la sfîrşit viteaz.

DON FERNANDO

Mi-o ceri şi tu, deci fie! şi cum i-a fi norocul!
Dar celui ce-a să cadă mii au să-i ceară locul
Şi preţul ce Ximena ni l-a vestit aici
Din toţi ai mei războinici îi face inamici.
Să-l las cu toţi să lupte ar fi nedrept, Ximenă:
I-ajunge de coboară o dată în arenă.
Numeşte-l dar pe care îl vrei din cavaleri,
Dar dup-această luptă nimic să nu-mi mai ceri.

DON DIEGO

Atunci cruțați pe-aceia ce de Rodrig s-ar teme.
Lăsați deschisă lupta — și nimeni n-o să-l cheme.
Căci după biruința-i de astăzi, nu m-aștept
Să mai cuteze vreunul să dea cu dînsul piept.
Se-ncumetă vreunul, oricît de mare-i prețul?
Cine va fi viteazul sau, mai curînd, semețul?

DON SANCHO

Deschideți dară lupta; și chiar de-o fi să caz,
Eu sunt semețu-acela ori poate-acel viteaz.
Ardoarea mea nu cere decît să vă răzbune:
Vă amintesc, senora, a voastră promisiune.

DON FERNANDO

Îți lași, Ximeno, soarta într-ale sale mîni?

XIMENA

Făgăduit-am, sire.

DON FERNANDO

Fii gata deci pe mîni!

DON DIEGO

Nu. Sire, lupta poate să-nceapă cît mai iute:
Ești totdeauna gata atunci cînd ai virtute.

DON FERNANDO

Să-ncepi o luptă nouă, întors din luptă-abia!

DON DIEGO

Rodrig a prins putere pe cînd vi-o povestea!

DON FERNANDO

Să-i dăm un ceas sau două de liniște deplină.
Dar cum mă tem ca pildă cumva să nu devină
Și ca s-arat că-n silă s-admit m-am hotărît
Un obicei sălbatec ce pururi l-am urît,
M-abțin s-asist, și Curtea și ea se va abține.
(Către don Arias.)
Arbitru-al întîlnirei te rînduiesc pe tine;
Vei îngriji ca toate să meargă-n chip cinstit
Și-mi adă-nvingătorul cînd lupta s-a sfîrșit.
Aceeași e răsplata, oricare s-ar alege,
Vreau să i-l dau Ximenii cu mîna mea de rege,
Și ea pe veci să-i jure credință-n fața mea.

XIMENA

Cum, sire? îmi impuneți o lege-așa de grea?

DON FERNANDO

Te plîngi; iubirea-ți însă, departe de-a se plînge,
De biruie Rodrigo, mîndria-ți va înfrînge.
Încetă orice murmur și-ascultă-mă ce spun:
Oricare s-ar alege, cu-acela te cunun.

ACTUL V

SCENA I

DON RODRIGO, XIMENA

XIMENA

Rodrig, ce îndrăzneală! Cum? În amiaza mare?
Vrei să mă pierzi? Ascultă și fugi, aibi îndurare!

DON RODRIGO

Mă duc să mor, Ximeno, și dacă viu aci,
Viu ca să-mi iau adio-nainte de-a muri;
Amorul ce mă ține sub dulcea ta robie
Dacă primește moartea, vrea să ți-o închine ție.

XIMENA

Te duci să mori!

DON RODRIGO

Merg vesel spre-acel minut dorit
În care-am să-ți răscumpăr tot chinul suferit!

XIMENA

Te duci să mori! Cum oare? Don Sancho te-nspăimîntă
Și tremură de groază o inimă nenfrîntă?
Ce s-a făcut avîntu-ți? De unde spaima ta?
Rodrig învins se crede-nainte de-a lupta?
Cel ce-a-nfruntat pe mauri și pe viteazu-mi tată

În fața lui don Sancho se pierde-așa deodată?
Curajul ți-e de-acelea ce pot îngenunchea?

DON RODRIGO

Eu nu alerg la luptă, ci la jertfirea mea,
Și sufletu-mi respinge, plin de dispreț, povața
Cînd moartea tu mi-o cauți, eu să-mi mai apăr viața,
Eu am rămas același; dar nu mai poți să-mi ceri
Ca să păstrez aceea ce tu să pierd îmi ceri,
Și-aș fi căzut desigur azi-noapte-ucis de mauri
De-aș fi avut să-mi apăr doar propriii mei lauri;
Însă norodul, țara și tronul apărînd,
De nu-mi feream viața, ar fi-nsemnat să-i vînd.
Un suflet mare viața-ntr-atîtea n-o hulește,
Încît să vrea să iasă dintr-însa mișelește,
Dar cum e vorba numai de propriu-mi folos,
Azi, cînd îmi ceri tu moartea, eu o primesc voios.
Mînia ta o mînă străină îmi alege —
De-a ta, Rodrig să moară nu-i vrednic, se-nțelege.
De nici o lovitură nu vreau să mă feresc:
Cui te-apără, omagiul acesta-i datoresc,
Și fermecat la gîndul că toate-s de la tine,
Fiindcă-a ta onoare don Sancho o susține,
Îmi voi deschide pieptul în calea spadei lui,
Slăvind această mînă prin care mă răpui.

XIMENA

O, dac-asprimea unei îndatoriri severe
Ce marea-ți vitejie s-o osîndesc îmi cere
Te-mpinge pîn-acolo ca să te lași sfărîmat
De-un braț ce pentru mine să lupte s-a-narmat,
Gîndește-te, în ceasul acesta de orbire,
Că-n joc îți e și viața, dar și a ta mărire,
Și toți, oricît de falnic Rodrig a viețuit,
Căzut dac-or să-l știe, l-or crede biruit.
Onoarea ți-e mai scumpă decît îți sînt eu scumpă,
Dac-a putut chiar vraja amorului s-o rumpă
Și te-a făcut, în ciuda părerilor de tău,
Să nimicești tu însuți și visul meu și-al tău:
Și totuși, văd că-ți pasă așa puțin de-onoare,

Că, făr' să lupți, pe Sancho îl lași să te omoare?
Ce s-a făcut avîntul pe care-l arătai?
De ce nu-l ai și-acuma, ori pentru ce-l aveai?
Și cum? Viteaz ești numai spre-a-mi cauza durere?
Iar dacă nu, deodată și vitejia-ți piere?
Și tatăl meu de tine-i așa desprețuit,
Că tu, biruitoru-i, te lași azi biruit?
Mergi, fără dor de moarte, la luptă hotărîtă
Și-ți apără onoarea, nu viața ta urîtă!

DON RODRIGO

Dac-am învins pe conte și maurii barbari,
Mai am nevoie oare de alte fapte mari?
La ce să-mi apăr slava cînd toată lumea știe
Isprăvile-mi mărețe, c-această vitejie
Să facă totul poate și că pe-acest pămînt
Afară de onoare nimic nu mi-e mai sfînt?
Nu, nu; în lupta-aceasta Rodrig să moară poate
Fără să-și piardă nimbul măririi cîștigate,
Și fără ca să fie de nime-nvinuit
Că n-a căzut el însuși de sine biruit.
Dar se va zice numai: „Ximena i-a fost dragă,
Avea între iubirea și ura ei s-aleagă,
Și s-a supus el însuși ursitei, ce-o silea
Pe dulcea lui iubită să-i ceară moartea sa.
Ea însăși i-a cerut-o, și inima-i, firește,
Credea că de-o refuză, o crimă săvîrșește.
Spre-a-și răzbuna onoarea, amorul și-l pierdu;
Spre-a-și răzbuna iubita, el viața și-o dădu,
Știind ca să prefere în floarea tinereții
Onoarea sa Ximenii și pe Ximena vieții."
Astfel această moarte, departe de-a umbri,
A măreției mele splendoare-o va mări,
Și voi avea, prin moartea-mi voită, mîngîierea
Că nimeni decît mine nu ți-a-mpăcat durerea.

XIMENA

Viața ta și-onoarea în stare dacă nu-s
S-abată gîndul morții de care ești supus,
De te-a iubit vreodată Ximena ta, ei bine,
Rodrig, atunci ascultă: îndură-te de mine

Și scapă-mă de sila ce-o am să mă mărit
Cu omul care veșnic mi-a fost nesuferit.
Să-ți spun mai mult? Aleargă și-arată-ți vitejia
Ca să-mi impui tăcere, ca să-mi împaci mîndria,
Și de mai ții, la mine, oricît va fi de greu,
Învinge într-o luptă al cărei preț sunt eu!
Adio; vorba asta, vai, să roșesc mă face...

SCENA a II-a

DON RODRIGO

Mai e dușman pe care să-l tem? Veniți încoace,
Voi, castilani, voi mauri, veniți voi, navareji,
Și tot ce țara Spanii mai are ca viteji!
Uniți-vă cu toții și faceți o armată
Să biruiți o mînă astfel îmbărbătată:
Spre-a-mi nimici nădejdea, o mie de vieți;
Să aibă fiecare, tot prea puțini sînteți!

SCENA a III-a

INFANTA

Vei asculta mîndria străbună care-ți cere
Acum între mărire și dragoste s-alegi?
Sau dragostea a cărei și vrajă și putere
Te-mbie fără preget să-nfrîngi aceste legi?
Ah, căreia din două vei da tu precădere,
Sărman vlăstar de regi?
Rodrig, ești demn de mine și te-aș putea alege,
Deși viteaz, tu însă, vai! nu ești fiu de rege!

Destin fără de milă, a cărui nendurare
Desparte-a mea mărire de fericirea mea!
E scris în ciuda unei virtuți așa de rare
Amorul meu să poarte o luptă-așa de grea?
Ah, inima-mi sărmană ce-o să îndure oare
Și cum va geme ea,
De n-o să izbutească în veci să se închine
Iubitului, nici focul iubirii să-și aline!

Dar totuşi stau şi cuget şi nu pot înţelege:
Cînd el e-atît de vrednic, de ce-aş mai ezita?
Deşi am fost născută pe seama unui rege,
E-o cinste pentru mine, Rodrig, să fiu a ta!
Cînd ai învins pe mauri, ar fi o fărdelege
Coroană de-ai purta?
Şi numele tău falnic de Cid nu dovedeşte
Că faima ta măreaţă pe zi ce merge creşte?

El totuşi e-al Ximenii, deşi e demn de mine!
Îmi pare rău de darul pe care i-l făcui.
Nici moartea unui tată nu poate să-i dezbine,
Şi ea, de silă numai, proclamă vina lui.
În toată războirea aceasta pentru mine
Nici o nădejde nu-i,
Căci spre-a-mi mări pedeapsa, ursita, vai! permite
Iubirei să dureze şi-n inimi învrăjbite!

SCENA a IV-a

XIMENA, ELVIRA

XIMENA

Elviro, vai, cît sufăr! Ce vrednică-s de jale!
Nu văd nici o nădejde, am presimţiri fatale!
N-am nici un gînd de care să nu mă înfior
Şi fără pocăinţă nu pot avea un dor!
Pe doi rivali în luptă mînia mea-i împinge,
Au să mă coste lacrimi, oricare ar învinge;
Şi-n cartea sorţii mele oricum îmi este scris,
Nerăzbunat mi-e tatăl, sau, vai! Rodrig ucis!

ELVIRA

De-i una ori de-i alta, vei fi mai împăcată,
Sau capeţi pe Rodrig, sau fi-vei răzbunată,
Şi-apoi oricît destinul va fi de nendurat,
Ea-ţi mîntuie onoarea şi-un mire-ţi va fi dat.

XIMENA

Cum? pe-ucigaşul tatei? pe-al lui Rodrigo, poate?
Pe unul din făptaşii acestor mari păcate?
Oricum s-alege soarta, ea-mi dă un soţ pătat
De sîngele pe care mai mult l-am adorat;
Oricum s-alege soarta, durerea mă ucide
Şi mă-ngrozesc de ceea ce lupta va decide,
O, dor de răzbunare şi tu, amor, tăceţi,
Voi vă sfădiţi pe seama sărmanei mele vieţi,
Şi tu, cîrmuitorul umanelor destine,
Sfîrşeşte-această luptă aşa cum e mai bine:
Nici unul să nu-nvingă şi nici să fie-nvins.

ELVIRA

Ar fi prea aspră soarta; şi lupta ce s-a-ncins
Ţi-ar da prilej la chinuri şi mai amare poate,
Lăsîndu-te, stăpînă, să ceri mereu dreptate,
S-arăţi aceeaşi ură mereu, să urmăreşti;
Mereu viaţa celui pe care tu-l iubeşti.
Mai bine-i biruinţa de-ar fi să-l încunune,
Ea datoriei tale tăcere i-ar impune
Şi bunul nostru rege te va sili atunci
S-asculţi îndreptăţită de-a inimei porunci.

XIMENA

O, dacă el învinge, crezi că mă dau învinsă?
Prea sfîntă-i datoria-mi şi jalea-mi prea nestinsă,
Şi nu ajunge numai ca regele să vrea
Sau lupta să decidă în defavoarea mea!
A-nvinge pe don Sancho nu-i greu, dar n-o să poată
Să-nvingă şi mărirea Ximenii totodată;
Şi chiar dacă Rodrigo va birui acum,
Onoarea mea-i va scoate mii alţi vrăjmaşi în drum.

ELVIRA

Stăpîna mea, asemeni cuvinte nu mai spune,
Să nu se-ndure cerul cumva să te răzbune!
Cum! vrei să pierzi prilejul acesta fericit
Ce focul urei tale l-ar potoli-n sfîrşit?
Dar ce vrea datoria aceasta nempăcată?

Ori moartea lui Rodrigo îţi dă-napoi un tată?
O grea nenorocire îţi pare prea puţin?
Vreai lacrimi peste lacrimi, suspin peste suspin?
Nu, nu, cu-astfel de gînduri stăpîna mea iubită,
Nu-ţi meriţi fericirea ce-ţi este hărăzită
Şi-ţi va impune dreapta mînie-a Celui Nalt,
Prin moartea lui Rodrigo, să-l iei pe celălalt.

XIMENA

Elviro, îmi ajunge atît amar şi jale
N-o mai spori tu încă prin prevestiri fatale,
Aş vrea să fug de ambii, dac-aş putea să sper,
De nu, pentru Rodrigo-nalţ rugăciuni la cer.
Nu că mi-e drag, dar dacă Rodrig nu biruieşte,
Voi fi a lui don Sancho, cum am promis, fireşte...
La gîndul ăsta numai mi-e sufletul-îngrozit...
Ce văd, amar de mine? Elviro, s-a sfîrşit!

SCENA a V-a

DON SANCHO, XIMENA, ELVIRA

DON SANCHO

Silit această spadă să v-o aduc plecată...

XIMENA

De-al lui Rodrig scump sînge, cum? încă-nsîngerată?
Şi mai cutezi, perfide, în faţa-mi să te-areţi
Cînd mi-ai răpit norocul întregei mele vieţi?
O, izbucneşte-n voie de-acum, iubire-ascunsă,
Onoarea mi-e-mpăcată şi ţinta ei ajunsă!
Aceeaşi lovitură de spadă mi-a ucis
Norocul şi iubirii-mi drum liber i-a deschis!

DON SANCHO

De-aţi fi mai liniştită...

XIMENA

Taci! taci! nu ţi-e ruşine,
Crunt ucigaş al unui erou slăvit de mine?

O, l-ai lovit hoţeşte, căci un viteaz ca el
N-ar fi putut, desigur, să fie-nvins altfel.
Nu mai spera nimica; crezînd să mă răzbune,
Nevrednica ta mînă pe mine mă răpune!

DON SANCHO

Ciudată rătăcire, ce cu atît mai mult...

XIMENA

Crezi tu că pot să sufăr şi vrei să te ascult
Cu ce neruşinare trufaşă-mi vei descrie
Păcatul meu, şi moartea-i, şi marea-ţi vitejie?...

SCENA a VI-a

DON FERNANDO, DON DIEGO, DON ARIAS, DON SANCHO, XIMENA

XIMENA

Sire, nu se mai cade să fie tăinuit
Ce n-am putut ascunde oricît m-am chinuit.
Ştiţi că iubeam şi, totuşi, în dreapta mea mînie,
Vream să jertfesc o viaţă atît de scumpă mie,
Şi maiestatea-voastră chiar a putut vedea
Iubirea-mi sugrumată de datoria mea.
Rodrig e mort acuma, şi moartea-i schimbă, iată,
În jalnică iubită vrăjmaşa nempăcată,
Ceruse răzbunare acel ce m-a născut,
Acum să plîng îmi cere amorul meu pierdut:
Luîndu-mi apărarea în oarba lui pornire,
Don Sancho nu-mi aduse decît nenorocire,
Şi-acum să fiu datoare, cum am făgăduit,
S-ajung răsplata celui ce m-a nenorocit!
O, de pătrunde mila o inimă de rege,
Îndură-te, stăpîne, revoacă-această lege.
Ca preţ al unei lupte în care am pierdut
Tot ce-aveam scump pe lume, îi las al meu avut,
Don Sancho să mă lase pe mine mie însumi.
Îngăduiţi-mi, sire, să-mi plîng în tihnă plînsu-mi,
Jelind, la adăpostul cel sfînt al unui schit,
Pîn' ce-oi muri, pe tata şi scumpul meu iubit!

DON DIEGO

S-a dat pe faţă-n fine şi nu mai crede, sire,
Că-i un păcat să-şi spună năvalnica iubire.

DON FERNANDO

Ximenă, eşti greşită, Rodrig nu a murit.
Don Sancho-vins, pesemne, n-a spus-o lămurit.

DON SANCHO

De-aprinderea-i prea mare, fu, sire, amăgită,
Veneam să-i spun cum lupta fusese săvîrşită.
Acest războinic nobil, ce-i adorat de ea,
„N-ai nici o teamă“,-mi zise pe cînd mă dezarma,
„Te las mai bine teafăr să părăseşti arena,
Decît să vărs nu sînge riscat pentru Ximena,
Dar cum de datorie la Curte sînt chemat,
Te du şi-i spune lupta aşa cum s-a urmat
Şi ca trofeu prezintă-i din parte-mi a ta spadă...“
Aşa făcui eu, sire, şi-a fost destul s-o vadă,
Spre-a crede fără preget că sunt învingător,
Şi-atunci mînia-i dete pe faţă-al ei amor
Cu-aşa avînt năprasnic şi-atîta nerăbdare
Că n-am putut să capăt o clipă de-ascultare.
Deşi înfrînt, eu totuşi acum sînt fericit
Şi dacă-mi văd azi visul iubirii nimicit,
Înfrîngerea mi-e scumpă, fiindc-a fost în stare
Să dea ca pildă lumii o dragoste-aşa mare!

DON FERNANDO

Nu mai roşi, copilă, şi nu mai căuta
Zadarnice mijloace s-ascunzi iubirea ta.
Ne-o spune doar sfiala ce-ţi înfloreşte faţa.
Punîndu-i în pericol de-atîtea ori viaţa
Viteazului Rodrigo, destule-ai încercat,
Şi tatăl tău azi poate să doarmă împăcat.
Vezi lămurit că alte sunt căile divine:
Făcuşi tot pentru dînsul gîndeşte şi la tine,
Şi-ascultă fără murmur al regelui tău sfat,
Ce-ţi dă un soţ prea vrednic şi-atît de adorat.

SCENA a VII-a

DON FERNANDO, DON DIEGO, DON ARIAS, DON RODRIGO, DON ALONSO, DON SANCHO, INFANTA, XIMENA, LEONORA, ELVIRA

INFANTA

Din partea mea, Ximena, a principesei tale,
Pe-acest războinic nobil primeşte-l fără jale.

DON RODRIGO

Vă cer iertate dacă în faţa voastră, sire,
M-aruncă la picioare-i sfioasa mea iubire.
Nu vin aci răsplata izbînzii să mi-o cer,
Vin capul meu, stăpînă, din nou să ţi-l ofer,
Şi în a mea favoare nu chem a luptei lege,
Nu chem nici chiar voinţa preabunului meu rege,
Dar dacă toate cele făcute-s prea puţin,
O, spune ce mijloace te-ar împăca deplin?
Mii de rivali vrei încă, iubita mea, să birui,
Voieşti a mele fapte măreţe să le-nşirui
De la un cap al lumii pînă la celălalt?
Să iau o cetăţuie eu singur din asalt?
Să spulber o armată? S-ajung-al meu renume
Să-ntunece pe-al celor mai mari eroi din lume?
O, dacă prin acestea iertare-aş dobîndi,
Le-aş îndura pe toate şi tot aş izbîndi!
Dar dac-acea onoare, mereu nerăzbunată,
Cu moartea mea doar poate să fie îmbunată,
Puterea omenească de ce-o mai înarmezi
Cînd prosternată fruntea-naintea ta mi-o vezi!
Răzbună-te tu însăţi, căci astfel se cuvine,
Cel neînvins de nimeni să fie-nvins de tine;
Cu preţul vieţii mele atunci, de m-ai ierta,
Nu mă goni, Ximeno, din amintirea ta,
Şi pentru că prin moarte-mi eu îţi păstrez mărirea,
În schimb şi tu păstrează-mi, Ximeno, amintirea
Şi spune cîteodată, plîngînd al meu sfîrşit:
„De nu-i eram prea dragă, Rodrig n-ar fi murit!“

XIMENA

Ridică-te, Rodrigo. Adevărat, e, sire,
Prea mult mi-am dat pe față ascunsa mea iubire,
E prea viteaz Rodrigo ca eu să nu-l iubesc,
Și la porunca voastră pot să mă-mpotrivesc?
Știu bine că-s datoare s-ascult a luptei lege,
Că sfînt e totdeauna cuvîntul unui rege,
Dar orișice pedeapsă binevoiți a-mi da,
Această cununie voi o puteți răbda?
Și datoriei mele de-i porunciți tăcere,
Dreptatea voastră oare nu suferă-o scădere?
Dacă Rodrig e-al țării cel mai de seamă fiu,
A slujbei lui răsplată se cade eu să fiu?
Și viața mea întreagă să am mereu a plînge
Cu mîinile pătate de-al tatălui meu sînge?

DON FERNANDO

Adesea vremea totuși legitim a făcut
Ce se părea o fărădelege la-nceput.
Te-a cucerit Rodrigo prin marea-i vitejie
Și de aci-nainte a lui ești pe vecie;
Dar prețul biruinței acum de i l-aș da,
Dușman măririi tale să fiu ar însemna:
Căsătoria-aceasta mai poate să s-amîne
O dată ce întreagă credința ta-i rămîne.
Ia-ți dar un an de doliu, Ximeno, dacă vrei...
Iar tu, Rodrig, la arme, cu toți vitejii mei!
Dac-ai gonit pe mauri departe de limanuri,
Zădărnicind năvala și-a lor viclene planuri,
Cu-ntreaga mea oștire aleargă-n țara lor
Și pradă-le pămîntul ca un cuceritor.
Ești *Cidul*, înainte-ți vor tremura de groază
Și-or să te vrea de rege; tu însă îi păstrează
Credința ta jurată Ximenii-n fața mea.
Revin-o, de se poate, mai demn încă de ea,
Și-atît de sus te-nalță prin faptele-ți viteze,
Încît să fie mîndră l-altar să te urmeze.

DON RODRIGO

Spre-a vă sluji, stăpîne, și pentru-a nu displace
Ximenei mele scumpe, ce n-aș putea eu face?

De ochii ei departe oricît aș îndura,
Preafericit sînt, sire, că pot măcar spera.

DON FERNANDO

În vitejia-ți speră, Rodrig, și-n vorba-mi dată,
Și inima Ximenii fiindu-ți închinată,
Încrede-te în vreme, ce-alină orice rău,
Și-n brațul tău puternic și-n suveranul tău!

COMENTARII ŞI VARIANTE

DIN VOLUME

Lucien Bazin

p. *11* UN IMN FRANCEZ LUI EMINESCU

În *Sămănătorul*, IV, nr. 41, 9 octombrie 1905, p. 744—746, cu menţiunea: *după Lucien Bazin; Tălmăciri*, p. 26—28; s-a reprodus în *Junimea literară*, VI, nr. 7 şi 8, iulie-august 1909, p. 146.

Variante în *Sămănătorul:*

v. 6 Supt biciul suferinţei umane te zăresc,

v. 13 Şi mi-am adus aminte atunci că-n *noi* renaşte.

În acelaşi număr al *Sămănătorului*, la rubrica *Cronică*, I. Scurtu semnează următoarea notă în legătură cu poezia lui Lucien Bazin:

„Mulţumesc amabilităţii d-lui C. Banu cunoaşterea unei poezii franceze de toată frumuseţea, închinată de un poet al marei naţiuni surori, d. Lucien Bazin, eternei noastre glorii literare, care este Mihail Eminescu. Poezia se intitulează «*À Mihail Eminescou*, poète national roumain» şi se găseşte (p. 107—109) în volumul întîi şi singurul pe care l-a tipărit păn-acum d. Lucien Bazin *(L'aube intérieure*. Poésies, Paris, Alphonse Lemerre, Éditeur, MDCCCV, p. 120 în 8°).

Am citit şi am recitit cu o emoţie adîncă — intimă şi estetică, deopotrivă — acest minunat imn izvorît din sufletul ales al unuia din francezii de rasă, scriitor foarte îngrijit şi poet care dovedeşte prin imnul său un talent artistic şi o comoară de simţiri generoase ce sînt daruri rare în lumea literară «modernă»... a valorilor contrafăcute sau, cel puţin, prefăcute în ciuda artei omeneşti fireşti şi eterne. Şi am rămas uimit, cum vor rămînea toţi cetitorii români, de pătrunderea extraordinară pe care o arată poetul francez în sinteza

măiastră a personalității artistice și filozofice a lui Eminescu, a tragicului său uman și a însemnătății lui pentru neamul nostru și pentru literatura tuturor neamurilor.

Imnul poetului francez — căci este un adevărat imn prin sfînta pietate a entuziasmului și prin ideile, simțirile și imaginile sale solemne — este întîia închinare ce se aduce, din largul lumii culte, aceluia dintre scriitorii noștri care unește în opera sa sublimitatea poeziei românești cu cea mai înaltă cugetare filozofică universală.

Drept semn de recunoștință din partea noastră, cărora poetul și cugetătorul *Luceafărului*, cu tot ce-a creat geniul său românesc, ni este apostol și profet al neamului, d. Ștefan O. Iosif, urmînd rugăminții noastre, a tradus pentru acest număr al *Sămănătorului* întreaga poezie a d-lui Lucien Bazin."

În *Junimea literară*, textul a fost luat din *Sămănătorul*. Numărul din iulie-august al *Junimii literare* în care se reproduce poezia lui Lucien Bazin în traducerea lui Iosif este închinat lui Mihail Eminescu, de la moartea căruia se împlineau douăzeci de ani, și cuprinde cîteva contribuții interesante, printre care: *Patru scrisori inedite ale lui Mihai Eminescu*, *Amintiri despre Eminescu* de Teodor V. Ștefaneli, *Memoriu asupra familiei Eminescu* de Corneliu Botez etc.

Bürger

p. 14 LENORE

În *Semănătorul*, I, nr. 24, 12 mai 1902, p. 372—375; *Tălmăciri*, p. 29—39, cu mențiunea: „Baladă de..."

Variante în revistă:

v. 25 Ea aleargă în sus și-n jos
v. 49 — Copila mea, *sufletul* meu,
v. 73 — *Părinte*, nu te îndura
v. 131 Ascultă!... clopotul *în* turn
v. 201 Și toți strigoii — *huș*, *huș*, *huș* —
v. 233 *Hah!*... cavalerul s-a oprit!

Iosif a tradus *Lenore* la Dumbrăveni, de unde i-o trimitea lui Virgil Cioflec, pentru a o preda revistei.

Celebra baladă a lui Bürger, cunoscută probabil prin intermediare franceze, a avut ecouri în literatura noastră cu mult înainte de Iosif. Astfel, cavalcada din „basmul" *Mihnea și baba* de D. Bolintineanu revelă similitudini izbitoare cu aceea din *Lenore*. La rîndu-i, Al. Macedonski va declara că balada sa *Dorobanțul* „este localizată

din amintire după celebra baladă *Lenore* de poetul german Bürger. Eram copil cînd am citit-o într-un album ilustrat cu foarte frumoase gravuri pe oțel. Ea a făcut asupră-mi o atît de mare întipărire, încît după doisprezece ani de la acea dată am putut s-o scriu în românește din memorie" (*Poezii* de Al. A. Macedonski, București, Librari-editori Ig. Haimann & Schönfeld, 1882, *Note*, p. 392).

Burns

p. 23 ÎN CIUDĂ!

În *Sămănătorul*, II, nr. 34, 24 august 1903, p. 534—535; *Credințe*, p. 116—118, cu mențiunea: „După..."

Variante în revistă:

v. 1 Se vede sărman, *oropsit*, *nevoiaș*
v. 3 Dar noi ne mîndrim și-o-nălțăm mai *trufaș*,

Giosuè Carducci

p. 25 CĂTRE COPACI

În *Sămănătorul*, V, nr. 49, 3 decembrie 1906, p. 961; *Tălmăciri*, p. 62—63.

În revistă, traducerea poeziei e precedată de următoarea notă:

„Gloriosul titan al poeziei italiene a primit încununarea oficială supremă din partea sfatului înțelepților și drepților cari hotărăsc în fiecare an asupra acordării premiului literar al Fundațiunii Nobel.

De acest premiu s-au învrednicit, pîn-acum, scriitorii Sully Prudhomme, Frédéric Mistral, Björnstjerne Björnson, Mommsen, Echegaray și Sienkiewicz.

Toți acești scriitori sînt deopotrivă o glorie a neamului lor și a omenirii întregi: creațiunea lor este eternă tocmai prin individualitatea lor națională compactă, din care s-a înălțat peste toate țările simfonia omenescului universal.

Dăm aci traducerea unei poezii a lui Carducci, care arată nepăsarea senină a adevăratului geniu față de cele mai depline triumfuri pe care le poate imbia această lume."

Abia după mai bine de două decenii de la traducerea lui St. O. Iosif, literatul de origine italiană Giuseppe Cifarelli avea să încerce popularizarea mai temeinică în limba română a operei lui Giosué Carducci, (1835—1907), prin culegerea *Poezii traduse de...*, București, 1928 (142 pagini). Iată, spre confruntare, sonetul tălmăcit de Iosif în versiunea lui Cifarelli:

DE VORBĂ CU COPACII

Stejar îngîndurat ce tristul lan
Umbreşti, nu te iubesc! Cu frunza bună
Împodobi-vei fruntea de tiran
Ce paşnice cetăţi o să supună.

Şi nici pe tine laur sterp: minciună
Şi-ocară-i verdele trufaş, viclean,
Pe timp de iarnă, sau cînd stai, cunună,
Pe o chelie de-mpărat roman.

Tu eşti iubită, viţă zîmbitoare,
Ce coci prin negre pietre în ciorchine
Mult înţeleapta traiului uitare!

Dar şi mai mult cinstesc eu bradul darnic
Ce-n patru scînduri va închide-n fine
Tumultul minţii, dorul meu zădarnic!

Rezultatele confruntării sînt net favorabile lui Iosif. Tălmăcirea lui este realizarea unui artist, căreia traducerea de amator a lui Cifarelli îi confirmă şi exactitatea.

p. 26 DIN ITALIENEŞTE

În *Sămănătorul*, VII, nr. 40, 28 septembrie 1908, p. 903, cu titlul *Sonet — După italieneşte; Cîntece*, p. 117.

Variante în *Sămănătorul:*

v. 2 Ce-a fost *stăpîna* lumii în vechime
v. 3 De muzele *castaliene* nime
v. 6 E *înjosită* într-un veac de crime
v. 8 Desfrîul *iese triumfînd* afară.
v. 9 De ne-au lăsat *strămoşii*-n zile bune
v. 12 Ci vin să plîngem *vremea cea* de faţă,
v. 14 Şi *decăderea*-n care se răsfaţă.

Gustav Falke

p. 27 IDILĂ

În *Sămănătorul*, III, nr. 52, 26 decembrie 1904, p. 826, cu menţiunea: după *Gustav Falke; Tălmăciri*, p. 193—194.

Variantă în revistă:

v. 14 Îşi alintă *iar copilu-n* şoapte,

Gustav Falke, poet german, a trăit între 1853 şi 1916.

p. 29 RUGĂ

În *Sămănătorul*, V, nr. 9, 26 februarie 1906, p. 164, cu menţiunea: după *Gustav Falke; Tălmăciri*, p. 195.

Gejer

p. 30 DEŞTEPTARE

În *Sămănătorul*, VI, nr. 34, 19 august 1907, p. 711—712; *Tălmăciri*, p. 211—212, cu menţiunea: „După...".

Goethe

p. 32 IZBĂVIRE

În *Viaţa*, I, nr. 48, 8 ianuarie 1895, p. 4 (semnat S.): *după Goethe;* cu aceeaşi indicaţie, în *Familia*, XXXV, nr. 36, 5/17 sept. 1899, p. 422; *Tălmăciri*, p. 40—41.

Variante în *Viaţa:*

v. 3 Pe ţărm *de* rîu am alergat
v. 15 — Dar cum te cheamă zic *eu*. — *Nuţa!*
v. 16 *Frumoasă Nuţă*, tu eşti bună!
v. 19 Dar asta nu-i *destul*, copilă:

În *Familia:*

v. 3 ca în *Viaţa;*
v. 5 *Stau aiurit* ca omul beat
v. 6 şi 8 inversate
v. 10 şi 11 inversate
v. 12 — Ia *seama*! Gîrla vine mare!
v. 17 *De soarta mea te prinse mila*
v. 18 *Şi m-ai scăpat* în clipe grele
v. 20 Fii *tu* norocul vieţii mele!
v. 21 Şi-*i spun eu* tot; ea blîndă, mută,

Traducerea este însoţită de următoarea notă: „Aici e vizată Anna Katharina Schönkopf, sau Kätchen, cum îi zicea Goethe, cu care poetul legase prietenie în anii săi de studenţie în Leipzig. Pentru «Kätchen», cea mai potrivită traducere pare a fi cuvîntul «Tincuţa» aici întrebuinţat."

Din Goethe, St. O. Iosif a început să traducă din adolescenţă. *Craiul ielelor* este cea dintîi traducere în versuri pe care a publicat-o îndată după debutul său în presă cu poezia originală *Izvorul* (ambele

în 1892, în *Revista școalei)*. Opera uriașului din Weimar a continuat să-l intereseze și să-l farmece. Din Neuburg pe Dunăre, poetul îi scria lui Sextil Pușcariu la 9 august 1901: „Știi cine-i poetul meu favorit acum? Goethe! Nu-i așa că sînt cam îndrăzneț?" (Sextil Pușcariu, *St. O. Iosif*, în *Luceafărul*, XII, nr. 15—16, 1 august 1913, p. 467). În aceeași vreme, îi spunea într-o scrisoare lui Virgil Cioflec: „...deschid o carte și citesc. Mai ales Goethe. Marele păgîn îți împrospătează totdeauna sufletul și e atît de vast, încît nu te înlănțuiește într-un cerc vrăjit, ca alți poeți, d.p. Heine, dimpotrivă, îți lasă toată libertatea, te introduce și te plimbă prin universul nemărginit. Din asemenea călătorii te întorci întotdeauna mai cuminte și mai sănătos. E odihna binefăcătoare ce numai natura ți-o poate da."

În afară de traducerile din Goethe pe care le-a publicat în unul sau altul din volumele sale *(Izbăvire, Ucenicul vrăjitor, Stropii de nectar*, prologul din *Faust* și pastorala *Dragoste cu toane)* sau de cele apărute numai în periodice *(Craiul ielelor, Regele din Thule)*, Iosif a mai tradus *Egmont*. *Egmont* era în 1908 gata, și tălmăcitorul îl prezenta lui Pompiliu Eliade, directorul Teatrului Național din București (v. *Domnița mea erai*, p. 216). Pompiliu Eliade, care de altfel îl însărcinase pe poet cu traducerea, cita lucrarea printre alte tălmăciri datorite lui G. Coșbuc, D. Anghel, Ovid Densusianu, P. Gusty, Brătescu-Voinești, și, referindu-se la toate acestea, adăuga aprecierea: „Niciodată limbă românească mai îngrijită, mai corectă, mai înălțătoare, mai fără de păcat nu s-a auzit pe scena românească" (v. Pompiliu Eliade, *Teatrul Național din București în 1908—1909*, București, Tip. „Voința națională", 1909, p. 43—45 și 67). Anghel și Iosif au răspuns cu ostilitate unora din afirmațiile lui Pompiliu Eliade care îi priveau (referitor la momentul cînd au primit însărcinarea de a traduce, cel dintîi *L'amour veille*, celălalt *Egmont*, sau cu privire la remunerare etc.) printr-o notă polemică — *O notă pentru altă notă* — publicată, în *Cumpăna*, I, vol. I, nr. 3, 11 decembrie 1909, p. 47—48.

Despre alte versiuni românești ale lui *Egmont*, v. I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, vol. III, București, 1932, p. 72.

p. 34 UCENICUL VRĂJITOR

În *Viața*, II, nr. 51, 29 ianuarie 1895, p. 4 (semnat S.); *Sămănătorul*, II, nr. 38, 21 septembrie 1903, p. 606—607; *Tălmăciri*, p. 42—46, cu mențiunea: „După...".

Variante în *Viața:*

v. 1 *A plecat* în tîrg *stăpînul*
v. 2 Maistru *vrăjitor*, *bătrînul.*
v. 5 Știu eu *șartul lor*
v. 6 *Și vrăjile* lui,
v. 7 *Fac și eu minuni,*
v. 8 *Fără ca* să-i spui.
v. 9 *Haide! haide*
v. 10 *Curgă iute*
v. 11 *Pe-ntrecute*
v. 12 *Apă-n unde*
v. 13 Valuri-valuri *rotitoare*
v. 14 Să *inunde*-n scăldătoare!
v. 15 *Vin acu*, mătură roasă!
v. 17 Slugă *fuși odinioară:*
v. 18 Fă-mi pe voie *așadară:*
v. 21 Du-te-*acu și poartă-mi*
v. 22 Donițile-n trap!
v. 23—28, ca v. 9—13 de mai sus;
v. 29 Iată-mi-l fugind *în clipă*
v. 30 *La pîrău; le umple-n pripă*
v. 31 Ca un fulger *se întoarnă.*
v. 33 *Vine-a doua oară!*
v. 35 *Apa fierbe, crește!*
v. 37 *Stai! înceată*
v. 38 *Cu prinosul*
v. 39 *Căci prisosul*
v. 40 *E pericol! —*
v. 41 *Vai... dar nu-mi aduc aminte*
v. 42 *Blăstămatele cuvinte!*
v. 43 *Ah, cuvintele alese...*
v. 44 *Să devie ce fusese*
v. 45 *Ah, aleargă, nu, el zboară!*
v. 46 Mătură, *prefă-te iară!*
v. 47 *Ce năprasnic vine*
v. 48 *Și pleacă* mereu
v. 49 *Un potop de valuri*
v. 51 *Nu, dar este*
v. 52 *Groasă gluma;*
v. 53 *Stai tu, numa;*
v. 54 *E-ndărătnic! —*

v. 55 *Ah, îngheţ de spaimă-n baie.*
v. 56 *Ce-o să-mi zică! Ce bătaie!*
v. 59 Unde *cat, de* pretutindeni,
v. 62 Stai pe loc, îţi *zic:*
v. 63 *Cum ai* fost odată!...
v. 64 lipseşte
v. 65 Nu *te-astîmperi*
v. 66 *Nici acuma?*
v. 67 *Stai tu numa,*
v. 68 *De te-oi prinde*
v. 69 *După ceafă-ţi pun piciorul*
v. 70 *Şi-ţi răpăd în cap toporul!*
v. 72 *Cum m-oi repezi* odată
v. 73 Nici nu *isprăvesc* cuvîntul,
v. 74 *Te fac una* cu pămîntul!
v. 76 *Straşnic l-am izbit!*
v. 77 *Acu nu-mi mai pasă*
v. 78 *Pot fi liniştit!*
v. 82 *Doi d-odată*
v. 83 *Doniţile dinainte!*
v. 84 *Ajutor, ah, Doamne sfinte!*
v. 85 Şi *ei fug! Ce de* piraie
v. 86 *Curg pe scări* şi prin odaie
v. 87 Ce *grozavă apărie!*
v. 88 *Iară maistrul nici nu ştie!*
v. 89 *Ah, dar vine maistru!*
v. 91 *Duhurile tale!*
v. 92 Nu *ştiu cum* să scap!
v. 93 *— După uşă*
v. 94 *Staţi* cuminte
v. 96 *Mături! Mături!*
v. 97 *Căci doar maistrul cînd vă cheamă,*
v. 98 Duhuri, *să-l luaţi în samă!*

În *Sămănătorul:*

v. 9 ca în *Viaţa;*
v. 10 *Mergi la* apă
v. 11 *Iute! iute*
v. 12 *Să înceapă*
v. 13 *Cercuri mari, clocotitoare,*
v. 23—28 ca v. 9—13;

v. 37 ca în *Viaţa;*
v. 38—42 *Căci prinosul*
Azi ne-ajunge!
Iar prisosul,
Nu-i a bună!
Ah, *dar... Doamne! trei cuvinte...*
Vai, nu-mi vin deloc în minte!
v. 43 ca în *Viaţa;*
v. 44 Ca să-l facă ce *fusese!*
v. 45 *Iată-l fuge,* vine-n grabă!
v. 46 Mătură, *hai fii* de treabă!
v. 49 *Ah,* şi mii de rîuri
v. 51 *Ei,* dar gluma
v. 53 *E-ndărătnic*
v. 54 *Nu m-aude?*
v. 55 *Spaima tot mai mult mă-ngheaţă!*
v. 56 Ce ochi crunţi! Ce *hidă faţă!*
v. 65 ca în *Viaţa;*
v. 66 *Bine! Bine,*
v. 67 *Mi te-oi prinde*
68 *Eu pe tine*
Într-o clipă
v. 69 ca în *Viaţa;*
v. 70 *Şi-ţi reped în cap toporul!*
v. 73 Nici nu mîntui *azi* cuvîntul,
după v. 80 *Doi deodată*
v. 82 *Dinainte*
v. 83 *Patru doniţi, toate pline!*
v. 88 *Maistre, Doamne,* fă-ţi pomană!
v. 89 *Ah, dar vine vraciul!*
v. 90 Doamne, *cum să scap!?*
v. 91 Le-am chemat *pe duhuri*
v. 92 *Şi îşi fac de cap!*
v. 93 ca în *Viaţa;*
după v. 93 *Iute-n lături*
v. 94 ca în *Viaţa;*
după v. 94 *Mături! Mături!*
v. 96 lipseşte
v. 97 *Maistrul numai cînd vă cheamă*
v. 98 Duhuri, *să-l luaţi în seamă!*

Modificările atît de numeroase de la o versiune la alta sînt ilustrative pentru conştiinciozitatea poetului român şi pentru efortul său de a realiza o traducere cît mai fidelă față de original. În *Ucenicul vrăjitor*, Iosif şi-a îndreptat atenția spre ceea ce era esențial: obținerea ritmului. Succesul i-a fost deplin, însă cu prețul schimbării schemei rimelor.

p. 38 STROPII DE NECTAR

În *Sămănătorul*, V, nr. 1, 1 ianuarie 1906, p. 9; în *Cîntece*, p. 115—116.

Variantă în revistă:

v. 15 *Se tîrî* şi supse straşnic

Traducerea lui Iosif este foarte exactă, aproape vers cu vers. Ritmul şi măsura sînt respectate întocmai. Pentru a realiza lapidaritatea ultimului vers din poezia lui Goethe, traducătorul a fost nevoit să introducă înaintea acestuia încă un vers, astfel că versiunea românească are un vers în plus față de original. Iată textul german:

DIE NEKTARTROPFEN

Als Minerva jenen Liebling,
Den Prometheus, zu begünst'gen,
Eine volle Nektarschale
Von dem Himmel niederbrachte,
Seine Menschen zu beglücken,
Und den Trieb zu holden Künsten
Ihrem Busen einzuflössen:
Eilte sie mit schnellen Füssen,
Dass sie Jupiter nicht sähe;
Und die goldne Schale schwankte,
Und es fielen wenig Tropfen
Auf den grünen Boden nieder.
Emsig waren drauf die Bienen
Hinterher, und saugten fleissig;
Kam der Schmetterling geschäftig,
Auch ei Tröpfchen zu erhaschen;
Selbst die ungestalte Spinne
Kroch herbei und sog gewaltig.
Glücklich haben sie gekostet,
Sie und andre zarte Tierchen!
Denn sie teilen mit dem Menschen
Nun das schönste Glück, die Kunst.

(Deutsche Klassiker-Bibliothek, *Goethes Werke*, Band I, Berlin, Verlaganstalt Urania, p. 113).

p. 40 DIN „FAUST"

În *Tălmăciri*, p. 47—53.

Cu titlul *Cîntarea arhanghelilor*, dar numai r. 3—34, fragmentul a fost tipărit, într-o versiune diferită, la un an de la moartea lui Iosif, în *Flacăra*, III, nr. 37, 28 iunie 1914, p. 307. Reproducem fragmentul, subliniind deosebirile față de textul din *Tălmăciri* şi numerotînd rîndurile ca în acest din urmă text, pentru a înlesni confruntarea:

RAFAEL

În armonia sferelor fraterne
Îşi *cîntă* soarele *eternul* viers
Şi îşi urmează după legi eterne
Pe-acelaşi drum detunătorul mers.

Vederea lui dă îngerilor vlagă,
Ci nepătruns, tu, Doamne, le rămîi;
Şi-n veci mărețe-n strălucire-ntreagă
Sunt cele-nalte, ca în ziua-ntîi.

GABRIEL

Şi nențeles de *repede* rotire
Se-ntoarce-n juru-i globul pămîntesc...
Şi în adîncă, -nfiorată strălucire
Dintre genuni adînci se răspîndesc

Bogate fluvii către-nalte steiuri
Din negrele genuni ce se muncesc.
Şi-*s duse-n goană-n veşnice temeiuri*
În veşnica mişcare ce-o primesc.

MICHAEL

Şi *năvălesc furtuni neînfrînate*
Din mări *la țărm şi de la* țărm *la* mări,
Înlănțuind mereu nenumărate
Mişcări şi veşnice adînci urmări.

Atuncea fulgerul din cer tresare
Pe calea trăsnetului, *jos, în văi.*
Dar solii tăi, o, Domn sublim şi mare,
Lucesc senini ca-n ziua cea dintăi.

[TOȚI TREI]

Vederea ta dă îngerilor vlagă
Şi nimeni n-o pătrunde din cei răi.
Şi *opera ta vie şi* întreagă
Străluce pururi, ca *şi-n* ziua-ntăi.

Avem, vădit, a face cu o ciornă anterioară textului din *Tălmăciri*. Înainte de a pleca la Paris, St. O. Iosif îi scria lui Virgil Cioflec din Turnu-Măgurele, în 21 august 1899: „Citesc pe *Faust*. Sînt cu totul absorbit de puterea supranaturală cu care evoacă marele Goethe icoana vieții pămîntești." Era firesc ca tălmăcirea capodoperei să-l fi ispitit pe poetul nostru. După ce-și verificase posibilitățile de traducător, el s-a angajat la întreprinderea cea mare: o versiune românească a lui *Faust*. În primăvara anului 1913, aflîndu-se la Brașov, îl informa pe Horia Petra-Petrescu: „am să traduc pe *Faust* întreg. Lucrez la el..." (H. P. -Petrescu, *St. O. Iosif — Cîteva amintiri* în *Revista teatrală*, I, nr. 4, iulie-august 1913, p. 250). Cum volumul *Tălmăciri* a apărut în 1909, deducem că Iosif începuse traducerea cu cel puțin 4—5 ani înainte de întîlnirea cu publicistul ardelean. Lucrarea n-a fost dusă pînă la capăt, dar rodul ei este considerabil: șapte caiete care se păstrează la Institutul de istorie și teorie literară, „George Călinescu" al Academiei R.S.R.

Heine

p. 45 LORELEY

În *Viața*, I, nr. 43, 4 decembrie 1894, p. 2 (cu mențiunea „După Heine"); *Familia*, XXXV, nr. 21, 23 mai (4 iunie) 1899, p. 244; în *Sămănătorul*, II, nr. 32, 10 august 1903, p. 511—512, și *Tălmăciri*, p. 168—169.

Variante în *Viața:*

v. 1 *Sunt trist și nu-mi pot da sama*
v. 2 *La ce-mi tot răsună-n* urechi
v. 3 *Un basm auzit de la mama*
v. 7 *Pe stincă o rază tîrzie*
v. 8 *Abia licărește-n* amurg.
v. 9 *Și cea mai frumoasă* femeie
v. 10 *Acolo apare... e-o zînă*
v. 11 Brățara-i de aur scînteie,
v. 12 *Din părul ei curge lumină.*
v. 13 Ea-și pieptănă *mîndrele plete*
v. 14 *Cu pieptene de aur, cîntînd*
v. 15 *Și cîntecul zînei șirete*
v. 16 *Pe mare se-mprăștie blînd.*
v. 17 Pescarul, *smintit,* se repede
v. 18 Cu *barca* lui mică și, dus,

v. 20 *Ci numai năluca* de sus.
v. 21 *Vislește, e tot mai aproape...*
v. 22 *Dar unde e?... a dispărut!*
v. 23 *Căci zîna domnește pe ape*
v. 24 *Și cîntecul ei l-a pierdut.*

Variante în *Familia:*

v. 1 ca în *Viața* (dar: Sînt și: seama);
v. 2 *De ce-mi tot sună-n* urechi
v. 3 ca în *Viața;*
v. 4 Un *basm* din zilele vechi.
v. 5 Se-ntunecă, *vîntul adie*
v. 6 *Blînd* apele Rinului curg
v. 8 ca în *Viața;*
v. 9 *O umbră, un vis de fecioară*
v. 10 *Se naște* din negură blînd,
v. 11 *Scînteie-aurita-i brățară*
v. 13 *Își* pieptenă *auru-n slavă*
v. 14 *Și cîntă un cîntec* al ei
v. 15 *Și e minunată, grozavă*
v. 17 *Luntrașul turbat* se repede
v. 18 *În* luntrea lui mică și, dus
v. 19 Nici *stîncă*, nici *valuri* nu vede
v. 20 *Ci* caută numai în sus.
v. 21—22 ca în *Viața;*
v. 23 *Căci zîna-i stăpînă pe ape*
v. 24 ca în *Viața.*

În *Sămănătorul:*

v. 3 Cu *vecinica*-i melancolie

Cîntecul lui Heine despre nimfa Rinului Lorelei (Lorelei, Lurle e o stîncă la St. Goar, pe malul Rinului) a atras pe mulți din poeții români. *Familia* a reprodus textul lui Iosif, ale cărui variante au fost date de noi mai sus, împreună cu alte două versiuni, datorite respectiv lui O. Carp și G. D. Pencioiu.

Între diversele încercări, tălmăcirea lui St. O. Iosif rămîne pînă astăzi cea mai izbutită. Aceasta și explică de ce, alcătuindu-se în 1956 o antologie amplă din versurile lui Heine, autorii au reținut această tălmăcire. Antologia la care ne referim este: Heinrich Heine, *Versuri*. Note, comentarii și glosar de Alfred Margul Sperber, Bucu-

rești, E.S.P.L.A., 1956, 653 pagini. În general, traducerile din Heine au circulat la noi ca piese distincte și purtînd diverse titluri. Amintita antologie le încadrează în ciclurile originale, cu numerotarea corespunzătoare. Astfel, *Loreley* face parte din ciclul *Întoarcerea acasă*, nu are titlu și este numerotată *2*. Titlul dat de poetul român se justifică prin publicarea separată a poeziei.

În cele mai multe cazuri, Iosif a intitulat poeziile fără titlu în original cu primul vers, sau cu cele dintîi cuvinte ale acestuia. Pentru orientare, noi vom indica în aceste comentarii ciclul căreia îi aparține fiecare piesă și numărul ei din edițiile germane ale operei lui Heine.

Dintre scriitorii din care a tradus, Heinrich Heine a fost poetul preferat al lui St. O. Iosif. Numai lui Petőfi i-a mai arătat o atenție întrucîtva similară. Din Heine, poetul nostru a tradus începînd din anii debutului, prima tălmăcire tipărită fiind *Loreley*, în 1894. Mai tîrziu, în special în timpul șederii la Paris, opera marelui poet german l-a preocupat intens. „Apoi sînt cu totul preocupat de Heine..." îi scria lui Virgil Cioflec. În altă scrisoare, nedatată, dar tot din capitala Franței, îl informa pe același: „am reluat pe Heine, trebuie să-l termin odată". Poetul nostru pregătea un volum întreg de traduceri din autorul lui *Loreley* și, cum reiese din corespondență, lucra intens. În septembrie 1900 mai trecea la activ cîteva versiuni românești ale unor „poezioare" din același. Era exigent și refăcea textele cu stăruință („azi, nu știu — vremea o fi de vină — nu-mi mai place nici una"). De altfel, chiar după ce le tipărea în reviste, relua — cum rezultă din confruntarea variantelor — traducerile, schimbîndu-le de multe ori structural. Tălmăcirile din Heine, publicate în *Viața*, *Epoca literară*, *Pagini literare* și alte reviste au fost grupate mai întîi în volumul *Romanțe și cîntece*, apărut în 1901. O bună parte dintre ele au fost apoi reproduse în culegerea antologică *Tălmăciri*.

Romanțe și cîntece de Heine, ca în general întreaga activitate a lui Iosif de traducător din acest „congenial" al său (expresia aparține lui I. Scurtu și a fost însușită de I. E. Torouțiu), s-a bucurat de o întîmpinare elogioasă. D. C. Ollănescu făcea în 1902 constatarea: „multe bucăți — mai ales cîntecele — parcă sînt scrise de-a dreptul în limba noastră. Ezitațiunea, stîngăcia sau perifraza nu se simte într-însele mai deloc, și ghimpele, pe care Heine îl ascunde îndeobște la sfîrșitul poeziilor sale, se simte aici tot atît de bine ca în original"

(*St. O. Iosif, Patriarhale. — Romanțe și cîntece* de Heine, în *Familia*, XXXVIII, nr. 45, 10/23 noiembrie 1902, p. 537). Peste cîțiva ani, I. Scurtu afirma că versiunile lui Iosif au pus în umbră toate mai vechile tălmăciri din Heine, întrucît sînt: „interpretări congeniale prin păstrarea curată a fondului liric și a formei artistice așa de nouă și îngrijită a scriitorului german, socotit și astăzi printre cei mai desăvîrșiți lirici ai lumii" (*Traducerile literare la noi*, III, în *Sămănătorul*, V, nr. 31, 30 iulie 1906, p. 609). Acestor aprecieri li s-au adaus și altele. Recenzia volumului *Tălmăciri*, publicată de *Viața românească*, e de la un capăt la altul un elogiu la adresa traducătorului (I. S.: *St. O. Iosif. Tălmăciri*, în *Viața românească*, vol. XIV, an. IV, 1909, p. 142).

Meritul lui Iosif este cu atît mai remarcabil cu cît, în traducerea poeziilor lui Heinrich Heine, a concurat cu un număr foarte mare de poeți romîni. Numai în *Convorbiri literare* și numai între 1867 și 1874 au apărut un număr impunător de tălmăciri datorite lui Iacob C. Negruzzi, N. Scheletti, M. D. Cornea, I. Brociner, G. I. Lahovari, Miron Pompiliu, V. Sturza, Z. Au mai tradus din Heine: A. Toma, Gr. Lazu, Lazăr Iliescu, Barbu Nemțeanu, Enric Furtună și foarte mulți alții (ne referim la traducătorii mai vechi; a se vedea I. E. Torouțiu, *Heine și heinismul în literatura română*, București, 1930, și I. E. Torouțiu și Gh. Cardaș, *Studii și documente literare*, București, 1931, vol. I, p. 266—267). Ilarie Chendi ne informează că Heine a început să fie tradus în românește încă de pe cînd era în viață. Iosif Many publică *Peste-a mării țermi trecute*... În *Foaie pentru minte, inimă și literatură* din 1846 (p. 248). Această poezie a fost tradusă și de St. O. Iosif și publicată sub titlul *Pe deșertul țărm al mării*... Alături de traducătorii citați mai sus, Ilarie Chendi mai pomenește pe Iosif Vulcan, Petre Dulfu, Al. Macedonski, I. Gorun (Al. Hodoș), O. Carp, G. D. Pencioiu, care a publicat o culegere din *Cartea cîntecelor* (v. Ilarie Chendi, *Despre traducătorii români ai lui* Heine, în *Convorbiri literare*, XXXV, nr. 9, septembrie 1901, p. 855—864).

Volumul *Versuri*, publicat de E.S.P.L.A. în 1956, înscrie pe lista traducătorilor din opera lui Heine noi nume: Maria Banuș, Vlaicu Bîrna, Demostene Botez, Nina Cassian, Augustin Șt. Doinaș, Ion Frunzetti, Victor Kernbach, Adrian Maniu, Al. Philippide, Veronica Porumbacu, Romulus Vulpescu etc. St. O. Iosif figurează cu aproape toate traducerile sale.

p. 47 GRENADIRII

În *Viața*, I, nr. 45, 18 decembrie 1894, p. 7 (semnat St. O. I.); în *Romanțe și cîntece de Heine*, p. 18—19, și *Tălmăciri*, p. 71—73. S-a reprodus în *Minerva literară ilustrată*, IV, nr. 189, 23 iunie 1913, p. 4.

Variante în *Viața:*

v. 2 Voioși, *c-au să vadă* iar Franța.
v. 3 Dar cînd au *sosit* în *cuartirul* nemțesc,
v. 7 *Zdrobite-s vitejele sale* oștiri —
v. 8 *Cezaru*, cezarul e prins!
v. 9 Atunci *înclinară* triști frunțile lor
v. 11 A zis celălalt: — *Eu simt c-am să mor;*
v. 12 *Mă ustură* rănile iarăși!
v. 13 *Și-a* zis celălalt: — Un vis *a fost* tot,
v. 14 *Nici eu nu am zile, știu* bine!
v. 21—24 *Cu limbă de moarte te rog, nu uita*
O, frate, cînd voi fi murit,
Tu ia-mă cu tine în *patria ta,*
Mă-ngroapă-n *pămîntul iubit.*
v. 25 *Și ordinul crucei* mi-*l* prinde la piept
v. 27 Așază-mi și *pușca* la umărul drept
v. 28 Și *nu uita sabia-ncinsă.*
v. 29 *Voi sta nemișcat* în mormînt, *așteptînd*
v. 30 *Ca o santinelă ce* doarme...
v. 31 *În* vis auzi-voi iar tunul urlînd
v. 32 Și tropot și *zgomot* de arme!
v. 33 *Atunci călărește cezaru-*n avînt
v. 34 *În jurul lui spadele* scapăr —
v. 35 Atunci *voi sări înarmat* din mormînt,

În *Romanțe și cîntece:*

v. 28 Și spada *de* mijloc încinsă.

p. 49 AȘ PUNE CRUCE SĂRĂCIEI...

Cu titlul *Sonet* și indicația: („După Heine") a apărut în *Viața*, I, nr. 46, 25 decembrie 1894, p. 4 (semnat Abel); s-a retipărit cu același titlu în *Adevărul ilustrat*, II, nr. 26, 26 august 1896, p. 2; fără titlu, în *Romanțe și cîntece*, p. 54; în *Tălmăciri*, p. 112—113.

Variante în *Viața:*

v. 2 De-aș fi *maestru pictor* de icoane,
v. 3 Să zugrăvesc *prin temple la madoane,*
v. 4 *Să-mpodobesc mărețele* castele.
v. 5 *Ar curge* daruri *scumpe* și coroane. —
v. 7 Să desfătez *boieri în* cafenele
v. 10 *De-a pururea îmi ești însoțitoare,*
v. 12 Și ah! cînd *alții beau* și *se îmbată,*
v. 13 Cînd *spumegă șampania-n pahare,*

Variante în *Adevărul ilustrat:*

v. 2 De-aș fi un pictor meșter *la* icoane,
v. 3—4 ca în *Viața;*
v. 8 *Și* să *ridic* aplauze-n saloane.
v. 10 *De-a pururea mi-ai fost însoțitoare,*
v. 12 Și ah! cînd *alții beau de* se *îmbată,*
v. 13 ca în *Viața*

În original, poezia poartă titlul *Sonet burlesc;* aparține perioadei 1823—1830.

p. 50 CA VISURILE...

În *Viața*, I, nr. 49, 15 ianuarie 1895, p. 7, cu titlul *Noapte* și, indicația: *(„*După Heine: *Heimkehr, 73")* (semnat S.); în *Epoca* seria II, IV, nr. 760, 12 mai 1898, p. 1, cu titlul *Ca visurile-ntunecate...* împreună cu *Primăvara* și *În vis părea la nuntă...*, precedate de supratitlul *Poezii din Heine* (semnate St. O. I.); *Romanțe și cîntece* p. 86—87 (fără titlu); *Tălmăciri*, p. 148—149.

Variante în *Viața:*

v. 1 Ca visurile-*ntunecoase*
v. 6 *Un clopot bate* miez de noapte...
v. 7 *Acasă mă așteaptă mîndra*
v. 9 Prietenoasă *luna trece*
v. 11 *Eu mă* opresc *naintea* porței
v. 12 *Și vesel îi strig:* „Bun rămas".
v. 14 Că-mi luminași *cu drag* pe drum;
v. 15 Treci mai departe, *strălucește*
v. 17 Iar de *găsești vreun* ibovnic
v. 18 Ce plînge, *singur să nu-l lași*, —
v. 19 *Ci* mîngăie-l, precum pe mine

În *Epoca:*

v. 5 *Acuma* turnul catedralei
v. 6 *Vestește* tainic miez de noapte...
v. 7 *Acasă mă așteaptă draga*
v. 9 ca în *Viața;*
v. 11 *Eu mă* opresc în umbra porții,
v. 12, 14, 18—19 ca în *Viața.*

Cum menționează și traducătorul, poezia face parte din ciclul *Întoarcerea acasă*, unde apare fără titlu, cu nr. *73.*

p. 51 UN TÎNĂR IUBEȘTE...

În *Viața*, I, nr. 52, 6 februarie 1895, p. 2, cu titlul ***Din Heine*** (semnat S.); în *Revista „Tinerimea română*, XIV, nr. 7, noiembrie 1896, p. 121, cu titlul *Poveste veche;* în *Romanțe și cîntece*, p. 70, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 131.

Variante în *Viața:*

v. 1 Un tînăr iubește o *fată;* —
v. 2 *Dar fata* pe altul *îl* vrea,
v. 3 Acela iubește *o* alta
v. 4 Și *deci* se *însoară* cu ea.
v. 5 *Iar fata* atunci se mărită
v. 6 De ciudă *și numaidecît*
v. 7 *Cu primul ce-i iese în cale,*
v. 8 *Și* tînărul *e amărît.*
v. 11 *Aidoma* cui i se-ntîmplă

În *Revista „Tinerimea română":*

v. 1—2 ca în *Viața;*
v. 4 *Pe care apoi o și ia,*
v. 5 *Dar fata* atunci se mărită
v. 6 *În ciuda lui, numaidecît*
v. 7—8 ca în *Viața;*
v. 11 *Aidoma cui se întîmplă*

În *Romanțe și cîntece:*

v. 6 *Din* ciudă cu-ntîiul venit

Fără titlu, poezia face parte din ***Intermezzo liric***, cu nr. *39.*

p. 52 CE TRISTĂ MI-E INIMA...

În *Viața*, II, nr. 2, 19 februarie 1895, p. 6, cu titlul *Ce tristă;* în *Romanțe și cîntece*, p. 73—74, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 134—135.

Variante în *Viața:*

v. 2 *Și-i* mai și e cald și-i lumină.
v. 4 *Eu* stau dus pe reduta-n ruină.
v. 5 *De-acolo o apă albastră*
v. 6 *Se vede curgînd liniștit;*
v. 7 *În luntre-un copil pleacă vesel*
v. 8 *Cu undița la pescuit.*
v. 9 În mii de culori *se ridică*
v. 13 Jos *fetele*-albesc și bat rufe;
v. 14 Lin zbîrnăie *în* depărtare
v. 15 *Sub* scocul înalt, roata morii
v. 17 Pe *lîng-o* gheretă se *primblă*,
v. 21 Cu flinta *în* soare se joacă
v. 22 Și-i *scînteie-n* mîni acea flintă;

În *Romanțe și cîntece:*

v. 4 Stau dus pe redut*ă*-n ruină.
v. 15 ca în *Viața;*

Aparține ciclului *Întoarcerea acasă*, fără titlu, cu nr. *3.*

p. 54 IBOVNICĂ DULCE...

În *Viața*, II, nr. 4, 5 martie 1895, cu titlul ***Din Heine*** (semnat S.); în *Epoca*, seria II, IV, nr. 811, 11 iulie 1898, p. 1—2 (semnat St. O. I., la *Tribuna literară — Poezii din Heine — Traduceri libere)* cu titlul *Iubito, cînd tu vei dormi...* și numerotată X; în *Romanțe și cîntece*, p. 68, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 128—129.

Variante în *Viața:*

v. 1 *Iubita mea*, cînd *ai să dormi* în sicriu
v. 2 *Sub glii, despărțită de mine*
v. 3 Atunci *mă scobor în mormîntu-ți și* viu
v. 4 *Cu drag să mă culc lîngă tine.*
v. 6 *Tu, palido, stai nemișcată!*
v. 9 *Cînd morții se scoală, în noapte* tîrziu,
v. 10 *Ei zboară* jucînd pe morminte —
v. 11 Ci noi *rămînem nemișcați* în sicriu,

v. 12 *Și îmbrățișați* ca-nainte.
v. 13 *Toți morții se scoală, că-i* ziua *d*-apoi
v. 14 *Și* surla-nvierii răsună —
v. 16 *De-a pururi dormim* împreună!

În *Epoca:*
v. 1 *Iubito,* cînd tu *vei dormi* în sicriu
v. 2 ca în *Viața;*
v. 3 Atunci *mă cobor în mormîntu-ți și* viu
v. 4 ca în *Viața;*
v. 5 *În brațe te strîng, te sărut și te chem,*
v. 6 *Tu, palidă, stai nemișcată!*
v. 7 *Și tremur și plîng, și mă zbucium și gem,*
v. 8 *Apoi amorțesc deodată.*
v. 9 *Toți morții din groapă ies,* noaptea, tîrziu,
v. 10 *Și zboară,* jucînd pe morminte, —
v. 11 *Dar* noi *rămînem nemișcați* în sicriu,
v. 13 *Toți* morții *se scoală* în ziua *d*-apoi
v. 14 ca în *Viața;*
v. 16 *Dormind* fericiți împreună.

Cu nr. *32* și fără titlu aparține ciclului *Intermezzo liric.*

p. 55 STETEAM LA COLIBĂ...

În *Viața,* II, nr. 6, 19 martie 1895, cu titlul *Amurg (Heine, Heimkehr, 7);* în *Epoca,* seria II, IV, nr. 773—125, 31 mai 1898, p. 1, numerotată *II,* cu titlul *Amurg (Poezii de Heine — Traduceri libere);* în *Romanțe și cîntece,* p. 76—77, fără titlu; în *Tălmăciri* p. 137—138.

Variante în *Viața:*

v. 1 *Noi stam* la colibă, pe *țărmuri,*
v. 2 *Priveam* peste mare-n apus,
v. 3 *Și neguri de seară veniră,*
v. 4 *Apoi se urcară* în sus.
v. 5 *S-aprinseră-ncetul cu-ncetul*
v. 6 *Luminile toate în* far.

În *Epoca:*

v. 1 *Ședeam* la colibă, pe *țărmuri,*
v. 2—6 ca în *Viața;*
v. 7 Și-abia mai zărirăm *departe,*

v. 8 *O pînză* p-al mării hotar...
v. 9 Vorbeam de furtuni, naufragiu
v. 10 Și cum *viețuiește*-un năier,
v. 11 *Aci spăimîntat, aci vesel* —
v. 15 *Frumoși oameni pașnici acolo*
v. 19 *Stirciți lîngă foc, își frig peste*
v. 20 Și *țipă și strigă-n* păduri

Cu nr. 7, fără titlu, face parte din ciclul *Întoarcerea acasă.*

p. 59 COPII ERAM...

În *Viața,* II, nr. 8, 2 aprilie 1895, p. 7, cu mențiunea: *(Heine, Heimkehr, 41)* (semnat S.); în *Romanțe și cîntece,* p. 83—84, fără titlu; în *Tălmăciri,* p. 145—146.

Variante în *Viața:*

v. 1 Copii eram p-atunci, *iubită,*
v. 2 *Doi copilași mici și* vioi,
v. 3 *Stam cocoțați* printre cotețe,
v. 4 *Pitiți* în paie amîndoi...
v. 5 *Și* oamenii *ieșeau p*-afară
v. 6 Cînd noi *cotcodăceam* drăcoși —
v. 7 *„Cucurigu!“ și ei credeau*
v. 9 *Și* lăzile din curtea noastră
v. 10 *Le așezam* una *pe* altă,
v. 11 *În casa albă elegantă*
v. 12 *Noi locuiam tot* laolaltă...
v. 14 Ne *vizita*-n *această casă*
v. 15 *Noi dam din cap, trăgeam mătănii*
v. 16 *Și complimente caraghioase.*
v. 17 *O întrebam* de sănătate,
v. 19 *La cîte mîțe-mbătrînite*
v. 20 *Am pus d-atunci astă-ntrebare!*
v. 21 Ba stam, *sfătoși și* la taifasuri
v. 23 Ne tînguiam că-n *tinerețe*
v. 28 Și banul cît *este* de rar!...
v. 30 Și toate *fug și toate mor.*
v. 31 *Credință, dragoste și cinste.*
v. 32 Și *bani* și *timp în urma lor!*

În *Romanțe și cîntece:*

v. 28 ca în *Viața.*

Fără titlu, cu nr. *40* (în ediţia folosită de Iosif: *41;* în *Versuri*, E.S.P.L.A., 1956: *38)*, aparţine ciclului *Întoarcerea acasă.*

p. 59 STAI ŞI-ASCULŢI SUB RAMURI...

În *Viaţa*, II, nr. 10, 16 aprilie 1895, p. 7—8, cu titlul *Primăvară nouă* şi menţiunea: („După Heine"), împreună cu *Arborii-nfloriţi răsună...* (aceasta în continuare şi fără titlu); în *Romanţe şi cîntece*, p. 91—92, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 154—155.

Variante în *Viaţa:*

v. 2 Cum departe *vîntul vine,*
v. 3 Şi *vezi norii cum* prin *ceaţă*
v. 4 *Se coboară şi se suie.*
v. 5 *Stai şi vezi păduri* şi cîmpuri
v. 6 *Cum se-ntind* pustii *şi moarte*
v. 8 Iarnă *caţi în* orice parte.
v. 10 *Făr' de* veste. — Abătut
v. 12 Peste *tine au căzut.*
v. 13 *Nu sunt* valuri de zăpadă!
v. 14 *Şi, trezit* din vis, te sperii:
v. 16 *Şi curg* razele puzderii.
v. 17 *Ah! ce farmec tainic,* dulce
v. 18 Iarna se *preface*-n vară
v. 19 Fulgii *albi* se *schimbă*-n floare, —

Aparţine ciclului *Poezii noi;* nu are titlu şi poartă nr. *1.*

p. 60 ARBORII-NFLORIŢI RĂSUNĂ...

În *Viaţa* (v. mai sus); în *Revista „Tinerimea română"*, XIV, nr. 7, noiembrie 1896, p. 130, cu titlul *Arborii-nfloriţi;* în *Epoca*, seria II, IV, nr. 760, 12 mai 1898, p. 1, cu titlul *Primăvara nouă* (semnat St. O. I.): în *Romanţe şi cîntece*, p. 93, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 156—157.

Variante în *Viaţa:*

v. 3 *Oare cine-i* capelmaistrul
v. 6 Dă din *moţ* cu-atîta fală?
v. 8 Numele *făr' de* greşală?
v. 9 Este *cocostîrcul straşnic*
v. 13 Nu, — în *pieptul meu* trăieşte
v. 14 *Cel care* conduce corul,
v. 15 *Şi îl* simt cum bate tactul...
v. 16 *Capelmaistrul* e amorul.

În *Revista „Tinerimea română":*

v. 8 ca în *Viaţa;*
v. 11 Calcă-nfipt *în* lungi picioare,
v. 12 *Prin* acest concert de glasuri?
v. 14—15 ca în *Viaţa;*
v. 16 *Capel-maestru* e amorul.

În *Epoca:*

v. 8 ca în *Viaţa;*
v. 9 Este *cocostîrcul falnic*
v. 11—12 ca în *Revista „Tinerimea română";*
v. 13—16 ca în *Viaţa;*

Aparţine ciclului *Poezii noi;* fără titlu, cu nr. *8.*

p. 61 PĂDURI ŞI CÎMPURI SE-NVESMÎNTĂ...

În *Viaţa*, II, nr. 11, 23 aprilie 1895, p. 5, cu titlul *Cîntec vechi* (semnat St. O. I.); în *Adevărul ilustrat*, II, nr. 28, 9 septembrie 1896, p. 3, cu titlul *Primăvara;* în *Romanţe şi cîntece*, p. 51, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 108—109.

Variante în *Viaţa:*

v. 1—4 Păduri şi *cîmpii sunt în floare,*
S-aud ciocîrlii sus, în nori,
Cîntaţi, primăvara apare
Cu raze, mirezme, colori.
v. 5—8 *În inima-mi tristă,* pustie
E iarnă, e urlet de vînt,
Dar cîntecul de ciocîrlie
Mă face să plîng şi să cînt.
v. 9—12 Ea-mi strigă *cu-aşa gingăşie:*
„Ce *cînţi aşa trist şi încet?"*
Un cîntec *străvechi*, ciocîrlie
Şi *ani sunt* de cînd *îl repet!*
v. 13—16 *Şi-l* cînt, *cînd mi-e dor, cînd mi-e frică,*
De-a pururi tovarăş mi-a fost,
Bunică-ta, — o, mititică,
Deja mi-l *ştia pe de rost!*

În *Adevărul ilustrat:*

v. 31— *Cîmpii și păduri sînt în floare;*
S-aud ciocîrliile-n nori,
Din nou primăvara apare
v. 4/6 — ca în *Viața;*
v. 7 *Și cîntecul* de ciocîrlie
v. 18—6 ca în *Viața* (în v. 12: *sînt*; v. 15: Bunica-ta).

Fără titlu, poartă nr. *20* (în ciclul *Spicuiri, Cartea I* din *Versuri*, E.S.P.L.A., 1956). În ediția germană de referință, este nr. *3* în ciclul *Cîntece* din *Poezii neculese în volume, de pînă la 1830* (Heinrich Heine's *Sämmtliche Werke*, Erster Band, Hamburg, Hoffmann und Campe, 1890).

p. 62 PE DEȘERTUL ȚĂRM...

În *Viața*, II, nr. 24, 8 octombrie 1895, p. 8, cu titlul *Din Heine;* în *Epoca*, seria II, IV, nr. 811, 11 iulie 1898, p. 1, numerotată *VIII*, fără titlu *(Poezii de Heine — Traduceri libere*, semnat St. O. I.); în *Romanțe și cîntece*, p. 101, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 166.

Variante în *Viața:*

v. 1 Pe *pustiul* țărm al mării
v. 2 Noaptea s-a *întins*, și-n noapte
v. 4 *Iar* din valuri sună șoapte:
v. 5 „E nebun *omul* acela,
v. 6 *Ori e chiar amorezat,*
v. 7 *De-i așa de* trist *și vesel,*
v. 8 *Vesel și nemîngăiat?*"
v. 9 *Ci de sus surîde luna,*
v. 10 *Ea grăiește clar, încet:*
v. 11 „E *amorezat, nebun e,*
v. 12 *Ba mai este și poet.*"

În *Epoca:*

v. 1—2, 4—5 ca în *Viața;*
v. 6 *Ori e chiar* înamorat?
v. 7—10 ca în *Viața;*
v. 11 „*E înamorat, nebun e,*
v. 12 ca în *Viața.*

Cu nr. *2* aparține ciclului *Serafina* din *Diverse.*

p. 63 ÎN SALOANE DE PICTURĂ...

În *Viața*, II, nr. 26, 22 octombrie 1895, p. 4, cu titlul *Heine* (semnat I.); în *Epoca*, seria II, IV, nr. 775—125, 31 mai 1898, p. 1, fără titlu, numerotat *V (Poezii de Heine — Traduceri libere*, semnat St. O. I.); în *Romanțe și cîntece*, p. 97, fără titlu; în *Tălmăciri* p. 160.

Variante în *Viața:*

v. 2 Vezi *bărbatul*, care-a vrut
v. 3 *Să se* lupte cu bravură
v. 6 *Și îi* fură scut și armă, —
v. 8 El stă dîrz — *dar* tot nu-l sfarmă.
v. 11 *Pe cînd* alții luptă greu

În *Epoca:*

v. 2, 3, 8, 11 ca în *Viața;*

Cu titlul *Prolog* deschide ciclul *Primăvară nouă.*

p. 64 CAVALERUL OLAF

În *Epoca*, seria II, IV, nr. 703, ed. 3-a, 5 martie 1898, p. 1; în subtitlu *(Baladă nordică de Heine);* în *Romanțe și cîntece*, p. 33—36; în *Tălmăciri*, p. 90—94.

Variante în *Epoca:*

I v. 8 — *Ține-ți* barda pregătită!
v. 9 Orgă, clopote... *Poporul*
v. 10 *Buzna dă* din catedrală
v. 12 *Străluciți* ies la iveală.
v. 13 *Palidă*, nespus de tristă
v. 15 Vesel, *fără frică-i* Olaf:
v. 17 *Spre întunecatul* rege
v. 19 — *Salutare*, tată-socru!
v. 20 Moartea, astăzi, *mă așteaptă.*
v. 31 Pînă azi la *miez de noapte* —
v. 32 *Ține-ți* barda pregătită!

II v. 1 *Bea* Olaf *voios* la *banchet* nupțial —
v. 3 Femeia lui *cată* la dînsul
v. 5 Călăul *e* la ușă...
v. 7 Și-apropie Olaf *femeia* la sîn:
v. 10 Călăul *e* la ușă...

v. 11 Cum sună viorile *atît de* voios!
v. 15 Călăul *e* la ușă...
v. 20 Călăul *e* la ușă...

III v. 12 Vesel ochii *el* ridică.
v. 13 *Binecuvînt soare, lună*
v. 14 *Stele — raza noastră sfîntă!*
v. 15 *Păsărelele ce-n aer*
v. 16 *Vesele plutesc și cîntă!*
v. 17 *Binecuvintez* și marea
v. 18 Și cîmpia *înflorită!*
v. 19—20 inversate
v. 21 *Voi* frumoși, ochi viorele,
v. 22 *M-ați răpus pentru vecie!*
v. 23 *Binecuvintez* și socul

Face parte din ciclul *Romanțe.*

p. 68 MI-E INIMA TRISTĂ...

În *Epoca*, IV, seria II, nr. 775—125, ed. a 3-a, 31 mai 1898, numerotată *I*, împreună cu *Amurg*, *Tu nu vezi...*, *În zori de ziuă rătăcesc*, cu supratitlul *Poezii din Heine — Traduceri libere* (semnat St. O. I.); în *Romanțe și cîntece*, p. 85, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 147.

Variante în *Epoca:*

v. 2 Mă-ntorc către *vremea de ieri,*
v. 4 Și traiul *străin de dureri.*
v. 6 Ce *chinuri*, ce lipsă de-avînt!
v. 9 *Și* toate-mi par triste, bătrîne

Fără titlu, cu nr. *39* aparține ciclului *Întoarcerea acasă.*

p. 69 E SINDROFIE

În *Epoca* (v. mai sus) cu titlul *Tu nu vezi...* și numerotată *III;* în *Romanțe și cîntece*, p. 81, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 143.

Variante în *Epoca:*

v. 2 *Și casa-noată în* lumină;
v. 4 Se mișcă-o *umbră, se înclină.*
v. 10 Poți singură s-o *luminezi...*

Fără titlu, cu nr. *60*, aparține ciclului *Întoarcerea acasă.*

p. 70 PE-O DIMINEAȚĂ...

În *Epoca* (v. mai sus), cu titlul *În zori de ziuă rătăcesc*, numerotată *IV;* în *Sămănătorul*, I, nr. 4, 29 decembrie 1901, p. 64, cu titlul *Din Heine* (semnat I. Darie); în *Tălmăciri*, p. 119.

În *Epoca*, textul e total diferit:

În zori de ziuă, abătut
Trec eu prin vesela grădină
Și florile șoptesc *încet,*
Șoptesc încet și-ncet suspină.
Încet șoptesc, suspină-ncet,
Cătînd în calea mea duios:
„Ce palid ești! O nu mai fi
Pe sora noastră mînios!"

Cu nr. *45*, fără titlu, în ciclul *Intermezzo liric.*

p. 71 NOI NE IUBIRĂM...

În *Epoca*, seria II, IV, nr. 811, 11 iulie 1898, p. 1, cu titlul *Copii*, numerotată *VI (Poezii de Heine — Traduceri libere*, semnate St. O. I.), împreună cu *VII. În amurg, VIII. Pe pustiul țărm al mării..., IX. Icoana din trecut* și *X. Iubito, cînd tu vei dormi...;* în *Romanțe și cîntece*, p. 69, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 130.

Variante în *Epoca:*

v. 5 Am dus-o într-un vis *și* glume
v. 6 *Făceam*, cu gînd nevinovat, —

Aparține ciclului *Intermezzo liric*, cu nr. *26*, fără titlu.

p. 72 ÎN AMURG...

În *Epoca* (v. mai sus); în *Romanțe și cîntece*, p. 98, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 162.

Variante în *Epoca:*

v. 1 În amurg, *ultima* rază
v. 3 În *văzduhul cel albastru*
v. 4 Luna *d-aur* scînteiază
v. 11 Umeri goi și *albe brațe*
v. 12 *Blînd lucesc* în clar de lună...

Cu nr. *85 (87)*, fără titlu, în ciclul *Întoarcerea acasă.*

p. 73 ICOANE VECHI...

În *Epoca* (v. mai sus), cu titlul *Icoana din trecut;* în *Floare-albastră*, I, seria II, nr. 29, 25 aprilie 1899, p. 3, cu titlul *Icoane din trecut* şi indicaţia: *(„După Heine")* (semnat St. O. I.); în *Romanţe şi cîntece*, p. 71—72, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 132—133.

Variante în *Epoca:*

v. 19 Priveam pierdut sus, la *fereste*, —
v. 23 *Şi m-ai văzut* în *nopţi* senine,

În *Floare-albastră:*

v. 4 Cum te-*am iubit* mai înainte...
v. 19, 23 ca în *Epoca.*

Cu nr. *38*, fără titlu, în ciclul *Intermezzo liric.*

p. 75 NIMFELE

În *Floare-albastră*, I, nr. 14, 10 ianuarie 1899, p. 4; *Romanţe şi cîntece*, p. 37—38; *Tălmăciri*, p. 95—96.

Variante în revistă:

v. 20 *Tu* făt-frumos din altă lume!"
v. 27 *Tăcut sub farmecul* de lună

Cu acelaşi titlu, în ciclul *Romanţe.*

p. 77 VISAI CĂ MĂ PLIMBAM...

În *Floare-albastră*, I, nr. 20, 21 februarie 1899, p. 4, cu titlul *Gelozie (După Heine)* (semnat St. O. I.); în *Romanţe şi cîntece* p. 99—100, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 163—165.

Variante în revistă:

v. 2 Prin *rai*, — cu tine, draga mea,
v. 6 Şi drepţii toţi *cari peste* fire
v. 19 Mi te-alintai zîmbind *şireată*,
v. 32 Era frumos în *astă* ceată,
v. 33 Nu-mi fuse-n ceruri *tocmai bine*

Fără titlu, cu nr. *7 (12)*, în ciclul *Caterina* din *Diverse.*

p. 79 CAVALERUL

În *Floare-albastră*, I, nr. 22, 7 martie 1899, p. 1, cu indicaţia: — *După Heine;* în *Romanţe şi cîntece*, p. 42—43, fără dedicaţie; în *Tălmăciri*, p. 102—104.

Cu titlul *Prolog*, deschide ciclul *Intermezzo liric.*

p. 81 SAFIRE-S OCHII TĂI...

În *Floare-albastră*, seria II, nr. 27, 11 aprilie 1899, p. 6 (semnat I. Neamţu); în *Romanţe şi cîntece*, p. 89, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 151—152.

În revistă:

v. 15 *Colo, în* codru... iute-aş pune

Fără titlu, poartă nr. *56 (58)* în ciclul *Întoarcerea acasă.*

p. 82 SOLIA

În *Familia*, XXXV, nr. 43, 24 octombrie (5 noiembrie) 1899, p. 507, cu indicaţia: *(După Heine);* în *Romanţe şi cîntece*, p. 32 *Tălmăciri*, p. 88—89.

Variante în revistă:

v. 5 *Te furişază-ntr-o clipită*
v. 6 *În* grajd *şi-aşteaptă pe* argat
v. 7 Şi-ntreabă-l: *„Care se mărită*
v. 8 *Dintre prinţese, în palat?"*
v. 9 De-ţi spune: *„Bruna e mireasă"*
v. 10 Să-mi *fii aici* cît ai clipi...
v. 11 De-ţi spune: *„Blonda e mireasă"*,
v. 14 Un ştreang şi-*ntoarce-te-napoi*
v. 15 În trap domol *şi în* tăcere,
v. 16 Să *vii* ca să mi-l dai apoi.

Cu acelaşi titlu, în ciclul *Romanţe.*

p. 83 RECAPĂT CURAJUL PĂGÎN...

În *Familia*, XXXV, nr. 47, 21 noiembrie (3 decembrie) 1899, p. 558, cu titlul *Recapăt curajul; Romanţe şi cîntece*, p. 53, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 111.

Variante în revistă:

v. 1 Recapăt curajul păgîn din *trecut*,
v. 3 M-*adastă* iubita şi dornic *zoresc*
v. 5 ca v. 1
v. 9 *Străbat peste codri şi văi şi cîmpii*
v. 10 *În goana-mi nebună*, turbată!
v. 11 *E* scris ca să moară şi cruntul rival,

Fără titlul dat de Iosif, face parte din *Spicuiri*, unde poartă nr. *25.*

p. 84 DIN LACRIMELE...

În *Pagini literare*, vol. II, nr. 15 (40), 23 ianuarie 1900, p. 2, cu titlul *Cîntec de Heine*, numerotat *I* şi urmată de *II. Şi dacă-n ochii tăi...* şi *III. Nu mă iubeşti...; Romanţe şi cîntece*, p. 56, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 114.

Variante în revistă:

v. 3 Şi *tînguirile*- mi se *sting*
v. 4 În *cîntec* de privighitori.

Cu nr. *2*, fără titlu, în *Intermezzo liric*.

p. 85 ŞI DACĂ-N OCHII TĂI...

În *Pagini literare* (v. mai sus); *Romanţe şi cîntece*, p. 57, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 115.

Variante în revistă:

v. 3 *Ci* dacă gura ţi-o sărut
v. 8 Şi *mă îneacă plîns* amar.

Cu nr. *4*, fără titlu, în *Intermezzo liric*.

p. 86 NU MĂ IUBEŞTI!

În *Pagini literare* (v. mai sus); *Romanţe şi cîntece*, p. 58, fără titlu; în *Tălmăciri*, p. 116.

Variante în revistă:

v. 5 Tu mă urăşti! *ţi*-o spune chiar
v. 7 *Îngăduie* s-o pup măcar,

Cu nr. *12*, fără titlu, în ciclul *Intermezzo liric*.

p. 87 DOI FRAŢI

În *Pagini literare*, vol. II, nr. 15 (40), 23 ianuarie 1900, p. 5 — *După Heine* —; *Romanţe şi cîntece*, p. 20—21; *Tălmăciri*, p. 74—75.

Variante în revistă:

v. 3 *Jos* în vale*a de* sub*t* stîncă
v. 5 Fraţi se *lupt*-acolo-n vale,
v. 14 E *chemat* s-o cucerească?
v. 15 Nu *e modru de-mpăcare;*
v. 21 *Semne rele, vai! s-arată*
v. 22 Ceasul rău, *vai!* iată bate!
v. 24 Fratele *străpuns* de frate.
v. 27 *Ci* castelu-n *dărmătură*

v. 28 *Tot mai stăruie* pe stîncă.
v. 29 *Noaptea-n* ora cea fatală
v. 32 Şi se *luptă-ntreaga* noapte.

Cu acelaşi titlu, în ciclul *Romanţe*.

p. 89 A RĂSĂRIT SENINA LUNĂ...

În *Pagini literare*, vol. II, nr. 18 (43), 13 februarie 1900, p. 2 cu titlul *Cîntec; Romanţe şi cîntece*, p. 78; fără titlu; *Tălmăciri*, p. 139.

Variante în revistă:

v. 1 *Stăm singuri pe prundul mării*
v. 2 Şi *luna s-a-nălţat pe* mare —
v. 3 *Cuprinşi de farmecu-ncîntării*
v. 4 *Ne strîngem într-o-mbrăţişare.*
v. 5 *E-atîta linişte* pe maluri...

Cu nr. *9*, fără titlu, în ciclul *Întoarcerea acasă.*

p. 90 TRAGEDIE

În *Convorbiri literare XXXIV* nr. 3, 15 martie 1900, p. 169—170; *Romanţe şi cîntece*, p. 40—41; *Tălmăciri*, p. 99—101.

Variante în revistă:

I v. 7 *Chiar lîngă* vatra părintească
v. 9 Copii *pribegi*, n-avură parte
III v. 2 Şi paserile cîntă, suspină *seara* vîntul:
v. 4 Cu mîndra lui glumeşte, *stînd singuri într-o sară.*

Cu acelaşi titlu, în *Diverse.*

p. 92 AMURG

În *Convorbiri literare*, XXXIV, nr. 6, 15 iunie 1900, p. 433—434 — *Traduceri din Heine (Din ciclul „Marea Nordului")*, fără titlu, împreună cu *Furtună* şi *Noaptea-n cabină; Romanţe şi cîntece*, p. 103—104; *Tălmăciri*, p. 170—171.

Variante în revistă:

v. 8 Spumegînd şi *vuind*...
v. 9 Un *vuiet* bizar: un şopot şi-un plînset,
v. 11 *Şi* pe-alocuri o muzică dulce de leagăn
v. 14— Străbune poveşti *năzdrăvane*,
15 Pe care, copil, pe de rost le ştiam

v. 17 Pe cînd ne-astrîngeam (?), în amurguri de vară,
v. 20 Cu ochii *ațintiți în tăcere;*

În *Romanțe și cîntece:*

v. 21 Iar *fetele mari*

Cu același titlu, în ciclul *Marea Nordului.*

p 93 FURTUNA

În *Convorbiri literare* (v. mai sus), p. 434—435; *Romanțe i cîntece*, p. 105—106; în *Tălmăciri*, p. 172—173.

Variante în revistă:

v. 10—12 O, mare,
Mamă Afroditei, din spumă de val răsărite!
Străbuna *Iubirii!* Aibi *milă de mine!*
v. 15 *Și*, setoasă de pradă,
v. 16 *Adulmecă* inima mea ce răsună
v. 23 Uraganul se sparge-*ntr-un cor infernal*
v. 24 De *nebuni furioși delirînd.*
v. 25 Eu însă *aud lămurit*
v. 27 Un *glas cunoscut*, răzbind sălbatic *pînă la mine,*
v. 29 *Mă fură departe...*
v. 30 Departe, pe țărmul *stîncos,*
v. 31 *Turnulețul* castelului sur, *scoțian*
v. 32 *Se-nalță dasupra mării năprasnice;*
v. 33 Acolo, subt *bolta* înaltei ferești
v. 35 *Diafană și albă,*
v. 36 *Și* cîntă din harfă și cîntă din gură

În *Romanțe și cîntece*

v. 4 Se-ncalecă-n goană, *urmînd* și-mbrîncind
v. 32 Dasupra *mării năprasnice;*

Cu același titlu și nr. *8*, în ciclul *Marea Nordului.*

p. 95 NOAPTEA-N CABINĂ

În *Convorbiri literare* (v. mai sus), p. 435; *Romanțe și cîntece* p. 107—108; *Tălmăciri*, p. 174—176.

Variante în revistă:

v. 1—17 lipsesc
v. 30 Dormeam uitat de veacuri în *somnul cel* de veci.
v. 32 Vegheau fără de număr frumoșii ochi *de* stele,

Ultimele trei părți din *Noaptea-n cabină*, în *Marea Nordului.*

p. 97 VOCEA MUNTELUI

În *Convorbiri literare*, XXXIV, nr. 7, 15 iulie 1900, p. 509 — *Traduceri din Heine* —, cu titlul *Ecoul*, împreună cu *Sărbătoare de primăvară, Primăvară, Chemare; Romanțe și cîntece*, p. 17; *Tălmăciri*, p. 69—70.

Variante în revistă:

v. 9 *Ah, dar să fii* așa curînd
v. 11 *Gem* văile pustii:
v. 13 Și *plînge cu obidă grea*
v. 14 *Sărmanul* călăreț.
v. 15 — *Acolo-n groapă voi avea*
v. 16 *De-acum pe veci repaos!...*
v. 17 Trist văile-au *adaos:*
Repaos!"

Cu același titlu, în *Romanțe.*

p. 98 SĂRBĂTOARE DE PRIMĂVARĂ

În *Convorbiri literare* (v. mai sus), p. 530; *Romanțe și cîntece* p. 39; *Tălmăciri*, p. 97—98.

Variantă în revistă:

v. 13 Plîng florile-mprejuru-i, *jelind însîngerate,*

Cu același titlu, în *Romanțe.*

p. 99 CE DOR NĂTÎNG TE POARTĂ...

În *Convorbiri literare* (v. mai sus), fără titlu, numerotată *II*, p. 531; *Romanțe și cîntece*, p. 95; *Tălmăciri*, p. 159.

Variante în revistă:

v. 7 Greșii, o, lună dragă, și-am fost nemernic *chiar:*

Cu nr. *17*. fără titlu, în ciclul *Primăvară nouă.*

p. 100 ȘI DACĂ VREI...

În *Convorbiri literare* (v. mai sus), fără titlu, numerotată *III*, p. 531; *Romanțe și cîntece*, fără titlu, p. 94; *Tălmăciri*, p. 158.

Variante în revistă:

v. 1 *De cauți tu și* iei aminte
v. 5 *Iar dac-asculți* și iei aminte
v. 7 *Cu risete, oftări și cîntec*
v. 11 Și-n mai *ca mine rătăci-vei*

Cu nr. *16*, fără titlu, în ciclul *Primăvară nouă*.

p. 101 PE NOURI LUNA STRĂLUCEȘTE...

În *Convorbiri literare* (v. mai sus), cu titlul *Chemare*, p. 532; *Romanțe și cîntece*, fără titlu, p. 79; *Tălmăciri*, p. 140—141.

Variante în revistă:

v. 1 Pe nouri luna *odihnește*,
v. 8 Din valuri ce se sparg *de* maluri.
v. 12 *Cîntînd* în horă fermecată!...
v. 15 Cîntați să mor, *sorbindu-mi* dulce

În *Romanțe și cîntece:*

v. 6 Se sparg *de* maluri albe valuri,
v. 8 și 15 ca în revistă

Fără titlu, cu nr. *66*, în *Spicuiri*.

p. 102 VEDENIA

În *Romanțe și cîntece*, p. 11—14; *Tălmăciri*, p. 64—68.

Fără titlu, cu nr. *2*, în ciclul *Imagini din vis*.

Traducerea acestei poezii este caracteristică pentru capacitatea poetului român de a interpreta originalul, cu respectarea riguroasă a tiparului formal al acestuia. E adevărat, Iosif utilizează în unele strofe rima feminină, inexistentă în model, dar această abatere nu alterează acuratețea ansamblului:

La mijloc sta o minunată Fîntînă-n marmură curată; Alăturea, o fată dalbă Clătea mereu o pînză albă...	Inmitten in dem Blumenland Ein klarer Marmorbrunnen stand; Da schaut' ich eine schöne Maid, Die emsig wusch ein weisses Kleid

Obraji duioși; în ochi — un rai; Un chip de sfînt cu păr bălai; Și nu știu cum, dar mi-a părut Străin, și-atît de cunoscut!	Die Wänglein süss, die Aüglein mild, Ein blondgelocktes Heil'genbild; Und wie ich schau', die Maid ich fand So fremd und doch so wohlbekannt.
Frumoasa mea da zor, da zor Și tot cînta fermecător: — Curgi, apă, curgi frumos și lin, Și spală pînza mea de in!	Die schöne, die sputet sich, Sie summt ein Lied gar wunderlich: Rinne, rinne, Wässerlein, Wasche mir das Linnen rein!
Spre dînsa pașii-mi abătui Și-ntreb: — O, n-ai putea să-mi spui, Minune de copilă dalbă, Pe seama cui speli pînza albă?...	Ich ging und nahete mich ihr, Und flüsterte: — O sage mir Du wunderschöne, süsse Maid, Für wen ist dieses weisse Kleid?
Ea repede-mi șoptește: — Iat-o!, Cămașa morții ți-am spălat-o!... Și cum grăi, cum ai clipi, Ca spuma totul se topi.	Da sprach sie schnell: — Sei bald bereit, Ich wasche dir dein Todtenkleid! Und als sie Dies gesprochen kaum, Zerfloss das ganze Bild wie Schaum.

p. 106 DON RAMIRO

În *Romanțe și cîntece*, p. 22—28; *Tălmăciri*, p. 76—83.

Cu același titlu, în *Romanțe*.

p. 112 BELSÀZAR

În *Romanțe și cîntece*, p. 29—31; *Tălmăciri*, p. 84—87.

Cu același titlu, în *Romanțe*.

În *Versuri*, E.S.P.L.A., 1956, se dă următoarea notă: „Am păstrat forma *Belsàzar* folosită de St. O. Iosif, deși denumirea românească ar fi Baltazar, personajul din *Biblie*." Expresia *sclav* din v. 7, 9, 37 și 42 trebuie înțeleasă în sensul dat de *Biblie* pentru dregătorii regelui: slugă (germanul *Knecht)*.

p. 115 ÎNCHINARE

În *Romanțe și cîntece*, p. 47—48, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 105—106. Fără titlu, cu nr. *9*, în ciclul *Cîntece*.

Închinare este una dintre cele mai frumoase reușite ale lui St. O. Iosif ca traducător din poezia lui Heinrich Heine. Fidel ca de obicei față de model, poetul român folosește un vers mai amplu și mai muzical decît cel german. Versiunea lui are cursivitatea și forța de sugestie a unei creații originale. Transcriem textul lui Heine, spre confruntare:

Mit Rosen, Cypressen und Flittergold
Möcht'ich verzieren lieblich und hold
Dies Buch wie einen Todtenschrein,
Und sargen meine Lieder hinein.

O, könnt'ich die Liebe sargen hinzu!
Am Grabe der Liebe wächst Blümlein der Ruh,
Da blüht es hervor, da pflückt man es ab, —
Doch mir blüht's nur, wenn ich selber im Grab.

Hier sind nun die Lieder, die einst so wild,
Wie ein Lavastrom, der dem Ätna entquillt,
Hervorgestürzt aus dem tiefsten Gemüth,
Und rings viel blitzende Funken versprüht!

Nun liegen sie stumm und todtengleich,
Nun starren sie kalt und nebelbleich.
Doch auf's Neu die alte Gluth sie belebt,
Wenn der Liebe Geist einst über sie schwebt.

Und es wird im Herzen viel Ahnung laut:
Der liebe Geist einst über sie thaut;
Einst kommt dies Buch in deine Hand,
Du süsses Lieb im fernen Land.

Dann löst sich des Liedes Zauberbann,
Die blassen Buchstaben schaun dich an,
Sie schauen dir flehend ins schöne Aug',
Und flüstern mit Wehmuth und Liebeshauch.

p. 117 [DIMINEAȚA-NTREB ZADARNIC]

În *Romanțe și cîntece*, p. 49, fără titlu.
În ciclul *Cîntece*, cu nr. *1*, fără titlu.

p. 118 PE INIMĂ IUBITO...

În *Romanțe și cîntece*, p. 50, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 107. Aparține ciclului *Cîntece*, unde figurează cu nr. *4*, fără titlu.

p. 119 CÎND MOR TINERE INIMI...

În *Romanțe și cîntece*, p. 52; *Tălmăciri*, p. 110.
Cu nr. *1*, fără titlu, în ciclul *Cîntece* din *Spicuiri*.

p. 120 [ÎN MAI, CÎND MUGURII-NCOLȚESC...]

În *Romanțe și cîntece*, p. 55, fără titlu.
Cu nr. *1*, fără titlu, aparține ciclului *Intermezzo liric*.

p. 121 SĂRUTĂ, NU JURA...

În *Romanțe și cîntece*, p. 59, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 117. Aparține ciclului *Intermezzo liric*, cu nr. *13*, fără titlu.

p. 122 MI-S CÎNTURILE OTRĂVITE...

În *Romanțe și cîntece*, p. 60, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 118. Cu nr. *51*, fără titlu, aparține ciclului *Intermezzo liric*.

p. 123 ÎN VIS...

În *Romanțe și cîntece*, p. 61, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 120—121

Prima strofă din această poezie a lui Heine *(Imagini din vis, 4)* a fost folosită, în original, de B. P. Hasdeu ca moto la articolul publicat în 1871, în *Familia*, *Trompeta Carpaților* și *Telegraful*, prin care dezvăluia farsa jucată *Convorbirilor literare* cu poezia *Eu și ea* (Din Gablitz). Strofa aceasta i-a oferit malițiosului Hasdeu o caricatură pe care o aplică lui Titu Maiorescu, mic de stat și de o ținută vestimentară ireproșabilă. O cităm, pentru a prilejui totodată și confruntarea textului original cu cel al lui Iosif:

Im Traum sah ich ein Männchen, klein und putzig,
Das ging auf Stelzen, Schritte ellenweit,
Trug weisse Wäsche und ein feines Kleid,
Inwendig aber war es grob und schmutzig,
Inwendig war es jämmerlich, nichtsnutzig...

În vis văzui un om gătit, mic de statură,
Mergea cu pași de-o schioapă pe labe răschirate;
Purta o haină nouă și albituri curate,

Ci răsărea-n lumină mojica lui făptură.
În fond era nemernic, meschin, — o stîrpitură...

Fără titlu, cu nr. *4*, în ciclul *Imagini din vis*.

p. 124 N-AM ÎMPOTRIVA TA NIMIC A...

În *Romanțe și cîntece*, p. 62—63, fără titlu; *Tălmăciri*, p.122—123.
Fără titlu, cu nr. *18*, face parte din *Intermezzo liric*.

p. 126 DIN BASME VECHI...

În *Romanțe și cîntece*, p. 64—65, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 124—125.
St. O. Iosif a folosit primul vers, în germană, ca moto la poezia *Vremuri apuse*.
Fără titlu, cu nr. *43*, aparține ciclului *Intermezzo liric*.

p. 128 CÎND DOI ÎȘI ZIC ADIO...

În *Romanțe și cîntece*, p. 66, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 126.
Aparține ciclului *Intermezzo liric*, nr. *49*, fără titlu.

p. 129 FRUMOS E PE LUME...

În *Romanțe și cîntece*, p. 67, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 127.
Cu nr. *31*, fără titlu, aparține ciclului *Intermezzo liric*.

p. 130 PRIN CRÎNGUL VERDE...

În *Romanțe și cîntece*, p. 75, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 136.
Aparține ciclului *Întoarcerea acasă*, cu nr. *4*, fără titlu.

p. 131 ÎNVĂLIȚI ÎN NOURI, ZEII...

În *Romanțe și cîntece*, p. 80, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 142.
Cu nr. *67*, fără titlu, în *Spicuiri*.

p. 132 AFARĂ-I NOAPTE...

În *Romanțe și cîntece*, p. 82, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 144.
Face parte din *Intermezzo liric*, unde figurează cu nr. *57*, fără titlu.

p. 133 ATÎT DE DRĂGĂLAȘĂ...

În *Romanțe și cîntece*, p. 88, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 150.
Variantă în *Romanțe și cîntece:*
v. 9 Ca vecinic să te aibă-n pază

Fără titlu, cu nr. *49*, face parte din ciclul *Întoarcerea acasă*. Poezia este greu identificabilă. Iosif nu mai obține, ca în majoritatea cazurilor, concizia originalului și transpune două strofe în trei.

p. 134 GLAS DE PRIMĂVARĂ...

În *Romanțe și cîntece*, p. 90, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 153.
Aparține ciclului *Primăvară nouă*, fără titlu, cu nr. *6*.

p. 135 S OCOATA VREMII...

În *Romanțe și cîntece*, p. 96, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 161.
Cu nr. *25*, fără titlu, în *Primăvară nouă*.

p. 136 SPUMEGĂ MAREA...

În *Romanțe și cîntece*, p. 102, fără titlu; *Tălmăciri*, p. 167.
Fără titlu, cu nr. *14*, în *Diverse*.

HÖLDERLIN

p. 137 CÎNTECUL URSITOAREI

În *Sămănătorul*, III, nr. 36, 5 septembrie 1904, p. 574; *Tălmăciri*, p. 184—186.

Un mănunchi din poeziile romanticului german Friedrich Hölderlin (1770—1843) a publicat Al. Philippide în excelenta sa culegere de traduceri *Poeme* de Hölderlin, Novalis, Mörike, Rilke, Editura Fundațiilor, 1940. Transcriem, pentru o paralelă cu tălmăcirea lui Iosif, următorul

CÎNTEC DE URSITĂ

Sus în lumină plutiți
Prin line meleaguri, vesele Duhuri!
Dumnezeiești adieri
Ușor vă ating
Ca mîinile harfistei
Coardele sfinte.

Fără soartă ca pruncul
În somn răsuflă zeii;
Blînd ocrotit
În mugur tainic
Etern înflorește
Spiritul lor,
Și ochii lor veseli
Lucesc în domoală
Lumină eternă.

Nouă însă ni-i dat
Să nu ne-odihnim nicăieri.
Trudiţii oameni
Se usucă şi cad
Orbeşte, din clipă
În clipă, asemeni
Cu apa din stîncă
În stîncă zvîrlită,
La întîmplare, mereu şi mereu.

Ambele traduceri își confirmă reciproc valoarea de piese antologice.

Gottfried Keller

p. 138 CÎNTECUL LUI PAN

În *Sămănătorul*, III, nr. 39, 26 septembrie 1904, p. 617-618; s-a reprodus în *Voinţa naţională*, an XXI, nr. 5.833, ed. a 4—a, 26 septembrie (9 octombrie) 1904, p. 2 şi în *Tribuna*, an. VIII, nr. 184, 29 septembrie (12 octombrie) 1904, p. 3; în *Tălmăciri*, p. 187—188.

p. 140 CURCUBEUL

În *Sămănătorul*, VI, nr. 27, 1 iulie 1907, p. 570; *Tălmăciri*, p. 191—192, cu menţiunea: „După...".

p. 141 GÎNDURI

În *Sămănătorul*, VI, nr. 29, 15 iulie 1907, p. 609; *Tălmăciri*, p. 189—190, cu menţiunea: „După...".
Variante în revistă:

v. 13 Noi, valurile, ne *gonim*
v. 17—20 lipsesc.

Lenau

p. 143 VÎNTUL

În *Adevărul ilustrat*, II, nr. 31, 30 septembrie 1896, p. 6, cu titlul *Vîntului*; *Povestea vorbei*, I, nr. 2, 17 octombrie 1896, p. 4, cu menţiunea: *după Lenau*; *Floare albastră*, I, nr. 25, 28 martie 1899, p. 7; *Tălmăciri*, p. 179—180.
Variante în *Adevărul ilustrat*:

v. 2 Privii în urma mea *mişcat*,
v. 3 *Văzui cum buzele au mişcat*
v. 4 *Făcîndu-mi semn la geam.*

v. 6 *Pe drumul cel posomorît*,
v. 7 *Şi totuşi nu l-am auzit*
v. 8 *Căci* s-a pierdut în vînt.
v. 9 *A trebuit să plec, s-o las...*
v. 11 *N-a fost destul?... Să-mi mai răpeşti*
v. 12 Şi cel din *urmă bun rămas?*

În *Povestea vorbei:*

v. 2 *Privind pierdut în urma mea*
v. 3 *Şi o văzui spunînd ceva*
v. 4 *Plecată peste geam.*
v. 6 Tovarăş *drumului* pustiu...
v. 9 ca în *Adevărul ilustrat*;
v. 11 şi 12 ca în *Adevărul ilustrat.*

Cum se ştie, unul dintre cei dintîi traducători în limba română din opera lui Lenau (1802—1850) a fost Eminescu *(Foaia veştedă*, postuma *Stai deasupră-mi)*. Tălmăciri mai recente: Lenau, *Versuri alese*, în româneşte de Lazăr Iliescu, Editura Tineretului, 1957, 114 pagini.

p. 144 RANA-N SUFLET

În *Sămănătorul*, VI, nr. 2, 7 ianuarie 1907, p. 34, semnată cu iniţiale; în *Tălmăciri*, p. 177—178.
În revistă:

v. 6 La *sînu-i* dulce, fără de prihană,

p. 145 ECOU

În *Cumpăna*, vol. I, nr. 10, 29 ianuarie 1910, p. 152, împreună cu *Întrebare*; în *Cîntece*, p. 136—137.
Variantă în revistă:

v. 3 *Să-l mai ascult doream*, dar n-am ce face:

p. 146 ÎNTREBARE

V. mai sus; în *Cîntece*, p. 134—135.
Variante în revistă:

v. 5 Simţeai doar *c-ai visat* şi-au dispărut
v. 6 Din *mintea ta a* visului himere,

p. 147 SURUGIUL

În *Cumpăna*, vol. I, nr. 17, 19 martie 1910, p. 259—261, cu menţiunea: *După Lenau*; semnat St. O. I.; *Cîntece*, p. 129—133.

Variante în revistă:

v. 3 Sus *pe cer* pluteau bălai
v. 13 *Pin' şi* tainicul izvor
v. 17 *Dar la gură cornu*-atunci
v. 23 *Prin înfloritorul rai*
v. 24 *Ropotind* grăbite.
v. 29 Cînd *în* raiul *mîndrei firi*
v. 30 Cum *treceam, deodată*
v. 31 Fără veste-un *cimitir*
v. 39 *Către* crucifix privind
v. 50 Pe *aice* iarăşi,
v. 53 Către *cimitir* deci el
v. 63 *Plîngătorul* corn şi-acum

Li-Tai-Pe

p. 150 CLAR DE LUNĂ

În *Sămănătorul*, VI, nr. 52, 23 decembrie 1907, p. 1.078; *Cîntece*, p. 119, cu menţiunea: „După...". Numele poetului chinez e ortografiat: Li-Taipek.

Variantă în revistă:

v. 5 Fruntea mi-o *înalţ*, privesc

Un volum de traduceri din Li-Tai-Pe, poet liric chinez (699—762), a publicat Adrian Maniu: *Din cîntecele lui Li-Tai-Pe* (E.S.P.L.A., 1957, 223 pagini). În versiunea lui Adrian Maniu, traducerea e intitulată *Cînd s-a trezit drumeţul în tractir* şi diferă mult de textul lui Iosif, care — cum menţionează el însuşi — a făcut o prelucrare *(după...)*:

În miez de noapte, abia m-am domirit
Cînd în culcuş străin m-am regăsit,
Oare bruma argint ceresc pe podini a înflorit?

Ridicînd privirea, căutam către înalt, strălucitoarea lună
Înclinînd fruntea, mi-am amintit a drumului ţintă.

Longfellow

p. 151 EXCELSIOR!

În *Foaia interesantă*, I, nr. 26, 6 iulie 1897, p. 6 (cu semnătura M. Pătru); *Floare-albastră*, I, seria II, nr. 34, 30 mai 1899, p. 3 (semnat cu iniţiale); *Sămănătorul*, V, nr. 10, 4 martie 1907, p. 182; *Tălmăciri*, p. 252—254.

Variante în *Foaia interesantă*:

v. 6 *Sub* geană-i, ochiu-ntunecos
v. 9 Suna *acel cuvînt* străin:
v. 26 — O, nu *intra*; *brădetul* des (probabil greşeală de tipar)
v. 29 *Dar tînărul* nepăsător:
v. 38 Pe pieptul *lui* un steag — drept scut —

La 27 februarie 1907 s-au împlinit o sută de ani de la naşterea lui H. W. Longfellow (1807—1882). Sub semnătura A. M. (A. Mirea), *Sămănătorul* din 4 martie 1907 (p. 181-182) publică un articol comemorativ despre viaţa şi opera poetului american, din care desprindem următoarele aprecieri: „...el a fost un poet cu idealuri înalte şi umanitare, cu un sentiment fin şi ales, cu o mare rafinare intelectuală şi morală... Longfellow n-a scris nici un cuvînt care ar putea fi vătămător sufletului celui mai curat" (p. 182). După articol urmează traducerea poeziei *Excelsior!* datorită lui Iosif.

Meerheimb

p. 153 VESTITORUL BIRUINŢII DE LA MARATON

În *Sămănătorul*, III, nr. 26, 27 iunie 1904, p. 404—409; *Tălmăciri*, p. 196—205, cu menţiunea: „După...".

Multatuli

p. 160 CÎNTECUL LUI SAÏDJAH

În *Sămănătorul*, III, nr. 16, 18 aprilie 1904, p. 244—245; *Tălmăciri*, p. 208-210, cu menţiunea: „După...".

Multatuli (în lat.: „mult am pătimit") este pseudonimul scriitorului olandez Ed. Douwes Dekker (1820—1867), poet şi prozator, autor, între altele, al romanului *Max Havelaar*.

p. 162 MUGUR, MUGUR, MUGUREL...

În *Viața*, II, nr. 12, 30 aprilie 1895, p. 4, cu subtitlul: *Imitație* (semnat Abel); *Poezii alese*, p. 14—15; *Tălmăciri*, p. 223—224.

Variante în *Viața:*

v. 7 A plecat *d-aicea* un copil voios,
v. 11 „Cum mai trece vremea...“ trist *șoptește* el:
v. 19 Fără de *odihnă*, pasăre pribeagă
v. 20 Care-și caută cuibul cald de *astă-vară*

În *Poezii alese:*

v. 19, ca în revistă.

Așa cum remarca Șerban Cioculescu într-un articol dedicat autorului *Tălmăcirilor (St. O. Iosif*, în *Revista Fundațiilor*, VI, nr. 1, 1 ianuarie 1939, p. 174*)*, în *Mugur, mugur, mugurel...* avem a face cu o tratare liberă a originalului, constînd într-o anume autohtonizare. La Petöfi, poemul poartă titlul *Szülöföldemen (În locul natal)*, pe care Iosif îl înlocuiește cu refrenul *mugur, mugur, mugurel*, folosit de el și într-unul din *Cîntecele de leagăn* ale sale. Doica poetului maghiar îi cîntă o „doină“, iar refrenul amintit autohtonizează pe cel maghiar: *cserebogar, sárga cserebogár* („cărăbuș, galben cărăbuș“).

Din Petöfi, ca și din Heine, St. O. Iosif a tradus mult și cu stăruință. Întîia traducere apare la 4 ianuarie 1893, în *Adevărul (Cît e lumea)*, ultimele, în 1909, în *Tălmăciri*. De altfel, primul volum publicat de Iosif este unul cuprinzînd traduceri din Petöfi: *Apostolul și alte poezii*, urmat imediat de altă culegere din același autor: *Poezii alese* (1897). *Apostolul și alte poezii* s-a retipărit în 1908. Cu opera marelui poet maghiar poetul a luat cunoștință în școală, la Brașov, și mai ales la Sibiu, unde a urmat cursurile unui liceu maghiar.

Învățînd „îndoit ca alții“, s-a perfecționat în limba maghiară; încă în clasa a V-a, execută lucrări în această limbă, ca de pildă o compoziție despre caracterul unor eroi din *Coriolanus* de Shakespeare, pe baza traducerii lui Petöfi. Totuși, cum mărturisește el însuși, tălmăcindu-l pe Petöfi din maghiară, a avut alături și o versiune germană.

p. 164 TOAMNĂ...

În *Viața*, II, nr. 33, 10 decembrie 1895, p. 6, cu titlul *Toamna*, (Traducere), fără indicația autorului; *Apostolul și alte poezii*, ed. I; p. 111 (cu același titlu); *Poezii alese*, p. 20—21, cu titlul *E toamnă...*; *Apostolul și alte poezii*, ed. a II-a, p. 11, cu titlul *Toamna*.

Variante în *Viața:*

v. 3 Spre *amintirea* din trecut
v. 4 *Cu* jale inima mă-ndeamnă.
v. 7 Tot astfel cu un zîmbet *dulce*
v. 10 Ce-*alungă* negura anume
v. 11 Ca să *arate* și mai bine.

În *Poezii alese:*

E toamnă; *negura plutește*
Pe plai pustiu, posomorît,
Precum plutește amintirea
Pe sufletul meu amărît.

Ci soarele voios se-nalță
Și *rupe-a* negurei perdea,
Iar tu, cu față zîmbitoare,
Înseninezi inima mea.

Dar, *dragă, nu goni tu ceața*
Cum face soarele, anume
Ca să *arate tot pustiul*
Și jalea ce domnesc în lume...

Retipărind în 1908 *Apostolul...*, Iosif reia întocmai textul din prima ediție (apropiat de prima versiune, din *Viața*), deși în *Poezii alese* dăduse o variantă total diferită.

p. 165 IUBITEI

În *Viața*, II, nr. 33, 10 decembrie 1895, p. 6, cu mențiunea: *După Petöfi*, semnat S.; *Apostolul și alte poezii*, ediția I și a II-a, p. 112.

Variante în *Viața:*

v. 6 Vor crește *flori și n-am să știu?*
v. 7 *Ca* strunele *care-au* plesnit,
v. 8 *Și* mai păstrează sunet viu?
v. 12 *Eu simt că-n veci n-o să mai* piară.
v. 13 *Dura*-vor aste cîntece

p. 166 AM STAT LÎNGĂ MORMÎNT...

În *Epoca literară*, I, nr. 7, 27 mai 1896, p. 2, nesemnat, cu titlul *Din Petöfi*; *Apostolul și alte poezii*, ed. I și a II-a, p. 110.

Variante în revistă:

v. 1 *Pierdut*, lîngă mormîntul ei
v. 8 *Ce* i-a *răpit* comoara toată...

p. 167 SOARELUI

În *Adevărul ilustrat*, II,nr. 32, 7 octombrie 1896, p. 3, cu mențiunea: *După Petöfi*; în *Apostolul și alte poezii*, ed. I și a II-a, p. 106-107.

Variante în revistă:

v. 6 Dai lumină și *dai* viață.
v. 8 *Nu vede* cinstita-ți față.
v. 14 Că-*s poet și* mai știi, poate,
v. 16 Nu pot *locui-n* palate.
v. 24 Cînd și cînd *de-aici* încolo...

p. 169 ÎN TINDĂ AM INTRAT...

În *Povestea vorbei*, I, nr. 1, 10 octombrie 1896, p. 4; *Apostolul și alte poezii*, ed. I și a II-a, p. 109.

Varinte în revistă:

v. 11 Dar mai cu *seamă ochii* ei —
v. 14 Încît *simții* că-s fărmecat, —
v. 15 Și, iată... pipa *mi* s-a stins,
v. 16 *Și* inima mi s-a aprins.

p. 170 LA MARGINEA SATULUI

În *Povestea vorbei*, I, nr. 6,14 noiembrie 1896, p. 2, cu mențiunea: *După A. Petofi*; *Poezii alese*, p. 37—39; *Tălmăciri*, p. 233-235.

Variante în revistă:

v. 1 Lîngă sat e-o *apă* mare
v. 3 *Ferestruicile*-n lumină
v. 5 *Stă în umbră, nemișcată,*
v. 6 *Barca lîngă țărm legată.*
v. 17 — *Trage-i*, cioară, din vioară
v. 18 *Chef de joc am astă-seară*
v. 23 *Hei! destul atîta* larmă
v. 31 Maică-mea așa vă roagă,
v. 32 *Căci*, sărmana, e beteagă...
v. 36 Și-*unul după altul* pleacă...

În *Poezii alese:*

v. 9 Dar *la* crîșmă-i vuiet mare
v. 18 ca în revistă;
v. 20 *Voi* se crăp jucînd aici!...
v. 23 Hai, destul *atîta* larmă
v. 32 *Căci* sărmana-i greu beteagă..."

Scriind despre volumul *Tălmăciri*, recenzentul ziarului *Viitorul* face observația că, în traducerea poeziilor lui Petöfii, Iosif s-a îndepărtat uneori de original. Exemplifică, dînd traducerea textuală a primelor două strofe din *La marginea satului:*

La marginea satului cîrciuma mică
Se apleacă înspre Someș,
S-ar și oglindi în el,
Dacă noaptea nu s-ar apropia.

Se apropie noaptea,
Lumina slăbește.
Se odihnește podul, l-au legat.
Pe el tace întunericul.

(C., *Cărți noi. Tălmăciri de St. O Iosif*, în *Viitorul*, III, nr. 536, 12 [25] mai 1909, p. 1). Firește, traducerea juxtaliniară a celor două strofe nu poate constitui un argument în defavoarea versiunii românești, de greutatea pe care voia să i-o dea recenzentul. Tabloul este transpus sugestiv și rămîne, în orice caz, similar celui din original. E adevărat însă că Iosif transformă momentul de amurg într-unul nocturn. De asemenea, podul plutitor devine la poetul nostru „luntre"; în sfîrșit, a doua strofă românească adaugă un element nou tabloului: cumpăna nemișcată a unei fîntîni. De altfel, publicînd pentru prima dată traducerea sa în revistă, Iosif a făcut mențiunea: *după Petöfi*, care, ca și în alte cazuri, indică o oarecare prelucrare a modelului și nu o transpunere exactă.

p. 172 RÎUL

În *Povestea vorbei*, I, nr. 8, 28 noiembrie 1896, p. 3, cu titlul *S-a revărsat rîul* și indicația: *După Petöfi*; *Poezii alese*, p. 48—49, cu același titlu; *Tălmăciri*, p. 238—239.

Variante în revistă:

v. 1 *Gîrla* a ieșit din matcă
v. 9 Singur stau *p-un* deal și caut
v. 11 Fîlfîind din *albe aripi*,

v. 12 *Trece*-un porumbel *p*-aproape.
v. 13 Fîlfîie din *aripi albe*

p. 173 PASTEL

În *Povestea vorbei*, I, nr. 8, 28 noiembrie 1896, p. 7, cu mențiunea: *După Petöfi*; *Poezii alese*, p. 40; *Tlmăciri*, p. 236.
Variante în revistă:

v. 3 Pe pustă și în *lumea toată*
v. 5 Ca omul beat, *ea* vrea să plece,
v. 6 Dar stă *pe* gînduri, amețită!
v. 7 Și strîmb i-atîrnă *coperișul*.
În *Poezii alese:*
v. 5 și 6 ca în revistă.

p. 174 PLANURI DE PRISOS

În *Adevărul ilustrat*, II, nr. 43, 23 decembrie 1896, p. 2; *Poezii alese*, p. 56—57; *Tălmăciri*, p. 240-241.
Variante în revistă:

v. 7 *Ca cuvînt ales* acelei
v. 10 De *idei* frumoase-n minte!
v. 12 Carul *tot* fugea-nainte...
v. 16 Cum de *ram* atîrnă poama.

Variante în *Poezii alese:*
v. 12 și 16 ca în revistă.

p. 175 I-AȘ SPUNE...

În *Apostolul și alte poezii*, ed. I și a II-a, p. 108.

p. 176 DEPARTE

În *Poezii alese*, p. 11—13; *Tălmăciri*, p. 221—222.
Variante în *Poezii alese:*
v. 6 Dar pe om îl poartă-*n veci* dorinți deșarte...
v. 15 De vedeam atuncea *lumea* așa clar,
v. 20 Ne trezim plîngînd din *visul* ce se minte.
v. 22 M-a purtat în lume, trebuie *s-o* spun?
v. 30 Că-i petrece-n lume norocos ficiorul.

p. 178 CLOPOTELE TRIST VIBREAZĂ.. .
În *Poezii alese*, p. 16.

p. 179 DOLIU

Ibid., p. 17.

p. 180 NOBIL

Ibid., p. 18-19.

p. 181 HUSARII

Ibid., p. 22—24; *Tălmăciri*. p. 225—226.
Variante în *Poezii alese:*
v. 15 *Nu cumva să* călătorească
v. 16 Vreun lucru *prețios* din casă."
v. 23 Frumoșii-*i* ochi înoată-n lacrimi,

p. 183 EROI ÎN ZDRENȚE

În *Poezii alese*, p. 25—27; *Tălmăciri*, p. 227—228.
Variante în *Poezii alese:*
v. 9 Azi *spanga* nu mai zîngănește
v. 12 *Servesc* idei, în loc de arme.
v. 16 E oricc *cînt pe* care-l fac...
v. 22 Trăi-vor *versurile* mele?

p. 185 UN VIS

În *Poezii alese*, p. 28—29; *Tălmăciri*, p. 229—230..

p. 186 STELELOR

În *Poezii alese*, p. 30—31; *Tălmăciri*, p. 231.

p. 187 ZĂDĂRNICIA

În *Poezii alese*, p. 32; *Tălmăciri*, p. 232.
Variante în *Poezii alese:*
v. 2 Palatul ei e *spațiul* lumii-ntregi,
v. 8 Flori veștejite, tronuri *sfărîmate*,

p. 188 UN ÎNȚELEPT ODINIOARĂ...

În *Poezii alese*, p. 33.

p. 189 MĂREAȚĂ NOAPTE!...

Ibid., p. 34.

p. 190 ROZELE SE SCUTUR', MOARTE...
(*Cîntec*)

Ibid., p. 35—36.

p. 191 CÎNTECUL

Idib., p. 41.

p. 192 SĂ BEM!

Ibid., p. 42—43.

p. 193 SUNT CATANĂ

În *Poezii alese*. p. 44; *Tălmăciri*, p. 237.
Variantă în *Poezii alese*:
v. 5 Îmi făceam *serviciu*, stam la toate gata,

p. 194 MORMÎNTUL MEU

În *Poezii alese*, p. 45.

p. 195 ÎNTÂIUL ROL

Ibid., p. 46.

p. 196 STROFE

Ibid., p. 47.

p. 197 DUMNEZEU N-O SĂ MĂ BATĂ...

Ibid., p. 50.

p. 198 NOAPTE

Ibid., p. 52—53.

p. 199 DIMINEAŢA, ZI DE TOAMNĂ...

Ibid., p. 54—55.

p. 200 ÎNTÎIA MEA IUBIRE

Ibid., p. 58—60.

p. 202 APĂ BEU!

Ibid., p. 61—62.

p. 204 BĂTRÎNUL

Ibid., p. 63—64.

p. 206 LUNTRAŞUL
Poemă

Ibid., p. 65—83

p. 219 PROFEŢIE

În *Floare-albastră*, I, nr. 9, 6 decembrie 1898, p. 4, cu menţiunea: *după Petöfi*; *Tălmăciri*, p. 218—220.
Variante în revistă:
v. 14 Din pieptu-i tînăr izbucni *dodată*
v. 21 Se-nalţă pîn' la *cerurile-nalte*

p. 221 APOSTOLUL

Primele părţi ale poemului în traducerea lui Iosif au apărut în *Viaţa*, astfel: părţile *I*, *II*, *III*, cu subtitlul *Poemă* şi nota de subsol: „*Scrisă în 1848*“, în *Viaţa*, II, nr. 34, 17 decembrie 1895, p. 2—4; părţile *IV-VI*, în *Viaţa*, II, nr. 35, 24 decembrie 1895, p. 5—7; părţile *VII*, *VIII* şi v. 1—23 din *IX*, în *Viaţa*, II, nr. 37, 28 ianuarie 1896, p. 6—7. În ianuarie 1896, revista lui Vlahuţă şi-a încetat apariţia. În întregime, poemul s-a tipărit în *Apostolul şi alte poezii*, ed. I şi a II-a.

Variante în revistă:

I v. 1 *Oraşu-i sumbru*, noaptea-l stăpîneşte.
v. 10 Ca *ochiu-n agonie*,
v. 18 *Odaia-i mică:* cuib de *rîndunică*,
v. 19 Şi nici nu e *mult mai bogată*
v. 20 *Decît* un un cuib de *rîndunică*.
v. 22 Ar fi şi mai pustii *ei*, *dacă*
v. 23 *N-ar fi împodobiţi* cu flori de mucigai,
v. 25 Nu i-ar fi zugrăvit *în* dungi...
v. 27 Vezi urma *groasă* de şiroaie
v. 30 *Aşa de* greu e aerul de-atît oftat
v. 32 *Chiar* cîinii boiereşti
v. 33 lipseşte
v. 34 *Au* locuinţă mai *plăcută*,
v. 35 *Şi n-ar* putea trăi aici.
v. 37 *Că* nu s-ar vinde nici *chiar la mezat*,
v. 38 — Jos, lîngă pat, *salteaua veche*
39

v. 40 —*Şi lingă* masă, *scaune de paie.*
41
v. 42 La *capul* patului, *o ladă*
v. 43 *Cu lemnul* găurit de cari; —
v. 44 *Şi asta-i* toată mobila din casă.
v. 45 *Dar* cine locuiesc *aci?*
v. 46 În vîlvătaia *roşă* de opaiţ
v. 47 Se luptă *umbra* cu lumina... *Ca in vis*
48
v. 49 *Figurile* sunt şterse şi nesigure...
v. 50 În întuneric *par* înfricoşate.
51
v. 53 Ori cei ce locuiesc *aci*
v. 56 *Sărmani, sărmani!*
v. 57 Stă lîngă pat, pe *ladă*, mama
v. 60 *El geme* răguşit, sugînd
v. 65 Acele gînduri, *căci*
v. 78 În pat, cu faţa *la* părete,
v. 84 Bărbatul tînăr, *tatăl, stă la* masă
II v. 9 *Aşa* suspină: —Tată
v. 16 Ţi-oi da eu pîine albă, caldă, *moale.*
v. 20 Am să şi mor, *ştiu eu...*
v. 30 Te rog, fă-mi mie un *coştiug,*
v. 31 Să fie mic şi alb *coştiugul,*
v. 37 Dar cine zice că-i *vinovat*
v. 50 Crezuse că din inima lui *ruptă*
v. 51 Ţîşnise sîngele *afară!*
v. 55 *Dă* ce nu m-ai lăsat tot în *nimicul,*
v. 56 În care aş dori să mă *întorc?*
v. 69 Un zdrob de pîine, *na*, mănîncă-l,
v. 86 Despre *coştiug?* Sau despre pîine? —
v.105 Îi are mult mai dragi ca mine, *dacă*
v.106 *Îi* face-aşa de fericiţi
v.114 A ridicat blînd mîna *deasupra lor*
v.15 Cu-atîta *îndrăzneală, parcă* ar fi vrut
v.128 Ca *zările* de miazănoapte.
III v. 6 Se încumet şi pot *s-ajungă!*
v. 8 Ce iese *iese din găoace,*
după v. 29 *În ape străvezii*
v. 31 Sosi... *sosi...*
v. 32 Ori la sfîrşitul *totului?*

v. 33 Nu, chiar în centrul *lui!*
v. 41 Pămînturile cu *lunele* lor;
v. 45 lipseşte
v. 46 „O Doamne, fii slăvit *şi* binecuvîntat!
v. 49 Să-ţi spună sînt fiu cu credinţă, *tată!*
v. 62 *Şi* asta nu va fi aşa în veci,
v. 86 *Nedormit*, dacă a fost aive (probabil, greşeală de tipar)
v. 92 Jos, pe *salteaua de paie*
v. 94 *Acum* zace acolo pe *salteaua aspră,*
v. 109 Ca o coroană d-aur, *ca*
V v. 20 În furia-i sălbatcă *s-aruncă*
v. 49 E taina întunericului *dacă*
v. 50 *E* cerşetoare sau o doamnă mare?
v. 56 lipseşte
v. 65 *Fiindcă* la picioare-i un copil gemuse.
v. 66 Trăsura a *ajuns* la ţintă,
v. 72 Să-i porţi de grijă, *că e* de la Dumnezeu.
v. 86 Nu i-a plăcut cu ce *îl* dăruise Dumnezeu...
v. 87 Se răzdîndi, ce-i de făcut cu *plodu?*
v. 97 Birjarul n-a mai stat *la* gînduri,
v. 104 Se-mpiedică o dată, dar aşa de *tare,*
v. 107 *Cu demnitatea vătămată.*
după v. 118 *Ca ieri, tot pragu-i mai inalt,*
v. 119 *M-aş prinde pe orice, pe* legea mea!
v. 120 *Am ridicat piciorul ditai*
v. 122 *Da*, pragul ăla, a crescut *dă*, ieri...
v. 123 Ori mi-a pus cineva *un bolovan în* drum?
v. 135 *Da se cuvine asta*
v. 143 *Ca să-şi belească nasul cineva*
v. 145 Şi s-a întors *bălăbănind bătrînul bun,*
v. 151 „*La dracu*, ce-o fi asta?
v. 152 Aşa un bolovan *n-am mai avut în mînă,*
v. 155 Ia să-l vedem la geam *numai...* hoho!
v. 156 Păi e copil, *copil* într-adevăr,
v. 159 Cum naiba *de te culci p-aci?*
v. 166 Al cui o fi? D-aş şti eu *numa,*
v. 198 Ar alăpta chiar şi *pă dracu.*"
v. 201 *Îl conduceau* spre locuinţa lui ascunsă,
v. 203 Şi după *obiceiul lui* bătu cu pumnii
v. 204 În uşa, care *scîrţîia*, —
v. 205 *Vecina se trezi.*

v. 210 Lumină! din pămînt, *ți-am spus o dată!*
v. 220 Mai bine ca pe-un *copil al dumitale.*
v. 224 Ce-i *drept*, *că-s* banii scumpi.
v. 225 Că, *dracu* știe, oamenii
VI v. 4 — Hei, *cum se află* musafirul? Bine?
v. 8 Că e pe socoteala mea?... *da* stai!
v. 11 Și un *băiat* voinic!
v. 16 *Cum trebuie crescut copilul,*
v. 17 *Și* nu mă-ntrece nimeni.
v. 18 Tot eu crescui pe Toma *orbul,*
v. 41 *Acolo e un sac*, mi-l prind la gît."
v. 42 Bătrînul își legă *sacul* la gît,
VII v. 2 Și se făcu mare *mititelul,*
v. 50 De vii 'napoi, te-*azvîrlu în* canal!
v. 70 Își *răzimă* căpșorul de *un bolovan*;
v. 80 *S-apropie* asupra lui, tot mai aproape
v. 85 În ceruri erau stele *și*
v. 97 *Precum se pricepu și dînsa:*
v. 104 Nici n-am avut, că *n-am* găsit.
v. 107 „De vii 'napoi, te *zvîrlu* în canal!"
v. 109 Să vii la mine, *eu am să-ți fiu mamă,*
v. 116 Grăi acas' babornița *bătrînă,*
v. 155 Și animalul, *ca* răspuns,
v. 163 Nu se păzește *pă* degeaba
v. 172 *Oamenii răi*, toți mă gonesc.
v. 182 Ți-o spun, *pe* legea mea!
v. 200 Nu-nveți *știința asta,*
v. 201 Te-nvață ea, *nuiaua!*
v. 207 — Comoară *d-aur* am găsit
v. 229 *Sorbea cu sete și rînjea.*
VIII v. 2 Cerșea și flămînzea băiatul:
v. 10 Și *își* gîndea ce dulce trebuie să fie
v. 16 Purta toiagul de cerșitorie.
v. 17 *Acu* nu mai era nevoie
v. 47 A cîtorva *clipe stinghere.*
v. 63 Adînc, tăcut, *cu ochi străpungători.* —
v. 77 Că sînt *copil* găsit.
v. 87 O, *scapă-mă, du-mă cu* tine,
v. 157 Și-*și învîrtea* ochii aprinși

Variante în *Apostolul și alte poezii*, ed. I:
I v. 22 Ar fi și mai pustii *ei*
v. 32 ca în *Viața*;
v. 37 Ce nu s-ar vinde nici cu toba, *la mezat,*
v. 48 Și *ca în* vis
II v. 56, 114, 128 ca în *Viața*
III v. 92 Jos, pe *oghial.*
v. 94 *Acum* zace-*acolo pe oghial!*
v. 97 El, *binecuvîntătorul* lumii,
V v. 66, 72, 87, 107 ca în *Viața*;
v. 112 *Păi nu* m-am împiedecat!
v. 119 *Pe* legea mea!
v. 120, 123, 143 ca în *Viața*;
v. 159 Cum naiba, te culcași p-*aci?*
v. 198 Ar alăpta chiar și *pă dracu în persoană!"*
v. 201, 203 ca în *Viața.*
VI v. 16, 17, ca în *Viața.*
VII v. 50 De vii napoi, te-*azvîrl în* canal!
v. 70, 80, 104 ca în *Viața*;
v. 155, 182, 200, 207 ca în *Viața*;
VIII v. 229 *Și-l* da peste cap, *rînjind.*
v. 17 ca în *Viața*;
v. 24 Tainul de *casă*
v. 47, 87 ca în *Viața.*
IX v. 186 La *vorbele acestea nemaipomenite,*
v. 285 *Care nu l-a respins*, nu *l-a gonit,*
X v. 24 Și *acolo sta*
v. 65 Natura *asta mare*
XI v. 18 — De ce *vreți să* mă *vătămați?*
v. 29 Și m-ați *iubi deopotrivă,*
v. 42 *Și ocolea* pe toți... avea doar un prieten:
v. 81 Și oamenii atuncea *vor petrece fericiți*
v. 89 *Sufletele* oamenilor
XII v. 19 *De* cum și-a fost închipuit-o!
v. 51 Silvestru *mulțămi* frumos
v. 166 *Dar de-atunci* se vedeau mai des,
v. 171 *Dar* despre dînșii nu vorbeau de fel
XIII v. 197 Intră o doamnă *voalată,*
XIV v. 9 *Și d-aia* a rămas curată
v. 14 Că este *lume-afară* de ei?
v. 63 *Că* mîna cenzorului

XV v. 13 Vorbiți, *strigați*, *tropăiți*...
v. 14 *Și* nu vă temeți
v. 23 *Copil* frumos, nevinovat!
XVI v. 111 Blestem asupră-vă ș-asupra *regelui*,
XVII v. 9 Își *zise*-atunci: „E încă noapte,
XVIII v. 13 I se părea *cîteodată* că
v. 44 Dar dacă a *continuat* opera mea,
v. 124 — Ce ai cu patria, *nemernicule*,
XIX v. 36 Că el e prins și n-o să-l mai *vadă*,
v. 51 Dar chiar *am fost chemată la un botez*.
v. 85 Și n-a mai *ascultat* răspuns,
v. 92 Și tirania *crește uriașă*.
v. 108 Ori poate *că* a *omenirii întregi*.
v. 111 Dar dacă *unul* izbutește
v. 121 Ci ca să nu *primejduiască* și pe alții
v. 126 Ca rîul *revărsat*
v. 133 Că e *atîta* lumină *și veselie?*

Deși concepția eroului de la 1848 nu e suficient de limpede, *Apostolul* este o operă revoluționară de o forță surprinzătoare pentru epoca în care a fost scrisă. Admirabilă figură de răzvrătit, tînărul erou al lui Petőfi ne apare totuși ca prizonier al unor prejudecăți fideiste. În momentele cumpănă, el cere ajutorul lui Dumnezeu, căruia își dedică viața, ca și cînd divinitatea ar fi garanția dreptății sociale. Cele ce urmează în poem contrazic însă această concepție. „Apostolul" nu va lupta pentru ca pămîntenii să accepte supunerea evanghelică, ci, dimpotrivă, îi va îndemna să-și ceară cu îndrăzneală drepturile:

Din leagăn îți bătură capul toți,
Toți îți vorbiră despre datorii:
Am să te-nvăț eu drepturile tale!

Pentru a-l putea izgoni din satul în care-i îndeamnă pe iobagi la răzvrătire, nobilul, stăpîn al locurilor, cere sprijinul bisericii. Preotul îndeplinește de îndată cererea. Amenințat cu pedepsele iadului, poporul, încă prizonier al unei mentalități înapoiate, se leapădă de cel ce încercase să-l lumineze. Narînd acest episod, Petőfi denunță cu asprime biserica și clerul, ca aliați ai asupritorilor:

D-aceea fură popi și regi,
Acești zei pămîntești,
Ca să orbească pe norod,
Căci ei vor să domnească.

Cînd își va tipări, la o tipografie subterană, cele dintîi scrieri, eroul va fi osîndit ca unul care „vatămă religia". În închisoare, Silvestru va blestema pe Dumnezeul în care crezuse:

Tu stai în tronul tău ceresc,
Nepăsător și trufaș,
Întocmai ca tiranii pămîntești,
Văpsindu-ți purpura cu zorile,
Cu sîngele din inimi sfîșiate!
Fii blestemat, tu, mai tiran ca toți tiranii!

În altă ordine de idei, e de observat că poemul lui Petőfi ilustrează ideea că lupta de unul singur, mergînd pînă la actul terorist, nu se poate sfîrși decît printr-un eșec. Marele poet revoluționar maghiar a mai înțeles că în epoca istorică în care a plasat acțiunea poemului masele încă nu erau pregătite să instaureze o nouă orînduire socială. Convins însă că viitorul e al dreptății, el își încheie poemul cu un cînt în care prevestește epoca deplinei libertăți, cînd, după stingerea „neamului de slugi", s-a ridicat „eroic neamul nou/Ș-au rupt ale robiei lanțuri".

Iosif nu mînuiește întotdeauna versul liber cu destulă pricepere (tălmăcitorul avea abia douăzeci și unu de ani), dar traducerea lui poate fi considerată totuși o lucrare izbutită. A și fost întîmpinată ca atare. Sub semnătura *Vior*, ziarul ieșean *Seara*, în paginile căruia I. L. Caragiale publica a sa *Cronică de joi*, scria la apariția primei ediții: „Traducerea lui Iosif e superbă, ea nu e numai o simplă lucrare făcută în mod mecanic, ci o operă de adevărat artist. E simțire, e căldură în lucrarea aceasta, și oricine va citi-o își va putea face lămurit o părere despre Petőfi..." (Vior, *Apostolul. Din Alex. Petőfi* de St. O. Iosif, în *Seara*, I, nr. 28, ed. a II-a, 5 decembrie 1896, p. 2).

Un scurt fragment din *Apostolul*, tradus de T. Murășanu, și anume cîteva pagini din cîntul al XI-lea, a apărut în revista *Steaua*, VII, nr. 7 (77), iulie 1956, p. 50—53.

E n e a R o n c i n n i

p. 305 ÎNTR-UN ALBUM

În *Sămănătorul*, VI, nr. 26, 24 iunie 1907, p. 543; în *Tălmăciri*, p. 250—251, cu mențiunea: „După..."

R o s e g g e r

p. 306 DORUL DIN URMĂ

În *Cumpăna*, vol. I, nr. 8, 15 ianuarie 1910, p. 115, cu mențiunea *După Rosegger; Cîntece*, p. 138—140.

Varinate în revistă:

v. 8 — Și-am *tresăltat* la-ntîiul tril
9

v. 24 Un prunc ce poate-*o fi* chemat

Peter Rosegger, povestitor și poet german, a trăit între 1843 și 1918.

S a a d i

p. 308 THOGRUL ȘI STRĂJERUL

În *Albina*, VIII, nr. 4, 24 octombrie 1904, p. 95—97, cu titlul *Mărgăritare străine. Poetul persan Saadi*, împreună cu *Sfat în pustie* și semnătura S.O.I.; *Cîntece*, p. 126—128, cu mențiunea: „După...".

Variante în revistă:

v. 3 Și *îl văzu-n mantaua-i* zdrențeroasă
v. 4 *Cum tremura sărmanul om* de ger,
v. 14 Dar *tu ascultă ce a* zis străjerul:
v. 16 Căci ai dormit în raiul *dezmierdării*,
v. 20 *De cei ce în* nisip își află groapă!

Cele două traduceri sînt precedate de o notiță despre autorul vestitei *Grădini cu trandafiri (Gulistan)*.

Poetul persan Saadi (Muslihiddin) s-a născut la Șiraz către sfîrșitul secolului al XII-lea (ca. 1184) și a murit în 1291. A mai scris poemul *Grădina fructelor (Bustan)*. Culegerea *Grădina trandafirilor* a fost tradusă în limba română de George Dan, în 1957.

Pentru prima dată în literatura română, biografia lui Saadi a fost evocată de Dimitrie Bolintineanu într-o pagină din *Călătorii în Palestina și Egipt*, Iași, 1856.

p. 310 SFAT ÎN PUSTIE

În *Albina* (v. mai sus); în *Sămănătorul*, VII, nr. 25, 15 iunie 1908, p. 603; *Cîntece*, p. 123—125, cu mențiunea: „După...".

Variante în *Albina:*

v. 6 *Căci* vremea trece, vremea nu te-ntreabă
v. 10 Aș mai dormi *și eu măcar* oleacă,
v. 14 Și ce departe *e limanul* verde!"

v. 18 *Căci iată* se urnește caravana...
v. 20 *Cît de voios* răsună darabana!
v. 21 Și-acela care cel dîntîi *se mînecă*
v. 22 Și nu *așteaptă să-l mai tragi de mînecă*,
v. 23 *Ajunge* cel dîntîi la țel.
v. 27 Căci ce folos că *ne trezim din* vis

Versurile sînt grupate cîte 14, în două strofe.

În *Sămănătorul*, aceeași dispoziție a versurilor și următoarele variante:

v. 9 Hei, sînt trudit și eu, și de-ar fi chip
v. 14 Și ce departe *e ostrovul* verde!"
v. 18 și 20 ca în *Albina*;
v. 22 Și nu *s-așteaptă* imbiat
v. 23 *C-ajunge* cel dîntîi la țel...
v. 27 ca în *Albina*.

S c h i l l e r

p. 312 MĂNUȘA

În *Viața*, II, nr. 4, 5 martie 1895, p. 2, cu mențiunea: *După Schiller*, semnat St. O. I.; în *Epoca*, seria II, IV, nr. 817, 18 iulie 1898, p. 1; *Tălmăciri*, p. 56—58.

Variante în *Viața:*

v. 2 *în ajunul luptei* de fiare,
v. 3 St*a* regele Francisc pe tron.
v. 20 Cu limba-*ncordată afară*,
v. 25 Și *regele* mai dă un semnal,
v. 27 *Aruncă* doi leoparzi deodată.
v. 32 Cu laba *ridicată*,
v. 42 *Și* Cunigunda-n bătaie de joc
v. 43 *Se întoarce* spre cavalerul Delorges:
după v. 44 *Cum mi-o juri, cavalere, în orice clipă*
v. 45 Și *vreai* să mi-o dovedești dinadins,
v. 51 Smîncește mănușa *cu un* gest *semeț*.

În *Epoca* apare la rubrica *„Tribuna literară"*, împreună cu *Copila din străini*, semnat St. O. I.

Versiunea din *Epoca* fiind foarte diferită, o reproducem integral, subliniind deosebirile față de textul definitiv:

În fața grădinei sale *de* lei,
În linişte-aşteptînd
Să-nceapă lupta în curînd,
Stă regele Francisc pe tron,
Şi lîngă el magnații coroanei: —
Şi de jur împrejur *pe-naltul* balcon
Cunună de mîndre femei.

Şi cum face un semn din deget,
Se deschide cuşca fără preget,
Şi cu paşi măsurați
Un leu-naintează; —
De jur împrejur, demn
Arena scrutează,
Căscînd fioros.
Îşi scutură coama, se-*ntinde mahmur*;
Apoi *s-aşază* jos.

Şi regele *mai face un semn.*
Atunci se deschide a doua poartă
Izbită din toartă,
Şi s-aruncă în salt furtunatic
Un tigru *sălbatic*...
Cum dă *peste leu*
Răcneşte puternic
Rotindu-şi coada în arc,
Şi *se-nvîrteşte nemernic*
Pe lîngă măreţul monarc,
Sforăind arţăgos;
Şi *mîrăind mereu.*
S-aşază alături, jos.

Şi *regele-atunci* mai dă un semnal,
Şi *cuşca deschisă din două părţi*
Azvîrle doi leoparzi deodată.
Ei cad *cu sete de luptă turbată*
Pe tigrul năval;

Acesta-*i înşfacă*
Cu *labele lui încordate;*
Dar leul *s-azvîrle urlînd* în sus, —
Şi toţi s-au supus.
Şi *acuma zac în cerc, întinse,*
De *pofta* sîngelui aprinse,
Felinele înfricoşate.

Atunci, *din mîini delicate,*
O mică mănuşă *scapă jos,*
Între tigru şi leu,
Chiar la mijloc.

Şi Cunigunda-n bătaie de joc,
Se-ntoarce spre cavalerul Delorges:
— De-ţi este amorul aşa de aprins,
Precum mi-o juri, cavalere, mereu,
Atunci te rog înadins,
Ridică-mi mănuşa *pe loc!*

Şi cavarelul *coboară îndată*
Jos, în arena *înfricoşată,*
Cu pas apăsat şi *semeţ.*
Şi dintre fiare *ridică* mănuşa
Cu un gest de dispreţ.

Şi cu uimire *şi* cu groază
Toţi cavalerii şi mîndrele doamne
Se grămădesc să-l vază.
Şi *el aduce* mănuşa *distrat.*
De toţi e preţuit, lăudat.
Dar cu o duioşie-n privire
Promiţătoare de fericire,
L-aşteaptă Cunigunda pe viteaz!
El îi aruncă mănuşa-n obraz:
— Răsplata, doamnă, n-o mai *voi!*
Şi *pleacă* fără să cate-napoi.

Este cunoscută versiunea românească a baladei ***Mănuşa*** de Schiller datorită lui Eminescu. Traducerea făcută de Eminescu, cu paisprezece ani înainte de prima încercare a lui St.O. Iosif, este în general exactă, deşi marele poet român şi-a luat libertăţi în ceea ce priveşte lungimea versurilor şi aşezarea lor strofică, în legătură cu care trebuie să observăm că nici în originalul german nu se respectă o schemă riguroasă. În loc de 67 de versuri, cîte are originalul, traducerea lui Eminescu numără numai 50, nu pentru că ar fi fost lăsat ceva deoparte, ci pentru că două sau mai multe versuri scurte din original au fost aşezate pe acelaşi rînd. Fireşte, datorită acestui fapt, ca şi, implicit, dispariţiei unor rime, textul pierde pe-alocuri ceva din ritmul sacadat şi emoţia originalului. Iosif respectă mai strîns, deşi nu în mod absolut, textul lui Schiller. Se observă la el efortul de a menţine strofele şi măsura versurilor din original, ceea ce nu izbuteşte în mod desăvîrşit, şi nici n-ar fi fost posibil, din pricină că limba germană îngăduie o exprimare mai sintetică. De asemenea, gruparea rimelor n-a putut fi nici ea obţinută. În orice caz, traducerea lui Iosif e mai aproape de original. Versiunea definitivă are 62 de versuri, varianta din *Epoca*, 67 (ca şi originalul).

Iosif — ca şi Eminescu (amîndoi cunoşteau perfect limba germană) — traduce foarte precis cuvintele, bineînţeles în măsura în

care versul permitea folosirea corespondentului exact. În v. 44 din original, Eminescu menţine, curios, italienismul *altan* (în original: *Altan*), pe care Iosif îl transpune, potrivit, prin *balcon*. Pentru o confruntare parţială, dar, ni se pare, suficient de concludentă, iată un fragment din original şi din versiunea lui Eminescu:

ORIGINALUL

Und wie er winkt mit dem Finger,
Auf thut sich der zweite Zwinger,
Und hinein mit bedächtigen Schritt
Ein Löwe tritt
Und sieht sich stumm
Rings um,
Mit langem Gähnen,
Und schüttelt die Mähnen
Und streckt die Glieder,
Und legt sich nieder.

Und der König winkt wieder,
Da öffnet sich behend
Ein zweites Thor,
Daraus rennt
Mit wildem Sprunge
Ein Tiger hervor.
Wie der den Löwen erschaut,
Brüllt er laut,
Schlägt mit dem Schweif
Einen furchtbaren Reif,
Und recket die Zunge,
Und im Kreise scheu
Umgeht er den Leu
Grimmig schnurrend,
Drauf streckt er sich murrend
Zur Seite nieder.

(din *Deutsche Klassiker-Bibliothek* herausgegeben von Rudolf von Gottschall, Band II – Abteilung 7. *Schillers Werke*, Band I, *Gedichte*, Berlin, Verlagsanstalt Urania, p. 566–567).

TRADUCEREA LUI EMINESCU

Regele dă un semn cu mîna, sare-o poartă din ţîţîne
Şi un leu iese în faţă, cumpătat, cu pasuri line,
Mut se uită împrejuru-şi, cască lung şi a lui coamă
Scuturînd-o, îşi întinde muşchii şi s-aşază jos.

Regele un semn mai face, se deschide-o altă poartă
Şi dintr-însa se repede
C-un sălbatic salt un tigru, care, cînd pe leu îl vede,
Muge tare,

Coada roată o-nvîrteşte,
Scoate limba,
Sperios însă pe leu într-un cerc îl ocoleşte,
Sforăie înverşunat,
Apoi mormăind se-ntinde
Lîngă el.

(M. Eminescu, *Poezii*, ediţie întocmită şi comentată de G. Călinescu, Editura Naţionala-Ciornei, p. 160–161)

p. 315 COPILA DIN STRĂINI

În *Viaţa*, II, nr. 5, 12 martie 1895, p. 4, cu indicaţia: *Traducere liberă după Schiller* (semnat St. O.I.); în *Epoca* (v. mai sus); *Tălmăciri*, p. 54–55.

Variante în *Viaţa:*

v. 8 La despărţire, *fără* veste.
v. 19 Bătrîni în cîrji, *tineri* vioi

Variante în *Epoca:*

v. 3 Cu *Primul stol* de ciocîrlii
v. 8 ca în *Viaţa*;
v. 11 Dar o *sfială*, o putere
v. 12 O *depărta* de iscodire.
v. 13 *Ea aducea fructe* şi flori
v. 14 *Culese-n ţări încîntătoare*,
v. 17 *La toţi* le împărţea apoi,
v. 19 Bătrîni în cîrji, *copii* vioi
v. 23–24 inversate:
Perechi de îndrăgostiţi
Ea dete darul cel mai *mare*.

Ca şi în cazul traducerii baladei *Mănuşa*, se observă că forma definitivă e mai apropiată de prima variantă publicată de Iosif decît de aceea, mai tîrzie, din *Epoca*. Se constată şi în alte împrejurări că, revăzîndu-şi pentru volum textul unor tălmăciri, poetul nostru pleacă nu de la versiunea ultimă din periodice, ci de la una mai veche. Nu avem posibilitatea să stabilim dacă aceasta se datoreşte unei confruntări selective sau pur şi simplu faptului că poetul nu avea la îndemînă ori uitase una din versiuni.

S h e l l e y

p. 317 LA O CIOCÎRLIE

În *Convorbiri literare*, XXXIV, nr. 5, 15 mai 1900, p. 373—376; *Sămănătorul*, II, nr. 2, 12 ianuarie 1903, p. 26—29; *Tălmăciri*, p. 213—217, cu menţiunea: „După...".

Variante în *Convorbiri literare:*

v. 21 *Prigoana cîntecelor* tale triumfă pe pămînt şi-n cer,
v. 25 Cu ce-aş putea să *mi te-asemăn?* Nu plouă norii aurii,
v. 47 *Strălucitoare* după ploaie,
v. 51 *Ci* unde este fericirea
v. 60 Ce dragoste *din altă lume?* Ce neştiinţă de-orice chin?
v. 72 Şi cel mai dulce *plîns* al nostru e *cîntul* cel mai dureros.
v. 73 *Ci* chiar de-am fi străini de rele, de-am rămînea de-a pururi prunci.

U h l a n d

p. 321 BLESTEMUL BARDULUI

În *Convorbiri literare*, XXXV, nr. 8, 1 august, p. 719—721, cu menţiunea: „După Uhland"; *Sămănătorul*, II, nr. 46, 2 noiembrie 1903, p. 702, semnat St.O.I.; *Tălmăciri*, p. 181—184.

Variante în *Convorbiri literare:*

v. 21 *Atunce* prinde-a zice din strune bardul falnic,
v. 22 Adînc vrăjeşte-*n* harfa ce clocote năvalnic;
v. 31 Crăiasa, *străbătută de chin şi dor* nespus
v. 34 Răcneşte-*atunce* craiul *turbat* pe cîntăreţi.
v. 35 De sus *aruncă* spada-i ce fulgere răsfrînge
v. 41 Ci-n faţa porţii-nalte *stătu* bătrînul bard:
v. 44 Încît *castel* şi parcuri înfiorate gem:
v. 56 Cum cel din urmă *gemet* se stinge-n *golul* zării!

În *Sămănătorul:*

v. 41 *Şi*-n faţa porţii-nalte a stat bătrînul bard:

St. O. Iosif a tradus balada lui Uhland în Germania, trimiţînd-o, pentru *Convorbiri literare*, lui I. Bogdan, care, la 3 august 1901, îi scria la Neuburg a. Donau: „Balada lui Uhland a ieşit în numărul din august; mi-a părut rău că n-am putut-o pune în fruntea numărului..."

W o l f f

p. 324 TAINA

În *Sămănătorul*, VI, nr. 21, 20 mai 1907, p. 451; *Tălmăciri*, p. 206—207, cu menţiunea: „După...".

Johanna Wolf (1858—1939), scriitoare germană, autoare de poezii şi romane.

U n v e c h i c î n t e c g e r m a n

p. 325 PÎNEA CEA DE TOATE ZILELE

În *Sămănătorul*, VII, nr. 13, 23 martie 1908, p. 258—259; *Cîntece*, p. 120—122, cu menţiunea: „După..." s-a reprodus în *Gazeta Transilvaniei*, LXXI, nr. 70, 28 martie/10 aprilie 1908, p. 4.

Variante în revistă:

v. 2 Mi-e foame, şi să ştii că *o* să mor!
v. 4 Că mîne iese plugul *pe* ogor."
v. 6 De-*atîta* vreme tot m-ai amînat..."

după v. 12 urmează catrenul suprimat în volum:

Mi-e foame, dragă mamă; nu e pîne?
Destule zile-am plîns şi am răbdat...
— Mai rabdă, puiul mamei, pînă mîne,
Că mîne-i grîul bun de secerat.

B a l a d ă d i n L i t v a n i a

p. 327 CREDINŢĂ

În *Sămănătorul*, II, nr. 13, 30 martie 1903, p. 193; *Credinţe*, p. 94—97.

D a i n e d i n L i t v a n i a

p. 329 I DOR DE ŢARĂ

În *Sămănătorul*, II, nr. 43, 26 octombrie 1903, p. 688; *Voinţa naţională*, XX, nr. 5.569, ed. a 3-a, 26 octombrie (8 noiembrie) 1903, p. 1; *Tălmăciri*, p. 245 (împreună cu *II. Dor de mamă* şi *III. Privighetoarea)*.

p. 329 II DOR DE MAMĂ

În *Sămănătorul*, II, nr. 48, 30 noiembrie 1903, p. 761, împreună cu *Privighetoarea* (aceasta la p. 762), sub titlul comun: *Doine din Litvania*, *Tălmăciri*, p. 246—247.

p. 330 III PRIVIGHETOAREA

Ibid.; în *Tălmăciri*, p. 248—249.

Iosif a mai tradus şi alte „daine", pe care le-a publicat numai în periodice; la rîndul ei, Natalia Iosif dădea şi ea la iveală *Cîntecul dainei*, în *Viaţa românească*, vol. XIII, IV, 1909, p. 350.

Populare maghiare

p. 332 I DE-AŞ FI REGE

În *Floare-albastră*, I, nr. 6, 15 noiembrie 1898, p. 4; cu mențiunea: *Cîntec popular maghiar; Tălmăciri*, p. 242 (împreună cu *Iubire* şi *Aşteptare*, numerotate *I, II, III*).

Variante în *Floare-albastră:*

v. 3 Te-aş îmbrăca în straie *d*-aur,
v. 11 *Vei fi*, cînd *te-oi* cuprinde-n brațe,
v. 12 *Cu mult*, cu mult mai fericită...

p. 332 II IUBIRE

În *Floare-albastră*, I, nr. 6, 15 noiembrie 1898, p. 4, împreună cu *Aşteptare*, sub titlul comun *Cîntece* şi mențiunea: *Din literatura populară maghiară; Epoca*, seria II, an. IV, nr. 921—314, 16 noiembrie 1898, p. 1, la „Tribuna literară“, împreună cu *Prevestire* şi *Aşteptare*, cu titlul şi mențiunea din *Floare-albastră*, din care cele două poezii au fost reproduse, adăugîndu-li-se *Prevestire; Tălmăciri*, p. 243.

p. 333 III AŞTEPTARE

V. mai sus; în *Tălmăciri*, p. 244.

DIN PERIODICE

Goethe

p. 334 CRAIUL IELELOR

În *Revista şcoalei*, I, nr. 8, iunie 1892, p. 304—305, cu mențiunea: *Baladă după Goethe* (semnat St. Iosif); *Viața*, I, nr. 52, 6 februarie 1895, p. 3 (semnat S.).

Întrucît versiunea din *Revista şcoalei* este foarte diferită de cea din *Viața*, o reproducem în întregime pe cea de-a doua subliniind ceea ce Iosif a menținut din prima versiune:

Ce umbră trece noaptea călare prin uceag
În viscol? *E tatăl* cu fiul lui drag.
El ține strîns frîul cu brațul cel drept,
Cu stîngul îşi ține odorul la piept.

— Băiete, ce *tremuri? ți-e frică; ce ai?*
— Dar n-ai văzut, tată, pe groaznicul *crai?*
El poartă coroană şi-şi tîrîie coada...
— *Copile*, sunt neguri ce umplu livada.

„Copil minunat şi frumos, dacă vii
Cu mine, eu ştiu să desfăt pe copii,
Tu nici nu gîndeşti ce de flori îs pe plai,
Şi maica-ți dă straie de *aur*, ce vrai!

— *Ah, tată*, ah, *tată, auzi* tu ce-a zis
În umbră, acolo, *şoptind mi-a promis?*
— Băiete, băiete, nu-i nimeni cu noi,
Doar *vîntul* vuieşte în veştede foi.

„*O*, vino, *copile*, ce tremuri de groază?
Surorile mele ar vrea să te vază,
Din apă ies ele cînd este senin,
În cîntec, în horă *te leagănă lin!*“

— Ah, *tată, ah, tată, nu vezi la un loc?*
Prin negură, ielele saltă *în joc?*
— Băiete, băiete, *văd* eu *lămurit*
Sunt sălcii clătinate, că-i viscol cumplit.

„Copil minunat, îndărătnic ce *ești,*
Te smulg eu, al meu ești, oricît *te ferești!*"
— *Ah, tată, ah, tată, mă prinde-acu, vai!*
Și vrea să mă ducă sălbaticul *crai!*

Bătrînu-nteţeşte fugarul cu groază,
Copilul suspină adînc, aiurează...
Şi, iată, se vede în fine şi satul...
Murise băiatul.

La moartea poetului, revista *Ramuri*, în caietul pe care i l-a dedicat (nr. 12—18, 15 iunie-15 septembrie 1913, p. 326—327) a reprodus traducerea baladei lui Goethe după prima versiune tipărită de Iosif la 17 ani, în *Revista școalei*. Redacția *Ramurilor* ignora a doua versiune, din *Viața*, sau și-a putut procura mai ușor, la Craiova, *Revista școalei* (apărută în același oraș). Varianta din *Viața*, semnată cu inițiala S., este cert a lui Iosif, colaborator asiduu al revistei lui Vlahuță, în care, de altfel, cu aceeași inițială a mai semnat și traducerea altor poezii de Goethe: *Izbăvire, Ucenicul vrăjitor*, precum și mai multe tălmăciri din Heine. Editorii operei lui Iosif au scăpat din vedere textul din *Viața* și au reprodus *Craiul ielelor* din *Ramuri*. Confruntînd cele două versiuni, constatăm că prima, realizată de Iosif la 16 ani (în *Revista școalei*, textul e datat: *1891, București*), e superioară celei de a doua. De aceea, făcînd o excepție, am dat și noi în volum prima, nu ultima formă.

La reproducerea textului din *Revista școalei*, în *Ramuri* au apărut două mărunte modificări (datorite redacției?), în v. 8: ceața; v. 27: *ah*, iată-l. Repetarea interjecției *ah* corectează versul care avea altminteri o silabă mai puțin (zece în loc de unsprezece).

Cînd, în 1909, *Epoca* a publicat o nouă traducere a baladei *Erlkönig*, semnată de Al. E. Lăzărescu, autorul unei note din *Cumpăna* (nr. 1, 27 noiembrie 1909, p. 15) — probabil Iosif — citează două strofe pentru a dovedi că noua tălmăcire e „o grozăvie" și încheie: „Și nouă ne produce rușine că o capodoperă a literaturii germane este atît de oribil mutilată într-un ziar de la noi".

P e t ö f i

p. 336 CÎT E LUMEA...

În *Adevărul*, VI, nr. 1.400, 4 ianuarie 1893, p. 3, cu mențiunea: „După...". Pentru v. 1—8, a se vedea *Strofe* din *Poezii alese*.

p. 337 DACĂ VINE PRIMĂVARA...

În *Viața*, I, nr. 4, 19 decembrie 1893, p. 4, cu mențiunea: „După...".

p. 339 SMINTITUL

În *Viața*, I, nr. 8, 16 ianuarie 1894, p. 4, cu mențiunea: „rapsodie de Petőfi".

I m i t a ț i i

p. 341 ÎN CER

În *Viața*, I, nr. 27, 29 mai 1894, p. 2.

p. 343 POVESTE

În *Viața*, I, nr. 35, 9 octombrie 1894, p. 3—4.

Această „imitație" a fost identificată de Alexandru Veégh, care a demonstrat într-un studiu despre poeții maghiari în românește că în *Poveste* Iosif a prelucrat o poezie de Gyulai Pál, *Eji látogatós (Vizită nocturnă)*. Veégh constată că poetul nostru „a reușit să redea în strofele lui prelucrate scurt tonalitatea mișcătoare a originalului" *(Erdélyi Múzeum*, nr. 10/12, 1935, p. 362—368; citat după *Preocupări literare*, vol. I, I, nr. 4, 1 aprilie 1936, p. 255).

H e i n e

p. 346 TREI SONETE

În *Viața*, I, nr. 47, 1 ianuarie 1895, p. 7. Primul dintre aceste trei sonete s-a retipărit în *Epoca*, seria a II-a, IV, nr. 760, 12 mai 1898, p. 1, cu titlul *În vis părea la nuntă...*, împreună cu alte două sonete de Heine *(Primăvară nouă* și *Ca visurile-ntunecate*).

Variante în *Viața*, pentru primul sonet:

v. 4 *Nainte-mi sta copila mult* iubită.
v. 5 M-am în*ch*inat ș-am zis: „Sunteți mireasă?
v. 6 *Hm, hm, drăguța mea*, fiți fericită!"
v. 8 *Mă zugruma obida nențeleasă.*
v. 9 Atunci iubita-*mi* izbucni în plîns,
v. 10 Și-n lacrimele *ce* curgeau într-una,
v. 11 *Din ochii ei, — vedenia-mi* s-a stins
v. 14 *Prin vis încai* mă-ncred cu drag în ele.

Fără titlu, cu nr. *3*, primul sonet aparține ciclului *Imagini din vis*. Celelalte două fac parte, cu nr. *I* și *II*, din *Sonete*.

p. 349 STELELE

În *Viața*, I, nr. 48, 8 ianuarie 1895, p. 6.

În volume, o altă traducere a poeziei: *Cînd mor tinere inimi...*

p. 350 ÎN PUSTIUL VIEȚII...

În *Viața*, II, nr. 3, 26 februarie 1895, p. 4, cu titlul *Prolog* (Din Heine *(Reîntoarcerea)*; *Pagini literare* vol. II, nr. 22 (47), 12 martie 1900, p. 4 (semnat: St.O.I.).

Variante în *Viața*:

v. 1 *În viața-ntunecată*
v. 2 *Blînd clipi odinioară*
v. 3 *O icoană, dar se stinse;*
v. 4 *Noapte-adîncă mă-mpresoară.*
v. 6 Tot curajul lor *dispare.*
v. 7 *Cum să-și amăgească* spaima?
v. 8 Prind să cînte *vesel, tare.*
v. 9 *În intunecimea asta,*
v. 10 *Biet copil nebun, eu cînt*
v. 11 *Chiar un* cîntec vesel *nu e,*
v. 12 *Dar cîntînd,* nu mă-nspăimînt.

Face parte, cu nr. 1, fără titlu, din ciclul *Întoarcerea acasă.*

p. 351 ȘTIAM DE MULT

În *Viața*, II, nr. 13, 7 mai 1895, p. 3, semnat: O.; cu mențiunea: „După...".

Aparține ciclului *Diverse*, cu nr. *5*, fără titlu.

p. 352 CONSILII

În *Viața*, II, nr. 25, 15 octombrie 1895, p. 8, cu titlul: „Din Heine. *Pleacă!*"; *Adevărul ilustrat*, II, nr. 27, 2 septembrie 1896, p. 3.

Variante în *Viața:*

v. 9 *Dar* dacă te urci *pe* munți, *prin* păduri
v. 13 *Acolo tu însuți te-i crede* vultur,
v. 16 Și nici n-ai pierdut *vreo* comoară!

Cu titlul *Călătorește!*, aparține ciclului *Lamentări.*

Din poezia populară maghiară

p. 353 ROMANȚĂ

În *Epoca literară*, I, nr. 8, 3 iunie 1896, p. 2 (nesemnat). Ipoteza că traducerea aparține lui Iosif e sprijinită de faptul că acesta colabora frecvent la *Epoca literară* și că e autorul altor tălmăciri din folclorul maghiar. Stilul e de asemenea caracteristic poetului nostru. De altfel, Iosif a tipărit în *Epoca literară* și o traducere din Petőfi tot nesemnată.

Lessing

p. 355 EPIGRAMATICE

În *Adevărul ilustrat*, II, nr. 20, 15 iulie 1896, p. 6, cu mențiunea: „După...".

Lenau

p. 357 PREVESTIRE

În *Povestea vorbei*, I, nr. 7, 21 noiembrie 1896, p. 6.

Longfellow

p. 358 VÎNTUL DIMINEȚII

În *Povestea vorbei*, I, nr. 15, 17 ianuarie 1897, p. 3.

Platen

p. 360 CEL DIN URMĂ OASPE
Baladă

În *Foaia interesantă*, I, nr. 25, 29 iunie 1897, p. 2, semnat M. Petru.

August von Platen (1796—1835), poet liric german, e cunoscut mai ales prin sonetele sale din Veneția.

Lermontoff

p. 362 UN VIS

În *Foaia interesantă*, I, nr. 26, 6 iulie 1897, p. 3 (semnat M. Pătru); *Floare-albastră*, I, seria II, nr. 32, 16 mai 1899, p. 7 (semnat I. Neamțu), cu mențiunea: „După...".

Variante în *Foaia interesantă:*

v. 3 *Zvîcnea* în flăcări rana încă vie
v. 4 Și sîngele *țîșnea* în picuri rare...

v. 9 Visam *în patrie* o sărbătoare,
v. 10 Vedeam *saloanele bogate* pline
v. 13 *Ci* una *doar stingheră sta* de lume
v. 19 *Frumosu-i cap în gînduri s-adîncise;*
Ea nu împărtășea nici *rîs*, nici glume,
Înspăimîntată de urîte vise.
Departe-n vale *pe* rănit zărea
v. 19 *La pieptul lui o* rană tresărea

Petöfi

p. 363 TREI FECIORI

În *Epoca*, seria a II-a, IV, nr. 732, ed. a 3-a, 9 aprilie 1898, p. 1, cu mențiunea: „După...".

Virgiliu

p. 366 VISUL LUI AENEAS

În *Epoca*, seria a II-a, IV, nr. 770—120, 24 mai 1898, p. 1—2.
Acest fragment din *Eneida* (Cîntul al II-lea) tradus de St. O. Iosif reprezintă o încercare dintre cele mai interesante. Tînărul poet renunță la forma versului original, dificilă pentru cititorul de astăzi, și transpune textul în strofe moderne, alcătuite din versuri rimate. Îndreptățirea de a se traduce în forme moderne opere ale literaturii clasice se discută și astăzi. Oricît de temeinice ar fi argumentele adversarilor unui asemenea procedeu, este mai presus de orice îndoială că veșmîntul actual ar contribui substanțial la difuzarea respectivelor opere în cercuri mult mai largi de cititori. În ceea ce-l privește, Iosif are meritul de a fi respectat cu obișnuita-i fidelitate sensul pasajului tălmăcit, cum reiese și din confruntarea cu versiunea în metru antic a lui G. Coșbuc:

Tocmai era pe timpul cînd primul repaos cuprinde
Ochii trudiți, furișîndu-se-ncet și cu daruri din ceruri.
Iată prin vis mi s-arată și-n fața-mi s-oprește jălitul
Hector, cel vrednic de plîns, și plînge cu rîuri de lacrimi,
Negru de praful cel crunt și-ntocmai ca-n ziua tîrîrii,
Ah, și curelele-i trec prin picioarele vînăt-umflate.
Doamne, dar cum mai era! Și cît de mai altfel ca Hector
Cel care-odată s-a-ntors în pieptarul răpit lui Ahile,
Cel ce cu frigice flacări aprinse corăbii danae!
Barba-i zbîrlită, și-n barbă și-n plete cu țurțuri de sînge,
Trupul tutindeni ciuntit de rănile fără de număr,
Toate de dînsul primite sub ziduri. Și-n plîngere multă
Parc-am voit să-l întreb și triste cuvinte-nceput-am:
— Soarele Troiei, tu Hector! Și-a Troiei nădejde din urmă,
Unde-ai rămas pîn-acum? Din care pămînturi, o, Hector,
Vii tu, de mult așteptate? Vai, mulți mai pieriră de-ai noștri
Hector, de-atunci, și prin cîte-a trecut și cetatea și neamul!
Cum te-așteptam, istoviți! Ce lucru nevrednic scîrbit-a
Vecinic seninul tău chip? De cînd ești rănit, o, viteze?
Dînsul, nimic; și răspuns nu-mi dete-ntrebării degeaba,
Ci din adîncuri de suflet suspine gemut-a cu vaiet:
— Fugi, o, născut al zeiții! el zice, vai, fugi de pieire!
Troia e-n mîni de protivnici, și cade din creștet azi Troia.
Noi ne-am luptat îndestul: de-ar fi fost cu putință să-mi aperi
Troia cu brațele, vai, de mult ar fi fost mîntuită!
Troia-ți încrede de-acum și penații și sfintele sale:
Pleacă; tovarăși să-i ai și găsește-le cuiburi aiurea;
Cuibul, pe mări rătăcind, tu-n urmă clădi-l-vei puternic.
Zise, și-apoi a plecat, scoțînd pe puternica Vesta
Din nepătrunsele-odăi, deodată cu focul cel veșnic.

Ici și dincolo-ntr-aceea prin ziduri răsun-un amestec
Jalnic de țipete mari, într-una mai tare și-ntr-una.
Casa părintelui meu, deși depărtată și ascunsă
Între copaci, s-aud văierări și zăngăt pe-aproape de arme.
Sar cu grăbire din pat și mă urc pe-nălțimile casei,
Pe-acoperișul din vîrf, și stau încordîndu-mi auzul.
Tocmai precum un vîrtej furios pe cîmpia de spice
Trece cu flacări, sau cum în năvală pîrîul de munte
Înnomolește cîmpia și-a boilor muncă și holda,
Smulge și duce păduri, și neștiutor de pe vîrful
Stîncei privește păstorul și-ascultă-n uimire la zgomot.

În general, publicarea unui fragment dintr-o operă indică faptul că St. O. Iosif lucra la traducerea integrală a acelei opere. Nici o mărturie documentară nu atestă însă că acesta ar fi și cazul *Eneidei*. De altfel, cu numai doi ani înainte de tipărirea fragmentului *Visul lui Aeneas* apăruse prima ediție din *Eneida* tradusă de G. Coșbuc.

Petöfi

p. 369 VÎNTUL

În *Epoca*, seria a II-a, IV, nr. 895—288, 18 octombrie 1898, p. 1, cu mențiunea: „După...".

Schiller

p. 372 TABLOUL DIN SAIS

În *Epoca*, seria a II-a, IV, nr. 895—288, 18 octombrie 1898, p. 1.
Peste cîțiva ani, I. Borcia a încercat o nouă traducere a baladei *Icoana acoperită din Sais*, pe care a publicat-o în *Luceafărul*, IV, nr. 2, 1 mai 1903.

Din literatura populară maghiară

p. 375 PREVESTIRE

În *Epoca*, seria a II-a, IV, nr. 921—314, 16 noiembrie 1898, p. 1, împreună cu *Iubire* și *Așteptare*.

Poezii populare maghiare

p. 376 SUSĂNICA

În *Floare-albastră*, I, nr. 18, 7 februarie 1899, p. 4, împreună cu *Fata crîșmarului* și *În cer*.

Lenau

p. 378 PREA CURÎND!

În *Pagini literare*, vol. II, nr. 25 (50), 2 aprilie 1900, p. 2; *Sămănătorul*, III, nr. 14, 4 aprilie 1904, p. 223 (semnat St. O. I.), cu mențiunea: „După...".

Variante în *Pagini literare* (în care versurile sînt așezate cîte două în continuare, astfel că în loc de catrene avem distihuri lungi):

v. 9 Flori timpurii *ce*-au răsărit
v. 12 *Ci* neputînd s-aștepte — pier.

Longfellow

p. 379 GLONTELE

În *Pagini literare*, vol. III, nr. 1 (51), 9 aprilie 1900, p. 3, cu mențiunea: „După...".

Cu puțin înainte de apariția traducerii lui Iosif, *Pagini literare* (vol. II, nr. 24 [49], 26 martie 1900, p. 6) publicase un catren intitulat *După Longfellow* și semnat D. Teleor, rezumat epigramatic al baladei poetului englez:

De un glonț lovit în luptă
Tînărul căzu! — O! Doamne,
Glonțul merge mai departe
Pîn' la pieptul unei mame.

Este posibil ca acest catren să-l fi determinat pe Iosif să traducă poezia.

Traducere

p. 381 PESIMISM

În *Pagini literare*, vol. III, nr. 4 (54), 30 aprilie 1900, p. 2 (semnat St.O.I.).

Heine

p. 382 PRIMĂVARĂ

În *Convorbiri literare*, XXXIV, nr. 7, 15 iulie 1900, p. 530—531, împreună cu alte tălmăciri din Heine.

Fără titlu, cu nr. 13, în ciclul *Primăvară nouă*.

p. 383 DIN HEINE

În *Semănătorul*, I, nr. 4, 23 decembrie 1901, p. 64 (semnat I. Darie).

Textul traducerii a fost trimis de Iosif lui Virgil Cioflec, de la Dumbrăveni, anexîndu-l unei scrisori din 9 mai 1902. În revistă, acest text apare cu unele modificări (datorite lui V. Cioflec sau redacției?).

Variante în scrisoare:

v. 1 Iubito, te-*ai* duce departe în zborul
v. 7 Flori albe de lotus *adastă* acolo
v. 9 *Șoptesc viorelele-albastre o taină*
v. 18 Din floare un pat ne-*am* așterne

Daină din Litvania

p. 384 DESPĂRȚIRE

În *Voința națională*, XX, nr. 5.588 (ediția 2-a), 19 noiembrie (2 decembrie) 1903, p. 1.

p. 385 CÎNTEC DIN CAUCAZ

În *Sămănătorul*, III, nr. 2, 11 ianuarie 1904, p. 26 (semnat I.D.)

„Pastișare" după Goethe

p. 386 HILARIANTĂ

În *Sămănătorul*, VI, nr. 21, 20 mai 1907, p. 443, (semnat Ss.).

„Criticul de ziar" vizat de autorul acestei „pastișări" este Ilarie Chendi, care chiar în această vreme se afla într-un penibil conflict cu Iosif. Așezarea între ghilimele a cuvîntului pastișare credem a fi și o aluzie la acuzația răuvoitoare și neîntemeiată pe care Chendi o adusese de curînd poetului nostru că ar fi plagiat *Cîntec de leagăn* după *Noapte bună* de Duiliu Zamfirescu. (Il. Chendi, *După zece ani*, în *Viața literară și artistică*, nr. 6, 18 februarie 1907, p. 44—45.) Aceste coincidențe biografice ne îndreptățesc să considerăm *Hilarianta* ca aparținînd lui Iosif, care a semnat deseori cu inițiala S, dar nu și cu consoana aceasta reduplicată.

Mörike

p. 387

DUNĂREA
Baladă

În *Sămănătorul*, VI, nr. 34, 19 august 1907, p. 717–718 (semnat I. Darie), cu mențiunea: „Baladă după...".

Ed. Mörike)1804–1875), scriitor german, a publicat poezii, povestiri, nuvele, romanul *Pietrarul Nolten*.

Alte traduceri din Mörike, în *Poeme* de Hölderlin, Novalis etc., traduse din limba germană de Al. Philippide, *ed. cit.*

Un poet chinez

p. 389

CHEF PE LUNĂ

În *Sămănătorul*, VI, nr. 41, 7 octombrie 1907, p. 849–850, cu mențiunea: „După...".

Poetul chinez este Li-Tai-Pe, din care Iosif a mai tradus *Clar de lună*. În citatul volum *Din cîntecele lui Li-Tai-Pe* al lui Adrian Maniu, poezia se intitulează *Trei ortaci* („Eu, luna și umbra mea") și se deosebește mult de versiunea lui Iosif:

Sub bolta tămîioasă, la ulcele cu vin bătrînesc,
Cu buni ortaci, ceas bun hălăduiesc.
Luna de peste zăpezi mărmurite, își pleacă aureola sticloasă;
Eu fac o altă temenea, așijderi, de-a treia, umbra mea se lasă.

Îi e sete lunii, dar trebuie s-o las nedăpată să rămînă
Numai umbra ridică paharul în mînă,
Dar nu capătă strop, nici pic...
Îmi zic:
Cuprinde-voi în mine pofta ortacilor mei,
Rîzînd am să beau pentru noi cîteșitrei
Cît vreascuri uscate trosnesc de polei.

Ci uite-o, pogorînd dintre stele,
Cum rîde luna la cîntecele mele,
Pe cînd
Umbra joacă, de unul singur săltînd
În jurul frunții cît se-mbulzesc
Negurile care se chirchilesc...
B-i-i-n-e
Cu mine v-ați îmbătat, o să dormiți cu mine!
Pînă pe mîine seară, la revedere, dragii mei,
Sub joarde-nflorate, la vin, cîteșitrei.

Traducere

p. 390

UN VIS

În *Sămănătorul*, VI, nr. 44, 28 octombrie 1907, p. 916 (semnat I.D.).

Southey

p. 391

CATARACTA LODOREI

În *Cumpăna*, vol. I, an. I, nr. 14, 26 februarie 1910, p.

Robert Southey (1774–1843), poet romantic englez, abil tehnician al versului, a fost unul din reprezentanții școlii lakiste. În 1813, i s-a conferit titlul de „poeta laureatus".

Lenau

p. 394

ÎN PRIMĂVARĂ

În *Calendarul „Minervei"* pe 1913, an. XV, p. 1, cu mențiunea: „După...".

A. Stöbec

p. 395

CĂTRE POET ȘI CETITOR

În *Ramuri*, an. VIII, nr. 2, 15 ianuarie 1913, p. 38, cu mențiunea: „După...".

Alice, baroneasă de Gaudy

p. 396

BĂTRÎNA TOARCE

În *Flacăra*, an. II, nr. 19, 23 februarie 1913, p. 145, cu mențiunea: „După...".

Goethe

p. 398

REGELE DIN THULE

În *Lumina literară*, an. I, nr. 3, 17 martie 1913, p. 1.

Una din poeziile lui Iosif, *Acolo*... (v. vol. IV al ediției de față) rezumă în trei strofe această baladă a lui Goethe. Cu mult înainte, D. Bolintineau a prelucrat balada, autohtonizînd-o, în *Cupa lui Ștefan (Legende istorice)*. Pocalul, care în *Regele din Thule* păstrează amintirea unei iubiri, devine la Bolintineanu suvenirul „timpului de vitejie".

Fr. Evers

p. 400

POEȚII

În *Lumina literară*, an. I, nr. 4–5, 12 aprilie 1913, p. 2, cu mențiunea: „După...".

Martin Hornung

p. 402

ADIO

În *Luceafărul*, XII, nr. 9, 1 mai v. 1913, p. 291, cu mențiunea: „După...".

POSTUME

Heine

p. 403 CÎNTEC

În *Flacăra*, II, nr. 37, 29 iunie 1913, p. 295.

Fără titlu, cu nr. 36, aparține ciclului *Intermezzo liric*.

p. 404 VISUL

În *Flacăra*, II, nr. 50, 28 septembrie 1913, p. 393, cu mențiunea *Inedită* și: „După...".

Fără titlu, cu nr. *6*, în ciclul *Imagini din vis*.

DRAMATICE

Goethe

409 DRAGOSTE CU TOANE

Pastorală într-un act și în versuri

În volumul *Dragoste cu toane*. Pastorală într-un act și în versuri de Goethe. Tradusă de St. O. Iosif, Biblioteca, teatrală editată de Societatea pentru crearea unui fond de teatru român, nr. 11, Brașov, Proprietatea Librăriei Ciurcu, 1907, 47 pagini; a doua ediție: Goethe, *Dragoste cu toane*. Pastorală într-un act și în versuri. Traducere de St. O. Iosif, Biblioteca pentru toți, nr. 884, Editura Librăriei Leon Alcalay, București, 64 pagini.

Variante în prima ediție:

Scena I

r. 4 (punînd *coșulețul jos)*
r. 22 Și inima *că-mi* bate — o *știi* — doar pentru tine.
r. 24 *Iar* dacă-mi par frumoase și altele-i păcat?
r. 71 Sînt toane de-ntristare ce-l prind *adeseori*
r. 118 Și-atunci îmi uit îndată de *suferința*-ntreagă

Scena a III-a

r. 5 (apucîndu-*l de mînă)*
r. 80 O, taci! Nu vrea să știe! I-ai spus *odat'* ce-a fost
r. 83 Iertare azi, ca mîne să-i *năzărească* iară.
r. 87 Vai, spui *acestea* tu?
r. 93 *Ți-am dat măcar odat'*
r. 96 *Firește că mi-ai dat!*
r. 120 Dar cui nu-i plac *aceste* iubească pe bunica!

r. 169 Mai iartă-mi astă dată! De-acum *voi* fi cuminte.

Scena a IV-a

r. 12 Iar de ne cade-n mînă și *vrun* roman, și-n el
r. 19 Și mai ales *cînd fata e și* amorezată.
r. 28 Ia totuși doctoria. Așa *pățești* și tu!
r. 37 O, da,
r. 58 De dragul unei fete *oricît în vînt* te dai,
r. 65 (..., astfel *că cordeluța îi cade* pe umărul...)

Scena a V-a

r. 42 Chiar *dacă numa-n șagă* i-ar da prilej o fată
r. 44 O vorbă spusă-n *treacăt*.
r. 50 Sărmanii-*și* fac iluzii...
r. 60 Să vadă toți *încalea* că tu nu ai rival,
r. 65 Un danțator ca mine e o calamitate:
r. 116 Tu nu voiești să-i superi *și-i* cruți cît poți de mult,
r. 141 Tu-mi schimbi în jug iubirea *și nu mai dovedesc*
r. 142 De-atîta tiranie, iar eu? Eu te *iubesc!*
r. 145 Ce n-am jertfit eu, numai să pot *a-ți fi* pe plac?
r. 156 *Te du* la bal.

Scena a VI-a

r. 12 Simt că mă fură pasul... *Ah! simt* că mă cuprind

Scena a VII-a

r. 31 Hai, pune-o asta iarăși! Și *asta* o așază...
r. 49 *La dreapta și la stînga* ea singură îl joacă

Scena a VIII-a

r. 34 Atîtea ceasuri bune destul *că* ți le-nchină,
r. 39 (... și se uită *spre cer)*
r. 90 *O, Egle!*
r. 123 Ba chiar *acum te are* mai drag ca mai-nainte.
r. 124 *(Se uită cu dragoste în ochii lui.)*
r. 127 (Eglea se preface tot mai *drăgăstoasă*, se *razimă* pe...)
r. 135 Îi împresoară trupul cînd zboară-n danț *răpită*,
r. 145 ... cițiva pași *îndărăt* și...).
r. 146 lipsește

Scena din urmă

r. 10 *Eu, care am* înșelat-o!
r. 16 Ah, Doamne, ce să *zic?*
r. 23 Îl vezi? *nu-ți vine-a crede*. M-a sărutat. *Ș*-acum
r. 28 *Și* cum?!

r. 30 *Oh*, inimă zdrobită! Grozavă lovitură!
r. 42 O, *ce drăgălășie!* Vai, ticălos ce sînt!
r. 72 Și *mergi* cu noi, la horă.

La apariția traducerii lui St. O. Iosif, *Luceafărul*, (VI, nr. 12, 15 iunie st.v. 1907, p. 258), publicăo recenzi esemnată O.C.T.[ășlăuanu], din care desprindem: „Traducerea domnului St. O. Iosif e potrivită. Sunt unele neologisme nenimerite. Amina zice într-un loc: «Vai, inimă săracă, tu mîrîi?» O inimă care mîrîie!!

Piesa, cu toată simplicitatea ei, nu credem că va cuceri gustul diletanților noștri." Părerea recenzentului e întemeiată: pastorala, cu atmosfera ei convențională și vetustă, nu mai putea fi nici pe gustul diletanților din orașele și satele Ardealului de la începutul veacului. Conducerea Societății (care de altfel a și premiat traducerea cu 250 coroane) și poate și traducătorul vor fi fost totuși de părere că mica piesă a lui Goethe e potrivită pentru repertoriile echipelor de amatori.

Privitor la pastorala lui Goethe, Tăslăuanu adaugă: „*Dragoste cu toane* a fost terminată de Goethe la vîrsta de nouăsprezece ani, după ce trecuse prin foarte multe modificări. El însuși ne spune că s-a născut din dragostea lui cu Kätchen, frumoasa fată a crîșmarului Schönkopf din Lipsca. Pe vremea cînd scria unui prieten:

Sie ist ein Engel und ich bin ein Narr [1]

Sunt două perechi de îndrăgostiți: Eridon (Goethe) și Amina (Kätchen), Lamon și Eglea."

În Biblioteca teatrală apăreau piese ca acestea: *Soare cu ploaie*, comedie în un act de Iosif Vulcan (care deschide seria), *Idil la țară*, comedie în un act de M. Baiulescu, *O ședință comunală*, comedie în două acte de G. Stoica, *Lăsata secului*, comedie în un act de M. Popescu etc. Sînt, în general, piese „poporale" mai ales în unul-două acte, dar și de cîte patru acte, ușor de pus în scenă. Zaharia Bârsan, ca om de teatru, a adus o parte însemnată de contribuție, publicînd în colecție pînă prin 1913 patru comedii într-un act. S-au tipărit de asemenea prelucrări și traduceri, printre care *Slugă la doi stăpîni* de Goldoni, comedii de Emil de Girardin, Gyp etc.

Iosif prețuia meritele culturale ale Societății pentru fond de teatru român. În 1904, el a sprijinit lucrările Societății, citind nouă piese prezentate la concurs și referind, împreună cu Ilarie Chendi, asupra lor (v. *Anuarul VIII al Societății pentru fond de teatru român pe anul 1903–1904*, Brașov, 1905, p. 63–74).

[1] Ea este un înger și eu sînt un nebun.

În Biblioteca teatrală a apărut şi *Wilhelm Tell* de Schiller, în traducerea lui Iosif.

Pierre Corneille

p. 445

CIDUL

Tragedie în cinci acte

În volumul Corneille, *Cidul.* Tragedie în 5 acte. Traducere în formă originală de St. O. Iosif, Bucureşti, Editura Librăriei Leon Alcalay, Biblioteca pentru toţi, nr. 665, 92 pagini.

Volumaşul nu este datat, dar trebuie să fi apărut în primele luni ale anului 1911, deoarece îl găsim recenzat de presă în luna aprilie a acelui an. *Viaţa nouă*, altminteri rezervată faţă de scrisul lui Iosif, întîmpină versiunea românească a *Cidului* cu aprecieri pozitive, punctate şi de unele observaţii critice: „Traducerea d-lui Iosif, pentru teatrul Davila, are calitatea de a ne da destul de fidel textul lui Corneille; înţelesul nu e ştirbit, versuri de prisos nu se adaugă şi chiar varietatea de ritm — ca în stanţele de la sfîrşitul actului I — e redată în spiritul originalului. Poate gravitatea, maiestatea stilului corneillean dispare uneori în frazele prea libere, prea familiare ale traducerii d-lui Iosif." În acest sens, se semnalează cîteva erori de ritm şi expresii „nu tocmai literare". Reproşul e întemeiat; stilul familiar, atît de caracteristic scrisului lui Iosif, trebuia evitat în tălmăcirea tiradelor solemne ale piesei lui Corneille (v. *Viaţa nouă*, VII, nr. 5, 15 april 1911, p. 99). În ansamblu, însă, transpunerea în româneşte realizată de poetul nostru este o reuşită remarcabilă, ceea ce şi explică de ce după 1911 nici nu s-au mai ivit alţi competitori notabili. Înainte de Iosif, o traducere a *Cidului*, publicată parţial, a fost încercată de Gheorghe Orleanu (1874—1911), colaborator, cu versuri şi piese de teatru, la *Sămănătorul* şi *Convorbiri critice*. Actele I şi II din *Cidul* în traducerea lui Orleanu au apărut în *Convorbiri critice*, II, nr. 12, 15 iunie, p. 465—472, respectiv nr. 18, 15 noiembrie 1908, p. 720—731.

Faptul că St. O. Iosif a executat tălmăcirea *Cidului* pentru teatrul condus de Alexandru Davila se explică nu numai prin interesul stîrnit printre scriitorii vremii de întreprinderea confratelui lor, ci şi prin animozitatea multora dintre ei faţă de directorul de atunci al Teatrului Naţional din Bucureşti, Pompiliu Eliade. Om de gust, bine intenţionat şi competent, Pompiliu Eliade a fost numit la direcţie în 1908 şi şi-a menţinut funcţia pînă în 1911, în care timp a asigurat primei noastre scene un bun repertoriu. A făcut însă eroarea de a-l irita curînd pe I.L. Caragiale într-o dispută care privea atît drepturile de autor ale marelui dramaturg, cît şi, mai ales, interesul existent în public faţă de capodoperele acestuia. Caragiale a dat o expresie publică rupturii sale cu Teatrul Naţional din Bucureşti scriind pentru teatrul lui Davila bucata inaugurală *Începem!* În ceea ce-l priveşte pe St. O. Iosif, raporturile sale cu directorul Naţionalului par a fi fost cordiale, pînă după reprezentarea piesei ocazionale în versuri *Carmen saeculare*, scrisă în colaborare cu D. Anghel pentru jubileul de cincizeci de ani al Unirii Principatelor. În cadrul acţiunii de îmbogăţire a repertoriului cu traduceri de calitate, Pompiliu Eliade încredinţase celor doi poeţi, cum am arătat în altă parte, tălmăcirea pieselor *Egmont* de Goethe şi *Amorul veghează*, de Caillavet şi De Flers. Ultima piesă a şi fost reprezentată, în traducerea lui D. Anghel. La rîndul său, Iosif a prezentat şi el, chiar în 1908, manuscrisul versiunii româneşti a lui *Egmont*, dar lucrarea n-a mai fost pusă în scenă. Disputa dintre cei doi colaboratori şi director pare să se fi iscat tot din pricina drepturilor de autor, dar şi din alte motive. Încă din primele numere ale revistei *Cumpăna*, Iosif şi Anghel au publicat o serie de note polemice la adresa lui Pompiliu Eliade, căruia i-au reproşat remunerarea insuficientă a traducerilor (cu suma derizorie de 200 lei), „condiţiile mizerabile", în care voise să le pună în scenă *Cometa*, piesă retrasă din această cauză de autori, nerespectarea angajamentelor încheiate cu traducătorii (Eliade ceruse unui poet să transpună în româneşte o piesă de Kleist, iar la prezentarea manuscrisului declarase că a renunţat să mai înscrie în repertoriu respectiva piesă). După cum aflăm dintr-o notă publicată, probabil, tot de cei doi poeţi, în *Cumpăna* (vol. I, nr. 6, 1 ianuarie 1910, p. 95), directorul Teatrului Naţional remunera traducerile cu o sumă globală de cîteva sute de lei, „cîtă vreme drepturile de traducător ar fi legal de 5% din reţetele serale". Am reţinut toate aceste date deoarece ni se par ilustrative pentru aspectul material de altădată al profesiei scriitoriceşti.

Tălmăcirea *Cidului* datorită lui Iosif este folosită şi astăzi pentru reprezentaţiile teatrale. În ediţia nouă din 1956, apărută la E.S.P.L.A. (Biblioteca pentru toţi, cu un cuvînt înainte de Cezar Petrescu), traducerea este precedată de o *Notă a editurii:* „Faţă de textul integral al dramei lui Corneille, din tălmăcirea făcută de St. O. Iosif lipsesc scenele 3, 4 şi 5 din actul II şi scena 4 din actul V. Aceste scene, care cuprind episodul lăturalnic al dragostei infantei pentru Rodrig, au fost socotite de mulţi comentatori ca dăunătoare unităţii operei. Din această pricină ele nu sînt publicate de obicei decît în ediţiile de opere complete, iar în teatru nu sînt reprezentate. Este deci foarte probabil ca ediţia folosită de St. O. Iosif să nu fi cuprins aceste scene.

Pentru a prezenta cititorilor întreaga operă, publicăm în apendice scenele pomenite, în tălmăcirea lui Ioachim Botez."
Transcriem şi noi aici aceste scene.

ACTUL II

SCENA A III-a

INFANTA, XIMENA, LEONORA

INFANTA

Ximena mea, alină durerea ta, alină;
Rămîi nestrămutată cînd soarta ţi-e haină;
Vedea-vei iar seninul dup-ăst vînt trecător;
Norocul ţi-l umbreşte numai un pic de nor,
De-acuma, fericirea poate că va urma.

XIMENA

Nimic nu sper, zdrobită îmi este inima.
Furtuni neaşteptate ce peste noi s-abat
Anunţă naufragiul de neînlăturat:
Sînt bine-ncredinţată, şi valurile mă iau.
Iubeam, eram iubită, părinţii se-nvoiau;
Vă depănam povestea că ştirea-ncîntătoare
În clipa dureroasă cînd cearta lor loc are,
A cărei tristă veste cum o aflarăţi, iată,
A spulberat de-a pururi nădejdea-mi adorată.
Ambiţie fatală, netrebnică manie,
Cei mai viteji să-ndure această silnicie!
Nemilostivă cinste a dulcelui meu chin,
De-acuma ţi-oi aduce cît plînset, cît suspin!

INFANTA

Mînia lor se cade ca să te lase rece.
O clipă a stîrnit-o, o clipă, şi va trece.
Făcut-a prea mult zgomot spre-a nu aduce pace.
Cînd regele el însuşi voieşte să-i împace
Şi sufletu-mi atît e de pătruns de jalea ta,
C-aş face pentru tine tot ce-n puteri mi-ar sta.

XIMENA

Împăciuri, aicea, nimica nu mai fac;
Asemenea afronturi nu mai au nici un leac.
În van se străduieşte prudenţă şi putere:
Spre-a potoli necazul sînt numai o părere.
Cînd cugetu-n adîncuri o cruntă ură are,
Hrăneşte-ascunse focuri mult mai mistuitoare.

INFANTA

Rodrigo şi Ximena, cu dorul lor cel sfînt,
Vor îmblînzi părinţii care în vrajbă sînt.
Vedea-vom cum iubirea mai tare o să fie
Şi risipi-va ura prin dulce cununie.

XIMENA

Aşijderea mi-i dorul, da-mi spune judecata:
Don Diego e prea mîndru, eu îl cunosc pe tata.
Mă-neacă lacrimi, nu pot seca izvorul lor,
Mă chinuie trecutul, mă tem de viitor.

INFANTA

Te temi de neputinţa unui bătrîn slab? Spune!

XIMENA

Rodrigo e prea iute.

INFANTA

Dar este şi prea june.

XIMENA

Bărbaţii de valoare se văd de la-nceput.

INFANTA

Nu trebui să te sperii de dînsul aşa mult.
Nespus îi eşti de dragă, ca să-ţi aducă-un rău
Şi i-ar opri mînia doar un cuvînt de-al tău.

XIMENA

Dacă nu mă ascultă, ce-ngrozitor păcat!
Iar de mi se supune, cum fi-va judecat?
Născut aşa cum este, să-ndure aşa soartă!
De-ascultă ori rezistă iubirii ce îmi poartă,
Mă ruşinez în cuget ori am nedumerire
De stima ce-mi arată, de dreapta-mpotrivire.

INFANTA

Ximena e măreaţă, şi chiar dreptate-avînd,
Nu poate să îndure un aşa josnic gînd,
Dar dacă pîn' la urmă voi face eu aşa
Şi pe îndrăgostitu-ţi îl voi încătuşa,
Ca astfel să împiedic înverşunarea lui,
Iubirea-ţi pătimaşă întunecată nu-i?

XIMENA

Ah, doamnă,-atunci iubirea nu-mi va mai porunci.

SCENA A IV-a

INFANTA, XIMENA, LEONORA, PAJUL

INFANTA

Paj, cată pe Rodrigo şi adu-mi-l aci.

PAJUL

Senor Gormaz şi dînsul...

XIMENA

O, Doamne, sînt nebună!

INFANTA

Vorbeşte!

PAJUL

De aicea ieşiră împreună.

XIMENA

Doar ei?

PAJUL

Doar ei, în şoaptă părea că au o sfadă.

XIMENA

Fără de în doială, au şi ajuns la spadă.
Iertaţi, mărită doamnă, această-nverşunare.

SCENA A V-a
INFANTA, LEONORA

INFANTA

Vai, cît sînt de-ngrijată şi cît de mult mă doare!
Îi plîng nenorocirea, iubitu-i mă vrăjeşte,
Mă părăseşte tihna, amorul se trezeşte.
Cînd soarta pe Rodrigo de ea o să-l dezbine,
Speranţă şi obidă va deştepta în mine;
Văd cu mîhnire-adîncă încrîncenarea lor,
Dar inima-mi vrăjită hrăneşte-un tainic dor.

LEONORA

Aşa virtuţi înalte, sublime, să le laşi
Să se predea deodată acestui amor laş?

INFANTA

Cînd el doar îmi rămîne nu-i spune laş acum,
Cînd falnic şi puternic în casa mea-i stăpîn
Să îl respecţi, de vreme ce mi-i atît de drag,
Virtutea îl respinge, însă nădejde trag;
Nădejdea nebunească a cugetului mut
Vrea un iubit pe care Ximena l-a pierdut.

LEONORA

Lăsaţi deci să-ngenunche virtuţile străbune
Şi glasul raţiunii nimic nu vă mai spune?

INFANTA

Gîndirea noastră spune atîta de puţin
Cînd inima-i pătrunsă de-aşa un blînd venin!
Iar cînd bolnavii-n boală ca-n fericire zac,
Cît li-i de greu să-ndure să li se afle leac!

LEONORA

Nădejdea v-amăgeşte, răul vi-i drag; ş-apoi
Acest Rodrigo, doamnă, nu este demn de voi.

INFANTA

Prea bine ştiu; dar dacă virtutea mi-e înfrîntă,
Află deci cum iubirea o inimă alintă.
Dacă Rodrig în luptă semeţ s-a arătat,
Dacă sub spadă-i cade acest vestit soldat,
Pot să îmi caut partea, pe faţă să-l ador.
Ce fapte mari va face ieşind învingător!
Cutez să merg cu gîndul că de acuma are
Să puie-ntregi regate la ale lui picioare;
Iubirea mă alintă, mă-ndeamnă, vrea să-l vadă
Cum se aşază-n tronul din falnica Grenadă,
Mauri-nfrînţi, în tremur, slăvindu-mi-l, şi pîn'
Şi Aragonul cade sub acest nou stăpîn.
Supus e portughezul, viaţa-i neprihănită
Ducînd peste oceane înalta lui ursită,
Stropindu-şi ai săi lauri cu sînge de-africani;
Pe scurt, tot ce se ştie de marii căpitani
Aştept de la Rodrigo de-o fi învingător
Şi slava vieţii mele va fi acest amor.

LEONORA

Dar, doamnă,-i duceţi braţul la multă depărtare,
După o întîlnire ce poate loc nu are.

INFANTA

Rodrig e ofensatul, contele-a-adus ocară;
Ieşiră împreună, mai mult ce trebui dară?

LEONORA

Ei, bine, se vor bate, dacă doriţi astfel,
Dar pîn-aşa departe ca voi va merge el?

INFANTA

Ce vrei? Sînt o nebună; mintea-mi nu mai cunoaşte:
Vezi dar cu ce necazuri acest amor mă paşte.
Hai, vino în odaie, mă mîngîie şi-mi spune;
Nu mă lăsa o clipă în astă-amărăciune.

ACTUL V

SCENA A IV-a
INFANTA, LEONORA

INFANTA

Ce cauţi, Leonora?

LEONORA

Să laud am venit
Înţelepciunea care paşii v-a cîrmuit.

INFANTA

Poţi înţelept fi, oare, cînd sufletul ţi-e fiere?

LEONORA

Cînd din nădejde-amorul trăieşte dar şi piere,
Simţirea să v-o-ncînte Rodrig nu e în stare.
În lupta cu Ximena ştiţi ce putere are:
Ori trebuie să moară, ori să-l ia de bărbat,
Nădejdea voastră-i moartă şi cugetu-mpăcat.

INFANTA

Ah! cît de greu îmi vine!

LEONORA

Ce puteţi aştepta?

INFANTA

Dar pentru ce speranţa-mi n-ar fi pe voia ta?
Dacă-n aşa condiţii dă lupta-acum Rodrig,
Scornesc eu şiretlicuri urmarea lor s-o stric.
Amor, iubit părinte al chinurilor mele,
Pe-ndrăgostiţi învaţă el multe născocele.

LEONORA

Ce veţi putea să faceţi, cînd tatăl ei prin moarte
N-a izbutit pe unul de altul a-i desparte?
Ximena dovedeşte mult prin ai ei purtare.
Că ura ei de-acuma o ţintă nu mai are.
Preface-n braţ şi-n spadă a răzbunării sale
Pe întîiul om de arme ce se iveşte-n cale.
În braţe tari ea soarta n-a vrut ca să şi-o lase,
În mîini care prin fapte viteze-s glorioase;
Îi e de-ajuns don Sancho şi-l ia de-apărător,
Fiindcă-abia încearcă norocul armelor.
Şi în duelu-acesta neliniştea n-o-ncearcă,
Ci-a lui nedibăcie o fericeşte parcă.
Vedeţi dar cu-nlesnire că-n astă luptă cruntă,
Ea cată o scăpare ce datoria-nfruntă,
Ce lui Rodrig i-aduce-o victorie uşoară.
Şi o-mputerniceşte fără mustrări să pară.

INFANTA

Văd bine toate astea, şi totuşi îl ador —
Trecînd peste Ximena — pe-acest biruitor.
Care e dezlegarea? Nenorocită ce-s!

LEONORA

Să v-amintiţi mai bine din cine aţi purces:
Un rege vă dă cerul, şi drag vi-i un supus!

INFANTA

Ardoarea către dînsul de-acuma a apus.
Nu mai mi-e drag Rodrigo, un simplu gentilom;
Nu, altfel de acuma iubesc pe acest om:
Mi-i drag căci e viteazul drag unei lumi întregi,
E Cid nepreţuitul, stăpîn peste doi regi.
Mă voi învinge nu de teama unui ponos,
Ci ca să las în pace-un amor aşa frumos;
Şi dacă pentru mine coroana i s-ar da,
Nicicînd nu-mi voi înfrînge nestrămutarea mea.
Fiindcă-n aşa luptă izbîndă au oştenii,
Haidem încă o dată să-l dăruim Ximenii.
Iar tu ce vezi săgeata din sufletu-mi sărman,
Vin să mă vezi ajunsă la vechiul meu liman.

TABLA ILUSTRAȚIILOR

CUPRINSUL*

*Cifra din paranteză indică pagina din *Comentarii și variante*.

DIN PERIODICE

DRAMATICE

Lector : AURELIA RUSU
Tehnoredactor : MINA CANTEMIR

Apărut 1971. Hîrtie tipar A de 63 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 22,78. Coli tipar 38,5. Planşe tipo 4. A. nr. 16 903/1970. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici 859—0.

Tiparul executat sub comanda nr. 723 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti, Republica Socialistă România